

కఠోపనిషత్తు

KATOPANISHATH

1952 లో పూనాలోనున్నూ

1954 లో న్యూ ఢిల్లీలోను

1957 లో మద్రాసులోను

జరిగిన ఉపనిషత్ జ్ఞానయజ్ఞ సందర్భమున

స్వామి చిన్మయానందవారు

యిచ్చిన ఉపన్యాసములు

విషయసూచిక

శ్రీః

పీఠిక

విశాలవిశ్వమువలె యనంతమును, వియత్తలమురీతి విస్తృతమును, మహాసముద్రము కరణి ప్రశాంతగంభీరమును, మంచుకొండ శిరశ్శిఖరము పోల్కి మహోన్నతమును, మందాకినీతోయము భాతి పరమపవిత్రమును, మందారతరువుమాడ్కి బహు మహాఫలప్రదమును నగునది బ్రహ్మవిద్య. అట్టి బ్రహ్మవిద్యాప్రపంచమునకు, ప్రణవమునకు మూడు మాత్రలట్లు దశోపనిషత్తులు, బ్రహ్మసూత్రములు భగవద్గీత మూలకందములు - వానిలో ఉపనిషత్తులు ప్రథానస్థానము నాక్రమించినవి. ఆ దశోపనిషత్తులలో కఠోపనిషత్తు బహుళ ప్రచారము నందినది. అతి గహనమగు నాధ్యాత్మ విద్యాతత్త్వమును సుస్పష్టముగ, సుబోధకముగ, సువ్యక్తము చేయుటచే కఠోపనిషత్తు సర్వజనప్రియమైనది. భారతదేశమున, మతత్రయాచార్యుల వ్యాఖ్యానములు నందు ముఖ్యముగా శ్రీ జగద్గురు శంకరాచార్యులవారి వ్యాఖ్యానమును, ప్రసిద్ధికెక్కినవి. పాశ్చాత్యదేశములందుగూడ నీ యుప నిషత్తునకు భాషాంతరీకరణములు పెక్కులున్నవన్నచో దీని వ్యాప్తిని మనము గ్రహింపవచ్చును.

ఆంధ్రభాషలో నీ కఠోపనిషత్తునకు వ్యాఖ్యానములు, పద్యాను వాదములు వెలసినవి. మహాభారతమున తిక్కన ఎఱ్ఱన, కవుల రచనలలో నిందలి భావము లనువాదము బడసినవి. పరతత్త్వరసాయనము మొదలగు వేదాంత గ్రంథములలో, నిందలి శ్లోకములకు తెలుఁగుచేత గలదు. అద్యతన కాలమున, మహామహోపాధ్యాయ పరవస్తు రంగాచార్యులవారు, శృంగార కవి సర్వారాయుడు, శ్రీ బచ్చు పాపయ్య శ్రేష్ఠిగారి పద్యానువాదములుగలవు. శ్రీ మన్నవ బుచ్చయపంతులుగారి వచనవ్యాఖ్యానము మున్నగునవి చాలగా వ్యాప్తిలో నున్నవి.

నేడు ప్రకటితమైన కఠోపనిషత్తు ఆంధ్రానువాద మిదివఱకు ప్రకటి తములైన యనువాదము లన్నింటికన్న మిన్నయై, నవీన వచన వేదాంత వాఙ్మయ గ్రంథములలో నత్యున్నత స్థాన మలంకరించుచున్నది. ఇది

సహేతుకమే. ఏలననగా నీ యాంధ్రానువాదము చిరంతన బ్రహ్మవిద్యా సంపూర్ణులగు శ్రీ చిన్మయానందస్వామివారి యాంగ్లేయ భాషోపన్యాసములకు ననుసృతి.

పాశ్చాత్య నాగరకతా ప్రభావముచేత, హైందవమతమునుగూర్చి, ఆ మత ప్రధాన గ్రంథములగు నుపనిషదాది తాత్త్విక గ్రంథములను గూర్చి, చెలరేగుచున్న అపోహలను, అపార్థములను, ఖండించి, శ్రీ చిన్మయానందు లీ కఠోపనిషత్తునందలి యాంతరంగికార్థమును, నవీనభావుక ప్రపంచమునకు ననువగు రీతిని, సరటి పండొలిచి యిచ్చినరీతిని వ్యాఖ్యానించి యున్నారు. శ్రీ స్వామివారి ఆంగ్లభాషారచనా ధోరణి ప్రౌఢగంభీర వాగ్గుంభనము గలది. అంతియేకాదు—అద్యతన ప్రపంచము నల్లకల్లోలము సేయుచున్న ప్రతిక్షణోత్పన్న నవీన వైజ్ఞానిక పరిశోధనలలోని సారాంశములను ఫలితములను మన హైందవాధ్యాత్మిక జ్ఞానదృష్టితో సమన్వయించుటచే ఉదాత్తమును శాస్త్రీయ సాంకేతికమునగు నొక ప్రత్యేక రచనారీతి యిందు ప్రవర్తిల్లినది. అయినను దృష్టాంతము లొనగుపట్ల, సవ్యజీవితమునందలి యుదాహరణములనే గ్రహించుటచేత గ్రంథ విషయము గంభీరమైనను, సుగమమైనది. పూర్వ వ్యాఖ్యాతలలో శ్రీ శంకరాచార్యులవారి భాష్యము ననుసరించి శ్రీ స్వామిజీ యిందెన్నియో యపూర్వ విషయములను దెలిపి యున్నారు.

అచ్చటచ్చట మాక్సుముల్లరు, వెస్లే, మొదలగు పాశ్చాత్య విద్వాంసుల యభిప్రాయములును నుట్టంకితములైనవి. ఈ గ్రంథము శ్రీ స్వామిజీ సమకాలిక జీవితమునందలి సన్నివేశములనే గ్రహించి బహుప్రాచీనమగు కఠోపనిషద్విజ్ఞానమును సహృదయ హృదయంగమముగా సమన్వయించి యున్నారు. ఇంతియే గాక ఉపనిషత్ప్రోక్తములైన శబ్దములు - పదము, లింగము, యోగము, అశ్వత్థము, మున్నగువాని నిగూఢార్థములను, వ్యుత్పత్తులను నవీనభావుల కర్థమగు రీతిని చక్కగా వివరించి యున్నారు.

ఆత్మానం రథినం విద్ధి - ఊర్ధ్వమూలోఽవాక్శాఖా - మొదలగు మంత్రములకు శ్రీ చిన్మయానందులవారి వివరణములు చదివి తీరవలసి

నవియే. మహాతత్త్వవేత్త యగు శ్రీ శంకరాచార్యాది ప్రభృతుల నాకర్షించి
యీ యుపనిషన్మంత్రముల ధ్వనిభావ సౌందర్యమును సుమనోరః
సుస్పష్ట రచనారీతియు శ్రీ స్వామిజీ వ్యాఖ్యాన దర్పణమున బహ
ముఖములుగా ప్రతిబింబించినవి. లోకోత్తరమగు నీ గ్రంథవిషయవ
నవగాహన చేసికొనుటకు గ్రంథమంతయు నామూలాగ్రముగ పఠిం
వలయును. గ్రంథవిషయములను విపులీకరించుట కవకాశము లేమి
చింతిల్లుచున్నాడను. ఈ గ్రంథముతో ననుసంధింపబడిన, శ్రీ సద్గు
తపోవన జీ మహారాజ్ దివ్యసందేశము, జీవనశాస్త్రజ్ఞులు, అను శీర్షి
వశ్యలపఠనీయములు - మతము, శాస్త్రము, అను నీ రెండింటికే గాక, నవీ
జీవన వైజ్ఞానిక పరిశోధనలకు, భారతీయ బ్రహ్మవిద్యాయోగ సిద్ధాంతములకు
నద్భుత భంగిని సమన్వయ మీ శీర్షికలలో కానవచ్చుచున్నది.

ఇట్టి మహోత్కృష్ట రచనావైభవముతో వెలయు శ్రీ స్వామిజీ గ్రం
మునను వదించుట యన్న యది సముద్రమున కేతామెత్తుటవంటిది. ఇ
పనికి సాహసించి పూనుకొనిన యాంధ్రానువాదకుల దీక్ష, ప్రశంసనీం
మైనది. ఈ యనువాదమున నంధ్రతాముద్ర వెలయునట్టుల ననువాదకు
లీ క్రింది నియమముల నేర్చఱచికొని రచించియున్నారు

౧. సంస్కృత శ్లోకమునకు భావము తెలుఁగున చిన్న వాక్యములలో
చెప్పుట.

ఉదాహరణము : శ్లో॥ శ్రేయశ్చ ప్రేయశ్చ మనుష్యమే తస్తౌ
సంపరీత్య వివినక్తి ధీరః
శ్రేయోహి ధీరోఽభిప్రేయసో వృణీతే
ప్రేయోమన్దో యోగక్షేమాద్వృణీతే

తెలుఁగు—"శ్రేయస్సు ప్రేయస్సుకూడ మానవుని చేరును. తెలివై
వాని పరీక్షించి వివేచించుచున్నాడు. ఏలన యతడు ప్రేయస్సుకన్న
శ్రేయస్సునే యెన్నుకొనును కాని అజ్ఞాని యిహమందలి యోగక్షేమమ
కొఱకు ప్రేయస్సునే యెంచుకొనుచున్నాడు" పుట 53.

౨. సాధ్యమగునంతవఱకు మూలవాక్యముల యర్థభావమును తెలుఁగులోనికి ననూదితము లగునట్లు రచితమైనవి. "వేదసంస్కృతి యంతయు రంగరించిపోసిన పవిత్ర భారతబాలునియొక్క మనస్సులోని యాలోచనారూపమే యీ శ్లోకము." పుట 10

"కేవల గ్రంథకీటకములు రాజగురువుల స్థానము నలంకరించి నపుడు వారు దేశనాశనమునకే గాక, అంతర్జాతీయ కల్లోలములకు కారకు లగుదురు." పుట 59

3. మూలగ్రంథమునందచ్చట యాంగ్లేయ పదములుపయుక్తములైన సందర్భములలో నీయనువాదమున రెండు నియమములు పాటింపబడినవి.

1. నిత్యవ్యవహారములోనుండు ఆంగ్లభాషాపదము లట్లే వాడుట— రోడ్డు, ఆఫీసు, లాంతరు, టైపిస్టు మున్నగునవి. 2. శాస్త్రవిజ్ఞాన సాంకేతిక పదములకు భాషాంతరీకరణము నిచ్చుచు మూలపదములు నీయబడినవి.

ఉదాహరణము: విద్యుదణువులు (Electrons) ప్రాణువులు (Protons) మూలకములు (Elements) నిరంతరాయత్వము (Frequency) మొదలగునవి. కొన్నియెడల నాంగ్లపదములు యథాతథముగా నుపయుక్తమైనప్పుడు, వాని యర్థము తెలుగున నీయబడినది.

ఉదా: డకోటా – సర్వసౌఖ్యములతో గూడిన విమానము
టార్పెడో – నావ రాకెట్ - తారాజువ్వ

౪. ఇందలి రచన కేవలము గ్రాంథికముగాక, కేవలము వ్యావహారికము గాక, సరళమగు మధ్యేమార్గము ననుసరించి యున్నది. విషయ గౌరవమునుబట్టి స్పష్టతకొఱకు వ్యావహారిక రచనాపద్ధతు లిందనుసరింపబడినవి.

1. అర్థానుస్వార శకటరేఫములను విడిచిపెట్టుట.

2. విసంధి పాటించుట.

3. యొక్క, పడు—మొదలగువాని వాడుక.

4. అచ్చటచ్చట జాతీయములను ప్రయోగించుట.

ఉజ్జ్వలభావ సమన్వితములగు సుపనిషత్సూక్తులను సాధ్యమైనంతవఱకును, ఉదాత్తము ప్రసన్నమునగు భాషలోని కనువదించిన యనువాదకులు ప్రశంసనీయులు.

తొలుత వివరించినట్లుగా నిట్టి రచనకుపక్రమించుట యతిసాహసము. అయిన యతివరేణ్యులగు శ్రీ చిన్మయానందుల యనుగ్రహముచే నేడీ గ్రంథము పూర్ణాకృతి దాల్చినది. కావున సానుభూతితో నర్థము చేసికొని, పరిశోధనాదృష్టితో నిందలి భావములను కనుగొనుటకు ప్రయత్నించిన యెడల "వేదములను చీరకుచ్చెళ్లలో, ప్రాచీనత యను పైటమడతలలో శాశ్వతముగా నానందించుచు, అమరయైన ముక్తికాంత, సర్వమానవులకు, సర్వకాలములయందు సర్వథా ప్రత్యక్షము కాగలదు." ఈ రచనయందలి దోషములన్నియు ననువాదకులవి. ప్రాజ్ఞవిద్వల్లోకమును, పాఠకలోకమును దోష రూప హాలాహలమును బరిహరించి బ్రహ్మజ్ఞానామృతమును గ్రోలి, ఆనందవార్ధిలోలలాడుదురు గావుతమని విన్నపము.

నవ్యవిద్యార్థిలోకమున కాదర్శప్రాయుడగు నాచికేతునిగూర్చి యాంధ్రవాఙ్మయమునగల విశేషాంశముల నికముందు తెలుపుచున్నాను.

ఆంధ్రానువాదకులు తమనామము వెల్లడిచేయుట కంగీకరింపక పోవుటయే, వారి, చిత్తపరిపాకమును, ఆధ్యాత్మిక దృష్టియు విశదము చేయుచున్నవి.

ఆంధ్రవాఙ్మయము - నచికేతుని కథ

నచికేత నాచికేత శబ్ద విచారణ

కఠోపనిషత్తు ప్రారంభముననే "తస్యహనచికేతానామ పుత్ర ఆస" అని 'నచికేత'నామ ముదాహృతమై యున్నది. నచికేతస్ శబ్దమును వాడబడి యున్నది. కాని నాచికేత శబ్దమును వ్యవహార రూఢమైనది. ఈ సందర్భమున నాచికేత శబ్దమునుగూర్చి వాచస్పత్యమును బరిశీలింపఁగ నందిట్లున్నది.

"నాచికేత—పుం. నచికేత శబ్దార్థే (౧) అనలే (౨) ఋషిభేదే (3) తదుపాఖ్యానేచ; త్రికాండే నాచికేతు రితి పాఠః విపికరప్రమాదకృతః; నాచికేత ఇత్యేవ పాఠః శ్రుత్యాది సంవాదీ నాచికేతోపాఖ్యానంచ—భారతే: అను ౭౧ అధ్యా. అదౌ దృశ్యమ్"

వాచస్పత్యకారుని మతమున, నాచికేత శబ్దము శ్రుత్యను మతము, సాధువు. నాచికేతుశబ్ద మసాధువు.

తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణ తృతీయాష్టక ఏకాదశ ప్రపాఠకమునందు "నచికేతస్" అను శబ్దమే పఠింపఁబడి యున్నది. అందును 'చి' కారము స్వరిత స్వరముతో నున్నది. ఇక శ్రీ శంకరాచార్యాది భాష్య కారులుకూడ నచికేత సాప్రాప్తం=నాచికేతమ్ అనియే వ్రాసియున్నారు. మహాభారతమున ననుశాసనిక పర్వమున - నాచికేతః అను అకారాంత శబ్దము ప్రయుక్తమైయున్నది.

సంస్కృతమున, నచికేత, నాచికేత శబ్దమును ప్రయుక్తములైనను, తెనుఁగున నీ శబ్దము నాచికేత నాచికేతు నాసికేతు అని రీతిగా ప్రయుక్త మైనది. తెలుత నీ కథ తెనుగులో తెనుగు మహాభారతమున గానవచ్చు చున్నది.

సంస్కృతభారతమున, అనుశాసనిక పర్వమున డెబ్బదియొకటవ యధ్యాయమున నేబదియేడు శ్లోకములలో నాచికేతుని కథ యున్నది. ఇందలి కథ కఠోపనిషత్తు కథకన్న భిన్నముగ నున్నది. ఆంధ్రమహాభారతమున తిక్కన, యిక్కథను అనుశాసనికపర్వము ద్వితీయాశ్వాసమున 446 నుండి 462 వఱకును పదునాఱు పద్యములలో రచించియున్నాఁడు. భీష్ముఁడు ధర్మరాజునకు గోదాన ప్రభావము నెఱింగించు సందర్భమున నీ కథ తెలిపియున్నాఁడు.

"నాచికేతుఁడు ఔద్దాలకిముని పుత్రుఁడు. ఒకనాఁ డౌద్దాలకుఁడు స్నానముచేసి నదీతీరమున దర్భలు, ఇధ్మములు, జలకలశము మఱచి వచ్చెను. ఇంటికి చేరినతోడనే, కుమారుడగు నాచికేతుని పిలిచి, వానిని తీసుకొనిరమ్మనెను. అతడు నదికి వెళ్లునప్పటి కవి యన్నియు వరదవలన కొట్టుకొనిపోయినవి. నాచికేతుఁడు తండ్రితో నవి కానబడలేదని చెప్పగ నౌద్దాలకి కోపించి, యతనిని యమలోకమునకు బొమ్మని శపించెను నాచికేతుఁడు నిశ్చేతనుఁ డయ్యెను. ఔద్దాలకి చాలా దుఃఖించి, పుత్రుని వద్దనే కాపుండెను. ఘఱునాఁ డుదయమున నాచికేతుఁడు లేచి తాను యమలోకమును దర్శించితిననియు, యమధర్మరాజు తనకు, భోగయోగ్య పదార్థములును మహావిస్తృతములుగా నున్న పుణ్యలోకములు చూపె ననియు, నవి యన్నియు గోదానఫలమువలన చేకూరినవనియు, చెప్పి తండ్రి కామోదమును కల్పించెను. తిక్కన రచన యిచ్చట మూలాను సారమై యున్నది. మఱియు నిందు నాచికేత శబ్దమే వాడఁబడినది.

నాసికేతోపాఖ్యానము - (నాచికేతుని కథ)

కఠోపనిషత్తునందుగాని భారతమునందుగాని నాచికేతుని పూర్వ వృత్తాంతము వివరింపబడియుండలేదు. కఠోపనిషత్తు "మృత్యుదేవత గృహ ములో నచికేతుని కథ" అను శీర్షికతో ప్రారంభము. భారతమున పైని వివరించిన రీతిని మృత్యుదేవత గృహమునకు బోవు పూర్వసందర్భ మున్నను నాచికేతుని జననము బాల్యదశ మొదలగు వృత్తాంతములు మున నేమియు దెలియరావు. ఆ విషయములను వివరించునది

నాసికేతోపాఖ్యానము

తెనుగున నాచికేతుని పూర్వవృత్తాంతమును తెలుపు గ్రంథములలో నిది మొదటిది. ఇది యొక ప్రబంధము. సుప్రసిద్ధాంధ్ర కవిసార్వభౌముఁడైన శ్రీనాథమహాకవికి బావమఱదియు, ప్రశస్తకవియు నగు దగ్గుపల్లి దుగ్గన ప్రణీతము. ఈ గ్రంథములో మూడాశ్వాసములే లభించినను, నవి నాచికేతుని పూర్వకథ సమగ్రముగా తెలుపుచున్నది. దుగ్గన కృతి వెనుక నీ క్రింది రచనములు వెలువడినవి.

1. నాచికేతూపాఖ్యానము - చందలూరి చిక్కయ కృతము. ప్రబంధము - గ్రంథము లభ్యముకాలేదు. ప్రబంధరత్నావళి యను సంకలన గ్రంథమున నాఱు. పద్యము లుదాహృతమైనవి. ఈతఁడు దుగ్గనకు సమీప కాలమువాడో తరువాతివాడో యై యుండును.

2. నాచికేతూపాఖ్యనము-మిక్కిలి మల్లికార్జునకవి (1805-1875) ఇది మూడాశ్వాసముల ప్రబంధము-ఇది క్రీ. శ. 1876లో నొకమాఱును, క్రీ. శ, 1926లో నొకమాఱును ముద్రితమైనది.

3. నాచికేతూపాఖ్యానము - తోలేటి వేంకటసుబ్బారావు - పచనము - ముద్రితము - 1887. ఇది నిర్దుష్టమగు గ్రాంథికశైలిలో రచితమైనది.

4. నాచికేతూపాఖ్యానము - దక్షిణదేశమున శృంగారకవి తిరుమల నాథకవి దీనిని ద్విపదరూపమున రచియించియున్నాడు - అది అముద్రితము - మూఁడాశ్వాసములు గలది. తంజావూరికి సంబంధించినది.

పై గ్రంథము లన్నియు నాచికేతూపాఖ్యానము అను పేరుతో నున్నను దుగ్గన గ్రంథము మాత్రము నాసికేతోపాఖ్యానమను పేరితో

---

1. పూర్వము కృష్ణాజిల్లా, ముక్త్యాలయందు ప్రకటితమగుచుండెడి "సరస్వతి" యను మాసపత్రికయందు ముద్రితమైనది. నేడీ ముద్రణప్రతులు లభింపవు. దీనిని కీ. శే. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు సంపాదించి ప్రకటించిరి.

వెలయుచున్నది. దుగ్గనయే తన కావ్యమున నొకచోట నిట్లు మార్పురాని ప్రాసస్థానమున నిబంధించియున్నాఁడు.

సీ॥ అనఘ! భారతమహాఖ్యానంబు కథలెల్లఁ
బాటించి నీవు చెప్పంగఁ దొల్లి
సావధానంబున నాద్యంతమును వింటిఁ
గడు నొప్ప నప్పుణ్యకథల సరవిఁ
బ్రానంగికంబుగా నాసికేతుని కథఁ
జెప్పితి వీవు సంక్షేపవృత్తి (1-93).

కావున తెనుగున నాచికేతశబ్దము నాసికేతశబ్దముగా వ్యవహృతమైనదని చెప్పవచ్చును.

ప్రాచీనమైన యుపనిషత్కాలమునుండి నచికేత నాచికేత శబ్దము లుండగా, దుగ్గన కథానాయకుని నామమునందే యిట్టి మార్పేల కావించెనని విజ్ఞులు సందేహింపకపోరు - మన పూర్వకవు లేది వ్రాసినను, దానికేదో తగిన యాధారముగాని యుపపత్తిగాని యుండకమానదు - ప్రస్తుతము దుగ్గనయు కథానాయకుని [illegible] నామము మార్చుటకు కారణ మాతని జన్మ వృత్తాంతమే - ఆ కథ యిది.

బ్రహ్మమానస పుత్రుడును, ఉన్నిద్ర బ్రహ్మచర్యనిష్ఠాగరిష్ఠుడగు నుద్దాలకమహాముని తన యాశ్రమమున తపస్సు చేసికొనుచుండగా పిప్పలాదు డను ఋషి యరుదెంచెను. కుశలప్రశ్న లైనవెనుక, పిప్పలాదు డుద్దాలకుని గృహస్థాశ్రమము స్వీకరింప గోరెను. ఉద్దాలకు డంగీకరింపక తన తండ్రి యగు బ్రహ్మకడకు వెడలి యాతని యభిప్రాయము కోరెను బ్రహ్మయు నాతఁడు పెండ్లి చేసికొనవలెననియే యుపదేశించెను. కాని యుద్దాలకుడు వినక, తాను బ్రహ్మచర్యవ్రతము నడుపుదునని భీష్మించెను. బ్రహ్మయు, "నీకు పుట్టిన కొడుకు, తన తల్లిని నీకు పెండ్లిసేయును" అని నుడివెను ఉద్దాలకుడును బ్రహ్మను వీడి ముందటికన్న నిష్ఠతో తపస్సు చేయుచుండెను. ఒకనాడు తపోభరముచే నాతడు, పూర్ణిమానిశిని

నిద్రావశుడైయుండగా, స్వప్నమున నొక సౌరసాక్షి త న్నుపగూహనమాచ రింపగ, నాతనికి వీర్యస్ఖలనమయ్యెను. తత్‌క్షణమే, అతడు మేల్కొని, బ్రహ్మచర్య విచ్ఛిత్తి కెంతయు చింతించి, యా చరమధాతువు నొక పద్మ సంపుటంబున నునిచి, ఆ తామరపత్రముల కొక పుష్పాకార మేర్పఅచి తన కెదురుగా నున్న భాగీరథీప్రవాహమున దానిని విడచెను.

ఆ సమయమునందే, ఆ భాగీరథీతీరమునకు కొండొక దూరమున రఘుమహారాజు కుమార్తె యగు 'చంద్రవతి' యను కన్యక, ఋతుస్నానార్థయై వచ్చెను. ఆమె చెలులతో నీటిలో దిగి స్నానముచేయుచుండ, దైవ వశముచేత ఉద్దాలకుడు విడిచిన తామరపూవా సమయమున నచ్చటికి కొట్టుకొని వచ్చెను. ఆ పూవుయొక్క ఆకారమునకు సువాసనకు నాకర్షితయై చంద్రవతి దాని నాఘ్రాణించుచుండెను. ఇంతలో చెలికత్తెల స్నానములు కాగా, నామెయు, స్నానమును ముగించి, యంతఃపురమునకు వచ్చెను. వచ్చిన కొన్ని దినములకే యామె గర్భము ధరించెను. అంతిపురిలోనివా రెల్లను భయభ్రాంతులైరి. చంద్రవతియు, తనకు పురుషసంపర్కము లేకుండ గర్భ మెట్లు కలిగెనని, యెంతయో దుఃఖించెను. కాని తాను తామరపూవు మూర్కొనిన సంగతియే మఱచినది. తండ్రి యగు రఘుమహారాజీ యుదం తము నెఱింగి, తన వంశమునకు కళంకము దెచ్చినదని యామెను నొంట రిగా నడవులకు పంపివేసెను. ఆమెయు గర్భభారముచే, యడవులలో వెడలు చుండగా తృణబిందుడను ఋషి, దివ్యదృష్టితో నీమె వృత్తాంతమును తెలిసి కొని తన యాశ్రమమున నామెకు తావొసంగెను. అంత కొంతకాలమున కామె దివ్యవర్చస్సుతో నున్న కుమారుని గనెను. తృణబిందుడును నితర మౌను లును నాతని జన్మరహస్యము నెఱింగినవారు. గావున నాతనికి నాసికేతుడు (నాసిక+ఇతః - నాసిక - ముక్కుద్వారా - ఇతః - ప్రవేశించినవాఁడు) అని నామకరణము చేసిరి.

నాసికేతుడు పెరుగుచు స్తన్యముకొఱకు మిక్కిలిగా నేడ్చుచుండ, చంద్రవతి కోపము దెచ్చికొని, ఓరీ పాపీ! నీ మూలముగా నేను తల్లిదండ్రుల కెడమైతిని. నీవును అట్లే అగుమని, ఒక పేపబెత్తములచే చేయబడిన మందసయందు దా శిశువునుంచి గంగలో విడిచెను. ఆ మందసయు నదిలో

కొట్టుకొని పోయి, ఉద్ధాలకాశ్రమము చెంగట నిలిచియుండెను. ఉద్దాల కుడును మాధ్యాహ్నిక కృత్యములు తీర్చుకొనుటకచ్చటికి వచ్చి, మందస తెఱచి, శిశువుని గని పుత్రవాత్సల్యము పొంగారగా నాతని తెచ్చి, తన యాశ్రమమున పెంచుచుండెను. అతడును కొంత పెద్దవాడయ్యెను.

చంద్రవతి కోపముచే పుత్రుని నదిలో కూలద్రోసినదే గాని, ఆ వెను వెంటనే యామెకు పుత్రవియోగ దుఃఖము గలిగి, అచట నిలువలేక, పుత్రుని కొఱకన్వేషించుచు గంగానది యొడ్డున చాలదూరము నడచినది. దైవిక ముగా నామె, ఉద్దాలకాశ్రమ ప్రాంగణమున నాడు పుత్రుని చూచి, ఆనంద భరితయై యాతని వివరము లడిగెను. అతడును ఉద్దాలకుడు పెంచు చుండిన సంగతి నెఱింగించి యప్పు డాతడు లేడని చెప్పెను. అప్పు డామె యుద్దాలకుని యాశ్రమము నంతయు శుభ్రముచేసి, అలికి, రంగవల్లులు తీర్చి, పల్లవ తోరణములచే నలంకరించి వెడలిపోయి, అనతిదూరమున నివసించుచుండెను. ఉద్దాలకుడు తిరిగివచ్చి, యాశ్రమశృంగార మెవరు చేసిరని బాలుని ప్రశ్నించెను. తన తల్లియే యట్లు చేసెనని యాతడు ప్రత్యుత్తరము చెప్పెను. అట్లయిన నామెను పిలుచుకొని రమ్మని పుత్రు నంపెను. ఆమెయు, నేను రాజకుమార్తెను, పరపురుషు నెట్లు చూడగలనని బాలుని పంపివేసెను. ఉద్దాలకు డిది ఋష్యాశ్రమము కాబట్టి యట్టి శంక వల దనెను. చంద్రవతియు నచటికి రాగానే ఉద్దాలకునికి, తనకు కలలో కాన వచ్చిన కాంత స్వరూపము మనోగోచరమైనది. అతడు సంయమి కావున నామెను నీవీ బాలుని కన్న సంగతి నెఱింగింపుమనెను. చంద్రవతియు వృత్తాంత మంతయు సవిస్తరముగ చెప్పగనే, ఉద్దాలకుడు ఆమె నిర్దోషి యని గ్రహించి తనవలననే యీ పుత్రుడు జన్మించెనని యెఱింగి, రఘు మహారాజువద్ద కేగి, యథావిధిగ నామెను వివాహమయ్యెను.

"నాసికాంత స్సముద్భూతః సర్వలక్షణ సంయుతః
నాసికేతు రితి ఖ్యాతః మునిభి కృతమంగళైః"

అను [illegible]శ్లోకము ననుసరించి దుగ్గన దీనిని నాసికేతోపాఖ్యాన మని పేర్కొన్నాడు.

కాని నాసికేతశబ్దము పైని వివరించిన రీతిని నాసికా+ఇతః అను పదచ్ఛేదమువలన వ్యుత్పన్నము కాదనియు నాసికాశబ్ద మాకారాంత స్త్రీలింగ మగుటచేత తదస్య సంజాతం తారకాదిభ్య ఇతచ్ అను పాణినిసూత్రము (5-2-36) ననుసరించి తద్ధితప్రత్యయ మగును. అప్పుడు మొదట ముక్కు లేనివాడు. తరువాత ముక్కు కలిగినవాడు అను నర్థము వచ్చుననియు నొక విద్వాంసుఁడు వ్రాసియున్నాఁడు. ఆ పదచ్ఛేదము ననుసరించి, తారకిత శబ్దమువలె నాసికితశబ్ద మేర్పడును. తారకాద్యాకృతిగణములలో నాచికేత-నాసికేత శబ్దములు పఠింపబడలేదు.

ఇక 'పో' అను నర్థము గల ఇణ్ ధాతువువలన కర్త్రర్థక క్తప్రత్యయము చేర్పగా నిష్పన్నమైన రూపమైన నాసికేతశబ్దమైన, అప్పుడు ముక్కునుండి పోయినవాఁడని యర్థము వచ్చునుగాని ప్రవేశించినవాడు, పుట్టినవాఁడు అని యర్థము రాదు. కాబట్టి నాసికాయాః+ఇతః ముక్కువలన బయలుదేరిన వాఁడు అని యీ పదమునకు వ్యుత్పత్తి చెప్పుట సర్వవిధముల సమంజసము. భారతి. సం. 4. సం. 8. (4-8).

తెలుగున నాచికేత నాసికేత శబ్దములిట్లు ప్రచారమును బడసినను, కఠోపనిషత్తు కథకును, పైకథకును సంబంధమేమని పాఠకులకు సందేహము కలుగవచ్చును. నాసికేతోపాఖ్యానమున నాసికేతుని తండ్రి ఉద్దాలకుఁడు. కఠోపనిషత్తు ప్రారంభమున, నాచికేతుని తండ్రి వాజశ్రవసుఁ అని యున్నను, ౧౧వ శ్లోకములో యథాపురస్తాద్భవితా ప్రతీత ఔద్దాలకి రారుణిర్మత్ప్రసృష్టః (నా యనుగ్రహముచేత అరుణిపుత్రుడైన ఔద్దాలకి నిన్ను గుర్తుపట్టుగాక!) అని, నచికేతుని తండ్రి ఔద్దాలకి యని కలదు. మఱియు నచికేతుని తండ్రికి గౌతముడు, అరుణి ఔద్దాలకి, వాజశ్రవసుఁ అను పేళ్లున్నట్లుగా నా శ్లోకవ్యాఖ్యానమువలనఁ దెలియుచున్నది. (చూడుడు పుట 23, 24) భారతమునగూడ నాచికేతుఁడౌద్దాలకి యౌరసపుత్రుఁడని చెప్పబడినది. తెలుఁగున ఔద్దాలకినే ఉద్దాలకునిగా కవులు వ్యవహరించిరి. కాబట్టి కఠోపనిషత్తు కథానాయకుడగు నాచికేతుడును, తెలుగువాఙ్మయమున ప్రస్తుతుడైన నాసికేతుడునునొకడే యని సిద్ధాంతము.

నాచికేతుడు యమలోకమునకు పోవు సన్నివేశము కఠోపనిషత్తున, ప్రబంధకథయందును భిన్నముగ నున్నది. ఉపనిషత్తులో, తండ్రి గోదానములు చేయు సందర్భమున నాచికేతుడు తండ్రిని తన్నెవరి కిచ్చెదవని పలుమాఱు లడిగినట్లు వినువుచే, కోపముచే తండ్రి యమున కిచ్చెదనన్నట్లును కలదు. ప్రబంధకథలో, కుశలు, ఇధ్మములు తెచ్చుట మఱచినందున, తండ్రి నిత్యాగ్నిహోత్రములకు భంగము కలిగినందువలన, నాతడు యమలోకమునకు పుత్రుని, బొమ్మని శపించినట్లు కలదు. ఇచ్చట నొక విషయము చెప్పవలసియున్నది. మహాభారతమునకూడ నాచికేతుని కథలో నిట్టిధ్మములు, కుశలు తెచ్చుట యాలస్య మైనందువలన తండ్రి శపించెననియే కలదు. కాని కథచివర, నాచికేతుడు తాను యమలోకమునకు పోయితిననియు, నందు నరకబాధ లనుభవించువారినే గాక గోదానప్రభావము వలన పుణ్యలోకము లనుభవించినవారిని చూచివచ్చితిననియు జెప్పెను. అనుశాసనిక పర్వమున నీ కథ ధర్మజునకు భీష్ముడు గోదానమహాత్మ్యము చెప్పు పట్టున నున్నది. దీనినిబట్టి తెలుఁగున నాచికేతుని కథకు కఠోపనిషత్కథకు సంబంధ మున్నదనుట నిశ్చితము. దీనికి కారణ మేమనగా కఠోపనిషత్కథ చాలా ప్రాచీనమైన వేదకాలమునాటిది. అది పౌరాణిక కాలమునకు కొంత మార్పు చెందినది. పౌరాణిక కాలమునాటి కథ భారత మూలమున వ్యాప్తిచెందినది.

మహాసముద్రమువంటి భారతేతిహాస వాఙ్మయమున కాలగర్భమున నడగిన యిట్టి యుదంతము లెన్నియేని గలవు. నాచికేతుని పై జననాది వృత్తాంతము కథ నేటి కాలమున నే గ్రంథమందును (పూర్వగాథాలహరి) మొదలగువానియందు[1] సూచితము కాలేదు. ఈ కథకు సంస్కృతమాతృక యొకటి యున్నది. దానివలన దీని యాకరము తెలియులేదు.

---

1. పూనాయందలి భండార్కారు పరిశోధకమండలివారి గ్రంథాలయమున నున్నది. అం దీ గ్రంథ మే పురాణమునుండి యుద్ధృతమైనదో ఆ విషయముమాత్రము కన్పట్టుటలేదు.

కఠోపనిషత్తులోని నాచికేతుని జన్మమును దెలుపు నీ యపూర్వకథ నాంధ్రవాఙ్మయమున ప్రచారమునకు దెచ్చిన, తెలుఁగుకవులు మనము కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ స్మరింపఁదగినవారు. ఇతర దాక్షిణాత్యభాషలలోను ప్రత్యేకముగ నీ కథ కానరాకపోవుటచే నిందు పాఠకలోకమున కుపకార కముగ నుండునని చేర్చితిని.

తత్త్వజ్ఞులకు, వేదాంతులకు, సాధకులకు తఱుగని యెుఱుక కాణాచియై, ఆర్థిక దాహముచేతను, దేహ దాహముచేతను, శోషిల్లిన పాశ్చాత్యనాగరతా వాసనావాసితుల కమృతభాండమైనది కఠోపనిషత్తు. ఆంధ్రమున వెలసిన శ్రీ చిన్మయానందుల యీవ్యాఖ్యాకృతి ఆధ్యాత్మిక విద్యాగంధశూన్యమైన, అద్యతన విద్యాప్రణాళికలయందు నిర్బంధ పఠనీయ గ్రంథముగా నియమితమైన నఖిలమాణపక మానసక్షేత్రముల నాధ్యాత్మిక విజ్ఞానబీజములు నాటుకొనగలవు. పయోజనుల కిది నిత్యపఠనీయమైన వారితరీతిని, వారి చిత్తనవృత్తి యాధ్యాత్మికోన్ముఖమై లోకవృత్తముతో నమీచీన నమన్వయము నంపగలదు. ఆంధ్రావళికి నైహికసౌఖ్యమును, అభ్యుదయమును ఆముష్మికానందమును ప్రసాదింపగలదు.

సహనావవతు సహనౌభునక్తు సహవీర్యంకరవావహై
తేజస్వి నావధీతమస్తు మావిద్విషావహై

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఈ శాంతిపాఠము విద్యాబోధన, విద్యాధ్యయనాంతములయందు ప్రతి దినము గురుశిష్యులచే పఠ్యమాన మగుచుండెడిది. ఈనాడును ఆంధ్రవిశ్వ విద్యాలయమువారి చిహ్నము 'తేజస్వినావధీతమస్తు' అనునదియే. కావున ప్రస్తుతాంధ్రానువాదమును, ఆంధ్రదేశీయ సర్వకళాశాలలయందే గాక, రాష్ట్రేతరప్రాంత కళాశాలలయందును, విశాలాంధ్రముననను, నితోఽధికముగ నధీతిబోధాచరణ ప్రచారముల బడయుగావుత.

ఇట్టి మహోద్గ్రంథమునకు నుపోద్ఘాతపూర్వకముగ కొన్ని వాక్యములు వ్రాయుటకు నా కనుజ్ఞ నొసంగిన శ్రీ చిన్మయానందస్వామిజీవారికి నా సాష్టాంగ నమస్కృతులు.

ఇతి శివమ్

మనల నతండు బ్రోచుత సమంబుగ సౌఖ్యము సేయుగావుతన్
మనకు నధీతి బోధ లసమానము గాగ బలం బొసంగుతన్
మనదగు నీ యధీతమును మానితతేజము నొంద ద్వేషమున్
మన కెపుడుం దొలంగుతఁ! శమంబు, శమంబు, శమంబు గావుతన్.

౧౩-౭-౧౯౫౮.
మదరాసు

విద్యారత్న,
నిడుదవోలు వేంకటరావు, ఎమ్. ఏ.
మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయాంధ్రశాఖాధ్యక్షుడు.

సవరణ పత్రము

పుట.	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
52	10	లాంతములో	లాంతరములో
53	శ్లో. ౨	ద్వ్యాణీతే	వ్ప్రాణీతే
59	25	లందు	నందు
62	2	ఆవీశ	ఆవేశ
70	12	సిద్ధియైన	సిద్ధమైన
143	9	నాసి	న్యాస్తి
146	5	అది	ఆది
197	శ్లో. ౧౦	రాత్మ	రాత్మా
204	20	పనిత్తు	పనిషత్తు
225	3	వరైన	వరైతే
232	2	న్యము	న్యమును
236	19	ధాన్య	ధ్యాన

ఇంకను కొన్ని ముద్రణప్రమాదములు దొరలియుండవచ్చును. సహస్రాక్షుడు పరిశీలించినను ముద్రారాక్షసములు తప్పుటలేదు. క్షమతో దిద్దుకొని చదువుకొనప్రార్థన.

మొదటి పుట - భాషాంతరీకరణములు

1. కఠోపనిషత్తు మొట్టమొదట క్రీ. శ. 1656–57వ సంవత్సరమున షాహజహాను కొమారుడగు దారా యను విద్వత్పోషకుని యధ్యక్షతక్రింద పారసీకభాషలోనికి భాషాంతరీకరణమైనది.

2. ఆ పారసీభాషనుండి యీ వెనుక కొలదికాలమునకే నసగా క్రీ. శ. 1680 ప్రాంతముననే లాటిన్ భాషాంతరీకరణము వెలసినది. పాశ్చాత్యదేశీయులకు హైందవ వేదాంతశాస్త్రమును దెలిసిన ప్రథమగ్రంథ మిదియే.

3. ల్యాటినుభాషనుండి, ఇంగ్లీషు, జెర్మను, ఫ్రెంచి, స్వీడిషు ఇటాలియను భాషలలోనికి పరివర్తితమైనది.

4. ఆసియాఖండ భాషలలో జపానుభాషలోనికి ననూదితమైనది.

5. ఇంగ్లీషుభాషలో దీనిని తొలుత యనువదించిన మహనీయుడు రాజా రామామోహనరాయలు.

6. మాక్సుముల్లరు, పాల్ డ్యూసెన్, మ్యూర్, హ్యూమ్ మొదలగు వారి ఆంగ్లేయ భాషాంతరీకరణములు గలవు.

7. భారతీయ భాషలన్నింటిలో నిది యనూదితమైనది.

ఈ యుపనిషత్తునందలి 'ఆత్మానం రథినం విద్ధి' అను మంత్రమునకు తెలుఁగున గల భాషాంతరీకరణముల నిచ్చుచున్నాఁడను. దీనివలన యీ యుపనిషత్తునకు తెలుఁగున గల ప్రచారము తేటపడగలదు.

మూలము :

ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవతు
బుద్ధింతు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగహ మేవచ
ఇంద్రియాణి హయానాహు ర్విషయాంస్తేషు గోచరాన్
ఆత్మేంద్రియ మనోయుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషిణః ॥

తిక్కన:

క. తేరు శరీరము దానికి
సారథి సత్త్వంబు తురగచయ మింద్రియముల్
దారుణతరబుద్ధి వ్యా
పారంబులు దనరుజనుప పగ్గము లధిపా! —స్త్రీ. 1-57

క. నరవర! యేర్పడ విను మ
త్తురగంబుల పటు రయంబుతో ననుచరితం
దిరుగు పురుషుండు సంసృతి
పరుడై భ్రమియించు నవశ భావవ్యాప్తిన్. —స్త్రీ. 1-58

క. వానిఁ దమ యిచ్చ నెందుం
బోనీకుండంగ నాఁగు పురుషుఁడు సంసా
రానేక దుఃఖభాజన
తా నిరసనమునకు నేర్చు ధరణీనాథా! —స్త్రీ. 1-59

క. యముని యధీనం బది దుః
ఖముల ననేకములఁ జేయఁగానోపు నృపో
త్తమ! యీా రథ మవియింతురు
విమల వివేకౌషధమున విను మార్యజనుల్. —స్త్రీ. 1-60

ఎఱ్ఱన:

చ. అరదము దేహ మింద్రియము లశ్వము లాత్ముఁడు సూతుఁ డిమ్మహా
తురగచయంబు ధైర్యమను తోరపుఁ బగ్గములన్ దృఢంబుగా
మరువడిఁబోకయుండ నెరపొప్పగఁ బట్టినవాఁడు స్వర్గపుం
దెరువున నేఁగు నప్పరమధీరుఁడు నూవెయు దారుఁడెయ్యడన్.
—ఆరణ్య 5-92

ఫణిభట్టు :

దేహంబు రథమగుఁ దివిరి యింద్రియములు
ఘోటముల్ మనసు దావాటమైన
రజ్జువు బుద్ధియె రాజిల్లు సారథి
రథికుండు జీవుండు రాజవర్య
వెరవరి యైన వివేకునిచే శిక్ష
లేకున్నసారథి జోక దప్పి
యేమఱియుండఁగ నింద్రియాశ్వంబులు
విషయ భూములవెంట వెడలనీడ్చి

కొనుచుఁ గొనిపోయి రథికునిఁ గూల్చు నెంత
గామముఖ శత్రుపట్క విక్రాంత భూమిఁ
గర్మపాశంబులను వారు గట్టివైవ
దీనమతి సుండుఁ బురుషుండు తెలివి లేక.

—పరతత్త్వరసాయనము 4-209

దివ్య సందేశము

(కఠోపనిషత్తును గూర్చి రెండు మాటలు)

సద్గురు శ్రీస్వామి తపోవన్‌జీ మహరాజ్

శ్రేష్ఠమైన దశోపనిషత్తులలోను ఈ కఠోపనిషత్తు చాలా సుబోధమైనది. ఉపనిషత్తనగా బ్రహ్మవిద్య. అదియే బ్రహ్మజ్ఞానము. సాధారణముగా అనేకమైన ఇతర ఉపనిషత్తులు చేయునట్లు, ఉపాసనాది కర్మలను కలిపి అసలువిషయమును క్లిష్టపఱుపకుండ, అన్ని ముఖ్యవిషయములను వెల్లడించుచు, ఈ కఠోపనిషత్తు బ్రహ్మవిద్యను సుస్పష్టముగా, సువ్యక్తముగా బోధించి వివరించుచున్నది. ఈ ఉపనిషత్తు జగదేకసత్యమైన ఆ పవిత్రాత్మను, పరబ్రహ్మను, వర్ణనలతో రంగులువేసి సుస్పష్టము చేయుచున్నది. ఈ ప్రపంచములోని సమస్త దుఃఖములకు, ఆపదలకు మూలకారణము అవిద్య. బుద్ధిబలముచేతనైతేనేమి, అంతఃప్రేరణముచేతనైతేనేమి, మానవుడు ఈ శరీరమే ఆత్మ యని తలచుకొనుచున్నాడు. ఇదియే అవిద్య. "దేహము ఎప్పటికిని 'నేను' కాదు. నిత్యప్రకాశము, శాశ్వతము, నిర్మలము, సత్యము అయిన ఆత్మయే 'నేను.' అటువంటి ఆత్మను వివేచన చేసి, బాగుగా ధ్యానించి, సుస్పష్టముగా గ్రహించి, అనుభవించుటయే జ్ఞానమనబడును. ఈ ఆత్మజ్ఞానమును నచికేతుడు కోరగా యమధర్మరాజు సోదాహరణముగా, దీనిని వివిధ రీతులలో అతనికి వివరించి బోధించుచున్నాడు. గ్రంథమున కంతకు సారాంశమైన వాక్య మిది—"నమోదతే మోదనీయం హిలబ్ధ్వా"— ఆనందస్వరూపమైన ఆత్మను పొంది అత డానందించుచున్నాడు." నిత్యానందమే ఆత్మస్వరూపము. ఆత్మయే ఆనందమునకు ముఖ్యకారణము. ఆ ఆత్మయే 'తాను' అనునది. ప్రతివారును దానిని పొందియే ఉన్నారు. కావున దానిని పొందుట యనగా దానిని తెలుసుకొనుటయే. మామిడి పండును, 'ఆపిలు'పండును పొందునట్లు ఆత్మను పొందుటకు అది ఒక ప్రత్యేక వస్తువు కాదు. అది మనలోనే శుద్ధచైతన్యరూపమై, స్వప్రకాశమై ఈ దేహములోనే ఉన్నది. ఆ చైతన్యముచేతనే సర్వకార్యములు చేయు

నప్పటికిని అజ్ఞాని ఈ ఆత్మను తెలిసికొనలేకున్నాడు. కావున శ్రుతిమాత విచారాశ్చర్యములతో ఇట్లు చెప్పుచున్నది:

ఉత్తిష్ఠత—జాగ్రత—ప్రాప్యవరాన్నిబోధత ॥

'లెండు. మేలుకొనుడు. ఆత్మజ్ఞానులగు మహాత్ములను శరణువేడుడు. ఆత్మను తెలిసికొనుడు.''

ఇట్టి ఆత్మజ్ఞానమే ఈ కఠోపనిషత్తునందు మరలమరల బోధింపబడు చున్నది. బుద్ధిమంతుడైనవాడు, ఆసక్తి కలవాడు, దీనిని చదివినను వినినను నిజముగానే యీ విషయమును తెలిసికొని పూర్తిగా గ్రహించ గలుగుచున్నాడు. "నేను సత్యము, నిత్యము ఆనందమునగు (సచ్చిదానంద స్వరూపమగు) బ్రహ్మమును నే నీ దేహ మనో బుద్ధులకు అతీతుడను'' అను నిట్టి జ్ఞానమాత్రము ఉపనిషచ్ఛ్రవణముచే కలుగవచ్చునుగాని అంత మాత్రముననే ఆతడు తత్ఫలితమును అనగా ఆత్మానందమును పొందలేడు. "నేను పవిత్రమై, ఆనందస్వరూపమై, నిత్యమై, జనన మరణ రహితమైన ఆత్మను'' అనుదానిని అదేపనిగా గంగాప్రవాహమువలె ఏకధారగా నిరంతరము మననము చేయుచుండుటయే ఆత్మజ్ఞానము. అదియే అవిద్యను నశింపజేసి పరమశాంతిని కలిగించును.

దారిప్రక్కన జరుగు వేదాంతోపన్యాసముల వినిన జటాక్బంది నడపువాడుకూడ ఆత్మను క్షణకాలముపాటు తెలిసికొనుచున్నాడు. తనను ఆ ఆత్మగా ఆ సమయములో తెలిసికొనినప్పటికినీ, తన మనస్సు దృఢముగా దేహాత్మభావము కలిగియున్నదగుటచేత తనలో ఆ ఆత్మభావమును మరల మరల భావించలేడు. ఆత్మ అను భావమునకుగాని, ఆత్మజ్ఞానమునకుగాని, అతని మనస్సులో తావు లేదు. కామక్రోధాదులతో కూడిన అతని మనస్సు పలువిధములైన రాగద్వేషములతోను, ఆశలు ఆతురతలతోను, నిండియున్న దగుటచేత 'నేను - నాది' అను భావమును, దేహాభిమానమును పదలి ఆ ఆత్మను కొద్దిక్షణములుకూడ భావింపలేడు. తృష్ణ అనునట్టి యగ్నిలో ఆ భావము మఱిగి ఇగిరిపోవుచున్నది. నిశ్చలమై, శాంతియుతమై, ఏకాగ్రమైన మనస్సుతోనే ఆత్మను భావించవచ్చును, మననము చేసి తెలిసికొనవచ్చును.

కాని, రాగద్వేషములతో, చంచలమైన మనస్సుతో ఆత్మను తెలిసికొను అవకాశమే లేదు.

ఈ కఠోపనిషత్తు సంబంధమైన చర్చలను వినినపుడు, తెలివైనవారి కెవరికైనను, ఆత్మనుగురించిన ఒక అభిప్రాయ మేర్పడును. అనగా వారు ఆత్మయొక్క మహత్త్వమును బుద్ధితో తెలిసికొనగలుగుచున్నారు. ఆత్మ దృష్ట్యా బుద్ధి అత్యల్పమైనదగుటచేత, ఆ బుద్ధికి సామర్థ్య మెంత కలదో అంతటి సామర్థ్యముతో మాత్రమే అది ఆత్మను గ్రహింపగలుగుచున్నది. కాని 'ఆత్మవిత్' లేక ఆత్మజ్ఞాని యగుటకు ఒకనికి అట్టి జ్ఞానముమాత్రము చాలదు. ఏలననగా ఆ జ్ఞానము సంపూర్ణము కాదు. అది నియమితమైన జ్ఞానముమాత్రమే యగును. శ్రోతలయొక్క మనస్సు నిశ్చలమై, ప్రశాంతమై, ఏకాగ్రత కలదైనయెడల, నిరంతరాత్మ ధ్యానముచేత ఆ మనస్సు అట్టి జ్ఞానమును తెలిసికొని అందు స్థిరపడుచున్నది. కావున అవిద్యను పూర్తిగా నశింపజేసి, శాంతి ఆనందముల నిచ్చు సంపూర్ణజ్ఞానమును పొందవలయు ననిన, శ్రోతలయొక్క మనస్సు నిశ్చలమై, పవిత్రమై, ఏకాగ్రత కలదై యుండవలెను దీని నీ మంత్రము స్పష్టముగా వివరించి చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ "నావిరతో దుశ్చరితాత్ నాశాన్తో నాసమాహితః।
నాశాన్తమనసో వాపి ప్రజ్ఞానేనైనమాప్నుయాత్॥"

దుష్కర్మలను ఎవడు స్వేచ్ఛగా చేయునో, ఎవనికి ఇంద్రియ భోగములందే కోరిక కలదో, ఎవనికి ఏకాగ్రచిత్తము లేదో, అట్టివాడు కేవల జ్ఞానముద్వారా ఆత్మను పొందలేడు.

ఈ కారణముచేతనే వేదాంతములో బ్రహ్మజ్ఞానసాధనము వైరాగ్యమే అని చెప్పబడినది. మనస్సులోని రాగ ద్వేషాది మాలిన్యమును తుడిచివేసి, వైరాగ్యము మనస్సును పరిశుద్ధము చేయును. కఠోపనిషత్తులోవలె మరి ఏ ఇతర ఉపనిషత్తులోను వైరాగ్యమునుగూర్చి ఇంత స్పష్టముగా వర్ణితము కాలేదు. యథార్థముగా బ్రహ్మవిద్యను సంపూర్ణముగా నభ్యసించు ప్రతిభాశాలియైన శిష్యుడు—నచికేతస్సు మూర్తీభవించిన వైరాగ్యమే!

సమస్త ఉపనిషద్వాఙ్మయములోను, ఇటువంటి మహామాన్వితుడై, బ్రహ్మవిద్యకు అధికారియైన శిష్యునిగూర్చి ఎచటను ఇంత విపులముగా చెప్పబడియుండలేదు. "తవైవ వాహాస్తవనృత్య గీతే—" ఈ రథములు, అశ్వములు, నృత్యగానములు చేయు అప్సరసస్త్రీలను నీవే ఉంచుకొనుము" అని తనకు విషయభోగములను చేతి కందించుచున్న గురువగు మృత్యుదేవతతో వెంటనే నచికేతుడు పలికెను. నచికేతునికి పేరాశ కలిగించుటలో ధర్మరాజు పూర్తిగా ఓడిపోయెను. వైరాగ్యమువలన, ధ్యానమువలన, మానవుని మనస్సు క్రమక్రమముగా ఏకాగ్రత కలది యగుచున్నది. నూటిగా ఆత్మను తెలిసికొనుటకు చిత్తైకాగ్రత, ధ్యానము, తప్పక ఉండి తీరవలయును.

చిత్తైకాగ్రత యనబడు యోగముయొక్క ప్రాప్తివలన మానవుడు పరమాత్మను దర్శించి సర్వ సుఖదుఃఖాతీతమై, శాశ్వత ఆనందదాయకమై, సంపూర్ణ సత్యస్వరూపమైన అట్టి జ్ఞానములో స్థిరపడుచున్నాడు. ఆత్మజ్ఞానమునకు తప్పించుకొనలేని సాధన యగు ఈ యోగ మెటువంటిది? అను ప్రశ్నను శ్రుతిమాత ఇట్లు వివరించుచున్నది :

శ్లో॥ "యదా పఞ్చావతిష్ఠన్తే జ్ఞానాని మనసా సహ।
బుద్ధిశ్చ న విచేష్టతి తామాహుః పరమాం గతిం
తాం యోగమితి మన్యన్తే స్థిరామిన్ద్రియ
ధారణాం॥"

పంచేంద్రియములతో సహా, మనస్సు యే అవస్థయందు వశపడునో, బుద్ధి యెచట స్థిరపడునో, అట్టి అవస్థ ఉత్తమమైనది. దానినే ప్రాచీన యోగులు "యోగము" అనిరి. ఈ యోగము ఇంద్రియములను మనస్సును వశపఱచుకొని నిత్య, సత్య, ఆనందరూపమైన (సచ్చిదానంద రూపమైన) ఆ పరమాత్మను తెలియజేయు సాధనమైనప్పటికినీ, ఈనాటి ప్రాచ్య పాశ్చాత్య పాఠకులు ఈ యోగమును చాలవరకు అపార్థము చేసికొనిరి. వారు యోగమనగా ఏదో గుప్తశక్తి అనియు, ఈ దేహేంద్రియముల

ు అమానుషశక్తి యనియు తలచుచున్నారు. వారు 'కుండలిని'
ంక్క అద్భుతశక్తిచే ప్రభావితులై యోగులు కాగోరుచున్నారు. అంతే
ు, వారి కాత్మజ్ఞాన మక్కరలేదు. ఆత్మజ్ఞానముకొఱకు వారు
ాగాభ్యాసము చేయరు. ఉపనిషత్తుల ప్రకారము చిత్తైకాగ్ర్యమే యోగము
ైన ఆత్మజ్ఞానమును పొందగోరువాడు, అట్టి యోగాభ్యాసమునే
ువలెను.

వైరాగ్యము, చిత్తైకాగ్ర్యము లేక ఆత్మజ్ఞానము పొందె అవకాశమే
ం కావున ప్రతి జిజ్ఞాసువు ఎట్లైనను ఆ రెంటిని పొందుటకు ప్రయత్నించి
వలెను. కఠోపనిషత్తులోని ఈ పైమంత్రము దీనినే చెప్పుచున్నది.
ైన మొట్టమొదట మంచిగా ఉండి మంచికర్మలనే చేయుము. భగవదా
ంనము, భగవచ్చింతన, భగవద్ధ్యానము ఇత్యాది కర్మలచే మనస్సును
త్రము చేసికొనుము. సగుణుడైన భగవంతుని ధ్యానించుట, అతని
ుమును జపించుట మొదలైన ఉపాసనాక్రియలను అభ్యసింపుము.
ర్థరహితమైన సేవచేతను, ఉపాసనలచేతను చంచలమైన మనస్సు
లమై, క్రమక్రమముగా పరిశుద్ధమగును. ఆపైని నీవు నిస్సందేహముగా
్మను తెలిసికొనుటయే గాక, ఈ కఠోపనిషత్తుయొక్క చర్చలను వినుట
న బుద్ధిచే గ్రహింపబడిన ఆత్మయందే స్థిరముగా నివసింపగలుగుదువు.

ఎప్పుడుగాని వేదాంతోపన్యాసములలో పాల్గొని, చర్చలను వినుట
కనే తృప్తిపడకుము. బుద్ధిగ్రాహ్యమైన ఆత్మజ్ఞానము మొదటి మెట్టు
త్రమే. అదియే చరమసీమ యని తలపవద్దు. ఈ బుద్ధితో ఆత్మను
సికొన్నతరువాత, ఆత్మదర్శనమునకు ఆత్మానుభవమునకు మరియు
్న మెట్లు ఎక్కవలసి యున్నది. ఉత్తమోత్తమమైన బ్రహ్మవిద్యనే
పనిషత్తు బోధించుచున్నది. కాబట్టి నిరంతరముగా ఆధ్యాత్మిక
ధనాభ్యాసమువలన ఆ చివరిమెట్టునుకూడా దాటుటకు ప్రయత్నింపుము.
ద్ధిద్వారా సంపాదించిన ఆత్మజ్ఞానముతో తృప్తిపడవద్దు. ప్రయత్న
ర్వకముగా ముందడుగు వేసి ఆత్మస్వరూపమును పొందుము.

ప్రకాశకుల విజ్ఞప్తి

ఉపనిషత్తులు హిందూమతములో ప్రధానగ్రంథములు. అట్టి ప్రధాన గ్రంథములగూర్చి ఏమియు తెలియని మతస్థులను వేలకొలది సంవత్సరములనుండి "హిందువు"లని పిలుచుట విచిత్రముగానే యున్నది. మరి ఏ సంస్కృతియైనను ఇందులో సగముకాలము అజ్ఞానములో పడియున్న ఈపాటికి నశించియేయుండెడిది. కాని హిందూమతము నేటికిని సజీవమై మనలను ప్రభావితులను చేయుటకు, మన వేదాంతసూత్రములు జీవన సూత్రములతో మనోహరముగా పెనవేసుకొని ఉండుటయే కారణము. తెలిసియో తెలియకయో ప్రతిదినము ఉపనిషత్తులలో ప్రకటితమగు పరబ్రహ్మనుగూర్చి మన నిత్యజీవితములో మాట్లాడుచునేయున్నాము; భావించుచునేయున్నాము.

ముఖ్యమైన దశోపనిషత్తులలో, అంత ప్రాచీనము గాంభీర్యము కలది కాకున్నను ఈ కఠోపనిషత్తు సంక్షేపముగాను, సుస్పష్టముగాను, తాను చెప్పబోవు భావమును సువ్యక్తపరచునదిగాను ఉండుటచేత, ఇది సర్వజనప్రియమైనది. మరియు నాటకీయత కళాసౌందర్యము కలిగి ఎటువంటి విద్యార్థినైన తనవైపునకు ఆకర్షించుకొనుచున్నది. కావుననే ఇతర ఉపనిషత్తులకన్నను ఈ కఠోపనిషత్తునకు ప్రతులు ఎక్కువగా యున్నవి. ప్రపంచములోని విభిన్నభాషలలోనికి కూడ నిది యనువదింపబడినది.

హిందువుల ఆస్తిక్యతను అభివృద్ధిపరచు పాఠ్యగ్రంథము కఠోపనిషత్తు అని కొందరు విశిష్టాద్వైతులయొక్క దృఢాభిప్రాయము. స్థూలదృష్టిలో వారి వాదము అంగీకారయోగ్యమైనను గ్రంథమును తఱచి లోతుగా చూచిన ఆ వాదము అంతగా సరియైనదని ఒప్పుకొనుట కష్టతరము. శ్రీరామానుజులు ప్రత్యక్షముగా దీనికి భాష్యము వ్రాయకున్నను, తమ శ్రీభాష్యములో దీనిని విరివిగా ఉదాహరించియున్నారు. మధ్వాచార్యుల యొక్క ఈ ఉపనిషద్వ్యాఖ్యానము యథార్థముగా పాక్షికమైనదే.

భారతీయ అధ్యాత్మికతత్త్వ పరిణామ చరిత్రలో కఠోపనిషత్తునకు గల మహత్త్వమును ఏ వేదాంతవిద్యార్థియు కాదనలేడు. కాని మన ఈ ప్రయత్నము చరిత్రకారుని కార్యమును నిర్వహించుట కాదు. మనము ఈ ఉపనిషత్తులోని భావములు హిందువేదాంత భావనల గొప్పదనమును వెల్లడి చేయునవని తెలిసికొన్నంతమాత్రాన తృప్తిపడలేము. మన నిత్యజీవిత సమస్యలను పరిష్కారము చేయునపుడే శాస్త్రపాఠము సఫలమైనదని తల చెదము. మతము మానవజీవిత సమస్యాపరిష్కారము చేయలేనియెడల అది మతమే కాదని తిరస్కారపాత్రమని చెప్పవచ్చును. ఈ ప్రాచీనశాస్త్రము నేడు సజీవమైన అర్థముతో కూడుకొన్నదా లేదా అను విషయమును ఉపనిష దధ్యయనము వలననే కనుగొనగలము.

ఈ ఉపనిషత్తు కాఠకశాఖకు చెందిన కృష్ణయజుర్వేదసంహితకు సంబంధించినది. కొంతమంది పరిశోధనాపండితుల అభిప్రాయముప్రకారము, దానికి మూలస్థానమైన కురు పాంచాల దేశములోనే (ఢిల్లీ-ఆగ్రా జిల్లా) అది వ్రాయబడినదని తెలియుచున్నది. ఇప్పుడున్నంతమట్టుకు ఈ ఉపనిషత్తులో మూడేసి వల్లులు గల రెండధ్యాయములు ఉన్నవి. కొంతమంది విమర్శకులు రెండవ అధ్యాయము వెనుకకాలములో చేర్చబడినదని, మూలము మొదటి అధ్యాయముతోనే పూర్తిచేయబడినదని అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఆ ప్రతి వాదుల వాదములను శాస్త్రీయముగా అంగీకరించినప్పటికినీ, ఈ కాలపు వారమగు మనము ఈ రెంటినేగాక మరికొన్ని అర్థమగు అధ్యాయములను ఈ గ్రంథములో చేర్చినను నిర్వివాదముగా వాని నంగీకరించి వారికి కృతజ్ఞులమయ్యే యుండవలెను.

ఈ కఠోపనిషత్తు క్రీ. పూ. 500 సంవత్సరములనాటి దనియు, భగవద్గీత క్రీ. పూ. 250 సంవత్సరములనాటి దనియు చెప్పుటకు చేతినిండ మనకు కావలసినంత ఆధారమున్నది. ఈ రెండును పాశ్చాత్య పరిశోధనా విధానముతోనే వారి వాదముల కనుగుణ్యముగానే నిర్ణయింపబడినవి. వారి ఈ పరిగణనకు ఆధారము ఏమనగా భగవద్గీతలో ఈఉపనిషత్తులోని శ్లోక ములు ఎక్కువగా ఉదాహరింపబడుటయే అని చెప్పవచ్చును. స్వామీజీ తమ

ఉపన్యాసములో ఇటువంటివానిని ప్రత్యేకముగా ఎత్తిచూపి వాటిని చక్కగా సమన్వయపరచియున్నారు.

కఠోపనిషత్తుయొక్క ఈ మూడవ కూర్పు స్వామీజీ 1954 సం. సెప్టెంబరు - నవంబరులో ఢిల్లీలో జరిగిన జ్ఞానయజ్ఞ సందర్భములో నిచ్చిన ఉపన్యాసములమీదనే ఎక్కువగా ఆధారపడియున్నది. ఈ మూడవకూర్పు రెండవకూర్పువలెనే కనబడవచ్చును. కాని, ఇందులో నవీన భావస్ఫూర్తి కలిగిన నూతన వ్యాఖ్యానములు మఱి కొన్ని, ఆయా స్థలములలో చేర్చబడినవి కావున, యీ మూడవ కూర్పు మొదటి రెండు కూర్పులవలెనే పరమార్థమును అర్థము చేసికొని, అనుభవింపగల పాఠకుల ఆదరాభిమానములను పొంద గలదని ఆశించుచున్నాము.

మద్రాసునందలి ఉపనిషద్యజ్ఞసమయములో స్వామీజీ శిష్యుల కుపయోగపడునట్లుగ ఈ కూర్పును ప్రకటించి అందించుచున్నారు.

4, జంతర్ మంతర్ రోడ్డు
క్రొత్త ఢిల్లీ
జూలై 10, 1957.

శ్రీమతి షీలా పూరి
ప్రకాశకురాలు.

జీవన శాస్త్రజ్ఞులు

మతము, శాస్త్రము అను నీ రెండును ఒక మహత్తర కార్యమును సాధించుచున్నవి. మానవ జీవితమునకు సౌఖ్యమును, ఆనందమును చేకూర్చుట అను ఒకే లక్ష్యసిద్ధికొఱకు ఇవి రెండును పాటుపడుచున్నవి. ఆలోచింపగా, ఆకాంక్షించి సంపాదించిన ప్రతి స్వల్ప విజ్ఞానవిషయముకూడ జీవితములో అత్యున్నతమైన ఆనందసాధమునకు సోపానమే అగుచున్నది. విజ్ఞానశాస్త్రముతో వివాదములు పెట్టుకొను వ్యతిరేకపు శక్తులవలె గాక ప్రాచీనకాలపు మహర్షులు స్వకీయములైన ఆంతరిక పద్ధతులమీదనే జీవిత మందలి దుఃఖసమస్యను పరిష్కరింప ప్రయత్నించి అంతరాత్మను కనుగొనిరి. వారి దృష్టి తార్కికమైనది. వారి పద్ధతులు శాస్త్రీయములైనవి. విచిత్రమైనదియు సందేహబద్ధమైనదియు క్లిష్టతరమైనదియు అర్థరహిత మైనదియు యగు విషయమేదియును మతములో నుండదు. కాని వర్తమాన కాలపు నవీనమానవుడు మతమునుగూర్చి తలచినపుడెల్ల యెక్కువగా తికమక పడుచున్నాడు. లోకములో సులభతరమైన మతములయందే యీ తికమక కనిపించుచున్నప్పుడు నైసర్గికముగా గంభీరమైన హైందవ మతములో నిది గోచరించుట సహజమే. మన తరమువారు హిందూమతము 'మృతమతము' అనిన సంతోషముతో ఒప్పుకొందురు. హిందూమతము పైని మన దృష్టి యంతయు కేవలము బాహ్యమైనదగుటయే దీనికి కారణము. నవీన విమర్శకుడు దీనిని ఒక పెద్ద విశాలవృక్షముతో పోల్చు చున్నాడు. అది తన శాఖలను విరివిగా వ్యాప్తిజెందించి ఒకప్పుడు ఫల పుష్ప భరితమైయుండి, ఒకానొక శిశిర ప్రాతఃకాలమున మోడువాఱి కన్పించి నపుడు చూపఱులు దానిని ఎండిపోయిన వృక్షముక్రింద జమ కట్టుదురు. కాని దానిని సమీపించి సూక్ష్మముగా పరిశీలించి, ఆ మహా వృక్షమునందు కొన్నియైనను జీవనకణములు కనబడినపుడు ఇది చిగురెత్తగలదా లేదా యని తెలిసికొనుటకు దానిని నఱికివేసి పరీక్షింప నక్కరలేదు. తడి యున్న ఆ వృక్షములోనే జీవనకణములు అభివృద్ధి చెంది మరల ఆ చెట్టును పచ్చిగా చేయగలవు. అట్లే మన మతముకూడ యెల్లప్పుడు

మృతప్రాయముగా కనిపించి కొంగ్రొత్త పుష్పములను ఫలములను నీయకున్నను, ఈ మతమందు మూఢనమ్మకములు, మంత్రములు, మోసములు మొదలగువానికి చోటుండి, అవి పెచ్చుపెరుగుట కవకాశముండుట చేత మనము ఈ మతము మృతినొందలేదను నిశ్చయమునకు రావచ్చును. ఎండబారిన వృక్షము చుట్టునున్న గడ్డిని, పిచ్చిమొక్కలను త్రవ్వి పారవేసి, ఎరువువేసి, నీరుపోసి, దోహదమిచ్చిన అది యెట్లు చిగుర్పకలదో అట్లే పెచ్చుపెరిగిన మూఢనమ్మకములను మోసములను మొదలంట పెరికివైచి మాననీయమైన హిందూమతము అనెడి వృద్ధవృక్షమును, ఆత్మార్పణ, విశ్వాసపాత్రమైన సేవ, ధీయుక్తమైన జ్ఞానము అను పుష్టికరమైన దోహదములతో పునరుద్ధరింపవచ్చును. గ్రుడ్డినమ్మకము ఎవరిని రక్షించలేదు. కేవలము గ్రుడ్డినమ్మకమే యైన యెడల నది సజీవమైన సంస్కృతికి మూలస్తంభమై స్థిరమైన వేదాంతమునకు దారితీయదు. ఏదో ఒక్క విషయావిష్కరణతో పరిమితమైనది కాకపోవుటచేతనే ఈ పవిత్ర హిందూమత విషయములో మరింత తారుమారులు కలుగుటకు కారణమగుచున్నది. ప్రపంచములోని ఇతర మతములతో పోల్చిచూచిన హిందూమతమును "ఒక మతము" అని చెప్పలేము. దీనిని 'ఒక అభ్యుదయకారి లేదా నిరంతరాభ్యుదయదాయకమగు ఒక సాంప్రదాయము అని, దీనిలో వ్యక్తులు పుష్టికరమైన వాతావరణములో సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యముతో నైతికముగా మానసికముగా పరిణామము పొందుటకు తగిన అవకాశ మున్నదనిమాత్రమే చెప్పవచ్చును. ఒక గులాబిపొదను పైపైని కఱ్ఱతో బాది కదలించినమాత్రముననే పువ్వులు దానినుండి రాలవన్న విషయమును జీవనశాస్త్రజ్ఞులైన మన ప్రాచీనమహర్షులు గుర్తించిరి. అంతియే గాక, పువ్వులలోని అంతఃప్రవృత్తుల కనుగుణమైన వాతావరణములో వానిని స్వేచ్ఛగా సంపూర్ణముగా పెరుగుట కవకాశమిచ్చిన అప్పు డవి తమంతట తామే అప్రయత్నముగా వికసింపగలవని కూడా వారు తెలిసికొనిరి.

సమకాలీన పరిస్థితులను, ఆనాటి చరిత్రను అధ్యయనము చేయనిదే ఒక యుగమునందలి ప్రజల మతమును మనము పూర్తిగా అవగాహన చేసికొనలేము. హిందూదేశపు సరిహద్దుల నతిక్రమించి ఆఫ్గనిస్థానము

గుండా వాయవ్య సరిహద్దుప్రాంతమును దాటి ఆర్యశాఖ సింధునదీ ప్రాంతమును ప్రవేశించినది. సింధునదీ లోయలోని ప్రజలను వారి సమాజమును సూచించుటకే 'హిందు' శబ్దమును విదేశీయులు వాడిరి. ఆ వాడుకనుబట్టి మనము కొంతవఱకు, హిందుఇజమ్ (Hinduism) అనగా ఒక ప్రత్యేక జాతి జనులు నివసించిన భూగోళప్రాంత నామముగా సూచింపబడినదనియు, అచట వారు తమ బుద్ధిని వికసింపజేసికొనిరనియు చెప్పవచ్చును.

ఆర్యులు తమ వేదసంస్కృతితో గంగానదీ సమతల ప్రదేశములను దాటి కాలక్రమమున డక్కను ప్రవేశించిరి. స్థలముల నిట్లు మార్చునపుడు వారు విధ్వంసక ఖడ్గములను గాని, నిరంకుశాధికారములను ఆయుధమును గాని గ్రహించలేదు. తద్వ్యతిరిక్తముగా వారు సోదర మానవులను ప్రేమతో కలిసికొని, తమ జ్ఞానమును వారికి తెలియజేసి, వారివద్దనుండి తాము గ్రహించుటకు కూడ సంసిద్ధులైరి. ఆ దినములలో యీ దక్షిణభాగమున ద్రావిడులే గాక ఇంకను అనేక జాతులవారు నివసించుచుండిరి. ఆర్యులు ప్రతి సాంస్కృతిక సంస్థలను దర్శించి, అచట తాము చూచిన ప్రతి విషయములోని మంచిని గ్రహించి, తాముసు వాటి ననుసరించిరి. కావుననే వారి భావములు సంపూర్ణ వికాసమును పొంది, మహోన్నతమగు వేదాంత తత్త్వమును అప్పటి దేశీయులకు అందజేయగలిగిరి.

ఇట్లు నవీనులగు ఆర్యుల పద్ధతిలోనే వేదకాల పుటార్యులుకూడ ఆనాటి జాతులయొక్క సమస్యను పరిష్కరించుటకు ప్రయత్నించిరి. అట్టి ప్రయత్నములో వారు అధునాతన పద్ధతులగు తిరస్కృతమార్గమునుగాని, విధ్వంసకమార్గమునుగాని అవలంబింపక గ్రహణ విలీనీకరణములను శాంతి మార్గమునే యవలంబించిరి. వారు అప్పటి ప్రజలయొక్క ప్రాంతీయ దేవతలు లేదా ఆదర్శములు, ఉన్నతభావములకు ఆస్కారములు కావని తోచినపుడు, వారి పూజావిధానములను పరిహసింపక, అంతకంటె మిన్నయైన తత్త్వములను వేదసత్యములద్వారా వారికందజేసి, వారి మతమునే వేద

తుల్యమగునట్లు చేసిరి. ఇవన్నియు, ప్రాచీన భారతనాగరకతపై పరిశోధన చేసిన విద్వాంసులు ఒప్పుకొని వెల్లడిచేసిన శాస్త్రీయ సత్యములు.

ఈనాడు యజ్ఞశాలలో సమావేశమై యున్నవారిలో చాలమందికి ఈ మాటలు విరుద్ధముగా తోచవచ్చును. ఇక్కడకు ఏదో ప్రాచీనమగు గ్రుడ్డి సమ్మకముతో మనము రాలేదు. బుద్ధిపూర్వకమైన మెచ్చుకోలుతో, ప్రశ్నించుటకు తయారుగా, ప్రాచీనమైనంతమాత్రమున దేనిని ఒప్పుకొనని భావముతో, చేరియున్నాము. కేవల విశ్వాసము మనలను రక్షించలేదు. కాబట్టి నేను మిమ్ములను అమాయక విశ్వాసముతో, మందగించిన బుద్ధితో, ఇచట ప్రవేశించమని చెప్పుటలేదు. ప్రజ్వలించుచున్న పరిశోధనా పాండిత్యముతో, అన్వేషించి కనుగొను భావముతో, నేను చెప్పిన ప్రతి అంశమును తెలిసికొని, ప్రశ్నించి అవగాహన చేసికొనవలసినదని నా ప్రార్థన.

ఇట్లు మహర్షులను అర్థముచేసికొన యత్నించునపుడు మనము క్రొత్తమార్గములను త్రొక్కవచ్చునుగాని, అవి నూతన సామాజిక తత్త్వమునకు సరిపోయి వర్తమానకాలమునకు సంబంధించినవై యుండవలెను. ఇట్లు మనము చేయునపుడు దీనిని ఒక గ్రుడ్డితిరుగుబాటుక్రింద జమకట్టలేము. ఇంతనూ హిందూమతచరిత్ర యంతయు, మరలమరల జరిగిన తిరుగుబాట్లయొక్క కథయే. కాబట్టి తరతరముల ప్రజల నూతన దృక్పథములు హిందూమతములో జేరి తత్తద్విభిన్న దేశ కాలములకు తగిన సాంప్రదాయములుగా ఏర్పడినవి. ఈ సాంప్రదాయ విభేదములు యథార్థమునకు బాహ్యములే. జీవగఱ్ఱ అయిన ఆంతరికతత్త్వము మారలేదు. హిందువులు ప్రత్యేకమైనట్టి ఒక సంస్కృతిని కలిగిన సంఘమని, ఇతరదేశ ప్రజలతో పోల్చిచూచినపుడు సమగ్రము సంపూర్ణమునైనమతము గలవారని మాత్రమే, నేను చెప్పుచున్నాను. కాలానుగుణ్యమైన క్రొంగ్రొత్త సాంప్రదాయములను తనలో లీనము చేసికొనుటకు సంసిద్ధమైయుండుట మనమతమందలి పుష్టికరమైన ఒక చిహ్నము. అదియే దీనికి దీర్ఘమైన చరిత్రను చేకూర్చి నేటికి రేపటికి ఎన్నటికినూడ ఈ మతము నశించునది కాదని చాటి చెప్పుచున్నది.

ఈనాటికికూడ, ఈ మతము పడిపోవునంతటి శిథిలావస్థకు వచ్చినప్పటి కినీ, ఇది జీవించియున్నదనియే చెప్పవలసియున్నది. రాజకీయాధి కారముతోగాని, అనధికారముతోకాని, ఇతర మతస్థు లొనర్చు ప్రచారము వలన హిందూదేశములో పరిగణింపతగినంత మతపరివర్తనలు జరుగలేదు. ఈ విషయమును క్రైస్తవులు మహమ్మదీయులు కొన్ని పరిస్థితులలో తప్పక ఒప్పుకొని తీరవలసినదే.

ఇట్లు హిందూమతములో నెక వ్యక్తముగాని ఆకర్షణ మనకు తెలియ కుండగనే మనలనందరిని కలుపుచున్నది. ఇట్లు కలపగల దీనిలోని అడ్డు లేని ఐక్యతకు, పతనము లేని శక్తికి రహస్య మేమైయుండును? ఈ ప్రశ్నకు తెలివితక్కువ విమర్శకులుకూడ, తమ విశ్వాసపూరితమైన పరిశీలనవలన 'ప్రపంచమతములలో హిందూమతము ఒక స్థిరమైన స్థానమును గడించు కొనినదని' ఒప్పుకొనుటద్వారా జవాబు చెప్పుచున్నారు. దీనికి కారణము మన మతతత్త్వములు జీవనపద్ధతితో సమ్యక్సంయోగమును పొందియున్నవి. కావుననే యథార్థ జిజ్ఞాసువులు ఆధ్యాత్మిక క్షేత్రములోనే గాక ప్రాపంచికమైన దైనందిన జీవితములోకూడ సౌఖ్యమును పొంది, తద్వారా పరిపూర్ణత్వము యొక్క గంభీరమైన ఆనందమును అనుభవింపగలుగుచున్నారు. మతము జీవితమునుండి వేరుపడ్డది యని భావించుట మతవిషయకమగు అజ్ఞాన మును ప్రదర్శించు కొనుటయే. కేవలము దేవాలయములకు వెళ్ళుట, పూవులచే పూజించుట, పూజారులకు దక్షిణలను నమర్పించుకొనుట, పురోహితులకు భోజనము పెట్టుట, మొదలగు మతము పేరితో చేయు నిర్జీవ కర్మలు మానవజీవితముతో ప్రత్యక్ష సంబంధము కలిగియుండకపోవచ్చును గాని, ఉపనిషత్తులను బాగుగా అధ్యయనము చేసి, మతముయొక్క నిజ స్వరూపమును అవగాహన చేసికొనినచో మన మీ గొప్ప సత్యమును ప్రశంసించ గలుగుచున్నాము. సత్యములైన మతములన్నియు జీవితము నుండి జన్మించి, జీవితములోనే యుండి, జీవితములోనే పరిపూర్ణత్వమును పొందుచున్నవి. మానవ జీవితమునుండి వేఱుపడ్డ మతము జీవించు మానవులది కాదు. మన మందరము సంపూర్ణముగా జీవించియున్నాము.

కాబట్టి జీవితముతో సన్నిహిత సంబంధమున్న మతమే, మనలను రక్షించి, పులకరింపజేసి, సహాయపడగలదు.

నేను మొట్టమొదట చెప్పినట్లు ఆ మహర్షులు - జీవిత విజ్ఞానవేత్తలు భౌతికవిజ్ఞానముతో వివాదములు పడక అంతర్ముఖముగా దృష్టిని కేంద్రీకరించి సాధారణమానవుని నిత్యజీవితములో ఏది మహత్తరసౌఖ్యమును ఆనందమును ఈయగలదో దానినే కనుగొనుటకు యత్నించిరి. జీవితము అనుభవములతో కూడుకొన్నది. వ్యక్తులు బాహ్యప్రపంచముతో సంబంధము కలుపుకొని దాని ప్రతిఫలముగా ఇతర కర్మల నాచరించినపుడే ఈ యను భవములు వారికి కలుగును. జర్మనీదేశములో ఒక అందమైన స్థలమును గూర్చి విన్నంతమాత్రమున దాని సౌందర్యమును మన మనుభవించలేము. దానిదగ్గఱకు వెళ్ళి మనంతట మనమే దానిని కనులార చూచినగాని సౌందర్య రసాస్వాదన చేయలేము. ఈనాటి విజ్ఞానవేత్తలు ప్రపంచమందలి వస్తువులను మరల క్రమపఱచి స్వాధీనపఱచుకొనుటవలన జీవితములో సౌఖ్యమును అభివృద్ధిపఱచ యత్నించుచున్నారు. సంపూర్ణమైన అనాసక్తి విరామములతో జీవించు ఆనాటి విజ్ఞానవేత్తలగు మహర్షులు, మానవుని జీవితమునే చర్చనీయ క్షేత్రముగా నొనర్చి, దానినే యొక ప్రయోగశాలగా చేసి ఆనందమును అన్వేషించినారు. ఇది సరియైన మార్గమే. ఈనాటి భౌతిక విజ్ఞానవేత్తలకన్న వారు మెఱుగైనవారే. ఎంత అద్భుతముగా మనము మన చిన్న బాహ్యప్రపంచమును తయారుజేసినను, దానిలో నివసించు మనము మనలనే సరిదిద్దుకొనలేకపోయినచో ఆనందమును, తృప్తికరమైన అనుభవమును పొందలేము.

ఇట్లు వ్యక్తియొక్క తత్త్వమును అతని అనుభూతిని బట్టి పరిశీలించగా ఆ మహర్షులు "భౌతికముగా ప్రతి వ్యక్తియు ఒక సంపూర్ణ స్వరూపముగా నున్నను, ఎదుటి వస్తువులతో సంఘర్షణ ఏర్పడి ప్రతిక్రియలకు లోనైనపుడు, మనము ఒకే స్వరూపముగా గాక నాలుగు ప్రత్యేక స్వరూపములు కలిగియున్నాము" అనుటను గుర్తించినారు. ఇట్లు "నేను నా జీవితమునుండి ఆనందమును కోరునపుడు ఆ ఆనందము ఒక సవీనమగు నేటి సంపూర్ణసౌకర్యములతో కూడిన భవనమువలన కలుగునని నిర్ణయించు

కొనినచో ఆ ప్రణాళికను ఫలవంత మొనర్చుటకై రాత్రింబవళ్ళు పోరాడు దురు. ఈ కోర్కెను సాధించుటకొఱకు ద్రవ్యమును దుర్మార్గముగా గడించి నా స్వప్నమును—భవన నిర్మాణమును—పూర్తిచేసితి ననుకొనుడు. కన్నులు మిఱుమిట్లు కొలుపు ఆ హర్మ్యమును ప్రవేశించి ఆనందమును సౌఖ్యమును పొందుటకు బదులు, అంతరాత్మలో ఏదో అలజడి కలుగుటను అనుభవింతును. భౌతికముగా నా కలలు నిజమై ఆనందించుటకు అవకాశ మున్నను నా పాపకృత్యములు తుఫానువలె రేగి మనశ్శాంతిని పోగొట్టు చున్నందువలన నేను ఆ సౌఖ్యములను అనుభవించ లేకపోవుచున్నాను.

ఒకవేళ భౌతికముతోపాటు మానసికముగా కూడా నా ఆకాంక్ష తృప్తి నొందినను నా బుద్ధిలో అలజడి రేగి బాధపడవచ్చును. ఉదాహరణకు నా రాజకీయ నమ్మకములు, అధ్యయనము, విశ్వాసము వీనివలన నేనొక సమాజవాదిని (socialist) అనుకొనుడు. దురదృష్టవశాత్తు నా దేశములోని పాలనాపద్ధతి అటు పెట్టుబడిదారి (capitalist) ప్రభుత్వమును కాదు, ఇటు సంపూర్ణ సామ్యవాద (communist) ప్రభుత్వము కాదు. నేను ఆనందముగాను, గౌరవముగాను జీవితమును గడపుటకు ఆశించి ప్రభు త్వము నాకొసంగు ఉన్నతోద్యోగమును ఒప్పుకొందుననుకొనుడు. అప్పుడు నా భౌతిక ఆకాంక్షలు, మానసిక స్వప్నములు అన్నియు తృప్తినొందినవి గాని బుద్ధిలో నాకు వ్యతిరేకమైన పద్ధతిలో ప్రభుత్వపు కార్యక్రమమును నిర్వ హించి ఆ పద్ధతిలోని ప్రణాళికను సమర్థించుచున్నానను అలజడి ఎప్పుడునూ ఉండనే ఉన్నది.

అయినప్పటికి అతి స్వల్పసంఖ్యాకులైన మనలో కొందరికి భౌతిక, మానసిక, బుద్ధి సంబంధములైన సంతృప్తి ఏర్పడవచ్చును. అప్పుడుకూడ వారిలో అసంతృప్తికి, అలజడికి అవకాశము లేకపోలేదు. ఈ సందర్భములో రాజకుమారుడైన సిద్ధార్థుని కథను ఒక మహత్త్వోదాహరణముగా పేర్కొన వచ్చును. ఆతనికి ధనము, ఉన్నతస్థితి, ప్రేమించి ఆరాధించు ప్రజలు, ఉన్నతమగు విద్య, చుట్టును పండితులు, సర్వము లభ్యమైయుండినవి. కాని అతని హృదయాంతరాళములో ఏదో యొక అవ్యక్తమైన అసంతృప్తి పీడించుచునేయుండి, చివరకు అతనిని ఈ సర్వసౌభాగ్యములనుండి తరిమి

చేసి, అంతరంగముయొక్క మహోన్నత తృప్తికారణమును వెదకునట్లు చేసినది.

పైన పేర్కొనిన మనలోని ఈ నాలుగు వ్యక్తిత్వముల మధ్య నిరంతరముగా జరుగు పరస్పర పోరాటముయొక్క పరిణామమే జీవితమును విషాదాంతముగా చేయుచున్నది. ఇవి వేర్వేరుగా నున్నప్పుడు ప్రతి ఒక్కటి మానవునియొక్క సమభారమును తనవైపునకు లాగి ఎదుటిదానికి వ్యతిరేకముగా నడిపింపజేయుచున్నది గావున ఎట్టి పరిస్థితిలోను మనకు సంపూర్ణానందము ఏర్పడకున్నది. పై మన పరిశీలనలకు మహర్షుల నిర్ణయములకు ఎంతో దూరము లేదు. మానవుడు తన అంతరంగములో పొందిన సమన్వయావస్థ కనుగుణ్యముగనే ఆనందము ఏర్పడునని వారు ప్రకటించిరి.

పైన పేర్కొన్న నాలుగు భిన్న విషయములను సమన్వయపఱచుటకును, వానిని అదుపాజ్ఞలలో నుంచి అభివృద్ధికి తెచ్చుటకును, ఎట్టి ప్రత్యేక పరిస్థితులయందైన ఏకవ్యక్తివలె సమైక్యతతో అవి ప్రవర్తించుటకును, అనుకూలించు సూత్రముగాని పద్ధతిగాని ఏదైన ఉన్నచో అప్పుడు దాని ద్వారా మనము నిరాతంకముగా జీవితమున ఉత్తేజకరమైన శాంతిని, ఆనందమును పొందగలము.

సూర్యుడు ఒకటిన్నర అడుగు దూరముగా నుండియున్నచో హిందూదేశము ఎంతయు చల్లని నివాసస్థలమై యుండియుండెడిదే, అని చెప్పుట వలన గ్రీష్మతాపమునుండి వెంటనే ఎటువంటి ఓదార్పును లభించదు. ఎంత ఆదర్శవంతమైనప్పటికిని కేవలము వేదాంతము సౌఖ్యమునకు వెను వెంటనే కారకము కాదు. మన జీవితములో ఆ వేదాంత తత్త్వము ననుసరించి, ఆచరణలో పెట్టినప్పుడే శాంతికి అవకాశము కలుగును. ప్రాచీన మహర్షులు వేదాంతమును ప్రకటించుటమాత్రమే గాక, పైని వర్ణితమైన మానవవ్యక్తిత్వ సమన్వయమునకుకూడ ఒక నిర్ణీతమైన పద్ధతిని చూపించియున్నారు.

జీవనవిజ్ఞానమందలి ప్రకటనలును ఆంతరిక సమన్వయముతో జీవించు పద్ధతియొక్క వివరములును కలసి ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడిన

విషయములగుచున్నవి. 'లక్ష్యముయొక్క వివరణ, తన్మార్గవర్ణన' అను నీ రెండు ముఖ్యాంశములను కలిగియుండని ఉపనిషత్తె లేదనవచ్చును. ప్రస్తుతము మనము గ్రహించిన ఈ కఠోపనిషత్తు కూడ 'లక్ష్యము - తన్మార్గము' అను నీ రెండింటినీ సంపూర్ణముగా వివరించుచున్నది.

మార్గములు

తనలోని భావప్రవాహములయొక్క స్వభావమును, పరిమాణమును గుణములను, బాగుగా తెలిసికొని వానియొక్క ఉత్పత్తిని అణచివేయగలుగు విధానము నభ్యసింపజేయుటకుగాను సాధకుడు జాగరూకతతో తన మనస్సున కిచ్చు శిక్షణయే యోగములోని సాధన లగుచున్నవి. ప్రపంచము నందలి తదితర మతములవలె హిందూమతము ఏదేని ఒక్కటే సంకుచితమై సలిగిపోయిన కాలిబాటవంటి పద్ధతిని ప్రచారము చేయుటలేదు. మతమునకు ఆధారమైన 'సత్యము' అను విశాల కూటములు గల పెద్దదేవాలయమును చేరుటకు హిందుమతమున ప్రతివారికి నాలుగు నిర్ణీతములైన మార్గములు గలవు. అవి యన్నియు నా దేవాలయముద్వారమునకు తీసికొనిపోవునవే.

ఈ మానవుని వ్యక్తిత్వ సమన్వయమునకు కారకములైన నాలుగు మార్గములు—(1) భక్తిమార్గము. (2) జ్ఞానమార్గము. (3) కర్మమార్గము. (4) గూఢమార్గము.

నిష్పాక్షికమైన శాస్త్రీయపద్ధతిలో ఈ వేఱువేఱుగా కనిపించు మార్గముల సాహిత్యమును పరిశీలనా పరిశోధనా దృష్టులతో నధ్యయనము చేసితిమేని మనలో ప్రతివారికి ఈ నాలుగు మార్గములయొక్క లక్ష్యమును, ఇవి ఆధారపడియుండు శాస్త్రీయ సిద్ధాంతమును ఒక్కటే అన్న విషయము వ్యక్తమగును. సాధకుని జీవనపద్ధతికి నిర్ణీతమైన అంశములలోకూడ ప్రతిచోటను సామ్యము కనిపించుటను చూడనగును.

ఇవన్నియు ఒకటే అన్నప్పుడు వీనిలో వైవిధ్య మెందుకున్నది యని ప్రశ్నించితిరేని దానికి సమాధాన మిది:—మనలోని విభిన్న ప్రకృతులకు, మానసికావస్థలకు వీలుగ నుండుటకే వేఱువేఱు మార్గములు చూపబడినవి.

మానవు లందరును ఒక్కటే స్వభావము ప్రకృతి గలవారు కారు. మనలో ప్రతివారికి ప్రత్యేకమైన అభిరుచులున్నవి. అందరిని తృప్తిపఱచుటకై ప్రాచీన విద్వాంసులు మానవజాతిని నాలుగు విభిన్న తరగతులుగా విభజించినారు: (1) హృదయప్రధానులు. (2) బుద్ధిప్రధానులు. (3) హృదయ బుద్ధి ప్రధానులు. (4) ఈ మూడు తరగతులలో చేరనివారు అనగా పరిపక్వమైన హృదయముగాని బుద్ధిగాని లేనివారు.

ఈ రకములు నవీన మనస్తత్వశాస్త్రములోని (1) ఆవేశానుభూతి యుతులు. (2) వివేకులు. (3) చురుకైనవారు. (4) పోల్చుకోలేని భావము కలవారు అను విభజనకు సరిపోలుచున్నవి.

ఆవేశము గలవారికి భక్తిమార్గము చూపబడినది. భక్తుడు ప్రేమతో సంపూర్ణుడైన స్వభావము కలవాడు, అట్టివానిని 'భగవంతుని ప్రేమించి నిరంతర ధ్యాన మననాదులచే ముక్తిని పొందుము'ని మన పెద్ద లాదేశించిరి. ఆ ప్రేమపూరితహృదయునకు ప్రియతముడైన భగవంతునిగూర్చి ధ్యానించుటకంటె వేరే వ్యాపారమే యుండదు. ఇట్లు మనస్సు తన ప్రియతముడైన భగవంతుని ఆకారము, మహత్త్వము, దివ్యస్వభావమును గూర్చి మాటిమాటికి స్మరించుచున్నది. ప్రేమలోని తీవ్రత కనుగుణ్యముగా మనస్సు లక్ష్యమునందు కేంద్రీకృతమై నిరంతరాయమైన భావనకు లోనగుచున్నది. ఇట్టి ఏకలక్ష్యమందు కేంద్రీకృతమైన మానసిక సమన్వయ స్థితిలో, భక్తుడు భగవంతుని తన హృదయములో, తన చుట్టుపట్ల ఎక్కడ పట్టిన అక్కడే చూచుచున్నాడు. ఈ సంతోషమువలన గలిగిన ఉన్మాదాతిశయముచేత భక్తుడు తన హృదయములోని సువాసన వెదజల్లు ప్రేమోద్యానములలో సర్వవ్యాపి యైన ప్రేమతత్త్వముతో సంచరించుచున్నాడు. ఈ స్థితినే "పరాభక్తి" యనగా మహోన్నతమైన ప్రేమగా పిలుచుచున్నారు.

పరాభక్తి స్థితిలోని భక్తుడు ప్రేమ పరాకాష్ఠ పొందునపుడు తన్ను తానిట్లు ప్రశ్నించుకొనుచున్నాడు: "నాచుట్టు నేనా సర్వాంతర్యామి యగు భగవంతుని దర్శించుచున్నాను. నే నాతని ప్రేమపాత్రుడను. అతడు నా ప్రియతముడు. నేను మరి దేనిని చూచుటలేదు. అతడొకడే నాకు కన్పించుచున్నాడు. ప్రతిచోట అతనినే చూచున్నాను. అట్లైన నేనెవరను?"

రాశీభూతమైన ఆవేశానుభూతుల కిట్టి భావముయొక్క రాపిడి కల్గి నప్పుడు మాయాజాలము భస్మమై నాశనము చెందగా మహత్తు తేజోవంత మైన మెఱుపువలె, హృదయవీథిని భాసించును. ఈ మహత్తరమైన ప్రశ్నతో భక్తుడు ఆంతరంగికముగా చూచుకొనును. భక్త్యుద్వేగమువలన ఏర్పడిన ఆ స్థితిలో భగవంతుడు తప్ప మరేదియు బాహ్యముగా గాని అంతరంగిక ముగా గాని గోచరించదు. అతడు అంతరంగికముగా దృష్టిని సారించగానే తనలోనే ఆ ఆరాధ్యమైన ప్రియతముని సాక్షాత్కారమును పొందుచున్నాడు. ఆ సాక్షాత్కారమందు తన్ను తానర్పించుకొని ఐక్యమును పొందుచున్నాడు. అంత భగవంతుడొక్కడే శాశ్వత పరిపూర్ణుడుగా నుండును. ఈ దివ్యాను భూతియే భక్తుని పరమాదర్శము.

కాని కేవల వివేకి యగు మానవునకీ మార్గము లభ్యముకాదు. నామ రూపములు గల భగవంతునివైపు ప్రసరించుటకు, నిరవధిక ప్రేమ కలిగి ప్రవాహరూపమును దాల్చు సున్నితహృదయ మాతనియందు లేదు. బుద్ధి, హృదయరంధ్రముల పూడ్చివేయు శక్తియై యున్నది. అందుకే మహర్షు లట్టివానికి వివేచనాపూర్వకమగు జ్ఞానమార్గము నాదేశించిరి. అట్టి వివేచన పర్వతసదృశములగు సందేహములనుసైతము భస్మమొనర్చి నిరాశల తిక మకల మహారణ్యములో చక్కని రాచబాట నేర్పరచగలదు. శ్రుతిశిఖర ములందు ప్రకాశించు జ్ఞానదీపికచే వెలుగొందినవాడై, విషయవాసనా పూరితమైన అహంకారయుత పశుత్వస్థితినుండి మెల్లమెల్లగా సాధకుడు పైకెక్కుచున్నాడు. వివేకవంతులు వేదాంతవిద్య నభ్యసించి జీవితము నందలి ఆశాపాశములు బూటకపు మెఱుగులు మాత్రమేనని స్వయముగానే గుర్తించినారు. అందుచేత కోర్కెలను ఏహ్యములని వదలినారు. ప్రపంచ మందలి ఇంద్రియవిషయములనుండి తమ దృష్టిని మరల్పగలుగుటచే వారి కొక విధముగా మానసికసంతులనము (Balance) ఏర్పడినదనియే చెప్పవచ్చును. ఇట్లు వేదాంతక్షేత్రమును ప్రవేశించకమునుపే వారికి మానసిక సమన్వయము కుదురును. అట్టివారు తీవ్రముగా ఉపనిషత్ సిద్ధాంతముల లోని అనంతమగు తర్కమును, శుద్ధవివేచనను తమది చేసుకొనగానే వారి

మనస్సులు గాఢమైన ధ్యానపుటౌన్నత్యము నందుకొనగానే ఆ మహత్సత్యాను భూతికి వారు లోనగుచున్నారు.

అన్ని కాలములందును, అన్ని సమాజములందును ఎక్కువగా, బుద్ధి సూత్రములకు, హృదయపు విలువలకు మధ్య ఎల్లప్పుడు సూగులాడుచు నుండువారు ఉండనే ఉన్నారు. వారొక్కక్షణము అతి వివేకవంతులుగాను, మరుక్షణము కుశాగ్రబుద్ధిసంపన్నులుగను గోచరింతురు. అట్టి 'సమ్మిళిత ప్రవృత్తులకు' కర్మయోగము ఆదేశింపబడినది. అదియే నిష్కామ కర్మ యోగము.

యథార్థములో ఈ కర్మయోగము భక్తియొక్క ఆవేశానుభూతుల వలని ఆనందమును, వేదాంతముయొక్క బుద్ధివిలువలను చక్కగా సమన్వయించుచున్నది. భక్తిలోని ప్రేమతత్త్వము వేదాంతములోని అద్వైత శాశ్వత సంపూర్ణత్వముతో కలసినపుడు స్వార్థరహితమైన సేవా పద్ధతి యేర్పడుచున్నది.

కొన్ని నిర్ణీతమైన శరీరవ్యాయామ ప్రణాళికలచే, పరిణతి గలదై మహెూన్నతస్థితి నందుకొను మనస్సును ఉత్పత్తిచేయుటకుగాను దేహమయ కోశమును ప్రాణమయ కోశమును సమన్వయము చెందించు పద్ధతికి 'హఠయోగము' అని పేరు. ఇట్లు తయారైన మనస్సు 'కుండలిని' అను రహస్యశక్తివైపు కేంద్రీకృతమగుచున్నది. ఈ కుండలిని శక్తి సాధకుని మనస్సునందే అంతర్నిహితమై యున్నది. ఇక్కడకూడ మానసికాభివృద్ధి, భావపవిత్రత, కోర్కెలను క్రమపఱచుట చివరకు భావములను సమన్వయ పఱచుట అనునవి సాధ్యములగుచున్నవి.

సామాన్యహైందవుడు తన మతమహత్త్వమును గుర్తించక అజ్ఞాన మందు మునిగియుండుటచేతనే, ఈనా డిన్నిశాఖలు, ఉపశాఖలు బయలుదేరి మనలో ఇన్ని కొట్లాటలు అల్లరులు జన్మించినవి. భక్తితత్త్వము వేదాంత సూత్రములను ఛేదించున దెప్పుడును కాదు. వేదాంతి యగువాడు భక్తిమార్గము నవహసించినచో శ్రుతిచే చెప్పబడిన పూర్ణసత్యము నందు కొనుటకు ముందతడు పిచ్చిఆసుపత్రి చేరవలసియుండును. దీనినే

వివేకానందస్వామి యెంత శక్తివంతముగా వ్యక్తపరచినాడో చూడుడు:— "భక్తి లేని వేదాంతము వెఱ్ఱియే. వేదాంతము లేని భక్తి మూఢనమ్మకము మాత్రమే."

పైన చెప్పినది వేర్వేరు యోగమార్గములకు సంబంధించిన గ్రంథాగారపు ఉద్గ్రంథముల గూర్చిన సంగ్రహ టీకమాత్రమే. మీరీ భావనలను మననము చేసినచో ఏ యోగమును ఇంకొకదానితో ఘర్షణ పొంద లేదనుటను గుర్తింపగలరు. నిజమునకు ఒకటి తదితరమునకు పూరకము మాత్రమే. అయినను మనలో మనము కొట్లాడుకొనుచున్నాము. శాస్త్రములలో ఐక్యత యున్నను మనలోని పశుత్వమును అణచివేయబడక పోవుటయే దీనికి కారణము.

ఈ నాల్గు మార్గములు వేర్వేరుగా గోచరించినను పద్ధతియందు మాత్రమే భేదమున్నది గాని లక్ష్యమంతయు నొకటే. ఈ లక్ష్యమునే సాంకేతిక పరిభాషలో "ప్రత్యాహారము" అని అందురు. వేర్వేరు మార్గముల ననుసరించు సాధకులు వివిధ రీతుల విభ్రమించు మనస్సును ఏక లక్ష్యము వైపు కేంద్రీకృతము చేయు స్థితినే ప్రత్యాహార మనవచ్చును. మానసికముగా స్థిరత్వము ఏర్పడి ఇష్టవస్తువువైపునకు ఏకైకముగా దృష్టి మరల్చగలిగిన స్థితిలో యోగులందరు సఖ్యముతో ఆధ్యాత్మికమార్గమున ధారణ, ధ్యాన ములను మజిలీలను చేసి సమాధిస్థితిని చేరుకొనుచున్నారు.

మానవునిలోని వ్యక్తిత్వ సమన్వయములో మొదటి మెట్టు 'ప్రత్యాహారము.' భావనలే మానవుని వ్యక్తిత్వమును నిర్ణయించునను మన పూర్వుల సిద్ధాంతమును నవీన మన స్తత్వ శాస్త్రమందలి 'భావనయే మనుష్యుడు' అను ప్రకటనకూడ నిరూపించుచున్నది. అస్తవ్యస్తమగు మార్గములలో నొక మానవుని భావములు సంచరించుచు, వ్యతిరేక భావములను కలిగించు చున్న అతడు అనతికాలములో జీవగఱ్ఱ లేని శక్తిహీనుడుగా తయారగును. అట్టివానిలో సంపూర్ణ శక్తిని, దాఢ్యమును పునరుజ్జీవింపజేయుటయే వేదాంతముయొక్క పరమలక్ష్యము. వేదాంతము ననుసరించి మనుష్యుడు తనలో తాను దివ్యుడైనను, అతని యోచనల బట్టి, దైనందిన వ్యవహారములో వంకరటింకరగా వక్రుడుగా వ్యక్తమగుచున్నాడు.

అట్టి మానవుని తన్మాత్రోవను వదలింపజేసి జీవితమును క్రమపద్ధతి ననుసరింపజేసి, అతనిలోని స్వీయశక్తులను గుర్తించి, క్రొత్త జీవితపు విలువల నేర్పరచుకొన సహాయపడి, ఆధ్యాత్మికమార్గమున నాతని పురోగమింప జేయుటయే, మతములయొక్క ఉద్దేశ్యము. అది వేరు వేరు నామములచే పిలువబడవచ్చును. వేరు, వేరు భాగములందు అనుసరింపవచ్చును. కాని ఉద్దేశ్యమున భేదములేదు. ఇది పైన వివరించిన మార్గములవలన సుసాధ్యమగుచున్నవి. ప్రతిఒక్కటియు మానవుడు సూటిగా తన్మాత్రను కనుగొనుటకు తగిన పద్ధతియే.

ఈ విషయమున నవీన విజ్ఞానవేత్తలకు నోటికి మించిన కబళములు కావచ్చును. ఉపనిషత్తుల పరిశోధనామార్గము మన తరమువారికి హానిదాయకము కాదు. మనలోని మేధానంపన్నులనుకూడ తలలూపింపజేయు తార్కికపద్ధతినే నిరనుకరణీయులగు ఆ ఉపనిషద్రుషులు అవలంబించిరి. ఇంతకుమున్ను చెప్పినట్లు ఉపనిషత్కర్తలు జీవితమందలి యథార్థతత్త్వమును గుర్తించుటకు మానవుని ప్రయోగశాలగా గ్రహించి అతని ఆంతరిక వ్యక్తిత్వమును ఛేదించి మనుష్యునియందే ఆ మహజ్జీవనమును కనిపెట్టిరి. వృక్షశాస్త్రవేత్త వృక్షమును ఛేదించి పత్రములను విడివడచి జాగ్రత్తగా పరిశీలించి అది ఏ జాతికి చెందినదో నిర్ణయించుచున్నాడు. అట్లే తైత్తరీయోపనిషత్తు రచయిత తన పరిశీలనలను మానవునిపట్ల అంత సూక్ష్మముగా చేసినాడు. ఆ ఉపనిషత్తునందు మాత్రమే మానవుని గూర్చి అతడు జీవించు విధానమునుగూర్చి సంపూర్ణ వివరణ గలదు. శరీర శాస్త్రవేత్త దృష్ట్యా మానవుడు కేవలము ఒక ఇంజనువలె ఆహారము నందజేసినపుడు పనిచేయువాడు మాత్రమే. కాని ఆ కాలపు ఋషులు "దేహముతో కూడ మానవుని కొక యోచనాజీవిత మున్నదని, తద్ద్వారా యతడొక మహత్తర ఉద్దేశ్యమును పరిపూర్తి చేయగలడని" గుర్తించినారు. మరియు వారీ భావవిశ్లేషణమువలన యిట్లు వ్యక్తపఱచిరి. మానవుడు భౌతికముగాను మానసికముగాను బుద్ధి దృష్టితోను మౌనముగా నున్న తనలోని ఆంతరిక వ్యక్తిత్వము, అలజడికి లోనై కోర్కెలు, సంతృప్తులతో కూడియున్నదని, అది మాటలలో వ్యక్తము చేయుటకు గంభీరమైనదైనను, నిర్లక్ష్యము

చేయుటకు వీలులేనంత స్పష్టముగ నున్నది." ఈ యాంతరికమైన మౌనపు పిలుపులు, మానవుని సాధ్యమువైపు త్రిప్పి, సంపూర్తినంది పరమాత్మతో అభేదము పొందుమనునవియే, జీవాత్మయొక్క యాక్రందనములని పిలువబడుచున్నవి.

బుద్ధి హద్దులను దాటి మానవుని అస్తిత్వమును గూర్చి చర్చించు పండితులు ప్రపంచమందలి ఏ నవీనవేదాంతమందును కానరారు. ఈ నవీనయుగములో బాహ్యప్రపంచమును గూర్చి ఎంతో విజ్ఞానవిషయసంచయము లభ్యమగుట నిజమే. మానవుని శరీరమునుగూర్చిన విషయజ్ఞానమును యెంతో చేకూరినది. ఈనాటి పండితులు మనస్సునుగూర్చి కూడ తమ పరిశీలనలను నిర్ణయములను బయలుపఱుప సాహసింపక పోలేదు. కాని నావరకు, వానిలోని ఉత్తమోత్తమ సిద్ధాంతములుకూడ బుద్ధి పరిధిని దాటిపోలేదని చెప్పగలను. మరీ అపవాదములుగా ఒకటి రెండు ఉండవచ్చును. కాని ఈ నవీనపండితుల నిర్ణయములు అపరిపక్వములు, అస్పష్టములు. వారి చర్చలు బలహీనములు, అసంపూర్ణములు. వారి ప్రకటనలు అస్థిరములు, అసంబద్ధములు అని సాహసించి చెప్పగలను.

మానవుని వ్యక్తిత్వమును గూర్చి లభ్యమైన నవీనసాహిత్యమును సమగ్రముగా నవలోకించిన తరువాత పట్టుదల గల విద్యార్థి ఉపనిషత్తులను చదివినచో తనకు వాడుక లేని వినుగు కలిగించు భాషలో నున్నప్పటికి ఆ వర్ణనలలో సంపూర్ణత, విజ్ఞానశాస్త్రమునకు మించిన శాస్త్రీయమును అగు విషయవిశ్లేషణము సమృద్ధిగా నుండుటను తెలిసికొనగలడు. నవీనవిజ్ఞానవేత్త, తన నిర్ణయములను బట్టి మానవుని ఆధ్యాత్మిక అస్తిత్వము ఒకటి నొకటి చుట్టుకొని తీవ్రతరములై యున్న గోళముల మధ్య ఇమిడియున్నదని, ఆంతరంగికమై లోపలి పొర అతి సూక్ష్మమైనదని, బాహ్యమైన చిట్టచివరి పొర శరీరమని, అది ఆత్మను చుట్టుకొనియున్న స్థూలరూపమని చెప్పును.

ఇపుడు మనము మన ప్రాచీన ఋషులు వర్ణించిన ఆంతరశరీర యంత్ర నిర్మాణపద్ధతి నవలోకింతము. ఆ ఋషులు తమ అనుభవములనే క్రోడీకరించి శాస్త్రములలో నిట్టివర్ణనలను గావించియున్నారు.

శారీరకశాస్త్రము - మానవుని మెదడుతో కూడిన ఒక భౌ
స్వరూపముగాను, యోచించి అనుభవించు ప్రాణిగాను నిర్వచించుచున్న
పాశ్చాత్య శరీరశాస్త్రవేత్తల విషయవిజ్ఞానమున కందని రీతిని మన ప్రా
ఋషులు మానవుని ఆధ్యాత్మిక - భౌతిక నిర్మాణమును దర్శించియున్నా
వేదాంతద్రష్టలు ప్రతిపాదించిన విధమును ఎదుటి పుటలోని చిత్రమ
వ్యక్తపరచుచున్నాము.

కేవల భౌతికశరీరము కదలలేదని, పెరిగి పనులను చేయలేద
విషయము అందఱు నెఱిగినదియే. ప్రాణ మను ఆంతరశక్తి దా
చలన, వృద్ధి కార్యకరణ శక్తుల నిచ్చుచున్నది. మృతకళేబరము నవ్వ
—తినదు—నడవదు—యోచించదు—అనుభవించదు. ప్రాణవాయువు
పైకి లేవగనే శరీరము క్రింది కొఱగి, కొద్దికాలములోనే శిథిలమై తన
నిమిడియున్న పంచభూతములలో కలిసిపోవుచున్నది. జీవించియున్నప్పు
ఎంత గొప్పవాడైనను, మరణించినతర్వాత అతని శరీరమునకా య
తప్పుటలేదు. మన ప్రతి ఒక్కరిలోని జీవితకేంద్రమే అన్నికార్యము
కీలకమగు పవిత్రబిందువు. ఈ స్వామిలోనే ఆ జీవితకేంద్రము లోపించిన
మరుక్షణమే అతడు తన ఉపన్యాసమునకు స్వస్తి చెప్పితీరును.
రందరును ఈ మాటలను విని, మానసికముగా విశ్లేషించి, ధీయుక్తమ
నవగాహన చేసికొనుచున్నారు. ప్రాణమే మీ దేహ మనో బుద్ధులలో లేక
మీ రీకార్యములను చేసియుందురు,—చేయరు, చేయజాలరు.

ఈ దివ్య జీవనజ్యోతిని—ఆధ్యాత్మిక కేంద్రమును 'ఆత్మ'
వేదాంతము పిలుచుచున్నది. ఇది వివిధరీతుల స్థూలములైన పా
మధ్య ఇమిడియున్నది. అన్నిటికన్న వెలుపటిదై మిక్కిలి దళసరి
పార శరీరము. సాధారణముగా ఈ శరీరమునే జమకట్టి చాలమ
మానసిక, బుద్ధియుత వ్యక్తిత్వములును ఉన్నవన్న విషయమునక
తెలియని స్థితిలో నున్నారు. అట్టి స్థితిలో ఆత్మను గూర్చిన దూర పరిజ్ఞ
మున్నవారు కూడ అసలే లేరని చెప్పవచ్చునుకదా.!

పై చిత్రములో ఆత్మ పవిత్ర ప్రణవచిహ్నమగు 'ఓం' అను అక్షర
చేత సూచితమైనది. ఇదియే మన ఆత్మ; మన నిజస్వభావము; సర్వా

వంతము, సర్వజ్ఞత్వము గల 'చిత్' స్వరూపము. వేదాంతములో 'కోశములు' అని పిలువబడు పదార్థపు పొరలమధ్య ఈ జీవనజ్యోతి జగజ్జేగీయమానముగా వెలుగొందుచున్నది. 'కోశము' అను పదమునకు కత్తియొక్క ఒర అని అర్థమున్నది. కత్తి ఒరలో ఇమిడియున్నను కత్తికి ఒరకు ఏ సంబంధము లేనట్లే శాశ్వత జీవనజ్యోతికి, ఆవరించియున్న పదార్థపు పొరలకు ఏలాటి సంబంధమును లేదని 'కోశము' అను పదము సూచించుచున్నది. ఒరలో నున్న కత్తియొక్క దృఢత్వమువలన, తీక్ష్ణతవలన ఒరకు ఏరీతిగా జీవకళ వచ్చుచున్నదో అట్లే ఆత్మసాన్నిధ్యమువలన ఈ కోశములకు జీవనస్థితి యేర్పడుచున్నది.

మనలో అయిదు విశిష్టమైన కోశములున్నవి. అన్నమయకోశము అతి బాహ్యమైనది. ప్రాణమయకోశము లోపల అంచు గట్టుకొని యున్నది. దానిలోపల మనోమయ కోశము. అందులో విజ్ఞానమయ కోశము. అందులో సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమై ఆనందమయ కోశమున్నది.

ఈ కోశముల నిర్మాణము స్వభావమును గూర్చిన సూక్ష్మచర్చకు దిగుటకు ముందు 'అంతరికము' అను పదముయొక్క వేదాంతశాస్త్రార్థమును వెల్లడిచేసెదను. మనము ఒక కోశము మరియొక కోశమునకు 'అంతరికముగా' (లోపల) ఉన్నదనునప్పుడు లోపటిది సూక్ష్మము కోమలము నని అర్థము చేసికొనుచున్నాము. ఇంతేగాక కోశముయొక్క సూక్ష్మత్వము దాని వ్యాప్తిమీద ఆధారపడి యున్నదనుటను గ్రహింపవలసియున్నది.

భౌతికశరీరము స్థూలతమమైనది. మనము ఉచ్ఛ్వసించు ప్రాణవాయువు శరీరము ఇముడ్చుకొనగలిగిన దానికన్న ఎక్కువ వ్యాప్తి పొందగలదు. కావున ప్రాణమయ కోశమును అన్నమయ (శరీర) కోశముకన్న సూక్ష్మమని యంటిమి. మన మనస్సు మన శ్వాస యందుకోలేని స్థలముల నందుకొన గలదుకదా! మన బుద్ధియొక్క దృష్టి, మనస్సు చేరుటకు సాహసింపని దూరమును చేరుకొనగలదు. ఇట్లు మనోమయ, విజ్ఞానమయ కోశములు వెలుపలి రెండు కోశములకన్న సూక్ష్మము లని మనము గ్రహించవలెను. కావున సూక్ష్మతమము ఆత్మ. అది అన్నిటిని ఆవరించును, అది

దేనిచేతను అపహరింపబడదు అని శ్రుతి ఉద్ఘోషించుచునే యున్నది. అది సర్వవ్యాపి.

ఇంక మనము ఈ కోశముల నిర్మాణమును గూర్చి తెలిసికొందము—
అన్నమయ కోశము—మనలోని చైతన్యము జాగృతి పొందు స్థితిలో అందరికి కానుపించు ఈ బాహ్యశరీరమును అన్నమయ కోశమందుము. తండ్రి భుజించు ఆహార సార ఫలితముగా నీ శరీరము రూపొందినది. ప్రతిదినము భుజించు ఆహారమువలననే అది కాపాడబడుచున్నది. మృత్యువునకు తర్వాత మరల ఆహారమగుటకు వెళ్ళుచున్నది. మన భౌతికనిర్మాణము ఆహారమునుండి ఉద్భవిల్లి, దానిచే పోషింపబడి మరల ఆహారములో చేరుచున్నది గాన సహజముగా సామంజస్యముగా దీనిని అన్నమయ కోశమని పిలుచుచున్నారు. జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు ఈ కోశములోనే యున్నవి.

ప్రాణమయ కోశము—మనము లోనికి పీల్చు గాలి, రక్తముతో మిళితమై భౌతికశరీరముయొక్క ప్రతి జీవాణువును చేరుచున్నది అని అందఱు ఎఱిగినదే. ఎక్కువ ఊహించకనే మనము పీల్చు ప్రాణవాయువు లోపలి నున్నని అంచుగా ఏర్పడిన అనుభూతిని పొందుచున్నాము. ప్రాణమయ కోశము అన్ని కర్మేంద్రియములను వశపరచుకొని వేర్వేరు కార్యములను చేయుచున్నది. వేదాంతశాస్త్రము దీనిని అయిదు వేరు నామములక్రింద వర్గీకరించినది—పంచప్రాణములు—(ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమానములు.)

మనోమయ కోశము—మనలోని మానసికస్థితిని కొద్దిగనో గొప్పగనో తెలియనివారెవరును ఉండరు. మన సందేహములకు, సంతోషములకు, ఆశలు మొదలగువానికి ఆస్పదమైనది మనస్సే. యోచనా పరంపరల ప్రవాహమును నిరంతరముగా ఉండునట్లు చేయును. మనస్సు ఇది తగినదా—తగనిదా అని సందేహించు తత్త్వము గలది. బుద్ధి దానిని నిర్ణయించునది. మనస్సు కని విని ఎరుగని వస్తువులను చేరగలదు. ఊహించగలదు. ఇది చాల విశాలముగా వ్యాపించుటచేతనే దీనిని బాహ్యతరకోశములకన్న సూక్ష్మమైన దానినిగా గ్రహించియున్నారు.

విజ్ఞానమయ కోశము—వేదాంతవాఙ్మయములో తఱచు బుద్ధిని మనస్సును ఒకటిగానే గ్రహింతురు. మనస్సు ఒక నిర్ణీతమైన నిర్ణయమునకు వచ్చినప్పుడు, సంకల్పించిన తీర్పును అందుకొన్నప్పుడు, అది బుద్ధి యగుచున్నది. మనస్సుకన్న బుద్ధి సూక్ష్మమగుటకు కారణమిది. ఈ బుద్ధి మానసికావస్థలో అందని ఔన్నత్యముల చేరుకొనుచున్నది. బుద్ధి క్షేత్రములు మనస్సు అనుభవించనివి కావుననే దానిని మనస్సులోపలి కోశముగా గ్రహించినారు.

ఆనందమయ కోశము—మన చేతనాశక్తి సంపూర్ణ నిద్రావస్థలో మునిగియున్నప్పుడు ఈ కోశము అభావము లేక అజ్ఞానముతో కూడుకొని యుండును. జాగ్రతసుషుప్తి అవస్థలలో వ్యక్తులు ఎట్టిస్థితిలో నున్నను, సుషుప్తి నుండి మేల్కొనినచో వారెట్టివారైనను—ధనికులుగాని, దరిద్రులుగాని, నిరాశాపూరితులుగాని, విజయోత్సాహవంతులుగాని, ఆరోగ్యవంతులుగాని, రోగార్తులుగాని, వృద్ధులుగాని బాలురుగాని—ఒకటే రకమగు నిరంతరాయమగు మహదానందము ననుభవింతురు. కావున దీనికి ఆనందమయ కోశమని పేరు వచ్చినది. సాధారణమైన స్థూలబుద్ధి కివి కేవల అచేతనస్థితియందుండు అభావముమాత్రమే........అది నిర్వచించిన పదార్థములలో ఇది యే పదార్థమును గాదు. ఇట్టి గాఢసుషుప్త్యవస్థలో కూడ మానవుడు ఇతఃపూర్వము అనుభవించని ఆనందస్థితిని అనుభవించుచున్నాడు. కాని అది ఏదని తెలియక, అది అభావమని అనగా ఏ భావమును కాదని చెప్పుచున్నాడు.

అన్నిటికన్న సూక్ష్మతమమైనది జీవితకేంద్రమని, అదియే ఈ పంచకోశ నిర్మాణమునకు కేంద్రబిందువని తెలిసికొంటిమి. పైన చర్చించిన పదార్థముల పంచకోశములు, అందలి శాశ్వత జీవితకేంద్రము కలిసి, మీలోని నాలోని ఆధ్యాత్మిక శరీర స్వరూపముగానగుచున్నది. మనోమయ విజ్ఞానమయకోశములు స్పష్టముగా పవిత్రముగా నున్నచో ఈ జీవములోని చేతనాశక్తి చక్కగా వ్యక్తమై భాసించును. పాషాణములలో నీ మనోబుద్ధులు పూర్తిగా లోపించినవనే చెప్పవచ్చును. వృక్షజీవితములో ప్రాథమికావస్థలో నున్న మనోబుద్ధులు ఉండునని వేదాంతము చెప్పుచున్నది. కావున రాళ్ళకన్న వృక్షములలో చైతన్యము ఎక్కువగా గోచరించును. జంతువులలోని మనో

బుద్ధులు మరికొంత పరిణామమును చెందినపగుటచే వానిక చేతనాశక్తి మరింత ఎక్కువ యున్నదని తెలియును. అందరికన్న మహోన్నత జీవి కానము మానవునియందే యున్నది.

మనో బుద్ధులు నిర్మలములైనచో అట్టి శుద్ధచైతన్య స్వర్ణకిరణములు బయటికి వ్యాపించి తత్సిద్ధి పొందిన ఆ సాధువుయొక్క ముఖమున తేజో రూపమున తాండవించును. శ్రుతి "బ్రహ్మవిద్ బ్రహ్మైవ భవతి" అనగా బ్రహ్మజ్ఞానము తెలిసికొన్నవాడు ఆ బ్రహ్మయే అగుచున్నాడు అని చెప్పు చున్నది.

ఆత్మ లేక జీవితకేంద్రమగు ఈ శుద్ధచైతన్యమును పోల్చుకొనుటయే మానవ జీవిత లక్ష్యము. పరిణామదశయందలి పరాకాష్ఠ. దివ్యమానవత యొక్క పరిపూర్ణత్వము.

యథార్థములో మనము ఈ జీవితకేంద్రముమాత్రమే యైనను మన నిజతత్త్వమును విస్మరించి మనలను మనము బాహ్యావరణ కోశములుగా పరిణమించియున్న మూడు వేర్వేరు శరీరములున్నవానితో పోల్చుకొని, వేర్వేరు వ్యక్తిత్వములు గలవారమని భావించుచున్నాము.

(మనలో రేకెత్తు అహంభావము మనము భౌతికశరీరముతో సరి పోల్చుకొన్నప్పుడు 'విశ్వ' అని, సూక్ష్మశరీరముతో పోల్చుకొనినపుడు 'తైజస' అనియు, కారణశరీరముతో పోల్చుకొనినపుడు 'ప్రాజ్ఞ' అని పిలువబడుచున్నది. దీనినిగూర్చి స్వామీజీయొక్క మాండుక్యోపనిష ద్వ్యాఖ్యానమున తెలిసికొనవచ్చును.)

ఇట్లు ఒకప్పుడు మనము 'నేను నల్లబడినాను' అనునపుడు శరీరము తోను, నేను అలజడికి లోనైయున్నా నన్నప్పుడు మనస్సుతోను, నా కొక భావన కలిగినదనినపుడు బుద్ధితోను అభేదత్వము పొందుచున్నాము.

మనలో ప్రతివారిలో యేదో ఒక గుంపు ఉన్నట్టున్నదికదా! ఇట్లు మనలను వెలుపలి పదార్థావరణలలో నొకదానితో సరిపోల్చుకొని మనలనే మనము తెలివితక్కువవారిగా నిరూపించుకొని, తత్ఫలితముగా ఇంద్రియ పరిమితులకు దుఃఖమునకు అశాంతికి అస్పదుల మగుచున్నాము.

మనలోని పైని పేర్కొన్న వెట్టి, అవకతవక వ్యక్తిత్వములలో జీవించు చున్నను ప్రతివారును లోపలి కోశములకై బాహ్యకోశములను త్యాగము చేయ సంసిద్ధులమగుట జగద్విదితమైన సత్యము. ఉదాహరణకు, ఒక వ్యక్తి ముంజేతిపై బాధాకరమగు వ్రణము సంభవించిన దనుకొనుడు. దానివల మానసికముగా గూడ అతడు బాధపడుచున్నాడు. వైద్యుడు అతనిని సం పించి చేతిని కొట్టివేయవలయునని సలహా ఇచ్చినాడనుకొనుడు. రోగి త చేతిని ఖండించుటకు ఒప్పుకొనును. అనగా తన మానసిక శాంతికొఱ దేహమును వైకల్యము చేసికొనుటకుగూడ మానవుడు సంసిద్ధుడ చున్నాడు. మరియొకచోట మతసంబంధమైనదికాని రాజకీయమైనదిగా ఆదర్శము ఒకరి బుద్ధిలో పూర్తిగా ఆవరించినచో ఆ వ్యక్తి భౌతికము ఎట్టి బాధలనైన పడుటకుగాని, మానసికముగా నెట్టి సంఘర్షణల లోనగుటకుగాని, సంసిద్ధుడై తాను బుద్ధిపూర్వకముగా విశ్వసించు సిద్ధాంతమును కాపాడుకొనుచున్నాడు. అనగా అవ్యక్తి తన బుద్ధి ఐక్యము పొందునపుడుపై ఆవరణలను పూర్తిగా నిర్లక్ష్యము చేయ చున్నాడు.

ఇంతవరకు చర్చించిన విషయములను బట్టి గొప్ప ప్రవక్తల మ నీయుల మానసికస్థితిని మనము పోల్చుకొనవచ్చును. ఆత్మయొక్క సహ స్వరూపము వ్యక్తముకాగానే వారి వెలుపలి ఆవరణల పొందు బాధల లక్ష్యము చేయుటలేదు.

ఏసుక్రీస్తు సిలువపై తనను బాధించి చంపుచున్నవారిని క్షమింపుమ భగవంతుని ప్రార్థించినాడు. మహాత్మగాంధి మొన్నమొన్న రామనామస్మ ణతో గుండెలను గుండుదెబ్బలకు గురిచూపి దేహమును త్యజించలేదా చరిత్రలో అలగ్జాండరు తన దండయాత్రలో 'కేవలము బాహ్యవిజం సంపాదకుని దృష్టిలో నిర్లక్ష్యము చేసిన ఒక ఆత్మజ్ఞానిని గూర్చి ఏదై వరము కోరుకొమ్మనెను. ఆ యోగి అలెగ్జాండరు ముఖము చూచి ఏహగ పుతో, "నీవు సూర్యుని వెలుగును అడ్డుపెట్టుచున్నావు, కొంచెము జరుగుమ అదియే నేను కోరు కోర్కె" అనెను.

ఆత్మ్యపు పునరవలోకనము చేయుటమాత్రమే మన అసంపూర్ణత్వ మునకు ముగింపు కాదు. అది మనము దైవస్థితిని పొందుటకు మొదటి మెట్టు మాత్రమే.

ఉపనిషదృషులు హిందూదేశ ప్రజలందరు బాహ్య అంతరిక పరిస్థితు లను వశముచేసికొని దైవతుల్యులు కావలయునని కలలు కనిరి. దీనిని పొందుటకు ఆధ్యాత్మిక కర్మమార్గమే సాధనము. అందువలన మన లోని పశుత్వము సద్వివేచన అను ప్రజ్వరిల్లు అగ్నికి ఆహుతి యగు చున్నది. స్వయంవిచ్ఛేదకములగు బాహ్యావరణల తగులాటములో చిక్కు కొని అవియే స్వయంసంపూర్ణత అని మనము భావించుచున్నాము. ఈ బాహ్యావరణ వ్యామోహమునుండి బయటపడుట యెట్లన్న ఆత్మావలోకనా దృష్టితో [1] ధ్యానమును అభ్యాసమును చేయవలెను.

మనకెందుకీ విషయజ్ఞాన మనిమీరనుకొనవచ్చును. సోదరసాధకుడు నేను చెప్పినది చేసిన చాలునా? అని అడుగుచున్నాడు. మిత్రులారా! సంశయరహితమైన విశ్వాసమే సాధకున కొక శక్తివంతమైన సహాయక మగు చున్నది. కాని అజ్ఞానములో పూడుకొనిపోయి భయజనితమైన అంధవిశ్వా సము కేవలము బానిసత్వపు శృంఖలముమాత్రమే అగుచున్నది. సాధనా మార్గమున కవధి కల్పించునది జ్ఞానమే, అదియే మనలను ఈ విమాన యుగమున జీవితప్రయాణమున [2] డకోటా సౌఖ్యమును [3] టార్పెడో నిశ్చి తత్వమును, [4] రాకెట్ వేగమును కలిగించి సిద్ధిని చేకూర్చుచున్నది-

---

1. స్వామీజీ 'ధ్యానము - జీవనము' చదువుడు.
2. డకోటా - సర్వసౌఖ్యములతో కూడిన విమానము.
3. టార్పెడో - నావ.
4. రాకెట్ - తారాజువ్వ.

కఠోపనిషత్తు

ఓం సహనావవతు । సహనౌభునక్తు ।
సహవీర్యం కరవావహై । తేజస్వినావధీతమస్తు ।
మా విద్విషా వహై ।

ఓం శాంతిః । శాంతిః । శాంతిః ।

[ఆ పరమాత్మ మనలతోకూడ నుండి మనలను రక్షించుగాక! ఆ పరమాత్మ మనతోకూడ నుండియే మనకు సుఖమును కలిగించుగాక! మన విద్యకు (అధీతిబోధలకు) బలము కలుగునట్లుగా మనము కలిసి ప్రయత్నింతము। మన అధ్యయనము ఆచరణప్రచారములు కలుగునది అగుగాక! మనము ద్వేషభావము లేనివారమై ఉందుముగాక!]

ఓం శాంతిః । శాంతిః । శాంతిః ।

ప్రథమాధ్యాయము

ప్రథమవల్లి

మృత్యుదేవత గృహములో నచికేతుని కథ

శ్లో॥ ఉశన్ హ వై వాజశ్రవసః సర్వవేదసం దదౌ।
తస్య హ నచికేతా నామ పుత్ర ఆస ॥ ౧ ॥

ఒకప్పుడు స్వర్గమును కోరి వాజశ్రవస్సు యజ్ఞములో తన సర్వస్వమును దానముచేయ మొదలిడెను. అతనికి నచికేతస్సు అను పుత్రుడుండెను.

ఈ ఉపనిషత్తులోని "ఉశన్-స్వర్గమును కోరుచున్న" అను తొలి పలుకు "స్వర్గకామో యజేత" ఇత్యాది విధులను సూచించుచున్నది. ఇట్టి విధులచేతనె బ్రాహ్మణ మతము కర్మప్రాధాన్యము కలదని స్పష్టమగుచున్నది. కావుననే యాగాదికర్మలు తమతమ ఇచ్ఛాపూర్తికై చేయబడుచుండెడివి. కర్మకాండ మానవుని మనోరథములకు తాత్కాలికమైన ఉపశమనమును కలిగించుచున్నది. కాని కొంతకాలము తరువాత ఉపనిషత్తులు మానవుని "ఆశలను త్యజించవలసినది" అని మరల మరల ప్రబోధించినవి. ఆశలను వదలి అనంతానందమును శాంతిని పొందవలసినదని ఉపదేశించినవి. ఈ పై భావమును బోధించుటయే ఈ ఉపనిషత్తులోని ప్రత్యేకత. "మర్త్యుడు తన సమస్త ఆశలను త్యజించినయెడల ఈ జన్మలోనే అమరత్వము జెంది బ్రహ్మజ్ఞానముచే జీవన్ముక్తుడగుచున్నాడు. (అ. 2 - వల్లి. 6 - శ్లో. 14-15)

ఇది అనూచానముగా వచ్చుచున్న శంకరభాష్యముయొక్క తాత్పర్యము. భట్టభాస్కరమిశ్రుడు తన తైత్తరీయ బ్రాహ్మణ భాష్యములో ఇట్లు వివరించుచున్నాడు: "ఉశన్-వాజశ్రవస్సు పుత్రుడు." (ఉశన్నామ వాజశ్రవసః పుత్రః) ఇది క్రమబద్ధముగాను సూటియైనదిగాను స్ఫురించుచున్నది. ఈ రెండు వ్యాఖ్యానములయొక్క మిశ్రణముచే మనము ఈ

నిర్ణయమునకు రావచ్చును. పది పదకొండు శతాబ్దములలో జనియున్ మహాకవి అమూర్తములకు మూర్తత్వమును కల్పించినట్లు ఇచట మూర్తీభవించిన కోరికయే 'ఉశన్' వాజశ్రవస్సు పుత్రుడు అని అర్థము చెప్పుకొనవచ్చును.

గమనిక—1. 2. 4. మంత్రములు వచనాత్మకముగానే యున్నవి. ఇవి తైత్తరీయ బ్రాహ్మణములలో నున్నవానిని యథాతథముగానే ఇచట ప్రవచింపబడినట్లు కనబడుచున్నది. 3. 5. 6. మంత్రములు ఛందోబద్ధమైనవి. ఇవి నచికేతునియొక్క మనోభావమును ప్రతిబింబింపజేయునవి. ఇవి మూలమైన బ్రాహ్మణములయొక్క కథలో కనబడవు.

శ్లో॥ తం హ కుమారం సన్తం దక్షిణాసు నీయమానాసు
శ్రద్ధాఽఽవివేశ సోఽమన్యత ॥ ౨ ॥

అట్లు తండ్రి దక్షిణలు పంచిపెట్టుచుండగా పుత్రుడగు నచికేతుని లేతహృదయములో తండ్రియొక్క భావిశ్రేయస్సును గుఱించి తీవ్రమైన శ్రద్ధ ఆవహించెను. అంత నతడిట్లు ఆలోచించెను.

సాటిలేని ఈ ఉపనిషత్తునందలి ఈ పై శ్లోకమువలన మన కథానాయకుడైన నచికేతుని వంశపరంపరయొక్క ఔన్నత్యము తెలియుచున్నది. నచికేతుడు ఉత్తమవంశ సంజాతుడు. సక్రమముగా పెంచబడినవాడు. తలితండ్రుల ప్రేమకు పాత్రుడైనవాడు. అతని పితామహుడు వాజశ్రవస్సు. అతడు మహా అన్నదాత అను నర్థము, అతని ఆ పేరులోనే యున్నది. అతని పుత్రుడే మన నచికేతుని తండ్రి. ఇతడు తన సర్వస్వమును దక్షిణగా నీయగలిగిన 'విశ్వజిత్' అను యాగమును చేయుచుండెను. సాధారణముగా పూర్వకాలమున దిగ్విజయ యాత్ర చేసి రాజధానికి మరలిన రాజులే ఈ యాగమును చేయుచుండిరి. మఱియు సర్వసంగ పరిత్యాగులగు గృహస్థులుకూడ సన్యాసాశ్రమ స్వీకారమునకు పూర్వము ఈ యాగమును చేయుచుండిరి. ఇట్టి యాగమును చేయగలిగిన వారికి పొందరాని దేదియులేదు. ఇట్లు మన నచికేతునియొక్క అభిజాత్యము

ఉత్తమోత్తమము, అతని తాత తండ్రులు ఒకరి నొకరు మించినవారని తెలియుచున్నది. కావుననే వేదమాత నచికేతునియొక్క పవిత్ర సంస్కృతిని ఇట్లు సూచించుచున్నది.

నచికేతుని శబ్దచిత్రమును పుష్టివంతము చేయని శ్లోక మొకటియు ఈ అధ్యాయములో లేదు. రెండవ శ్లోకమునందే 'శ్రద్ధ' అనునది సాధారణ పదమైనప్పటికినీ కథాంశమును తెలుపు భావస్ఫూర్తి కలదిగా నున్నది. 'శ్రద్ధ' అను పదమే పవిత్రభావగర్భితము గాన ఈ పదమును ఎట్టి పాశ్చాత్యభాషలోనికి అనువదించుటకు వీలుపడకున్నది. ఈ సాధువునకు, ఈ పదమునకు వెస్లీ (Wesley) యొక్క అనువాదము కొంచెము నయముగా కనబడుచున్నది. (Wesley) వెస్లీ "శ్రద్ధ అనగా నేమి" అని ప్రశ్నవేసుకొని తనకు తానే ఇట్లు సమాధాన మిచ్చుకొన్నాడు. "సత్యమునకు దగ్గఱగా నున్నను శ్రద్ధ అనగా ఒక అభిప్రాయముగాని లేక అనేక అభిప్రాయముల కూడికగాని కాదు. అది ఆత్మపుష్టియే. బాహ్యేంద్రియములు భౌతికవిషయములను తెలియుజేయునట్లు అధ్యాత్మిక విషయములను తెలియజేయు శక్తియే శ్రద్ధ."

చదివీచదవగానే ఈ అనువాదము చాలా దూరాన్వయము కలదిగా కనబడవచ్చును. శ్రీ శంకరులవారి వ్యాఖ్యానము 'శ్రద్ధ' అను పదమును ఇట్లు వివరించుచున్నది. "గురువాక్యములయందు, శ్రుతిపాఠములయందు, తన అంతరాత్మయొక్క యనుశాసనమునందు నిశ్చలమైన విశ్వాసమును కలిగియుండుటయే శ్రద్ధ."

విద్యార్థి కాదగియుండుటకు కావలసిన నాలుగు లక్షణములలో శమ దమాది షడ్గుణములు కలిగియుండుట ఒకటి, ఆ షడ్గుణములలో శ్రద్ధ యనున దొకటి. వేదాంతమునందు విశ్వాసము లేనిచే దానియొక్క శాసనమును అనుసరించుట కుదురదు. అనగా వేదాంతవాక్యములను అర్థము చేసుకొనవలెనన్న శ్రద్ధ అనునది ఉన్ననే సాధ్యమగును. ఈనాటి యువకులు కొంతమంది ఈ 'శ్రద్ధ' అనుదానిని అపార్థము చేసుకొని అది గ్రుడ్డి నమ్మకమనియు, ప్రకృత్యతీతమైన శక్తియందలి నమ్మకమనియు వచించుచున్నారు. ఇదియే వారి యభిప్రాయమైనయెడల ఈ 'శ్రద్ధ' అను పదము

వారి అవహేళనకు తగినవే, కాని శ్రద్ధ అను పదమున కర్థము - నమ్మకము లేక విశ్వాసము అని మాత్రమే. కావున యోచించి చూడగా ఈ ప్రపంచములో ఎటువంటివారు ఎటువంటి పనినికూడా శ్రద్ధ లేనిదే చేయలేరు.

ఉదాహరణకు : నీవు నీ స్వంత వ్యవహారమునుండి ఈ శ్రద్ధ అను దానిని తీసివేయుము. అట్లైన నీవీ యజ్ఞశాలనుండి ఇంటికి చేరుటకు ఒక్క అడుగైనను బయటకు తీసిపెట్టలేవు. నీవొక ఉద్యోగమునకు దరఖాస్తు పెట్టినా వనుకొందము. ఈ శ్రద్ధ అనునదే లేకున్నచో నీ కెటువంటి పూర్వానుభవము కలుగనే కలుగదు. కాని నీలో కొంత ఆత్మవిశ్వాస మున్నయెడల అవకాశము దొరికినప్పుడు అనుకూల పరిస్థితులలో అధికారికి సంపూర్ణ తృప్తి కలుగునట్లు విజయవంతముగా కార్యనిర్వహణ చేయగలవు. కావున శ్రద్ధ లేనిదే ఎవ్వరూ ఒక్కరోజుకూడా ఈ భౌతిక ప్రపంచమునందు జీవించలేరు. ఇటువంటి శ్రద్ధలేని కొంతమంది, మనోదౌర్బల్యము కలవారుగానో, ఉన్మత్తులుగానో జీవించుచున్నారు. వారు తమలో విశ్వాసమును పూర్తిగా గోల్పోయి కూర్చున్న చోటునుండి లేచుటకుకూడా సాహసించలేరు. అట్లు సాహసించినను, ప్రతి అడుగున ప్రతి చిన్న గులకరాయిని పరీక్షించి ఎత్తెత్తి అడుగు వేయుచున్నారు. ఎందుకనగా అడుగడుగున వారికి అధైర్యమే. కావున వేదాంత జగత్తులోకూడా ప్రధానముగా ఆచార్యునియందు విశ్వాసము, తరువాత శాస్త్రములయందు విశ్వాసము, అన్నిటిని మించి ఆత్మవిశ్వాసము దృఢముగా నున్నచో మన మీ వేదాంతమును ఆచరణలో పెట్టి దానివలని శ్రేయస్సును ఆకాంక్షించ గలుగుదుము.

'శ్రద్ధావిష్టుడు' అను పదములోనే ఒక పవిత్రభావము కలదు. ప్రతి మతముయొక్క ధర్మములు తత్తద్దేశకాలములందలి విభిన్న భావానుగుణములుగా నుండవలెను. ఉన్నవికూడ. ఆనాటి ప్రజల స్వర్ణయుగములో అట్లుండినవిగాని రానురాను అవి ఆయా మతస్థులను కట్టివేయు "చేయవలెను, చేసితీరవలెను, తప్పదు" అను పదములచే తమంతటతాము గట్టిపడి కఠిన శృంఖలారూపమును దాల్చినవి. అనగా ఆయా మతస్థులు వారివారి ధర్మములను సరిగా అర్థముచేసికొనక "చేయవలెను, తప్పదు" అను భావముతో గ్రుడ్డిగా అనుసరించుచుండిరి.

అట్లే వాజశ్రవస్సు తాను చేయు విశ్వజిద్యాగముయొక్క అంతరార్థ మును గుర్తించక దానిని తన జీవనస్థితిని, పురోహితుల గొప్పతనమును, విలువను బట్టియే సంపూర్ణముగా చేయ నుపక్రమించెను. ఈ క్రతువు లన్నియు ఆత్మరహితములైనవి. ప్రతిక్రతువును యాంత్రికక్రమాగతము కాజొచ్చినది. బాలుడైనను నచికేతుడు తగిన వివేచనా శక్తిని యలవరచు కొని స్వతంత్రముగా ఈ యాగాంతరార్థములగూర్చి వివేచన చేయ సాహ సించి శ్రద్ధావిష్టుడై తన తండ్రి చేయు కార్యములోని ప్రాముఖ్యమును విచారించెను.

ఇచట కొన్ని చారిత్రక విషయములు మనకు స్ఫురించుచున్నవి. బ్రాహ్మణ మతవిధులు తార్కికదృష్టి గల ప్రజలను తృప్తిపరచలేక నిరుప యోగములు కాగా, శాంతిపూర్వకమైన తిరుగుబాటు జరిగి, చివరకు కర్మ కాండ ఉపనిషత్తులలో వివరింపబడిన వేదాంత సత్యములతో బోధింపబడి పూర్ణత్వమును పొందినది.

శ్లో॥ పీతోదకా జగ్ధతృణా దుగ్ధదోహా నిరింద్రియాః ।
అనన్దా నామ తే లోకాస్తాన్ స గచ్ఛతి తా దదత్ ॥ 3 ॥

(దాన మివ్వబడిన) గోవులు చివరి నీటిబొట్టును త్రాగివేసినవి. చివరిసారిగా గరికపోచను నమిలివేసినవి. ఇవ్వగలిగినన్ని పాలనన్నిటి నిచ్చి వట్టిపోయినవి. కాబట్టి అట్టి పశువులను దానముచేయువారు 'అనంద' (సుఖము లేని) అను పేరు గల లోకములను చేరుకొందురు.

ఈ పై శ్లోకము ఉపనిషత్తులలోని ఉత్తమ కవిత్వమునకు ఉదాహర ణమై ఆత్మగానము వెల్లడిచేయుచున్నది. ఇచట ఈ పదప్రయోగమే అతి సుందరముగా చేయబడినది. ఎంచి కూర్చబడిన కొద్ది మాటలలోనే గంభీ రార్థము స్ఫురించుచున్నది. ఆ దానము చేయు పశువుల దీనస్థితియొక్క సంపూర్ణ చిత్రమును పాఠకులయొక్క కండ్లకు కట్టినట్లు చేయుటకు ఈ పై పద్యములోని నాలుగు విశేషణములే చాలును. ఆ యావులు ఇంకొక గుటకకూడా మ్రింగలేవు. మరియొక గడ్డిపోచనుకూడా కొఱుకలేవు. కాబట్టి

దానము పుచ్చుకొన్నవారికి ఒక పెడకడికూడా దొరికే అవకాశము లేదు. ఇంకను అవి ముసలివి. పాలివ్వవు. వాటిలో చాలవరకు వట్టిపోయినవి. కొన్ని కుంటివికూడ.

ఈ పై శ్లోకము కేవలము నిరర్థకముగా శబ్దచాతుర్యమును వ్యక్తపరచు పదముల గారడీమాత్రము కాదు. శ్రుతిలో వ్యర్థపదములకు అవకాశమే లేదు. తక్కువ పదములతో ఎక్కువ అర్థమును చెప్పుటయే ఉపనిపత్తు శైలి. ఈ శ్లోకములో కవితాసౌందర్యముతోబాటు ఒక నిశ్చితమైన ఉద్దేశముకూడా నిర్వహింపబడినది. నచికేతుని చిత్తరువు మరికొంత వర్ణము మరి రెండు రేఖలు చేర్చబడి మరింత చక్కగా వ్యక్తమైనది.

నవవర్ష వయస్కుడగు నచికేతుడు శాస్త్రముల నుదహరించుచు "లోభులై పురోహితులకు నిరర్థకములగు దానము చేయువారు సుఖరహిత మగు లోకములను చేరుకొందురు" యని చెప్పుటలో అతడు నిరక్షరాస్యుడు కాడని తద్విపరీతముగా శాస్త్రపాఠములను క్షుణ్ణముగా నభ్యసించిన ఉత్తమ విద్యార్థి యని వ్యక్తమగుచున్నది.

శ్లో॥ స హోవాచ పితరం తత కస్మై మాం దాస్యసీతి ।
ద్వితీయం తృతీయం తం హోవాచ మృత్యవే త్వా
దదామీతి ॥ ౪ ॥

నచికేతుడు తండ్రిని సమీపించి "తండ్రీ! నన్నెవరి కిచ్చెదవు?" అని అడిగెను. కార్యాంతరాసక్తుడైన తండ్రి బదులు పలుకకపోగా అదే ప్రశ్నను రెండవసారి మూడవసారి కూడ అడిగెను. విసుగెత్తిన తండ్రి కోపముతో "మృత్యువున కిచ్చెదను" అని బదులు పలికెను.

ఈ ఉపనిషత్తులోని ఈ శ్లోకమునందలి పదజాలముద్వారా పాఠకుడు (గౌతముని) వాజశ్రవస్సుని ఇంటి యావరణను స్పష్టముగా చూడగలుగు చున్నాడు. ఇంటిముందరి యావరణలో దానము పుచ్చుకొనుటకు వచ్చిన బ్రాహ్మణుల గుంపు, ఒకవైపు నీరసమై దీనమైన ఆవులు ఉన్నవి. వాటిని

అందుకొని తండ్రి మరియొకవైపు ఋత్విక్కులకు దానముచేయుచున్నాడు. ఇంటి వరండాలో తన ఆలోచనలతో తికమకపడుతూ మన నచికేతుడు నిలబడియున్నాడు. అతనికి తండ్రి కార్యములోని పవిత్రభావమేమో స్ఫురించుటలేదు. యజ్ఞము చేయుచున్న తండ్రియొక్క మనోరథములు ఫలించవలెననియే అతని ఆశ. కాని తండ్రి చేయు ఇట్టి దానమువలన సత్ఫలితము కలుగదని తెలియును. ఏలయన తనవద్ద గలవానిలో సారవంతమైనవాటిని దానము చేసిననే ఈ విశ్వజిద్యాగమువలన సత్ఫలితము కలుగునుకదా !

పరిపక్వము చెందిన హృదయము గల నచికేతుడు ఇట్లు తలచెను : "తన ఆస్తియందుగల సంసక్తి మోహములచే తన తండ్రి ఏదోవిధముగా శాస్త్రార్థమునకు తన మనఃప్రేరణచే చేయు కర్మలకు ముడిపెట్టి సరిపెట్ట దలచుకొన్నాడు." వాజశ్రవస్సుని హృదయములోని ఈ సంఘర్షణ అతని బాహ్యకర్మలలో నిట్లు సువ్యక్తము కాగా, నచికేతుడు తన తండ్రికి భవిష్యత్తులో కలుగబోవు తథ్యమైన యాపదను తెలుసుకొనెను.

తన సర్వస్వమును దానము చేయవలసిన విశ్వజిద్యాగమునందు తానుకూడా తన తండ్రికి సంబంధించిన వాడగుటచే, తండ్రియొక్క భావి శ్రేయస్సును తలచిన నచికేతుడు, తండ్రిని సమీపించి, తన నెవ్వరి కిచ్చెదవని అడుగుచున్నాడు. చేయుచున్న యజ్ఞము విశ్వజిద్యాగమగుటచే యజమాని తనది అని చెప్పుకొనదగిన ప్రతిదానిని దానము చేయవలెను. కావున తననుకూడా సంతోషముతో దానముచేయుమని పుత్రుడు తండ్రిని అడుగుట సహజమే కాని పుత్రుని అనుమతి లేకుండా స్వసుఖమును కోరి పుత్రుని దానముచేయుటకు ఏ తండ్రికిని హక్కులేదు. స్వతంత్రజీవితము గల ఒక ప్రత్యేక వ్యక్తిగా కుమారుడు తన తండ్రిని తనకుగల విశేషాధికారములను కోరుట న్యాయమేకదా. లేదా యిది తన జీవితమున తిరుగుబాటు చేయవలసిన సమయమున నిర్లజ్జతో తన తండ్రి వ్యక్తపఱచు ఆత్మఘాతకమైన లోభత్వమును వ్యంగ్యముగా సూచించు నచికేతుని సూచనయైనను కావచ్చును.

ఆ వృద్ధబ్రాహ్మణుడు ధీమంతుడును, సర్వశాస్త్రవేత్తయు అయి నప్పటికిని తనను అధోగతికి లాగు మనోవికారములకు, మనసు చికాకు పఱచు ఆలోచనలకు అతీతమైన సాధువు అనిగాని సన్యాసి అనిగాని చెప్ప

నర్హుడు కాడు. సన్యాసియే యైనయెడల సకామకర్మను చేసియేయుండడు. కాని యతడభ్యుదయాకాంక్షి యగు జిజ్ఞాసువు. కావుననే యాగముయొక్క అంతరార్థమును గ్రహించుటకు సాహసించి దానిని తన స్థితి కనుగుణముగా నొనర్చుకొని ప్రతిగ్రాహ్యులైన పండితుల సంతృప్తికొఱకు వారిని కానుకలచే సంతోషపఱచవలసివచ్చెను.

అతనిలో ధనాశ యున్నట్లు స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. పుత్రుని దానము చేయుటకు హక్కు లేదను విధిప్రకారము స్వేచ్ఛాపూర్తికి తన ఏక పుత్రుని దానము చేయుటకు తండ్రి ఒప్పుకొనడేమోయని నచికేతుడు సందేహించుటయు సహజమే. మీరీ యర్థము దూరాన్వయము కలదని యనుకొనవద్దు. మానవహృదయము ఇంతకన్న యెక్కువ యాత్మద్రోహమునకు కూడ పాల్పడగలదు. జీవితములో తిరుగుబాటు చేయవలసిన తరుణమేతెంచినపుడు సాధారణముగా మనము మనోవికారములకు లొంగిపోవుటయే గాక మన మనుసరించు మార్గమునుండి క్రింద బడుచున్నామని తెలిసియు మన తప్పులను సమర్థించుకొనుటకు నిరాక్షేపముగా వాదింతుము.

ఆ ముసలితండ్రికి ఈ బాలుని పట్టుదల భరింప శక్యము కాక పోయెను. మొదటిసారి పుత్రుని ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పలేదు. మరల యడిగినను వినిపించుకొనలేదు. లేదా, కోపపడి ఊరకుండుమని చీవాట్లు పెట్టియుండవచ్చును. కాని మూడవసారి యదే ప్రశ్ననడుగగానే పుత్రుని యుపద్రవముచే చికాకుపడి, విసుగెత్తి, కోపముతో ననహాయుడై హాని లేని శాపము నీయదలచి "నిన్ను మృత్యువున కిచ్చెదను" అనెను. ఇది ఇంగ్లీషు వారు సాధారణముగా కోపగించినపుడు "నరకమునకు పొమ్ము" అనువానితో పోల్చవచ్చును. నిజముగా తండ్రియొక్క ఈ మాటలయందు ఎటువంటి దురభిప్రాయము లేదు. కోపముతో విసుగెత్తిన తండ్రి తన చికాకును పొగరుపోతుగా వ్యవహరించిన పుత్రునకు ప్రకటించుటయే యిచటి అభిప్రాయము. ఏ బ్రాహ్మణుడు ఉపయోగములేని ముసలియావులను దక్షిణగా నివ్వదలచెనో, అటువంటి బ్రాహ్మణుడు తన యేకైకపుత్రుని యమరాజునకు కానుకగా సర్పించుట కల్లగదా. మన మతనినుండి యటువంటి దానిని యాశించలేముకూడా.

శ్లో ॥ బహూనామేమి ప్రథమో బహూనామేమి మధ్యమః ।
కిం స్విద్యమస్య కర్తవ్యం యన్మయాద్య కరిష్యతి ॥౫॥

నచికేతుడు తలంచుచున్నాడు: "అనేకమంది పుత్రులలో నేను ఉత్తముడను. లేదా యనేకమందిలో నేను మధ్యముడను. (కాని అధముడను మాత్రము కాను.) ఇటువంటి నన్ను పొంది యమధర్మరాజు ఏమి చేయగలడు? నా వలన చేయించతగిన పని యతనికి యేమి కలదు?"

వేదసంస్కృతి యంతయు రంగరించి పోసిన పవిత్ర భారతబాలుని యొక్క మనస్సులోని యాలోచనారూపమే యీ శ్లోకము. తండ్రి తనను మృత్యుదేవత కిచ్చెదనని చెప్పినంతనే తాను ఒక ఏకాంత ప్రదేశమునకు జని నచికేతుడు పరిస్థితులను పర్యాలోచింప దొడంగెను. దీనివలననే నాతని యాత్మ పరిపక్వమైనదని తెలియుచున్నది. పరిపక్వహృదయు డెవ్వడునూ పరిసర వాతావరణమునకు పూర్తిగా లొంగడు. అతని జ్ఞానము భావావేశప్రేరితములైన పిచ్చికేకలకుగాని, ఎదుటివారి బెదరింపులకుగాని అణగిపోవునది కాదు. తండ్రిమాటతో నచికేతునిపై హఠాత్తుగా ఒక పిడుగు పడినట్లైనది. తనకును ప్రపంచమునకును గల సంబంధమునుగూర్చి అతడు ఆందోళనలో పడినాడు. పక్వత నొందిన బుద్ధివలె అతడు మెల్లగా ఏకాంత ప్రదేశమునకు జారుకొని యోచించి తండ్రివాక్యమును విశ్లేషించి, వివేచించి ఒక నిర్ణయమునకు వచ్చుటకు ప్రయత్నించినాడు.

ఆ యేకాంతస్థలములో, పండితులును శాస్త్రములును చెప్పినవాటిని ఉదాహరణగా తీసికొని తన జ్ఞానమును దానితో సమన్వయించి చూచుకొన్నాడు. శాస్త్రవిధి "ఎట్టి నిజమైన శిష్యుడుగాని పుత్రుడుగాని గురువు లేక తండ్రి ఆజ్ఞను జవదాటకూడదు" అని చెప్పుచున్నది. ఇది పవిత్ర ఆర్య హిందూధర్మము ప్రకారము ఏర్పడినది. గురుధర్మమును నిర్వర్తించుట మూడు విధములుగా విభజింపబడినది: (1) గురువు చెప్పకయే అతని కోరికను తెలుసుకొని నిర్వర్తించుట - ఉత్తమ శిష్యుని లక్షణము. (2) మధ్యముడు గురువు చెప్పినంతనే తదాజ్ఞానువర్తియై చేయును.

(3) అధముడన్ననే గురువు చెప్పినను చేయడు. మన కథలో నచికేతునకు గౌతముడు తండ్రియు, గురువునూ అగుచున్నాడు. కావుననే పుత్రుడు - శిష్యుడునైన నచికేతునినుంచి ఉత్తమాధమాధికార వర్గీకరణము వెలువడి నది. శాస్త్రవిధుల ప్రకారము చూచినయెడల ఇచట నచికేతుని వివరణ లోని మనోభావము స్పష్టమగుచున్నది. తను సర్వథా శ్రద్ధాళువు అయిన వాడని చెప్పదలచుకొన్నాడు. కావుననే ఉత్తములలో ఒకడని అనుకొన్నాడు. ఒకవేళ తనంతటతాను తెలిసికొని చేయకున్నను చెప్పిన వెంటనేనైన చేయువాడను అని అనుకొన్నాడు. కాబట్టే మధ్యములలో తనను చేర్చు కొన్నాడు. కాని తా నెప్పుడు చెప్పినను చేయనటువంటి అధముడను మాత్రము కానని, తెలిసిగాని తెలియకగాని అవిధేయుడు కాలేదని గట్టి నమ్మకముతో చెప్పుకొనుచున్నాడు. ఇకముందు అధములలో చేరకూడదని నిర్ణయించుకొని తండ్రియాజ్ఞను తిరస్కరించరాదని తలచుచున్నాడు.

తండ్రి తనను మృత్యువున కిచ్చుటకు నిజముగా ఉద్దేశించలేదని, సనాతన ధర్మశాస్త్రప్రకారము తా నాతని ఆజ్ఞను పాలించవలసినదేనని నచికేతునకు తెలియును. కాని ఈ రెంటికిని సమన్వయము ఏ సనాతన ధర్మశాస్త్రములోను చెప్పియుండలేదు. న్యాయమైన, ధర్మశాస్త్ర సంబంధమైన జీవనవిధుల నున్నవిధముగానే యనుసరించవలెను. మన పరిస్థితులకు తగినట్టుగా మనము వ్యాఖ్యానించుకొనుట ఆ ధర్మమును బాహాటముగా అణచివేసి మన విషయలోలుపతను ప్రకటించుకొనుటయే యగును. కావున మిత్రులారా! కపటముతో మన కనుకూలముగా సమన్వయపఱచుకొన్న ధర్మముకన్నను ప్రయత్నపూర్వకమైన యధర్మమే యెంతో మేలు.

హిందువులచే ఆ పరమధర్మముయొక్క వక్రగతు లనెడి పారలతో మన సంస్కృతియొక్క సమాధి తెరువబడినది, జాతీయోద్బోధన కలిగి మనము ఇటువంటి ధర్మనాశకులను దృఢధైర్యముతో నశింపజేసినయెడల మన మీనాడు భౌతిక జీవితములోనైన చాలా ఔన్నత్యము పొందిఉందుము. కావున ఈనాడు మనకు ఆధ్యాత్మిక జీవనము గడపు సాహసము లేదు సరికదా యధర్మాత్ములుగా జీవించుటకునూడా శక్తిలేదు. మన యీ యబలాసహజమైన పిరికితనమును సమర్థించుకొని రెండు విరుద్ధభావముల

మధ్య నాపత్కారమైన క్రీడలో పాల్గొనియున్నాము. ఈ విరుద్ధ భావములు—ధర్మమువంటి యధర్మము. అధర్మమువంటి ధర్మము.

నచికేతున కీ విషయము తెలియును. అందువలననే అతడీ పైవిధముగా ధర్మాధర్మములకు సంధి చేయ సాహసించలేదు. మనము దురాశాప్రేరితులమై యా పరమసత్యముయొక్క విలువను మన సౌకర్యముల కనుకూలముగా సమన్వయించుకొనుట దైవదూషణ చేయుటవంటిదే. కావుననే నచికేతుడు "ఈవిధముగా తండ్రిచే పంపబడిన తనద్వారా యముడు సాధించ కలిగిన ఆ పరమకార్య మేది?" అని చకితుడయ్యెను. ఈ నచికేతుని యోచనలో తన జీవిత పరమావధిని వెతుకుచున్న ప్రతి జిజ్ఞాసువునకునూ ఒక రహస్యమార్గమున్నది. నచికేతునికి, తన తండ్రి యతని యుద్దేశమును వెలిబుచ్చలేదని, వ్యక్తపఱచినట్లు ఉద్దేశించలేదని బాగుగా తెలియును. కాని తన కాతడు తండ్రియే గాక గురువుకూడ. గురువుగారి వాక్కులు వ్యర్థములు కావు. మన పురాణగాథలలో పెక్కుచోట్ల పరమగురువులయొక్క వాక్కులు అంతమున యథార్థముగా నెట్లు పరిణమించినవో చెప్పబడియే యున్నది. కావున నం దాశ్చర్యమేమియు లేదు. అది యట్లు జరిగి తీరవలసదే. రేడియోస్విచ్చి ఢిల్లీస్టేషనుకి త్రిప్పినయెడల ఢిల్లీలో ప్రసారము చేయబడిన గీతములే వినబడునుగాని యితర స్థలములనుండి వినరావు కదా! కాని రేడియో తనంతట తానే తన ఇష్టము వచ్చినట్లు పలుకలేదు! ఆ విధముగానే ఆత్మజ్ఞానియై భగవదవతారపురుషుడైన వ్యక్తి 'తత్' పదార్థముతో ఐక్యము పొందుచున్నాడు గాన తననుగూర్చి వ్యర్థపదములలో వ్యక్తపఱచుకొనడు, పఱచుకొనజాలడు. అతడు పలికిన వన్నియు సత్యములే లేదా సారవంతములైనవే. అతని యోచన లన్నియు ఆ మహత్త్వముయొక్క యోచనలే. అతని పలుకు లన్నియు ఆ దివ్యసంకల్పమునకు సంబంధించినవే, దైవేచ్ఛతో కూడినవే. ఆధ్యాత్మిక విషయములో గురువుయొక్క యనుగ్రహమును పొందగోరిన ప్రతి శిష్యునకునూ బుద్ధితో తెలుసుకొనదగిన విషయమే యిది. ఏ దురుద్దేశము లేకుండా ఉద్రేకముతో పలికిన తండ్రి పలుకులే అయినప్పటికినీ పైచెప్పిన విధముగా గురుభక్తి కలవాడైనందున నచికేతుడు తండ్రిమాటలను శిరసావహించి యా మాటల ప్రకారమే నడవ

దలచెను. ఇట్లు తన గురువునకు మారుపలుకని వాడగుటచే శిష్యుడైన నచికేతుడు మృత్యుదేవతయొక్క పాదసన్నిధిని పరమైశ్వర్యమును సాధించి పొందగలుగుచున్నాడు.

" ఆ యమునికి నాద్వారా చేయదగిన లేక కావగిన పని ఏమున్నది?" అను పలుకులలోనే అతని హృదయములోని సూక్ష్మమైన భావనాశక్తి విదిత మగుచున్నది. బాలుడైన నచికేతుడు ధర్మశాస్త్రములలో ప్రతిపాదితమైన మార్గమునే యనుసరింప దలచుకొనెను. భవిష్యత్తును తొంగిచూచుటలో గల యాతురత, మృత్యుదేవతకు తనవలన కాబోవు కార్యమును గుఱించి జిజ్ఞాస, యనునవే యాతని యాశ్చర్యమునకు కారణములు.

గమనిక—మూడుసార్లు తన నెవరికిచ్చెదవని నచికేతు డడుగుట లోను, మృత్యువునకని తండ్రి చెప్పుటలోను నొక విశేషమున్నది. ఇచట నచికేతుడు మూడుసార్లు తన్నర్పించుకొనుటలో మొదటిసారి స్థూల దేహమును, రెండవసారి సూక్ష్మదేహమును, మూడవసారి కారణదేహమును అర్పించుకొనుచున్నాడు. అనగా యీ దేహేంద్రియాదులందు అభిమానము వదలి తన్ను తానర్పించుకొనుచున్నాడు. అట్టివానిని మృత్యువున కిచ్చుట యనగా నాతనిలోని వ్యక్తిత్వమును యహంకారమును నాశనము చేయుటయే. అహంకార వ్యక్తిత్వములు నశించిన యాతడు కేవల పర మాత్మ స్వరూపుడేనని యర్థము. నచికేతునిద్వారా యీ యుపనిషత్తు మన కిట్లు బోధించుచున్నది. "దేహేంద్రియాది యభిమానమును వీడిన జిజ్ఞా సువు 'అహం' నశించి ఆత్మస్వరూపుడగుచున్నాడు."

శ్లో॥ అనుపశ్య యథా పూర్వే ప్రతిపశ్య తథాఽపరే।
సస్యమివ మర్త్యః పచ్యతే సస్యమివాఽజాయతే పునః

ఇట్టి పరిస్థితిలో మన పూర్వు లెట్లాచరించిరో మన తరమువారు ట్లాచరించుచున్నారో జ్ఞప్తికి తెచ్చికొనుము. సస్యములు నశించి మరల పుట్టునటుల మానవుడు ఈ దేహమును త్యజించి మరల పుట్టుచున్నాడు.

ఈ వాక్యములు పుత్రుడైన నచికేతుడు ప్రత్యక్షముగా తండ్రితో చెప్పు చున్నాడు. సమస్త శ్రుత్యుపదిష్టజ్ఞానము, సమస్త సనాతన ధర్మసారమే ఈ శ్లోకములోని ముఖ్యభావము. హిందూమతమునకు వెన్నెముకయై, నిరసు కరణీయమైన పునర్జన్మను గుఱించిన వేదాంతమును ఈ శ్లోకము సూచించు చున్నది. మన మెక్కడనుండి వచ్చినాము? ఎక్కడికి పోవుచున్నాము? అని తీవ్రముగా నిష్కపటుడై ఆలోచన చేయు ప్రతి వివేకియైన మానవు డునూ యీ నిర్ణయమునకు రావలసినదే. పూర్వకర్మ అనునదే లేకపోయిన యీనాడు మనము చూచుచున్న మానవులలో నింతగా భేదముండనే యుండియుండదు. కుష్టువానికి పుట్టిన పిల్లవాడు పుట్టినప్పటినుండియు నీచమైన యీ జబ్బువలని కష్టము ననుభవింపవలసినదే. అదే సమయ ములో మరియొకచోట మహారాజునకు పుట్టినవాడు కిరీటమును తలదాల్చి రాజ్యము నేలుచున్నాడు. ఇది ఏల?

ఈ జీవితము సూటిగా భగవంతుని వద్దనుండియే ప్రారంభమైనదని మనమనుకొన్నచో ఆ సృష్టికర్త తన శక్తి నిరంకుశత్వములతో సాధారణమైన రాజువలెనే రాక్షసత్వమును వహించి తన సంతోష సంకల్పముల కను గుణముగా ఇష్టమువచ్చినవారికి ఐశ్వర్యమును ఆనందమును ప్రసాదించి తదితరులను దుఃఖసాగరమున ముంచుచున్నాడన్న నిర్ణయమునకు వచ్చి తీరుదుము. న్యాయాన్యాయ విచారణ లేనివాడై, చంచలచిత్తము కలిగి, పక్షపాతియై చపలబుద్ధి కలిగి ఇష్టానుసారముగ ప్రవర్తించు ఇట్టి భయంకర ప్రాణి, భక్తితో తన సర్వస్వమును అర్పించుటకు సిద్ధపడిన భక్తునకు భగవంతు డెన్నటికినీ కాజాలడు. మరియు క్రూరశక్తులు కలిగి పక్షపాతియై న్యాయహీనుడైనవాడు భగవంతుడని ప్రపంచములోని ఏ మతమును చెప్పుటలేదు.

ఈ శ్లోకమువలన మన జీవితములు అకస్మాత్తుగా సంభవించినవి కావనియు, అవి మన పూర్వకర్మ ఫలరూపములే గాక మన పునర్జన్మకు కారకములనియు తెలియుచున్నది. ఇట్టి పరస్పర సంబంధము గల గొలుసు వంటివీ జన్మలని యీ శ్లోకముయొక్క యంతరార్థము. ఈ వాక్యములవలన 'అహం' కారణముగా మనము పూర్వమున యనేక జన్మలెత్తియుండుటయే

కాక పునః అనేక జన్మలెత్తబోవుచున్నామని తెలియుచున్నది. సంగ్రహించి చెప్పిన ఇప్పటి యీ జన్మ నిత్యసత్యమైన యీ ఆత్మయొక్క అస్తిత్వములో ఒక ఘటనా మాత్రమే.

తరతరముల ప్రజలు భూమిపై జన్మించి ఆహారము తిని పెరిగి పెద్ద వారై సంతానమును గని తమ తరువాతి క్రొత్తగుంపుకు చోటు వదలుచు తాము మరణించుచున్నారు. సస్యము పుట్టి మరల పెరిగి పెద్దదై నశించుట అను మఱువరాని రూపకమునుండి ఈ భావము వ్యక్తపఱుపబడినది. సస్యము వర్షాకాలములో పెరిగి వెంటనే పుష్పించి రెండు నెలలలోనే వెన్నువేసి ఎండిపోవుచున్నది. అట్లే మనుష్యుడును తన పిల్లలు పెద్దవారగు నప్పటికి వారికి చోటు వదలి వారి యభివృద్ధికొఱకు తాను మఱుగుపడవలసినదే.

నచికేతుడు తన తండ్రికి "ప్రతి జీవి నశించవలసినదేననియు, యీ యనంత కాలప్రవాహములో ప్రతి వ్యక్తియొక్క ఆయుఃప్రమాణము క్షణికమేననియు" తెలియజేయుచున్నాడు. కావున ఇట్టి అల్పాయుష్కులైన మానవులు ఎందులకు విమోహితులై పేరాశకు లొంగి అధర్మమును చేయవలెను అనునదియే దీనిలోని సాధారణాంశము. ఈ విధముగా చెప్పుట తనను మృత్యుదేవతవద్ద కనిపి, తండ్రియు గురువునైన ఆతడు సత్యమును పాలించవలెననుదానిని నెలకొల్పుటకు పుత్రుడు చేయు దృఢమైన వాదనయే.

మరియు నచికేతుడు జీవితములో ధర్మాధర్మములయొక్క వివేచనను గుఱించికూడా చర్చించుచున్నాడు. ధర్మమేదో యధర్మమేదో తెలియక తత్త్వాన్వేషి యనేకసారులు తన మార్గమునుండి తొలగినటుల తలచు చున్నాడు. అటువంటి అర్జునస్థితిలో, అనగా కింకర్తవ్యతా విమూఢస్థితిలో శ్రుతి, "పూర్వులు ఎట్లాచరించిరో అధునాతనులు ఎట్లాచరించుచున్నారో జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుము" అని సలహా నిచ్చుచున్నది.

ఇది అతిముఖ్యమైన ప్రబోధము. ప్రతి తత్త్వాన్వేషియు దీనిని గ్రహింప వలసినదే. నైతికముగాను ధార్మికముగాను క్లిష్టపరిస్థితులు వచ్చినప్పుడు మన మనస్సు యుక్తాయుక్తములను వివేచించునంతటి స్థిరత గలిగి మంచి

మార్గములోనే నడచుశక్తి, శాంతి, గలిగి యుండదు. కావున ప్రతి సాధకుడునూ యీ పైవిషయమును గ్రహించవలసినదే. ఆ సమయములో పూర్వులట్టి పరిస్థితులలో నెట్లు నడచుకొనిరో పరిశీలింపవలెను. కొన్ని సమయములలో మనకు వచ్చు పరిస్థితులు మన పూర్వులకు అజ్ఞాతములై, యననుభూతములై యుండవచ్చును. ఉదాహరణకు—క్రిక్కిఱిసిన బస్సులలో ప్రయాణము చేయు పరిస్థితి మన పూర్వులకు కలిగియుండక పోవచ్చును. కావున అట్టి క్రిక్కిఱిసిన బస్సులలో ఆ జనసమూహములో నెట్టి ధర్మము ననుసరించవలెను? అనుదానికి, "ఈనాటివారు ఎట్లు నడచుకొనిరో వారినే యనుసరింపుము," అనునదే సమాధానము. కావున "యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠః" యనునట్లు పూర్వకాలమునగాని అధునిక కాలమునగాని మహాత్ములు ఎట్లు నడచుకొనిరో తెలుసుకొని మంచి చెడ్డలపట్ల ఆ విధముగా నడచుకొనునట్లు మన మనస్సునకు బోధించుకొనవలెను.

శ్రీ శంకరులవారు మరియు కొంతమంది భారతీయ వ్యాఖ్యాతలుకూడ ఇదే భావమును వెల్లడిచేసిరి. (మేక్స్‌ముల్లరు శ్లో. 5. 6. జన్మాంతరమును గుఱించిన నచికేతుని ధ్యానమును చెప్పుచున్నవని తలచుచున్నాడు.) అలోచించగా మరణము అంత వింతయైనది కాదు. మానవుడు మృతిజెందు కోటానుకోట్ల ప్రాణులలో తాను ఒకడే. ఆ యనంత మృత్యుమార్గమున తిరుగు ఒక ప్రయాణికుడే. తన తరువాతివారికి యతడు ముందువాడు. తన సమకాలీనులలో తానొకడు. అతడు (నచికేతుడు) తన ధ్యానదృష్టిని ఈ 'అను' అనుటచే పూర్వికులవైపు, 'ప్రతి' అనుటచే తన తరువాతి వారివైపు కేంద్రీకరించుచున్నాడు. కావున ప్రతి జీవికినీ ఈ యవస్థ యనగా పునర్జన్మ సమమే కాబట్టి యీ పైరెండు శ్లోకములునూ సస్యము పుట్టి నశించునట్లే మానవుడు పుట్టి పెరిగి నశించుచున్నాడను విషయమును బోధించుచున్నవి.

అంతియే గాక పై శ్లోకము హిందూమతములోని సిద్ధాంతరూపమైన పునర్జన్మను ప్రకటించుచున్నది. ఈ సిద్ధాంతము ముందుగా బృహదారణ్యకోపనిషత్తులోనే కనబడుచున్నది.

శ్లో॥ "వైశ్వానరః ప్రవిశత్యతిథిర్బ్రాహ్మణో గృహాన్।
తస్యైతాం శాన్తిం కుర్వన్తి హర వైవస్వతోదకం"॥

"అతిథి అయిన బ్రాహ్మణుడు అగ్నివలె ఇంటిలో ప్రవేశించును. అతనికి యజమాని దీని నిచ్చి శాంతపఱచును. ఓ వైవస్వతా! నీవు జలమును కొనిపొమ్ము."

పూర్వశ్లోకమునకునూ, యీ శ్లోకమునకునూ మధ్య కొంత మౌన నాటకము జరిగినది. దానిని మనము వేదభాగమైన బ్రాహ్మణముల కథ నుండి పూర్తిచేసుకొనవలెను. అదేమనగా: నచికేతుడు యమధర్మరాజు గృహమును చేరెను. నచికేతుడు తండ్రిని ఆశ్వాసించి, పూర్వులైన ఆర్యులు ఏమార్గమున నడచిరో, అట్టి సత్యమార్గముననే ప్రవర్తించమని బ్రతిమాలి, తాను తిన్నగా యమరాజువద్దకు చేరెను. సింహద్వారము చేరి యమధర్మరాజు ఆచట లేడని తెలుసుకొని ద్వారమువద్దనే వేచియుండవలసిన వాడాయెను.

ఇచట చిన్మయానందస్వామి ఆలోచన లేని చదువరుల యర్థరహిత స్థూలప్రశ్నలకు జవాబుచెప్పుటకై యాగుచున్నారు. కొందరు "మర్త్య బాలుడు తన యిష్టముతో మృత్యులోకమున కెట్లు చేరగలిగెను ?" అనియు, మరికొందరు, "నచికేతుడు యమధర్మరాజును దర్శించుట కీ స్థూలశరీర ముతో వెళ్ళెనా లేక సూక్ష్మశరీరముతో వెళ్ళెనా ?" అనియు నడిగెదరు. ఇవన్నియు తెలివితక్కువ ప్రశ్నలే! ఇటువంటి సారము లేని ప్రశ్నల దొంతరవలన మనము విషయమును పొడిగించి మరికొన్ని మూఢప్రశ్నలకు నవకాశ మిచ్చుచున్నాము. ఇటువంటి ప్రశ్నలు సాధారణముగా ముఖ్యా ర్థము తెలిసికొనగోరని బుద్ధిభావము గలవారికే తోచును. అసలిది యొక కథ. దీని ముఖ్యోద్దేశము బాలుడు ఇచ్ఛానుసారముగా మృత్యులోక మునకు వెళ్ళెనా, స్థూలదేహముతో వెళ్ళెనా లేక సూక్ష్మదేహముతో వెళ్ళెనా ? అను విషయమును చర్చించుట కాదు. ఇది జ్ఞానదాహము గలిగి తత్త్వాన్వేషి యైన విద్యార్థిని ఉత్తమజ్ఞానియైన మృత్యుదేవతవద్ద చేర్చుటయే ఫలముగా

గలది. కాబట్టి అనవసరమై యర్థరహితమైన ప్రశ్నలచే మనము ఉపనిష దుద్దేశమునుండి జారి దూరముగా పోవుచున్నాము.

ఉపమానము ప్రతి చిన్నవిషయమును వివరముగా తెలుసుకొనుట వలన అర్థముకాదు. ఒక కవి 'కుమారి సరోజ ముఖము చంద్రునివలె నున్నది' అని వర్ణించె ననుకొందము. దీనివలన ఉపమానమైన చంద్రుని వలె ఆమె ముఖము రేఖాగణిత ప్రకారము వర్తులముగాను, చంద్రునిలో నున్న మచ్చవలె ఆమె ముఖములో నల్లని మచ్చలున్నవనిగాని యర్థము కాదుగదా! కావున నటువంటి యరసికులైన చదువరులు కావ్యములను మాని గణిత శాస్త్రమును గ్రహించవలసినదే. వారు కావ్యరసమును ఆస్వా దించలేరు సరికదా తాము చదువు కావ్యార్థమునే నాశనము చేయుచున్నారు.

మృత్యుదేవత ఇంటిలో లేనందున నచికేతుడు తనకు తానే విధించు కొనిన శిక్షతో మూడురోజు లుపవాసముండవలసి వచ్చెను. ఇక్కడనూడ 'మృత్యుదేవత లేకున్న అతని భార్య లేమైరని' ఆశ్చర్యపడుటయు అర్థ రహితమైనదే. సిద్ధుడైన గురువుయొక్క అనుగ్రహము పొందుటకు విద్యార్థికి కొంత ఆత్మసంయమనము, నిగ్రహము, శిక్షణ ఉండవలెనని తెలుసుకొనుటయే ఇచట ముఖ్యము. మూడు దినముల తరువాత మృత్యు దేవత తిరిగివచ్చెను. ఈ పైశ్లోకములోని వాక్యములు అతని మంత్రులు గాని భార్యలుగాని చెప్పియుందురు.

మన హిందూధర్మశాస్త్రము ననుసరించి పవిత్రుడై, సంస్కృతి గలిగి, కర్మిష్ఠుడైన బ్రాహ్మణుడు రెండువైపుల వాడిగలిగిన ఆయుధమువంటివాడు. అతనిని మనము మన జీవనమార్గములోని కంటకములను నరికివేసి గమ్యస్థానము చేరుటకైనను ఉపయోగించుకొనవచ్చును, లేదా అతనిని లక్ష్యపెట్టక యతని సలహాలను తిరస్కరించి మనలను నాశనముచేసి కొనుటకైనను ఉపయోగించవచ్చును.

పరలోకములోని సుఖములను పొందుటకు అగ్న్యారాధనమే (అనగా అగ్నియొక్క ఆరాధనమే) ముఖ్యసాధనము గావున అట్టి యగ్నితో నతిథిని పోల్చుట మిక్కిలి యుక్తముగానే యున్నది. అట్లే యగ్ని యిహమునందు

యిళ్ళను కాల్చి యజమానికి దుఃఖమునుకూడా కలిగించును. మరియు 'వైశ్వానర' అను పదమునకు విశ్వమానవులకు సంబంధించినవాడని మరియొక యర్థము కలదు. అగ్నియొక్క వివిధకార్యములను తెలుపుటకు ఋగ్వేదములో 'వైశ్వానర' అను పదము అరవైసార్లు ఉపయోగింపబడినది. ఈనాటి సంఘములోకూడ, సంస్కృతి కలిగి విద్యావంతుడైన అతిథి సర్వదా భక్తితో గౌరవింపబడుచున్నాడను విషయమును గమనింపవలెను. ఇచట బ్రాహ్మణుడనగా ఏదో అకస్మాత్తుగా బ్రాహ్మణజాతిలో పుట్టినవాడుమాత్రము కాదు. నేను చెప్పిన ప్రకారముగా, ఎవనిలో కావలసిన పవిత్ర సంస్కృతి, మానసికశక్తి, బుద్ధిశక్తి గలిగి ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వము కలిగియుండునో అతడే బ్రాహ్మణుడు.

శ్లో॥ ఆశా ప్రతీక్షే సంగతం సూనృతాం చ ఇష్టాపూర్తే
పుత్రపశూంశ్చ సర్వాన్ ।
ఏతద్వృంక్తే పురుషస్యాల్పమేధసో యస్యానశ్న
న్వసతి బ్రాహ్మణో గృహే ॥ ౮ ॥

ఎవని ఇంటిలోనైతే బ్రాహ్మణుడు ఉపవాసముండునో అట్టి యజ్ఞానియొక్క ఆశలు, ఆకాంక్షలు, సత్సాంగత్యము, మైత్రి, యజ్ఞములు, పుణ్యదానములు, పుత్రపశుసంపదలు నశించును.

వృంక్తే—ఇది వృనక్తిలోనుండి పుట్టిన పదము. త్రిప్పివేయుట లేక మెలిపెట్టుట అని దీని యర్థము. కావున ఆ బ్రాహ్మణుడు యజమాని తనను గౌరవించనియెడల ఆతనినుండి ఈ పైచెప్పిన సంపదలను మెలిపెట్టి బలాత్కారముగా లాగుకొనుచున్నాడు.

సాధారణమైన మానవుల గృహములలోనే గాక మృత్యుదేవత సదనములోకూడ సనాతనధర్మము అనుసరింపబడుచు, శాస్త్రవిధులు పేర్కొనబడి ఆచరింపబడుచున్నవి. ఎవడైతే సంస్కృతి జ్ఞానము కలిగినవానిని బుద్ధి

పూర్వకముగా నవమానించునో యట్టివానికి రాగల పరిణామమును యీ శ్లోకము వివరించుచున్నది.

అతిథిగా వచ్చిన సాధువును అవమానపఱచినవారియొక్క ఆశలు ప్రతీక్షలు నాశము చేయబడుచున్నవి. ఇచట 'ఆశ' యనగా తెలియని వానిని - స్వర్గము మొదలైనవానిని - కోరుట. ప్రతీక్ష యనగా తెలిసిన విషయములను - ధనము సంబంధ బాంధవ్యములు—మొదలైనవానికొఱకు ఆశతో ఎదురుచూచుట. సాధువైన అతిథిని అవమానపఱచిన యజమానిని శ్రుతి 'అల్పమేధసుడు' అని పిలుచుచున్నది. ఈనాడు మన సంఘములో సాధువులను ఆదరించి సత్కరించక నిర్లక్ష్యము చేయువారిని ఎక్కువగా చూచిన యెడల శ్రుతియొక్క భాషప్రకారము మనము బుద్ధిహీనుల తరమువారమగుచున్నాము.

సనాతనధర్మప్రకారము (అతిథిదేవోభవ) అతిథి దేవుడే, లేదా అతిథి నారాయణుడు. యజమాని తనయొక్క జ్ఞేయమైన మానసిక పరిణామములలో భావి యభ్యుదయము నాకాంక్షించి నిత్యము చేయు పంచమహా యజ్ఞములలో ఆతిథ్యము ఒకటి. ఒక దృష్టిలో ఈనాడు బ్రాహ్మణుడనగా ఏదో ప్రత్యేకమైన హక్కుగల తరగతిగా భావించు అర్థములో కలోప నిషత్తుకాదా, బ్రాహ్మణమతమును ప్రచారముచేయు సాధనగా కనుపించ వచ్చును. బ్రాహ్మణులే ఉపనిష దధ్యయనమునకును తత్త్వజ్ఞానమున కును తగినవారని సాంప్రదాయమున్నప్పటికినీ ప్రాచీన ఉపనిషత్తులలో ఈ మహాజ్ఞానము ముందుగా క్షత్రియునకు ఉపదేశింపబడినదనియు తద్ద్వారా బ్రాహ్మణునకు ఉపదేశింపబడినదనియు చెప్పబడియున్నది. బృహదారణ్యక ఛాంద్యోగ్యోపనిషత్తులలో పాంచాలరాజైన 'ప్రవాహనజైవలి'నుండి బ్రాహ్మణ సాధువైన "గౌతమ ఆరుణి" ఆ జ్ఞానమును పొందెనని ఇట్లు చెప్పబడినది : "ఈ తత్త్వము నీకు పూర్వము బ్రాహ్మణుల కుపదేశింపబడలేదు." కౌషీతకిలో, ఆరుణిఋషి, "చిత్రగార్గ్యాయన" అను రాజువద్ద శిష్యుడైనాడని చెప్పబడియున్నది. అట్లే బృహదారణ్యకములో కాశీరాజైన అజాతశత్రువు వద్ద బ్రాహ్మణుడైన గార్గ్యుడు శిష్యత్వము చేసినట్లు చెప్పబడియున్నది.

శ్లో॥ "తిస్రోరాత్రీర్యదవాత్సీర్గృహేమే అనశ్నన్బ్రహ్మన్న
తిథి ర్నమస్యః।
నమస్తేఽస్తు బ్రహ్మన్ స్వస్తిమేఽస్తు తస్మాత్ప్రతి త్రీ
న్వరాన్వృణీష్వ॥ ౯॥"

"ఓ గౌరవనీయుడైన అతిథిబ్రాహ్మణా! నీవు నా గృహములో మూడురాత్రు లుపవాసముంటివి. దానికి ప్రాయశ్చిత్తముగా మూడు వర ములను కోరుకొనుము. నీకు నమస్కరించుచున్నాను. నాకు శుభమగు గాక" అని యముడు నచికేతునితో చెప్పుచున్నాడు.

సనాతన ధర్మమును అనుసరించుటలో ఆర్యులు ఎంత ఉన్నత భావము కలవారో ఈ శ్లోకమువలన తెలియుచున్నది. ఆలోచించగా, మృత్యు దేవతవంటి దివ్య ప్రభావశాలి, తొమ్మిదేండ్ల బాలుని ముందర, అతివినయ ముతో తాను విధిలేక చేసిన తప్పును క్షమించవలసినదని కోరుట నిజముగా ఆశ్చర్యపడవలసిన విషయమే. ఇది, గవర్నర్లే తమ శాసనములను తప్పి నడచు కాలము. తానే ఇంటిలో లేనప్పుడు ఆ బ్రాహ్మణబాలునకు అతిథ్యము జరుగనందుకు మృత్యుదేవతను ఎవ్వరును తప్పుపట్టరుకదా! అయినప్పటికి మృత్యుదేవత బ్రాహ్మణబాలుని తన తప్పునకు క్షమాపణ వేడుకొని దానికి ప్రాయశ్చిత్తముగా మూడు వరములు కోరుకొమ్మనుచున్నాడు. శక్తిసామర్థ్యములు, అంతస్థు, అధికారములు కలిగిన మానవులు ఇట్లు ధర్మమును చక్కగా అనుసరించినచో సాధారణులు దానిని తిరస్కరిం చుటకు సాహసించరుకదా! ఇచట యమధర్మరాజు ముఖమునుండి వెలువడిన మాటలలో బ్రాహ్మణబాలుని ప్రశంస అంతఃప్రవాహముగా గోచరించుచున్నది. "నాకు శుభమగు గాక" అనునది బ్రాహ్మణుడు దీర్ఘకోపి కాడు గావున నమస్కారమును చేసినవెంటనే శుభమును అనుగ్ర హించును గాన యమరాజు అడుగకముందే అతనికి శుభము సిద్ధించినదని తెలియుచున్నది.

1-9 శ్లో॥ తండ్రియొక్క సత్యవాక్పరిపాలనకై నచికేతుడు మృత్యులోకమును చేరుట, అచట మూడురాత్రులు ఉపవాసముండుట, తన అపరాధమునకు ప్రాయశ్చిత్తముగా యమరాజు బాలునికి మూడు వరముల నిచ్చుట యనువానిని చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ శాన్తసంకల్పః సుమనా యథాస్యాద్వీత మన్యుర్గౌత
మో మాఽభి మృత్యో ।
త్వత్ప్రసృష్టం మాఽభివదేత్ప్రతీత ఏతత్త్రయాణాం
ప్రథమం వరం వృణే ॥ ౧౦ ॥

ఓ మృత్యువా! మా తండ్రియైన గౌతముడు నామీద కోపము లేక, దయగలిగి, సమాధానపడి, నీవు పంపిన నేను, తిరిగి వెళ్ళగానే సన్మానించునటుల మూడింటిలో మొదటిదగు వరముగా నిమ్ము" అని నచికేతుడు పలికెను.

మృత్యుదేవత మూడే వరము లిచ్చినప్పటికినీ నచికేతుడు మొట్ట మొదటి దానిని తండ్రి కనుకూలముగా కోరుచున్నాడు. ఈ కార్యము అతని బుద్ధిని చరిత్రను మిక్కిలి తేజోవంతము చేయుచున్నది. ఉన్నతలోకమునకు వెళ్లినప్పటికినీ మొట్టమొదట తండ్రికి శాంతిని సంతోషమును కలిగించునటుల మొదటి వరముగా గోరి ప్రప్రథమముగా తన పుత్రకర్తవ్యమును నిర్వర్తించుచున్నాడు. తన నావిధముగా మృత్యు దేవత గృహమునకు పంపిన తండ్రి తనను గూర్చి పగలు కాకున్నను రాత్రియైనను పశ్చాత్తాపపడుట సహజము. అందువలన రాత్రి తండ్రికి శాంతి కలుగవలెనని నచికేతుని కోరిక. తండ్రి విషయమై కలుగు ప్రేమతో కూడిన యాలోచనయే మానవుని మనోవికాసమునకు ప్రారంభము. ఇట్లు తలితండ్రులతో ప్రారంభించిన ఈ వికాసము వైశాల్యమును పొంది ప్రపంచములోని యచేతన పదార్థములనుకూడా ప్రేమించుటతో నంతమగు చున్నది.

సంపూర్ణమానవుడనగా భగవదనుభవము గలిగి తనను, తనవారిని, తన దేశస్థులనే గాక సర్వులను ప్రేమించువాడని యర్థము. అట్టి సంపూర్ణ మానవుడే నిజముగా ప్రపంచ పౌరుడు. వానికి సంపూర్ణమైన ప్రేమ యుండును. ఇట్టి సంపూర్ణత్వమును సాధించుటకు సాధకుడు సానుభూతి ప్రేమలను, స్వార్థరహితమైన త్యాగమును ముందుగా తన తలితండ్రుల యెడల చూపించవలెను.

మతముపేరిట అనేక అసభ్య ఆచరణలను అమలులో పెట్టునట్టి రోజులివి. నేటి యువకులెల్ల, తమ బుద్ధిహీనతచేత తమ ఇంద్రియముల యొక్క స్వేచ్ఛానుగమనముచేత బాధింపబడినవారలై, తమ జీవితములో అస్థానపతితమైన యుత్సాహముతో, సన్యాసమువైపు పరుగెత్తిపోవుచున్నారు. అటువంటి దుస్సాహసి, నీతిబాహ్యుడు, ఈ సన్యాసములో సాఫల్యమును పొందలేడు. అట్టివాడు ఈ ఐహికవిషయములలోనే గాక అపవులలో చేయు తత్త్వాన్వేషణములో, ఆత్మానుభవములోకూడా అర్హత లేనివాడై యున్నాడు. తనమీద ఆధారపడువారి విషయమై, తనచుట్టునున్న ప్రపంచ విషయమై, తనయొక్క ఉత్తమవిధిని నిర్వర్తించుట నచికేతునిలో కనబడుచున్నది.

శ్లో॥ యథాపురస్తాద్భవితా ప్రతీత ఔద్దాలకిరారుణిర్మత్ప్రసృష్టః।
సుఖం రాత్రీః శయితా వీతమన్యుస్త్వాం దదృశివాన్మృత్యుముఖాత్ప్రముక్తం ॥ ౧౧ ॥

నా యనుగ్రహముచేత ఆరుణిపుత్రుడైన ఔద్దాలకి నిన్ను గుర్తుపట్టుగాక! రాత్రియందు నిర్విచారముగా, సుఖనిద్ర జెందువాడై, మృత్యుముఖమునుండి వెలువడిన నిన్ను కోపము లేక యాదరించును.

ఈ శ్లోకములో మృత్యుదేవత సాంగముగా నచికేతుని కోరికను అనుగ్రహించుచున్నాడు. నచికేతుని తండ్రికి—గౌతముడు, ఆరుణి, ఔద్దాలకి, వాజశ్రవస్సు, అని నాలుగుపేర్లు ఉన్నట్లు ఇంతవరకు నీ యుపనిషత్తులో

తెలియుచున్నది. అతడు ఉద్దాలకునకు ఔరసపుత్రుడు, ఆరుణికి దత్త పుత్రుడు. కొంతమంది వ్యాఖ్యాతలు నచికేతుని తండ్రియగు వాజశ్రవస్సు, ఔద్దాలకారుణి ఒకడే యనుచున్నారు. కావున అస్త—ఆరుణి నచికేతుడే యగుచున్నాడు. 'నచికేతుని మృత్యుముఖమునుండి విడుట చూచి వాజ శ్రవస్సు సంతోషమును పొందుచున్నాడు' మొదలగునది వాజశ్రవస్ యొక్క కొడుకు వాజశ్రవస్సు అనునట్లే అపత్యార్థ తద్ధితనామము.

10-11 శ్లో ॥ నచికేతుడు మొదటి వరముగా తన తండ్రివద్దకు తిరిగివెళ్ళవలెనని కోరుచున్నాడు.

శ్లో ॥ స్వర్గే లోకే న భయం కించనాస్తి న తత్ర త్వం న జరయా బిభేతి ।
ఉభే తీర్త్వాఽశనాయా పిపాసే శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే ॥ ౧౨ ॥

క్షుత్పిపాసలు, జరామరణములు, లేక సమస్త దుఃఖాతీతుడై స్వర్గములో ఆనందించుచున్నాడు. అచట ఎటువంటి భయమును లేదు. నీ వచట లేవు.

నచికేతుడు రెండవ వరమును కోరదలచినవాడై ముందుగా స్వర్గ లోకముయొక్క మహిమను వర్ణించుచున్నాడు. ఆ స్వర్గలోకమహిమను స్థిరపఱచుటకు ఇహలోకములోని దుఃఖములతో దానిని పోల్చుచున్నాడు. అక్కడ యెటువంటి భయమును లేదు. అనగా వారు అమర్త్యులు గాన మర్త్యలోకములోనివారికంటె నెక్కువ కాలము జీవింతురు. అందువలననే నచికేతుడు మృత్యువుతో "నీ వక్కడ లేవు" అని చెప్పుచున్నాడు. అనగా నచట మృత్యుభయము లేదని యర్థము. కాని యిది పరమసత్యము కాదు. ఏలనన అచటివారుకూడ తమ పుణ్యఫలము ననుభవించి "క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకం విశంతి" అనునట్లు తమ పుణ్యము క్షీణించగానే మర్త్యలోక మును చేరుచున్నారు.

మానవుని జీవితములో జననము. బాల్యము, యౌవనము, వార్ధక్యము, మరణము అను నయిదవస్థలు గలవు. కాని దేవతలు మొదటి మూడవస్థలే కలిగియున్నారు. అనగా వారు జరామరణవర్జితులు అని యర్థము. ఆ విషయమునే నచికేతుడు వివరించుచున్నాడు. జరామరణములు వాటివలన బాధలు వారికి లేవు సరిగదా మర్త్యులవలె వారికి యాకలి దప్పులుకూడ లేవు.

కాబట్టి ప్రాచీనకాలములో మృత్యుదేవత యీనాటివలె నంత భయంకరముగా పరిగణింపబడలేదు. వేదములయొక్క తొలిభాగములలో మృత్యుదేవత మర్త్యుని స్వర్గద్వారమునకు చేర్చు మార్గదర్శకుడు మాత్రమే అగుచున్నాడు. కాని ఈ కఠోపనిషత్తుకాలమునాటికి యీ ప్రశస్తభావము నశించినది.

శ్లో॥ స త్వమగ్నిం స్వర్గ్యమధ్యేషి మృత్యో ప్రబ్రూహి
త్వం శ్రద్దధానాయ మహ్యం।
స్వర్గలోకా అమృతత్వం భజన్తే ఏతద్ద్వితీయేన వృణే
వరేణ ॥ ౧౩ ॥

ఓ మృత్యువా! ఏ అగ్నివలన స్వర్గలోకమును చేరి అమరులై యుందురో, యట్టిదానిని గురించి నీవు తెలియుదువు. శ్రద్ధాళువైన నాకు దానిని తెలియజేయుము. ఇదియే నా రెండవ వరము.

ఈ శ్లోకములో నచికేతుడు మృత్యుదేవతను తన రెండవ వరము కోరుచున్నాడు. స్వర్లోక నివాసమే ఈ లోకములో నివసించు మానవుల ధ్యేయమని యీ శ్లోకములో చెప్పబడినది. వారు తమ ఆధ్యాత్మిక, అధిభౌతిక కర్మలను, స్వర్గలోకములో కొంతకాలమైనను నివసించుటకుగాను ఆచరించుచున్నారు. కర్మిష్ఠులైన అజ్ఞానులను మనసులో నుంచుకొని వారు ఏ కర్మచేసిన ఆనందదాయకములైన స్వర్గసుఖములు వారికి లభింపగలవో యట్టి అగ్న్యారాధనాది కర్మను ఈ మర్త్యులకొఱకు వివరించవలసినదని నచికేతుడు తన రెండవ వరమును కోరుచున్నాడు.

ఇచట నచికేతుడు తన వరమును తన మానవజాతికంతకునూ ఉపయోగపడునట్లు అడుగుటచే అతడు మతాభివృద్ధి అధ్యాత్మికభావావిర్భావము గల విద్యార్థి యని తెలియుచున్నది. సత్యమైన హైందవుడు ఎల్లప్పుడు తాను ముక్తి పొందుముందర తన బంధువులయొక్క తన తరమువారి యొక్క ముక్తిని కోరి తన విధిని నిర్వర్తించుకొనును. దీర్ఘకాలము విశ్వ మానవప్రేమ ననుభవించిననేగాని విశ్వరూపుడైన యా విశ్వాత్మునియందు ఐక్యమును పొందజాలడు. కావున ఇచట శ్రుతిమాత నచికేతునిద్వారా తత్త్వాన్వేషికి విశ్వమానవప్రేమ ముఖ్యమని నొక్కి వక్కాణించు చున్నది.

ఈ మంత్రములో నచికేతుడు అమరత్వమును పొందించు కర్మ రహస్యమును తెలియజేయవలసినదని మృత్యుదేవతను కోరుచున్నాడు. దీనిని జీవిత పరమలక్ష్యమైన దైవత్వప్రాప్తి, లేక అమరత్వము, అను ప్రధాన లక్ష్యముతో ముడిపెట్టకూడదు. అట్లర్థము చెప్పుకొనిన వేదాంతముయొక్క మూలసిద్ధాంతములకే వైరుధ్యము కలుగును. జీవితముయొక్క పరమ లక్ష్యమును కర్మ సంపాదించలేదు. కర్మచేతనే అట్టి గమ్యము పొందబడిన యెడల, అది కర్మచేత చేయబడినదిగాని లేదా పుట్టినదిగాని యగుటచేత అద్యంతములు కలదగుచున్నది. అద్యంతరహితమై శాశ్వతమై, సత్య స్వరూపమైన ఆత్మ ఒక కర్మచే పుట్టునదిగాగాని, కర్మఫలముగాగాని ఉండ జాలదు. కావున ఇచట అమరత్వమను పదము సంబద్ధార్థముగ వాడబడి నది. ప్రతిదినము ఈ లోకమున కానిపించు మృత్యుప్రవాహముతో స్వర్లోక వాసులు జీవించు దీర్ఘకాలమును పోల్చి ఆ సందర్భమున అమరత్వము అను పదము వాడబడినది.

శ్లో॥ ప్ర తే బ్రవీమి తదు మే నిబోధ స్వర్గ్యమగ్నిం నచికేతః ప్రజానన్ ।
అనన్తలోకాప్తి మథో ప్రతిష్ఠాం విద్ధి త్వమేతం నిహితం గుహాయాం ॥ ౧౪ ॥

ఓ నచికేతుడా! నేను చెప్పెదను. నీవు శ్రద్ధగా వినుము. నాకౌ అగ్నినిగూర్చి తెలియును. విశ్వమునకు ఆధారమై, హృదయకుహరములో నిహితమై స్వర్గమునకు దారిచూపు అగ్నిని నే నెఱుగుదును.

ఈ శ్లోకములో మృత్యుదేవత బ్రాహ్మణ బాలునకు రెండవ వరమును అనుగ్రహించుచున్నాడు. దీనివలన వేదకాలములో విద్యాభ్యాసము గురుముఖతః జరుగుచుండెననియు, ఈ కాలపువారివలె టీకలకు (notes) ప్రాధాన్యమిచ్చి యర్థములేని వ్యాసములను కంఠస్థము చేసికొని విద్యను అభ్యసించలేదనియు, తెలియుచున్నది. గురువు చెప్పినది బాగుగా అర్థము చేసుకొని అప్పటి కప్పుడే కంఠస్థమగునట్లు దానిని మననము చేసి గురుముఖమునుండి వచ్చినట్లే గ్రహించవలెను. ఈ విధానములో శిష్యునికి బుద్ధిసూక్ష్మత కలిగియుండుటయే గాక ధారణాశక్తికూడా కలిగియుండవలెను. కనుకనే మృత్యుదేవత నచికేతునితో "నేను చెప్పుచున్నాను. శ్రద్ధగా వినుము. నావద్దనుండి నేర్చుకొనుము" అనెను.

ఈ ఉపోద్ఘాతము నవీన ఆచార్యులపట్ల వర్తించదు. ఏలన, ఇట్లు శ్రద్ధగా వినమని విద్యార్థులతో చెప్పిన, అతనిని పిచ్చివాడుగా వారు జమకట్టుదురు. ప్రకృత విద్యావిధానములో దానికి చోటులేదు. అదియుగాక ప్రస్తుత విద్యార్థులలో అటువంటి బోధను అవగాహన చేసుకొనునంతటి శక్తి కూడ లేదు. కావున విమోహితులై ఆశాబద్ధులైనవారిలో, ఆత్మోన్నతి లేని వారిని ఈ కర్మ నాచరించుటకు ఉద్బోధించు అగ్నివిద్యను ప్రశంసించుటకే ఈ విశేషణము లిచట ప్రయత్నపూర్వకముగా వాడబడినవి.

సూక్ష్మరూపములో సర్వాంతర్యామియైన అగ్ని, విరాడ్రూపమున విశ్వమున కాధారమగుచున్నది. హృదయకుహరములో నున్నదనగా జ్ఞానుల యొక్క బుద్ధిలో నున్నదని అర్థము. "నిహితం గుహాయాం—హృదయ కుహరములో నుంచబడినది." ఈ వాక్యము ఉపనిషత్తులలో చిరపరిచిత మైనదే, అనగా ఎక్కువగా వాడబడుచున్నది. ఈ శ్లోకములో హిందూ మతములో పరంపరగా వచ్చుచున్న కర్మసంబద్ధ వాస్యముపై తిరుగుబాటు యొక్క పరిణామము సూచితమై యుండవచ్చును. కావున కఠోపనిషత్తు,

బ్రాహ్మణములలోని కర్మకాండతో ప్రారంభించినప్పటికినీ యిచటనే యాగ లేదు. మిగత యుపనిషత్తులవలె భావమును పద్ధతిని పురోగమింప చేయు చున్నది—"యజ్ఞములు చేయుటయే పరమావధి కాదు. అవి యజమాని యొక్క సంపూర్ణ ముక్తికి సాధనములుగా తెలిసికొనవలయునని" సూచింపబడుచున్నది.

శ్లో॥ లోకాదిమగ్నిం తమువాచతస్మై యా ఇష్టకా
యావతీర్వా యథా వా ।
సచాపి తత్ప్రత్య వదద్యథోక్తం అథాఽస్య మృత్యుః
పునరేవాహ తుష్టః ॥ ౧౫ ॥

తరువాత యముడు ఆ అగ్నియాగమును వివరించెను. ఆ అగ్ని లోకములకు కారణమనియు, ఆ యాగమందు ఎటువంటివి, ఎట్లు, ఎన్ని ఇటికల నుపయోగింపవలెనని పూర్తిగా వివరించెను. నచికేతుడు దాని నంతయు వెంటనే వప్పజెప్పెను. సంతుష్టుడై యముడు మరల పలుకు చున్నాడు.

ఈ శ్లోకమును కాఠకఋషిగాని శ్రుతిభగవతిగాని చెప్పియుండ వచ్చును. అసంపూర్ణమై ఆకారమాత్రములో ఉన్నప్పటికిన్నీ, ఈ కథలో శ్రుతిమాత మనస్సునంటునట్లు తన కళానైపుణ్యమును, మార్దవమును వ్యక్త పఱచెను. మన కథానాయకుని చరిత్రలో మరికొన్ని వర్ణములను కలుపు టయే గాక, ఇది సత్యజీవనముయొక్క భావోద్రేకమును వర్ణించి కథకు ప్రకాశము కలుగజేయుచున్నది.

ప్రతి ఉపాధ్యాయునకును, విద్యార్థి పాఠములను వినీవినగానే గ్రహించి వప్పచెప్పినచో ఆనందము కలుగుట సహజమే! ఇది అతనికి ప్రశంసను గూర్చునదేకాక అతనికి తృప్తిని విజయమును కలిగించుచున్నది.

మృత్యుదేవత అంగాంగసహితముగా యాగకర్మను శిష్యునికి వివ రించెను. ఇది జ్ఞానకాండ యగుటచేత ఆ యాగమునుగూర్చిన వివరము

లను పూర్తిగా వర్ణింపక, కొన్ని స్థూలభాగముల యొక్క పేర్లక్రింద వివరించెను. ప్రాచీన విద్యావిధానము చక్కగా పాటించువాడగుటచేత మృత్యుదేవత పాఠానంతరము తన శిష్యుని విన్నదానిని వప్పజెప్పమనెను. నచికేతుడు గురువుగారి పరీక్షకు నిలిచి చెప్పినదంతయు వివరముగా వప్పగించెను. మృత్యుదేవత యతని తెలివికి మెచ్చి యతనికి యధికముగా నొక వరము నిచ్చి యనుగ్రహించదలచెను.

శ్లో॥ తమబ్రవీత్ప్రీయమాణో మహాత్మా వరం తవేహాద్య
దదామి భూయః।
తవైవ నామ్నా భవితాయమగ్నిః సృంకాం చేమామ
నేకరూపాం గృహాణ॥ ౧౬॥

మహాత్ముడైన మృత్యుదేవత సంతుష్టుడై నచికేతునితో నను చున్నాడు - నీకు మరియొక వరమును ఇచ్చుచున్నాను. ఈ అగ్ని నీ పేరుతో పిలువబడుగాక! మరియు నీవీ చిత్రమాలను గ్రహింపుము.”

మాక్సుముల్లరు ప్రకారము 16-18 మూడు శ్లోకములు ప్రక్షిప్తములు. ఈ విషయములో నాతడు దృఢనమ్మకము కలిగియున్నాడు. ఈ శ్లోకములు మృదుపాకము గల ఉపనిషత్తుశైలిలో విపరీతముగా నుండి తికమక గల అర్థము గలవై యున్నవి.

మృత్యుదేవత తన శిష్యుని మెచ్చి రత్నాలహారమును ఇచ్చుచున్నాడు. శ్రీశంకరులు తమ వ్యాఖ్యానములో ఈ ‘సృంకాం’ అను పదమునకు రెండర్థములు చెప్పుచున్నారు. (1) మాల. (2) బహుఫలదములగు క్రియలు. శ్రీశంకరులు చెప్పినట్లుగా మృత్యుదేవత నచికేతునికి మానవ మనోరథములను తీర్చు రహస్యమైన మరికొన్ని యాగాదిక్రియలను బోధించి యుండవచ్చును. లేదా రత్నములు పొదిగిన హారమునైనా ఆ బ్రాహ్మణ బాలునికి పారితోషికముగా నిచ్చియుండవచ్చును. ఏది ఎట్లున్నను మనము అతీతమైన బుద్ధికుశలత గల విద్యార్థి గురువునకు ఆనందము కలిగించు

టయే గాక గురుముఖముగా అభినందింపబడుచున్నాడను విషయమును గ్రహించిన శ్రుతియొక్క ఉద్దేశము నెఱవేరుచున్నది.

శ్రీ శంకరులు ఈ రెండర్థములను తప్పక చెప్పవలసిన వారాయెను. ఏలన తరువాతి మంత్రములో ఈ పదమే 'మార్గము' అను అర్థములో ఉపయోగింపబడినది. 'హారము' అనేదానికికూడా రెండు మంత్రములలో మొదటిదానిలో 'అలంకరించెను' అనియు రెండవదానిలో బంగారు సంకెళ్ళు అనియు అర్థము చెప్పుకొనవచ్చును.

ఒకడు శాస్త్రజ్ఞానమును పొంది ముక్తిని పొందవలయునన్నచో బుద్ధియందు నచికేతుడు కావలెను. దీనివలన, "అవకాశము కలిగినప్పటికిని, తమ శాస్త్రజ్ఞానమును పూర్తిగా ననుసరించి దాని నాచరణలో పెట్టలేక సంఘమునకు బురదతెట్టువలె నేర్పడి, తత్త్వాన్వేషణలో సాఫల్యమును పొందలేనివారు. ఈ బ్రహ్మవిద్యను తెలిసికొనజాలరు. నిజమైన సన్న్యాసదృష్టిగలవారు మాత్రమే యీ బ్రహ్మవిద్య నర్థము చేసికొని ఆచరింపగలరు" అని మనము తెలిసికొనుచున్నాము.

శ్లో॥ "త్రిణాచికేతస్త్రిభిరేత్య సన్ధిం త్రికర్మకృత్తరతి జన్మమృత్యూ।
బ్రహ్మజజ్ఞం దేవమీడ్యం విదిత్వా నిచాయ్యేమాం శాన్తి మత్యన్తమేతి॥ ౧౭ ॥"

నాచికేతాగ్నిలో ఎవరు మూడుసార్లు యాగముచేసి, మూడింటిని ఐక్యముచేసి, మూడు విధులను పాలించునో, అటువంటివాడు జనన మరణాతీతుడగును. అటువంటివాడు బ్రహ్మనుండి పుట్టి బ్రహ్మను తెలుసుకొని ప్రకాశవంతమైన ఈ అగ్నిచేత శాశ్వత శాంతిని పొందుచున్నాడు.

ఈ శ్లోక మొక సమస్య అయినది. శ్రీ శంకరులవారి వ్యాఖ్యానమే లేకుండినచో ఈ సమస్య పరిష్కారముగాక, జిజ్ఞాసువులు తెల్లబోయియుందురు. కాని వేదకాలమునాటి విద్యార్థులకు ఇది చిక్కుసమస్యగా

నుండెనని చెప్పుటకు వీలులేదు. అనాటి విద్యార్థులు వైదిక సంప్రదాయములోను, ఆచరణములలోను బాగుగా ఆరితేరిన వారగుటచేత, వారికి శ్లోకము తనంతట అదే వ్యాఖ్యానమై అర్థబోధకమగుచున్నది కాబట్టియే దీనికి వేరే వ్యాఖ్యానము అవసరము లేకపోయెను. ఒకవేళ విశేషవ్యాఖ్యానమే కావలసినయెడల, వారి శిష్యులకు సుబోధమగుటకై ఆ మహర్షులు వీటిమీద చర్చలు వివరణలు చేసియేయుందురు.

మూడు విధముల నచికేతాగ్ని : 1. నచికేతాగ్నిని ఎవడు మూడుసార్లు వేల్చెనో, అనిగాని

2. నచికేతాగ్ని యాగమును ఎవడు అభ్యసించి, తెలుసుకొని, ఆచరించునో,—అనిగాని

3. నచికేతాగ్నికూడ అగ్నిహోత్రమే గనుక గార్హపత్య, ఆహవనీయ, దక్షిణాగ్నులు మూడనికాని వివరించవచ్చును.

మూడింటియొక్క ఐక్యము—1. తల్లితండ్రులు ఆచార్యుడు అనెడి ముగ్గురి ప్రభావము ఎవనికుండునో, అనగా ఈ ముగ్గురియొక్క అనుగ్రహము ఎవరికి ఉండునో, అతడు వారిని గౌరవించి, వారికి విధేయుడై, వారి మువ్వురి వలన ఆశీర్వచనముల నందుచున్నాడు.

2. ప్రత్యక్షప్రమాణ, అనుమానప్రమాణ, ఆగమప్రమాణము లనెడు మువ్విధములైన జ్ఞానమెవ్వనియం దైక్యము కలిగియుండునో, అనియు.

3. శంకరులవారి మతప్రకారము శ్రుతి, స్మృతి, శాస్త్రజ్ఞానము లెవ్వనియందుండునో—అనియు వివరించవచ్చును.

మూడువిధులు : ప్రతి బ్రాహ్మణ గృహస్థు చేయవలసిన మూడు కర్మలు : 1. పంచయజ్ఞములు, 2. వేదపారాయణ, 3. దానము.

ఎవడైతే ఈ పై అగ్నిత్రయము, అనుగ్రహత్రయము, కర్మత్రయమును తెలిసికొని ఆయా విధులప్రకారము నడచుచున్నాడో, వాడు సంసార మను

సుడిగుండమునుండి విముక్తుడై జనన మరణ రహితమైన (మానవులతో పొల్చిన) ఇంద్రలోకములో, శాంతిని విశ్రాంతిని పొందుచున్నాడు. అ అగ్ని, ఆత్మ అనియు 'బ్రహ్మజజ్ఞ' అనునది ఆ అగ్ని పేరనియు తెలుసు కొన్నప్పుడు, అతడు ఇంద్రలోకములో నివసించుచున్నాడు.

జ్ఞ = తెలుసుకొనువాడు, బ్రహ్మజ = బ్రహ్మనుండి పుట్టినది—జగత్తు.
జాతవేదస్—సర్వజ్ఞుడు అనునదికూడా వేదములో అగ్నికిమరొక పేరు.

శ్లో॥ త్రిణాచికేత స్త్రయమేతద్విదిత్వా య ఏవం విద్వాం
శ్చినుతే నాచికేతం।
సమృత్యుపాశాన్పురతః ప్రణోద్య శోకాతిగో
మోదతే స్వర్గలోకే॥ ౧౮॥

ఈ జ్ఞానముతో ఎవరైతే నచికేతాగ్నిని తెలిసికొందురో అట్టివారు సంసారబంధములను త్రెంచుకొని దుఃఖవిముక్తులై స్వర్గములో ఆనందించు చున్నారు.

యముడు, నచికేతాగ్నిని దాని ఆచరణవిధానమును, తత్ఫలమును చెప్పి తన ఉపదేశమును పూర్తిచేయుచున్నాడు. ఎవడైతే ఈ అగ్నివిద్యకు సంబంధించిన మూడు విషయముల జ్ఞానమును బాగుగా తెలిసికొనుచున్నాడో, అట్టివాడు సమస్త ప్రాపంచిక బంధములను త్యజించి, జ్ఞానావస్థితిలో నుండి, శాశ్వతముగా ఆనందించుచున్నాడు. ఇటికలు, వాటి సంఖ్య, వాటి ఉప యోగ విధానము—అనునవి తెలిసికొనుటకూడా ఈ నచికేతాగ్ని జ్ఞానత్రయ ములో మిళితమైయున్నది. ఎవడైతే ఈ యజ్ఞమును చేయునో, ఆ అగ్నిని తన ఆత్మగా ధ్యానించునో, అతడు మరణానంతరము మహత్తత్వస్థితిని—హిరణ్యగర్భ లేక బ్రహ్మలోకమును పొందుచున్నాడు.

ఇది ఇట్లుండదగినదే. నిష్కపటమైన చిత్తవృత్తితో చేసిన కర్మోపాస నల సమ్మేళనమువలన 'అహంకారము బ్రహ్మలోకమునందలి ఆనందము నకు దారితీయును'. అనుటను ముందరి చర్చలలో తెలిసికొన్నాము.

అచట సృష్టికర్తచే స్వయముగా బోధింపబడి, లయకాలమున ఆ అహం కారము శాశ్వత ముక్తిని అనగా కైవల్యమును పొందుచున్నది. దీనినే వేదాంతములో 'క్రమముక్తి' అనెదరు, క్రమముక్తిని గూర్చిన వేదాంత ములోని ప్రధాన విశ్వాసమునకు పునాది కల్పించుటవలన ప్రస్తుతము చర్చనీయమైన ఈ శ్లోకము చాలా ముఖ్యమైనది. ముందు చెప్పిన విధముగా, ఆత్మధ్యానముతో నచికేతాగ్నిని ఎవడు వెల్చుచున్నాడో అట్టివాడు ఈ మర్త్యదేహములోనే మృత్యువునుండి ముక్తిని పొందుచున్నాడని ఈ ఉపనిషత్తు నొక్కి చెప్పుచున్నది.

ఇక్కడ మృత్యువనగా, అజ్ఞానము, కోరికలు, ద్వేషము మొదలైన ఏహ్యాపు విషయములయొక్క మృత్యువు. అనగా జీవన్మృతి అని అర్థము. కర్మసహితమైన ధ్యానమును అనగా ఉపాసనను అభ్యసించువాడు తన ఆత్మలో విరాట్స్వరూపమైన ఒక చిన్న ప్రపంచమును తెలుసుకొనుచున్నాడు.

శ్లో॥ ఏష తేఽగ్నిర్నచికేతః స్వర్గ్యో యమవృణీథా ద్వితీయేన వరేణ
ఏతమగ్నిం తవైవ ప్రవక్ష్యన్తి జనాసస్తృతీయం వరం నచికేతో వృణీష్వ ॥౧౯॥

దేనినైతే నీవు రెండవ వరముగా కోరితివో, ఏది స్వర్గమునకు దారి తీయునో, అట్టి ఈ అగ్నిని ప్రజలు నీ పేరుతో పిలిచెదరుగాక! ఓ నచికేతా! మూడవ వరమును కోరుకొనుము.

శిష్యునియొక్క నిష్కపటమైన భక్తికి తెలివితేటలకు మిక్కిలి సంతోషించినవాడై, మృత్యుదేవత అతనిని అధికముగా అనుగ్రహించు చున్నాడు. ఏ బాలునిద్వారా ఈ అగ్నియొక్క వివరములు ప్రపంచ మునకు తెలియజేయబడినవో ఆ అగ్ని ఆ బాలుని పేరుతోనే అనగా నచికేతాగ్ని అని పిలువబడునని యమధర్మరాజు ప్రకటించుచున్నాడు.

మరల ఇచట శ్రుతిమాత నేర్పుగా ఈ శ్లోకములో యమధర్మరాజు యొక్క మహిమకు ప్రకాశము కలిగించునటువంటి సౌందర్యమును చేకూర్చు కళాప్రతిభను ఇమిడ్చియున్నది. అధికముగా వరము నిచ్చి నప్పటికిని మూడు వరములను ఇచ్చెదనన్న మొదటి మాటప్రకారము అతనికి మూడవ వరము అప్పుపడినవాడగుటచే మృత్యుదేవత అతనిని మూడవ వరము కోరుకొనుమనుచున్నాడు. ఏలన బ్రాహ్మణబాలుడు ఈ అధిక వరముచే తృప్తిపడి మూడవ వరమును మఱచిపోవుటకు అవకాశ మున్నదికదా! కావున మహిమాన్వితుడై కర్మాధికారియైన మృత్యుదేవత ఆ బ్రాహ్మణబాలునికి "మూడవ వరమును ఏరి కోరుకొనుము" అని చెప్పుచున్నాడు.

స్వర్గమును చేర్చు నచికేతాగ్ని యాగమును రెండవ వరముద్వారా నచికేతుడు తెలిసికొనెను.

శ్లో॥ యేయం ప్రేతే విచికిత్సా మనుష్యేఽస్తీత్యేకే నా
యమస్తీతి చైకే।
ఏతద్విద్యామనుశిష్టస్త్వయాఽహం వరాణామేష
వరస్తృతీయః ॥౨౦॥

మానవుడు మరణించినవెనుక కొందరతడున్నాడని కొందరతడు లేడని చెప్పుచున్నారు. నీచేత బోధింపబడినవాడనై నేనా విషయమును తెలిసికొన గోరుచున్నాను. ఇదియే నా మూడవ వరము.

ఉపనిషత్తులలోని ఋషులు మాటలచే గాక, సూచనలచే నాయకుని చరిత్రను స్పష్టముగా చిత్రించినంత చక్కగా షేక్స్పియరు ప్రతిభకూడ చిత్రింపలేదు. ఆ అమరఋషులకు మన నమస్కారములు.

నచికేతునిలోని తత్త్వజిజ్ఞాస ఎట్లు తన తండ్రియొక్క సుఖ శాంతు లను కోరుటలోను, తనజాతి మానవులను అనుగ్రహించుటలోను, తన రెండు వరములు చెల్లించుకొనెనో, మనము ఇంతకుముందే తెలిసికొన్నాము.

అతడు ఈ మూడవ వరమును కోరునప్పుడే తన కల్యాణమును (ముక్తిని) కోరుకొనువాడై యమధర్మరాజు యెదుట వివరణకై తన సందేహమును చెప్పుచున్నాడు.

తన జీవనయాత్రలో సాఫల్యమును పొందగోరు ప్రతి తత్త్వాన్వేషికిని—తనకు ప్రియమైన తనవారిని గూర్చియేగాక, తన జాతివారిని గూర్చియు, తనకు నివాసమైన యీ విశ్వమును గూర్చియు సానుభూతి కలిగియుండుట, త్యాగతత్పరుడై లోకకల్యాణమునకై ముందుగా పాటు పడుట, అపైని తన విముక్తికై పాటుపడుట, అను నీ మూడును తప్పని సరి యోగ్యతలైయున్నవి. కేవలము భక్తవర్గములో చేరినవారు యిట్టి యోగ్యతలయందు విశ్వాసము లేక, వ్యతిరేకభావము కలిగి దీనిని అపార్థము చేసుకొనుచున్నారు. ఇట్టి అపార్థమే వారికి కందిరీగపుట్టవంటి దుఃఖములకు కారణమైయున్నది.

సంపూర్ణ సాంఘిక సామాజిక జీవనమునకు మతానుసరణ యెన్నటి కిని అడ్డుతగులదు. తత్త్వాన్వేషి ఎన్నటికినీ మూగివాడుగాను చెవిటివాడు గాను ఉండకూడదు. ఇతరులయొక్క కష్టములను గ్రహించి, వాటిని సహించి, వాటికొఱకు దుఃఖించు శక్తిని తన హృదయమునకు కలుగజేసు కొనుటయే గాక సర్వదా ప్రపంచ దుఃఖములను తెలిసికొనువాడై ఉండ వలయును. తన బంధువులతోను తన తరమువారితోను ఐక్యము పొంది వారి కష్టసుఖములు తెలిసికొనలేనియెడల, అట్టివాడు పవిత్రాతిపవిత్రమైన ఈ సత్యదేవాలయములోనికి ప్రవేశించుటకే అర్హత లేనివాడగుచున్నాడు.

ఈ శ్లోకముతో యథార్థమైన ఉపనిషత్తత్త్వము ప్రారంభించుచున్నది. ఇంతవరకు పరిపక్వమైన ఆత్మను, పూర్ణజ్ఞానము గల బోధకునివద్దకు చేర్చుటకు కావలసిన నాటక పరికరములను గూర్చుటయే జరిగినది.

బ్రాహ్మణబాలుని ఈ సందేహము అతనియొక్క శాస్త్రజ్ఞానమును, ఆత్మపరిణామమును తెలియజేయుచున్నది. ఇంద్రియ భోగాసక్తుడై, పశుత్వమే ఎక్కువగా గల సామాన్య మానవునికి, జీవితమును మహద్రూపముగా జూచునట్టి మానసిక సమభావము, బుద్ధియొక్క ప్రాపు గలిగి,

గంభీరమై సూటియైన ఇట్టి సంశయము గలుగుట అరుదైన విషయము. జీవితములో దుఃఖకరమైన సంఘటన యగు ఈ మృత్యువుయొక్క భయంకర సౌందర్యముచే అనేకమంది చింతకులు మోహితులై, తృప్తిని జెందక మోసపోవుచున్నారు. అన్ని కాలములలోను అన్ని దేశములలోను ఇప్పటికినీ వేదాంతులకు, గ్రంధకర్తలకు, లేఖకులకు, చింతకులకు ఈ మృత్యువు ఒక భ్రమపుట్టించు విషయముగానే యున్నది. కాని తగిన సామర్థ్యముగలవారు ఇట్టి గంభీరసమస్యను పరిష్కరింప బూనుటకూడ మిక్కిలి అరుదే.

ఏకాంతములో తమ బుద్ధిని గ్రహణశక్తిని కూడ ఆ ఉన్నతమై ఊహాతీతమైన ఆధ్యాత్మిక సామ్రాజ్యమును అందుకొనునట్లు తయారు చేసుకొన్న ఆ మహర్షులు ఈ మృత్యుసిద్ధాంతమును గుఱించి "అది ఏమి? ఎట్లు వచ్చినది? ఎందులకు వచ్చినది?" అనుదానిని శాస్త్రీయముగా వివరించి ఒక సత్యమైన నిర్ణయమునకు వచ్చినారు.

సాధారణమైనప్పటికినీ, ఆశ్చర్యకరమైన ఈ మృత్యువును గుఱించి చింతించు భారతీయ చింతకులలో స్వమత విరుద్ధములైన వాదనలను, ప్రతిఘటింపదగు నిర్ణయములను చూచుచున్నాము. నచికేతుడు చెప్పిన విధముగా కొంతమంది మరణము తరువాత ఏమియు లేదని ఉన్నది శూన్యమేనని చెప్పువారు కలరు. మరికొంత మంది మరణించిన తరువాత కూడ అస్తిత్వము ఉన్నదని అంగీకరించి వాదించి స్థిరపఱచువారున్నారు.

మరణము తరువాత అస్తిత్వము ఉన్నదా? లేదా? అను ఈ ప్రశ్న మనోగోచరమైనది గాని బుద్ధిగమ్యమైనదిగాని కాదు. ఇట్టి ప్రశ్నలను కలిగించు భావములు మనోబుద్ధ్యతీతములై లీలగా ఆ పరమజ్ఞానమును సూచించునవై యున్నవి. ఆ పరమపవిత్ర జ్ఞానలోకమును చేరుటకు మానవుడు ఎంత తెలివైనవాడైనప్పటికినీ తగిన సాధనములు లేనివాడై ఉన్నాడు. ఆ గొప్ప సన్యాసులే ప్రత్యేకముగా ఆ అతీతావస్థను చేరుటకు వలసిన సహజ జ్ఞానశక్తిని అభివృద్ధిపరచుకొన్నారు. సంగ్రహముగా చెప్పిన ఆ అతీతప్రశ్నలు సామాన్యమైన ఈ ప్రత్యక్ష, అనుమాన, ఉపమాన ప్రమాణములచే బోధింప వీలులేనివి అని అనవచ్చును. సాధుసన్యాసులు జ్ఞానోద్రేకములో పలికిన ఆగమములే ఈ సమస్యను పరిష్కరించుటకు ముఖ్యమార్గము లగుచున్నవి.

కావున ధర్మరాజైన మృత్యుదేవతను నచికేతుడీ ప్రశ్న అడుగుట న్యాయమైనదిగా నున్నది. శూన్యవాదులైన బౌద్ధులు చార్వాకులు ఈ మృత్యువు తరువాత శూన్యమే కలదను నిర్ణయమునకు వచ్చియున్నారు.

చార్వాకులు దేహాత్మవాదులు. కరచరణాద్యవయవ సంయోగముచే ఈ దేహము సృష్టింపబడినదనియు, జీవితమనగా ఏదో దివ్యమైనది కాదనియు చెప్పుచున్నారు. "వక్కలు, ఆకులు, సున్నము కలిసిన తరువాత కలుగు పదార్థమందలి ఎరుపురంగు ఎట్లు ఈ మూడింటియొక్క రంగు కాదో, అట్లే కరచరణాద్యవయములతో కూడిన ఈ దేహములో ఉష్ణమును కలిగించు జీవితమును సంయోగవశాత్తు వచ్చినదేగాని మరియొకటి కాదు," అని వివరించిరి. అనగా జీవితము ప్రకృతిసిద్ధమైనదే కాని వేరేదియు కాదు. కరచరణాద్యవయవ సంయోగమే దేహమనువారికి మృత్యువనగా ఈ దేహనాశనమే. అటువంటి సమయములో ఈ దేహము నశించిన తరువాత వారికున్నది శూన్యమే. "శూన్యములోనే ప్రాణి పుట్టుచున్నది. శూన్యములోనే కొద్దికాలము క్రీడించి మరల శూన్యములోనే లయమగుచున్నది." ఈ మతము ఆలోచించువానికి తల తోక లేనిదానివలె తోచును. ఏలన "శూన్యము నుండి ఒక వస్తువు వచ్చుట ఎట్లు ? వచ్చిన యా వస్తువు శూన్యములో లయమగుట యెట్లు ?" అను ప్రశ్న కలుగును. ఈ శూన్యవాదులయొక్క వాదనలను పరిశీలించినచో వారి వాదనలే స్వవచోవిరుద్ధములైనవని స్పష్టముగా తెలిసికొనగలుగుచున్నాము. వారా పరమసత్యమును శూన్యముగా స్థిరపరచుటకుగాను వాదించుచున్నారు. కావున వారి మతప్రకారము "ఏమియు లేనిది—అభావము" అనునదే ఉన్నది. శ్రీ శంకరులవారు వారి ఈ వాదముచేతనే వారిని రంగమునుండి తొలగించిరి. వారి వాదము నంతయు స్వీకరించినయెడల మనము ఈ శూన్యవాదులయొక్క 'అభావమును' ఒప్పుకొనవలెను. అనగా వారికి ఈ 'అభావమును' గూర్చిన జ్ఞానమున్నది. వేదాంతులకు, శ్రీ శంకరులకు కూడా ఈ అభావమును తెలిసికొనువాడు లేక తెలిసికొను జ్ఞానమే ఆ పరమసత్యము. అట్టి మనలోని "ఆ తెలిసికొనువాడు నాశనముగాని, రోగముగాని, మృత్యువుగాని లేనివాడు" అని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. కావున సాధకునకు కేవల పుస్తక పరి

జ్ఞానము మాత్రము ఉపయోగపడదు. ఏలన అనేకమంది చింతకులు తమ సంస్కృతిస్వభావముల కనుగుణముగా చింతించి వాదించి వివిధ నిర్ణయములను చేసియున్నారు. సత్యమును తమలో ననుభవించిన పరమగురువులే ఈ విషయమునకు సరియైన తీర్పు చెప్పగలరు. కావున మృత్యుదేవతను ఈ ఆధ్యాత్మిక ప్రశ్నను వేయుటలో నచికేతుడు సమర్థనీయుడే.

శ్లో॥ "దేవైరత్రాపి విచికిత్సితం పురా నహి సువిజ్ఞేయ
మణురేష ధర్మః।
అన్యం వరం నచికేతో వృణీష్వ మామోపరోత్స
రతి మా సృజైనం ॥౨౧॥

ఈ విషయముపై పూర్వము దేవతలుకూడా సంశయము గలవారైరి. సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమగుటచే ఇది అంత సులభముగా తెలిసికొనుటకు శక్యము కాదు. కావున ఓ నచికేతా! ఈ విషయమున నన్ను నిర్బంధింపకుము. నాకొఱకు దీనిని విడచిపెట్టి మరియొక వరమును కోరుము.

యమధర్మరాజు శిష్యుని పరీక్షించుట అనేక శ్లోకములలో వివరింపబడినది. పరిపక్వమైన హృదయము లేనివారుకూడా వందలకొలది జనులు ఈ పరమార్థమునుగూర్చి సంశయించి ప్రశ్నించుచున్నారు. శాస్త్రములలో చర్చించబడిన ఆ సత్యమును గ్రహించుటకు వారి మనస్సులలో పవిత్రత గాని వారి బుద్ధిలో పరిపక్వతగాని లేనివారగుచున్నారు. అట్టివారికి ఆ పరమార్థమును గూర్చి చెప్పుట, వారితో దివ్యస్వభావము గల ఆ పరమార్థమును గూర్చి చర్చించుట వ్యర్థప్రయత్నమే గాక, అది వినువారి కెట్టి ఫలమును ఈయజాలదు. కావున సాధారణముగా పరమగురువులు వారిశిష్యులను పరీక్షించి, ఆ పరీక్షకు నిలిచి తగినవారని తోచిననే తమ సూక్తులను వారికి వెల్లడి చేసెదరు. ఇట్లు చెప్పుటవలన వేదాంతము ఏదో రహస్యముగా ఉంచవలసినదనిగాని లేక ఏ ఎంచిన కొద్దిమందికో చెప్పవలసినదనిగాని తాత్పర్యము కాదు. వేదాంతజ్ఞానము ప్రతివారికినీ జన్మహక్కు. అది అందరికి సంబంధించినదే.

ఇట్లు తెలివిగా వివేచించుట మన నిత్యజీవితములో నున్నదే! ఉదాహరణకు,—ఒక చిన్నపిల్లవాడు తండ్రిదగ్గరకు వెళ్ళి, "నాన్నా వాన ఎట్లు వచ్చుచున్నది?" అని అడిగెననుకొనుడు. అప్పుడా తండ్రి తెలివైన వాడైనచో వానితో, "నాయనా, ఈ కనబడు మేఘముల వెనుక ఒక తెల్ల ఏనుగున్నది. అది తొండముతో సముద్రములోని నీటిని పీల్చి మనయం దరిమీద జల్లుచున్నది," అని చెప్పును. ఆ పిల్లవాడే కొంచెము పెరిగి పెద్దవాడైన వెనుక ఈ ప్రశ్న వేసినచో తండ్రి, "నీరు ఆవిరియై మేఘ రూపములో సంగ్రహింపబడి చల్లదనము ఎక్కువైన మరల నీరుగా మారి వర్షముగా పడుచున్నది," అని చెప్పుచున్నాడు. ఈ రెండు విధములైన వివరణలను ఒకే విషయమును గూర్చి ఒకే పిల్లవానికి వివిధ పరిస్థితులలో చెప్పబడినవి. అనగా రెండవ వివరణమును గ్రహించు బుద్ధివికాసము మొదటి చిన్నపిల్లవానిలో లేదు. అట్లే బుద్ధి వికాసమున కనుగుణముగా రెండవ విధానము పెరిగి పెద్దవాడైన పిల్లవానికి చెప్పబడినది. కావున వారి ఈ బుద్ధివికాసమునుబట్టి మనమీ వివరణలో భేదమును చేయవలసి వచ్చెను.

అట్టి దృష్టితోనే గురువు శిష్యుని బుద్ధివికాసమును పరీక్షించును. తాను చెప్పబోవు విషయమును గ్రహించు బుద్ధివికాసము వానిలో ఉన్నదా లేదా అని పరీక్షించి దానికి తగినట్లుగా వానికి బోధచేయును. అట్లే మృత్యుదేవత ఇచట తత్త్వాన్వేషియైన నచికేతుని పరీక్షించుచున్నాడు.

అతడు నిష్కపట భావముతో నచికేతునితో చెప్పుచున్నాడు: 'తన మూడవ వరమును ఈ బాలుని నిష్ఫలమైన విచారణగూర్చిన వివరణమున వ్యర్థము చేయదలచుకొనలేదు.' అందువలననే "మృతితరువాత ఆత్మ ఏమగుచున్నది అను నీ విషయము చాలా సూక్ష్మమైనది. దురవగాహ మైనది. దేవతలుకూడా ఇప్పటికినీ ఇట్టి సంశయమును కలిగియే యున్నారు," అని మృత్యుదేవత చెప్పుచున్నాడు.

దేవ—అనగా తేజస్సు అని అర్థము. ఆ స్వర్గమున నివసించు దేవతలు అత్యధికమైన బుద్ధిని శక్తిమంతమైన మనస్సును కలిగియున్నారు.

అని తాత్పర్యము. కావున వారు ఎక్కువగా ఆలోచించి తర్కించుటకు శక్తి గలవారే గాక వారికి దీర్ఘకాల జీవితము కలదు గావున ఇట్టి ఆలోచనలు కలిగి వాదనలను పరిష్కరించుకొనుటకు అవకాశముకూడ ఉన్నది. అట్టి వారైన దేవతలే ఇప్పటికిన్నీ ఆత్మస్వభావమును అర్థముచేసుకొన లేకపోవు చున్నారనగా, మానవమాత్రుడైన ఈ బాలుడు అట్టిదానిని అర్థముచేసికొని గ్రహించుట దుష్కరము. అనుభవము సంగతి అటుంచి, అసలు దానిని గ్రహించవలయుననను ఆశయే నిరర్థకము.

ఇచట మృత్యుదేవత తన ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పుమని నిర్బంధించు నచికేతునితో చాలా నేర్పుగా వాదన చేసెను. కాని అతనికి నచికేతుని ప్రశ్నకు బదులు చెప్పకుండా తప్పించుకొనే ఉద్దేశముమట్టుకు లేదని మనము జ్ఞాపకముంచుకొనవలెను. బహుశః శిష్యునికన్న గురువునకే ఈ జ్ఞానము బోధించుటయందు ఆసక్తి ఎక్కువ ఉండిఉండవచ్చును. కాని గ్రహించువాని గ్రహణశక్తి తగినంత ఉన్ననేగాని వేదాంతములో చెప్పిన పరమ సత్యమునకు తయారుగాని శిష్యునకు దానిని బోధించుట నిష్ఫలమే గాక, ప్రమాదకరముకూడ అగుచున్నది. ఏలన, గ్రహణశక్తి లేనివాడు ఈ పరమసత్యమును ప్రకటించు శ్రుతియొక్క ఉద్దేశము, ప్రాముఖ్యమును గూర్చి అపార్థము చేసికొనగలడు. వేదాంతమును సరిగా అర్థము చేసికొనిన యెడల అతడు నిజమైన భక్తుడేగాక భూమిమీద దేవుడే. ఆ వేదాంతమునే సరిగా అర్థముచేసికొనక అపార్థము చేసినయెడల అట్టి విద్యార్థిని ఆ జ్ఞానబోధ పిశాచముగా తయారుచేయును. పెద్దవాని చేతిలో ప్రయోజన కారియైన నిప్పుపెట్టె చిన్నపిల్లవాని చేతిలో అపాయకరము కాగలదు.

శ్లో॥ "దేవైరత్రాపి విచికిత్సితం కిల త్వంచ మృత్యో
యన్న సువిజ్ఞేయ మాత్థ ।
వక్తా చాస్య త్వాదృగన్యో న లభ్యో నాన్యో వరస్తుల్య
ఏతస్య కశ్చిత్ ॥౨౨॥"

ఓ మృత్యువా! దేవతలుకూడా ఈ విషయమై సంశయగ్రస్తులైరని, అది తెలిసికొనుటకు అంత సులభమైనది కాదని చెప్పుచున్నావు. కావున నీకంటె మించినవాడు దీనిని చెప్పగలవాడు మరియొకడు లేడు. ఈ వరముతో సమానమైన వరముకూడా మరియొకటి లేదు.

ముందు శ్లోకములోని మృత్యుదేవతయొక్క మాటలే చాతుర్యమైన వని అనుకొనుచుండగా, ఈ శ్లోకములోని అప్రయత్నముగా వెలువడిన నచికేతుని వాక్యములు—తెలిసికొనుట, అర్థముచేసికొనుట అను అతని దృఢ నిశ్చయము తెలియజేయునవై మరింత నైపుణ్యము గలవైయున్నవి.

విద్యార్థి అభిప్రాయ ప్రకారము మిగత అన్ని వరములు ప్రాపంచిక విషయికము లగుటచే అశాశ్వతములు, ఆద్యంతములు గలవియు అగుచున్నవి. కావున పరమ సత్యమును తెలిసికొనగోరు వరముతో అవన్నియు సాటి గావు. మరియు దేవతలుకూడా ఈ ఆత్మయొక్క సత్యమును వెదకి తెలిసికొనలేకపోవుచున్నారనగా ఈ లోకములోనివారమైన మనకు ఈ జ్ఞానమును బోధించుటకు ఒక పరమాచార్యుడు కావలసి యున్నాడు. కావుననే అట్టివాడు మృత్యుదేవతకంటె తగినవాడు మరియొకడు లేడు.

శ్లో॥ శతాయుషః పుత్రపౌత్రాన్ వృణీష్వ బహూన్పశూన్
హస్తిహిరణ్య మశ్వాన్ ।
భూమేర్మహదాయతనం వృణీష్వ స్వయం చ జీవ
శరదో యావదిచ్ఛసి ॥ ౨౩॥

శతవర్షములు జీవించు పుత్రపౌత్రులను కోరుకొనుము. అనేకములైన పశువులను, గజములను, అశ్వములను, హిరణ్యమును కోరుకొనుము. భూరాజ్యమంతయును కోరుకొనుము. నీకిచ్ఛ వచ్చినన్ని సంవత్సరములు జీవించుము.

విద్యార్థియొక్క చిత్తస్థైర్యమును పరీక్షించుటకై మృత్యుదేవత అనంతములగు కోర్కెలను దండ గ్రుచ్చినట్లు పేర్కొనుచున్నాడు.

ఇంద్రియ విషయములయొక్క మాయామోహములనుండి విడివడిననే గాని ఒకడు ఆ పరమ సత్యమునందు సంసక్తుడు కాజాలడు. కావుననే ఆ పరమ గురువులు తమ శిష్యులను ఇట్టి కఠినపరీక్షలకు లోనుచేయుట న్యాయము గానే యున్నది. ఈనాటి పరీక్షలవలె విద్యార్థులను ఉన్న జ్ఞానముకూడా పోవునట్లు చేయునవి గాక ఆనాటి పరీక్షలు విద్యార్థులను జ్ఞానవంతులనుగా తయారుచేయునవై యున్నవి. దురదృష్టవశాత్తు విద్యార్థి అజ్ఞానముచే అవగాహన చేసికొను అంతస్థుకు రానియెడల, వానిని అప్రయోజకునిగా త్రోసివేయక, ఆ బోధలు వాని మనస్సును పవిత్రము చేసి ఆ అంతస్థుకు తీసుకొని వచ్చునటుల అభివృద్ధిమార్గమును చూపునవై యున్నవి.

ఈ వ్యామోహములయొక్క పట్టీ చాలా పెద్దదిగా కనబడుచున్నది. సాధారణ మానవునికి వానిని త్రోసివేసి పైకి వచ్చుట చాలా దుష్కరము. మృత్యుదేవత నచికేతునికి అనేక శతాయుష్కులగు పుత్రపౌత్రులను ఇచ్చుచున్నాడు. ఇంకను ఈ పట్టిలో రాజ్యము, ఐశ్వర్యము పదవికూడా చేర్చబడినవి. ఇవన్నియుకూడా గ్రహించువాడు తగినంత ఆయుష్యము లేనివాడగుచో నిష్ప్రయోజనములే. అల్పాయుష్కునికి ఐశ్వర్యము దుఃఖదాయకమే కదా! కావున ఇచట నచికేతునకు ఇవి యన్నియు అనుభవించుటకుగాను అతడు ఇష్టపడినన్ని సంవత్సరములు ఆయుష్యమును ఇచ్చుచున్నాడు.

శ్లో॥ "ఏతత్తుల్యం యది మన్యసే వరం వృణీష్వ విత్తం చిర
జీవికాం చ।
మహాభూమౌ నచికేత స్త్వమేధి కామానాం
త్వా కామభాజం కరోమి ॥౨౪॥"

దీనితో సరితూగునట్టి మరియొక వరమున్నచో కోరుకొనుము. ఐశ్వర్యము, ఆయుష్యము, భూప్రపంచమునకు చక్రవర్తిపదవి అన్నియును ఓ నచికేతా! నీవనుభవించునట్లు చేసెదను.

పూర్వశ్లోకములోనివానికి తోడుగా ఇక్కడ మరికొన్ని కలిపి వ్యామోహమును పెంచుచున్నాడు. బహుశః పూర్వ శ్లోకములోని ఆశలను వినగానే నచికేతుని ముఖములో అసంతృప్తి గోచరించి యుండవచ్చును. అందుకే ఈ వరదానములో మరికొన్ని విషయములను కలుపుట జరిగినది.

మిత్రులారా! మీ కీ నగరములో మరియొక చోట అయిదు రూపాయలు దొరకు అవకాశమున్నచో వెంటనే మీ రీ యజ్ఞశాలనుండి పరుగెత్తుకొని పోయెదరు. కాని ఇచట నూటికి నూరు వంతులు నిశ్చయమైన వరమును పొందియు తత్త్వాన్వేషియైన నచికేతుడు పుత్రపౌత్రులు, బంగారము, పశువులు, దీర్ఘాయువు, రాజ్యము మొదలైనవి ఇవ్వబడుచున్నప్పటికినీ కొంచెముకూడ సంతోషమును కనబఱచుట లేదు. ఇట్టి ఏకాగ్రత, సత్యమునకై సర్వసంగ త్యాగము, తత్త్వాన్వేషి యగు ప్రతివానిలోను కనబడుచున్నది. ఈ శ్లోకములో మృత్యుదేవత తన వరముల పట్టిని పూర్తి చేసి 'బ్రాహ్మణ బాలుడు కొంచమైన లొంగుచున్నాడా? తన ముఖ్యోద్దేశము నుండి మఱలుచున్నాడా?' అని చూచుచున్నాడు. 'ఒకవేళను ఆ దీర్ఘ పట్టీలో చేరని రహస్యమైన కోరికలు నచికేతునిలో ఉండియుండవచ్చును. అందుకనే బహుశః అతని ముఖములో నిస్పృహ నిరాశ స్పష్టముగా కనబడుచున్నవి." అని అనుకొని మృత్యుదేవత "ఈ ఐశ్వర్యము ఆయుష్యముతో బాటు ఇంక ఎట్టిదైనా ఏ వరమైనా కోరుకొనుమ"నుచున్నాడు. తరువాత కూడా అతని ముఖములో ఉత్సాహము లేనట్లు కన్పట్టగా, మృత్యుదేవత అతనికి ప్రపంచ ప్రభుత్వము నిచ్చి కావలసిన కోరిక లన్నిటిని అనుభవించునట్లు చేసెద ననుచున్నాడు. ఈ అన్ని వరములను "మరణము తరువాత అస్తిత్వ మున్నదా" అను ముఖ్యప్రశ్నయొక్క జవాబునకు బదులుగా ఇచ్చుచున్నాడు. ఎంత మంచి బేరము? అయినప్పటికిని మృత్యుదేవత కెంత విచారకరమైన పరాజయము!

శ్లో॥ "యేయే కామా దుర్లభా మర్త్యలోకే సర్వాన్
కామాన్ శ్ఛందతః ప్రార్థయస్వ।

ఇమారామాః సరథాః సతూర్యా న హీదృశా లమ్భ
నీయాః మనుష్యైః ॥
ఆభిర్మత్ప్రదత్తాభిః పరిచారయస్వ నచికేతో మరణం
మానుప్రాక్షీః ॥ ౨౫॥"

మర్త్యలోకములో దుర్లభమైన వరములను నీ ఇచ్ఛానుసారము కోరుకొనుము. మానవలోక దుర్లభమైన ఈ అప్సరసలు వారి రథములతో సంగీత వాయిద్యములతో అనుభవింపదగినవారు. వారిని నీకిచ్చుచున్నాను. వారిని పూర్తిగా అనుభవింపుము. మరణమునకు తదుపరి గల ఆత్మవిచారమునుగూర్చి మాత్రము ప్రశ్నింపకుము.

అంతరాంతరమున ఎచ్చటనైనా ఒక్క ఆశాక్రిమి ఆతుకుకొన్నప్పటికినీ అది తత్త్వాన్వేషియొక్క విజయమును నాశనము చేయును. యథార్థమైన సాధకుడు విజయమును సాధింపదలచినచో, అతని భౌతిక, మానసిక, ఆధ్యాత్మిక వ్యక్తిత్వములకు సమమైన వికాసమును చేకూర్చవలెను. వానిలో ఏదిగాని విచ్ఛిన్నమైనచో పూర్తిసమ్మేళనము క్రమము తప్పిపోవును. అట్టి క్రమరహితమైన వాద్యమునుండి నిజమైన సంగీతము ఎప్పుడును వెలువడజాలదు. మృత్యుదేవత ఆత్మకు సరియైన వైద్యునివలె గురుస్థానమున నుండి తన విద్యార్థియొక్క వ్యక్తిత్వమును అతని అంతర సాధనల పరిస్థితిని క్షుణ్ణముగా పరీక్షించుచున్నాడు. కాబట్టి మృత్యుదేవత నచికేతుని, మరణమున కనంతరము అస్తిత్వమును గూర్చిన జిజ్ఞాసను మాని భౌతికలాభము ఇంద్రియసౌఖ్యమును గూర్చిన కోర్కెను కోరుకొనుమనుచున్నాడు. నచికేతునిలో ఎంతటి స్వల్పమైన ఇంద్రియ తృష్ణగాని భౌతిక వాంఛగాని ఉన్నచో బయటపడవలసినదే! విద్యార్థికి అప్సరస స్త్రీలయొక్క నృత్యములు, రథ, వాజి, అభరణములు....
....ఇంకేమి గావు. అన్నియు కోరుకొనుటకు నీయబడినవి.

శ్లో॥ "శ్వోభావా మర్త్యస్య యదన్తకై తత్సర్వేంద్రి
యాణాం జరయన్తి తేజః।
అపి సర్వం జీవితమల్పమేవ తవైవ వాహాస్తవ నృత్య
గీతే ॥౨౬॥"

ఓ మృత్యువా! ఇవన్నియు అశాశ్వతములైనవి. ఇవన్నియు ఇంద్రియ ములయొక్క శక్తిని నాశనము చేయునవి. దీర్ఘాయువుకూడా అత్యల్ప మైనదే. కావున ఈ అప్సరసలు, నృత్యగీతములు, రథాశ్వములు అన్నియు నీవే ఉంచుకొనుము.

మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తగా ప్రవర్తించిన మృత్యుదేవతయొక్క సూక్ష్మ ప్రశ్నలకు ఇచటి రోగి—నచికేతుడు తగిన ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. ఆ జవాబులోని శబ్దార్థముల ధ్వనిచేతనే ఈ విషయము వ్యక్తమగుచున్నది. మరియు, ఇవన్నియు అశాశ్వతములని చెప్పుటచేత, బాలుడైనను నచికేతుడు పూర్తిగా మానవులయొక్క, పదార్థములయొక్క సూక్ష్మవివేచన చేసి బుద్ధితో తన్నుతాను విమర్శించుకొనిన సఫలమైన జీవనమును గడపినవాడని తెలియుచున్నది.

అతడు యథార్థముగానే ఇంద్రియ విషయములు ఆద్యంతములు గలవి, అశాశ్వతములు, అని వివరించి ఆ కారణముచేతనే తనకు వాని మీద గల ఏవగింపును చెప్పుచున్నాడు. అల్ప జీవితములోనే గాఢముగా విషయవివేచన చేసి స్వర్గీయములైనప్పటికిని విషయసుఖములు అశాశ్వత ములనియు 'శ్వోభావా' మరునాటివరకుకూడా ఉండునవికావనియు, ఇవ న్నియు మాయా కార్యములని తెలిసికొని యుక్తమైన నిర్ణయమునకు వచ్చెను.

ఇంద్రియ విషయములిట్లు శాశ్వతములే గాక వానిలో తగుల్కొన్నవి యింద్రియములను నీరసపఱచి మన మానందము ననుభవించుటకు వీలు లేకుండా చేయును. ఇంద్రియములు లేక విషయములు, సుఖమునుగాని దుఃఖమునుగాని యనుభవింప జేయలేవుకదా! నచికేతుని వివేచనాశక్తి విషయముల మీద పనిచేయగానే యతడవి తాము నశించునవేగాక యింద్రియ

ములనుకూడా నశింపజేయునని తెలిసికొన్నాడు. ఉదాహరణ:—లడ్డు మొదట తియ్యగా ఉండవచ్చును. కాని యయిదవది తియ్యగా నుండక పోవచ్చును ఇరవైయవ లడ్డు బాధాకరముగకూడ నుండవచ్చును. నలభై రెండవ లడ్డు రాక్షసరూపము దాల్చవచ్చును. పరిస్థితి యిట్లుండుట వలన బుద్ధిని యుపయోగించి బుద్ధి చెప్పునట్లు నడచుకొనువా డెవడును అశాశ్వతమైన భౌతిక సుఖమును కోరడుగదా!

మృత్యుదేవత యిచ్చిన దీర్ఘాయువునుగురించి చిదనవ్వు నవ్వుట లోనే నచికేతునికి దానిమీద నెంత యేవగింపున్నదో తెలియుచున్నది. ఎంత దీర్ఘాయువైనప్పటికి నచికేతున కది యత్యల్పముగానే తోచుచున్నది. ఏలనన యెంతకాలమీ భూమిమీద జీవించినను మానవుడు తృప్తిజెందడుగదా! సరే, ఎంత దీర్ఘాయువైనను ఒకనాటికి అదికూడా మృత్యువు వాత పడ వలసినదేకదా. మరియు నేడైనా సరే పదివేల సంవత్సరముల తరువాత నైనా సరే మృత్యువు బాధాకరమైన మృత్యువేకదా!

కావున సరిగా సర్థము చేసికొని యేహ్యాభావముతో నచికేతుడు " నీ రథములు, నృత్యగీతములు నీవే యుంచుకొనుము," అని చెప్పుచున్నాడు. ఈ నచికేతుని యత్యున్నత స్థితిని చూచిన మృత్యుదేవత యెంత సంత సించెనో తెలిసికొనుటకు నొకడు స్వయముగా యథార్థమైన గురువు కావలెను. ఈ పై ప్రకటనయే నచికేతునియొక్క యంతరాత్మ యెంత పరిపక్వత చెందినదో స్పష్టముగా వెల్లడిచేయుచున్నది. నచికేతునివంటి విద్యార్థికి ఆత్మజ్ఞానము వెంటనే నిరాక్షేపముగా సిద్ధించును.

శ్లో॥ "న విత్తేన తర్పణీయో మనుష్యో లప్స్యామహే విత్త
మద్రాక్ష్మ చేత్త్వా।
జీవిష్యామో యావదీశిష్యసి త్వం వరస్తు మే వరణీయః
స ఏవ ॥౨౭॥"

మానవుడు ఐశ్వర్యమును పొందినంతమాత్రముననె తృప్తిపడడు. నిన్ను చూచిన చాలును ఐశ్వర్యము లభించుచున్నది. నీవు రాజ్యము

చేయునంతకాలము మేముకూడా జీవించెదము. కావున ఆ 'ఒక్క వరమే' నే నాశించదగినది.

నచికేతుడు బాలుడైనను విద్యాధికునియంతటి జ్ఞానము అతనికి గలదు. అతడు జీవితమును కేవలము గ్రుడ్డిఎద్దువలె గడపలేదు. అతడు తెలివితేటలతో జీవించుటయే గాక తనయొక్క తదితరులయొక్క అనుభవములను బాగుగా గ్రహించినవాడు. కావుననే 'కేవలము సంపదలు ఆనందమునకు దారి తీయజాలవు' అను వివేకమైన నిర్ణయమునకు వచ్చెను. ఇచట ఐశ్వర్యమనగా కేవలము బ్యాంకులలో కూడబెట్టిన ధనము మాత్రమే కాదు. 'జీవితములో అనుభవించదగు అన్ని విధములైన అనుభవములను కల్పించునది' అను విశాలార్థము కలిగియున్నది.

బాహ్యప్రపంచమును సరిదిద్దినంత మాత్రముననే మన ఆనందమునకు హామీ కలుగదనుట సత్యము. దేశకాల పరిస్థితులను బట్టి ఆ యా వస్తువులతో సంబంధము కలుగునప్పుడు కలుగు అనుభవముయొక్క స్థితియే ఆనందము. విషయములు అవే అయినప్పటికిని కాలానుగుణముగా అవి వ్యతిరేకముగా మారవచ్చును. ఏ పాయసము సామాన్యావస్థలో తీయగా నుండునో ఆ పాయసము దుఃఖితునికి చేదుగా నుండవచ్చును. కావుననే నచికేతుడు 'కేవల ధనముతో ఆనందము కలుగదు' యని చెప్పుట మిక్కిలి యుక్తముగాను సత్యముగాను తోచుచున్నది. ఏలన తఱచుగా మనము దుఃఖితులైన ధనవంతులను చూచుచున్నాముకదా! కోటీశ్వరులు కూడా ఆత్మహత్య చేసికొనినట్లు తెలియుచున్నది.

నచికేతుడు చెప్పుచున్నాడు—"మృత్యుదేవతవగు నిన్ను చూడనంత వరకే మానవుడు ఈ సంపదలను పొందగలిగి యనుభవించ గలుగుచున్నాడు." మరణించినవానికి ఈ ధనధాన్య సంపత్తి ఏల ? తన యతులైశ్వర్యములో నొక్క పైసాకూడా యతని కక్కరలేదు.

ఈ శ్లోకమును వేరొక విధముగా వ్యాఖ్యానించుకోవచ్చును:

"ఓ మృత్యుదేవతా! నిన్ను చూచిన తరువాతకూడా ఎవడు నిర్ధనుడగును?" అని. దీనివలన "మృత్యుదేవత యొక్కదర్శనమాత్రము

చేతనే మానవుడు ధనధాన్యాదులతో అనుగ్రహింపబడుచున్నాడు" యని తెలియుచున్నది. కావున అదివరకే సిద్ధమైన విషయములను కోరి నచికేతుడు తన వరమును వ్యర్థము చేసికొనుట తెలివితక్కువ పని యనుచున్నాడు.

ఇది యెట్లున్నదనగా పాఠశాలలోని యుపాధ్యాయుడు విద్యామంత్రిని కలుసుకొనికూడ తన కా పాఠశాలలోనే తన క్లాసుమాస్టరుగానే యుద్యోగ మిప్పించవలసినదని కోరడ మెంత వ్యర్థమో, పిచ్చితనమో యట్లే దర్శన మాత్రముచేతనే సిద్ధమైనదానిని మరల మృత్యుదేవతను కోరుట యంత వ్యర్థము పిచ్చితనము నని చెప్పవచ్చును.

పై వాదములమీద ఆధారపడినవాడై, తెలివితేటలు వివేచనాశక్తి గలిగి తత్త్వాన్వేషియగు నచికేతుడు తాను ముందు కోరిన వరమునే తన కీయ వలసినదని దృఢముగా చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో॥ "అజీర్యతామమృతానాముపేత్య జీర్యన్మర్త్యః క్వధస్థః ప్రజానన్ ।
అభిధ్యాయన్వర్ణరతిప్రమోదాన్ అతిదీర్ఘే జీవితే కో రమేత ॥ ౨౮ ॥"

శాశ్వతమై నాశము లేనివారి పొందు కలిగికూడ జ్ఞానము కలిగిన ఏమానవుడు విషయసుఖములయొక్క స్వభావమును తెలిసి దీర్ఘాయువును కోరును ?

విషయలోలుడై, బుద్ధిహీనుడై, నిరాశావాదియైన అజ్ఞానియొక్క హృదయములో నుండి వెలువడిన నిరాశావిలాపము గాక యీ శ్లోకములో బుద్ధిసూక్ష్మత గలిగి తెలివితేటలు గలిగిన ఆశావాదియొక్క యానందగానమే వర్ణితమైనది. ఈ పదముల కూర్పులోనే ఒక విధమైన యువహేళన ధ్వనించు చున్నది. రక్తమాంసములతో కూడి దుర్గంధ భూయిష్ఠములైన యీ దేహము లోని జీవి, పుండుమీది పురుగువలె భౌతికసుఖము ననుభవించుటకుగాను, సాంప్రదాయికముగా వచ్చు భూమిమీది తన దివ్యజీవితమును ఎవడు వ్యర్థ పఱచుకొనును ?

ధనార్జన, ధనసంచయము, ధనాధిపత్యము, ధనవ్యయము మొదలైన వాటికొఱకు పాటుపడు ఈ మర్త్యజీవులను అసహ్యించుకొనుటయే గాక వారి మీద సానుభూతి కలవాడై నచికేతుడు, తనమీద తాను చేసుకొను మానవజాతి అత్యాచారమునకు తగిన క్షమాపణను వెదకుకొనుచున్నాడు. అమరత్వము, అవినాశము కలిగిన వారివద్ద చేరియు, ఎవ్వడుకూడ అనిత్యము నాశసహితమైన మర్త్యజీవితమందు సంసక్తుడుకాడు.

దేహమనోబుద్ధులయొక్క ఐక్యము, వాటితో సంబంధమును వదలించు కొనవలెనని అన్నిమతములు ఏకగ్రీవముగా పలికినను ఈ నిస్సంగములోని సత్యమును తెలిసికొనిననేగాని సాఫల్యములేదు. ఆంతరిక సత్యసిద్ధాంతము ఎటువంటిదనిన, లోసాధనములను తెలిసికొను జ్ఞాతవిషయములనే గాక జ్ఞేయములనదగు బాహ్యవిషయములనుకూడ తన ఆధీనమందుంచుకొని వాటికి దారుఢ్యము నిచ్చుచున్నది. ఇట్టి వేదాంతసత్యముతోనే నచికేతుడు "నాశనము లేక అమరత్వము గలదానిని పొందికూడా దీర్ఘాయువును ఎవడు కోరును ?" అని కార్యకారణ సహితముగా నిర్ధారించుచున్నాడు.

దివ్యముతో సంసక్తి యనిన అదివ్యముతో అసంగము అనియే అర్థము కదా! ప్రకాశములోనికి పోవుటయనగా అంధకారమునుండి అవల పడుటయే. తీరమునకు చేరుట యనగా జలమునుండి స్థలమునకు వచ్చుటయే. మేలుకొనుట యనగా స్వప్నమునుండి తప్పుటయే. ఇట్లు నిజమైన మతములన్నియు వారి మతగ్రంథములలో నొక్క చెప్పబడిన దానినిబట్టి నిస్సంగమతమనిగాని, సంసక్తమతమనిగాని పిలువబడుచున్నవి.

శ్లో॥ "యస్మిన్నిదం విచికిత్సన్తి మృత్యో యత్సాంపరాయే
మహతి బ్రూహి నస్తత్ ।
యోఽయంవరో గూఢమనుప్రవిష్టో నాన్యం తస్మా
న్నచికేతా వృణీతే ॥ ౨౯ ॥"

ఓ మృత్యువా! దేనియందు మానవులు సంశయావిష్టులగుచున్నారో దానిని చెప్పుము. దేనివెనుక గొప్ప మహత్తు గలదో, ఏది ఇంతవరకు

అనూహ్యామో అట్టి ఆత్మజ్ఞానమునుగురించి గాక ఇతరమైన వరమును నచికేతుడు కోరడు.

(ఇట్లు మొదటి అధ్యాయములోని ప్రథమ వల్లి ముగియుచున్నది)

ప్రథమాధ్యాయము ఇట్లు విద్యార్థియొక్క దృఢమైన కోరికతో ముగియుచున్నది. అతనిని మాయాజాలములైన విషయ సుఖములందు వ్యామోహితునిగా చేయుటకు ఎట్టి వ్యామోహములకును శక్తి చాలలేదు.

ఈ ఉపనిషత్తులోని ఈ అధ్యాయము నాటకీయ దృశ్యము నిచ్చునదే గాక ప్రశంసనీయమైన ఆత్మజ్ఞాన తృష్ణ గల ఆ బ్రాహ్మణబాలుని చిత్రమును మన కన్నులముందర ప్రదర్శించుచున్నది. అతడు వివేచనాబుద్ధి కలిగి యుండుటయే గాక మాయావిషయములయందు నిస్సంగుడై ఆ పరమ సత్యమునందు సంసక్తి కలిగియున్నవాడగుచున్నాడు.

ఈ ప్రథమ వల్లిలో అసలు ఉపనిషత్తుభాగము చాలా కొంచెముగానే వర్ణితమైనది. సిసలైన వేదాంత చర్చ ద్వితీయవల్లినుండియే ప్రారంభించు చున్నది. ఇంతవరకు శ్రుతిభగవతి ఆ పరమసత్యమును ఆత్మగా తెలిసి కొనగోరు వేదాంతవిద్యార్థి కుండవలసిన విశేషగుణములను నొక్కి చెప్పుట లోనే పరిశ్రమ చేసినది.

ఆ గుణములు: (1) వైరాగ్యము—ఇహపర సుఖములనుండి విరక్తి
(2) వివేకము—నిత్యానిత్య వివేచన.
(3) షట్సంపత్తి—శమ, దమ, ఉపరతి, తితీక్షా, శ్రద్ధా, సమాధానములు.
(4) ముముక్షుత్వము— (మోక్షేచ్ఛ) సర్వాంతర్యామి యగు ఆత్మను తెలిసికొనగోరుట.

20-29 శ్లో॥ మూడవవరముద్వారా నచికేతుడు పరమునుగురించిన అర్థమును తెలిసికొనగోరును. మృత్యువు నచికేతుని పరీక్షించెను. మిగతా సమస్త దానములను తిరస్కరించి తాను ముందు కోరిన వరమునే మరల నిర్బంధముగా కోరును.

ద్వితీయ వల్లి

అమరత్వమునుగూర్చి మృత్యువుయొక్క బోధ-శాశ్వత సత్యమును గ్రహించి అర్థముచేసికొనుట.

శ్లో॥ అన్యచ్ఛ్రేయోఽన్యదుతైవ ప్రేయస్తే
ఉభే నానార్థే పురుషం సినీతః ।
తయోః శ్రేయ ఆదదానస్య సాధు
ర్భవతి హీయతేఽర్థాద్య ఉ ప్రేయో వృణీతే ॥ ౧ ॥

యమధర్మరాజు చెప్పుచున్నాడు—"ఒకటి శుభమును గూర్చునది రెండవది సుఖమును గూర్చుచున్నది. విభిన్నదృష్టి గల యీ రెండును మానవుని కట్టివేయుచున్నవి. ఎవడైతే శ్రేయస్సునే కోరుచున్నాడో వాడు అనుగ్రహింపబడును. ఎవడైతే సుఖమును గోరుచున్నాడో వాడు లక్ష్యమును పోగొట్టుకొనుచున్నాడు."

పై విధముగా విద్యార్థిని పరీక్షించి బ్రహ్మజ్ఞానమునకు తగినవాడని తెలుసుకొనిన తరువాత మృత్యుదేవత చెప్పుచున్నాడు. "శుభ మొకటి, సుఖము మరియొకటి." జీవులచే చేయబడు ప్రతి పనిలోను నేదో యొక యానందమును పొందు నుద్దేశము ఉండనే యున్నది. జీవితములో ప్రతి సంఘర్షణ, ప్రతి పోరాటము, ఆనందమే లక్ష్యముగా గలది. ప్రాకులాడు చున్న చిన్న పురుగుకూడ తానున్న చోటుకన్న తాను చేరబోవు స్థలములో నేదో యధికానందమున్నదని సంచరించుచుండును. సంపూర్ణ సంతృప్తిలో నన్ని యాశలు, ఆకాంక్షలు సంతమగుచున్నవి. ఇట్టి ఆశలు లేని, యాకాంక్షలు లేని యవస్థయే జీవిత పరమలక్ష్యము. ఇది దేవత్వము లేక కైవల్యమని పిలువబడుచున్నది. ఇట్టి సంపూర్ణ సంతృప్త్యవస్థను చేరుటకు

ప్రయత్నించకుండ నుండలేనియెడల మన యనుభవములను విచారణ చేసి యేది నిజమైన సాధనయో నిశ్చయించుకొనుట కిదే సమయము.

ఈ సమస్యపై జరిగిన విమర్శయే మృత్యుదేవత ముఖమునుండి యీ విశ్వత్తు గల శ్లోకరూపముగా వెలువడినది.

యమధర్మరాజు ఫలానుసారముగ సమస్త క్రియలను రెండు విధములుగా విభజించుచున్నాడు. సమస్త క్రియలును ఫలముల దృష్ట్యా రెండు విధములుగా నుండవచ్చును. ఒకటి జీవితములో నశాశ్వతానందమును కలిగించునది. రెండవది యీ నిత్యానందమును పొందించునది. అనగా కొన్ని భౌతికములై సద్యఃఫలితములై యుండునవి. మరికొన్ని నెమ్మదిగా కాలాంతములో నాత్మ సంస్కృతికి, నాత్మ పవిత్రతకు సహాయపడునవై యున్నవి.

హృదయ విహీనుడైన చీకటిబజారు (Black market) వ్యాపారిగాని నీతి లేక లంచము పుచ్చుకొను నుద్యోగస్థుడు గాని, నీచమైన పైశాచిక కృత్యములచేత లోభము అత్యాశలకు లొంగి ధనసంచయ మను పందెములో గెలువవచ్చును. దీనిని సాధారణ ప్రజ తమ యజ్ఞానముచే నతనిలో ఇది యభివృద్ధి యని గాని, విజయమని గాని తలచెదరు !

ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వము గల మనము జీవన సూత్రములైన న్యాయము, భక్తి, సత్యపరత్వము, దయ, సహనము, ప్రేమ మొదలైనవానిమీద మన జీవితమును నిర్మించుకొనుటకు స్వతంత్రులము. అంతేగాక మనము ఆత్మ శాంతి, ఆనందము కలిగించునటువంటి యుత్తమైశ్వర్యమైన యాత్మ సంస్కృతి కొఱకు జీవించుచున్నాము. ప్రతి వ్యక్తి యెన్నుకొనదగు నీ రెండు రకములగు మార్గములే "ఒకటి సుఖమైనది, మరియొకటి శుభమైనది" అని చెప్పుటతో మృత్యుదేవతచేత సూచింపబడినవి. సుఖవంతములు శ్రేయోదాయకములయిన కార్యము లున్నప్పటికిని శ్రేయస్సు సర్వదా సుఖదాయకమే కానక్కరలేదు. అసౌఖ్యదములై లోపభూయిష్ఠములైన భౌతిక విషయములను గోరక, ఉత్తమ ప్రయత్నములలో చిక్కులున్నప్పటికిని లక్ష్యపెట్టక, స్థిరముగా తన సన్మార్గమున కంటుకొని నిత్యా

నందమైన పరమ లక్ష్యమును యెవడు కోరుకొనుచున్నాడో నట్టివాడే యాధ్యాత్మిక నాయకుడు.

"ఈ రెండును మానవుని బంధించుచున్నవి" అను వాక్యము పరమ లక్ష్యముయొక్క దృష్ట్యా మిక్కిలి ప్రధానమైనది. సుఖమార్గము తఱచు నీచ యోనులలో పుట్టింపజేయు పాపములను నేరములను చేయించి, బలాత్కారముగ ప్రమాదములోనికి ద్రోయును. అనగా నీ సుఖమార్గము ననుసరించువాడు తనను తానే అధోలోకమునకు త్రోసుకొని యుండవే స్థితివచ్చునట్లు ప్రణాళికను తయారుచేసుకొనుచున్నాడని యర్థము. ఈ సుఖమార్గమున మనము మనలనే క్రిందకు త్రోసుకొని, పరిణామమున అతి నిమ్నమైన స్థితిలో నుండిపోవుటకు ప్రయత్నించుచున్నాము. ఈ సందర్భములో పాపమనగా లక్ష్యమునుండి తప్పింపజేయు కర్మ యని యర్థము. అట్లే శ్రేయోమార్గములో పోవువానిని అది ఉన్నత జ్ఞానావస్థితికి మార్పు చెందించుచున్నది. అవి తమ పుణ్యకర్మ ఫలములను అనుభవింపజేయు దేవలోకములు. కావున యా పరిపూర్ణ తత్త్వమును అన్వేషించువానికి శ్రేయోమార్గము ప్రేయోమార్గము రెండును బంధనములే.

శ్లో॥ శ్రేయశ్చ ప్రేయశ్చ మనుష్యమేతస్తౌ ।
సంపరీత్య వివినక్తి ధీరః ।
శ్రేయో హి ధీరోఽభి ప్రేయసో వృణీతే
ప్రేయో మన్దో యోగక్షేమాద్వృణీతే ॥ ౨ ॥

శ్రేయస్సు ప్రేయస్సుకూడ మానవుని చేరును. తెలివైనవాడు పరీక్షించి వివేచించుచున్నాడు. ఏలన యతడు ప్రేయస్సుకన్న శ్రేయస్సునే యెన్నుకొనును. కాని అజ్ఞాని యిహమందలి యోగక్షేమముల కొఱకు ప్రేయస్సునే యెంచుకొనుచున్నాడు.

జీవితము పోటీలతో కూడినది. క్షణక్షణమునకు కాలప్రవాహములో మనవైపువచ్చు "చేయుదునా, మానుదునా" అను ప్రశ్నను యెదుర్కొనవలసి

వచ్చుచున్నది. వ్యామోహములమీద వ్యామోహములు మనదఱి చేరుచున్నవి. భవిష్యత్తు వర్తమానమై అనాదియైన భూతములో లీనమగుటకు దొరలుచున్నది. ప్రతిక్షణము, వస్తువుల విషయమై స్వతంత్రమైన నిర్ణయము చేయుటకు మనకు బుద్ధి, వివేచన కావలసి యున్నవి. బాహ్యవిషయములశాశ్వతములగుటచే స్థిరముగా నుండవుగాన, ప్రతిక్షణము అవి చిత్రవిచిత్రమైన వస్తువులుగా తయారగును.

క్షణక్షణము మార్పులు గల విషయముల విషయమై ఆలోచన చేయగల మానవుడు, వానితో సంబంధముకొఱకు, తన నిర్ణయములను గూడ వానికిదగినట్లు క్రొత్తగా చేసికొనవలెను.

ప్రతిక్షణము వచ్చు సంఘర్షణములోను మనకు రెండు మార్గములు తెఱువబడియున్నవి. ఒకవైపు దుఃఖములతో గూడుకొని అనంత మృత్యువను అంధకారములోని కీడ్చుకొనిపోవు ప్రకాశమువలె కనబడు సుఖమార్గమున్నది. మఱియొకవైపు, యెత్తుపల్లములతో వంకరటింకరలుగా అగమ్యముగానున్నట్లు తోచినప్పటికినీ, అంతమున సూర్యునిచే ప్రకాశితమైన పచ్చని పైర్లతో, ఫల పుష్ప భరితమై, శాశ్వతానందదాయకమైన ప్రదేశమునకు తీసికొనిపోవు శ్రేయోమార్గమున్నది.

జ్ఞానముగల మానవుడీ రెండింటిని బాగుగా వివేచించి తెలివైన నిర్ణయమునకు వచ్చినవాడై, శ్రేయోమార్గమునే విడువక యంటుకొని యుండును. అందులోనే తన జీవనయాత్రను కొనసాగించి అంతమున జీవితకార్యమును సఫలము చేసికొనుచున్నాడు. అజ్ఞాని "గతాను గతికో లోకః" అనునట్లు సామాన్యప్రజననుసరించువాడై, దేహాభిమానముతో పశుప్రవృత్తితో, గాలము గడపుచున్నాడు. అధఃపాతాళమున కఱచివేయు పాపములను క్రూరకృత్యములను చేయుంచునవై విషయభోగాసక్తములై సదా తృష్ణతో గూడిన యింద్రియములను తృప్తిపఱచుటకొఱకు అతడు సుఖమార్గము ననుసరించుచున్నాడు.

మృత్యుదేవతయొక్క యీ వాక్యములు తెలివైన వానికి అదర్శ మార్గమున జీవితమును గడపుటకు, అంతమున విజయము పొందుటకు

మర్మమును చెప్పుచున్నవి. మనము మన యాశలకు, కామాదులకు, లొంగిపోయి బానిసలమైనయెడల సంపూర్ణాత్మానందముతో జీవించు మానవుల మగుటకు బదులు ద్విపాదపశువుల మగుచున్నాము.

ఈ వల్లిలో మొదటి రెండు శ్లోకములలో స్వప్రయత్నముయొక్క తర్కమును సిద్ధాంతమును అతిసుందరముగ జెప్పబడియున్నది. ప్రతిక్షణ మును జీవితసమస్యల నెదుర్కొనవలసినప్పుడు యీ రెండు మార్గములును మన ముందర నిల్చును. ఏ మార్గములో నడవవలసినది మనము నిర్ణయించవలసినవేగాని యీ భగవంతుడు మనలను దుఃఖభూయిష్ఠమైన సుఖమార్గమునకు బలవంతముగా లాగుకొనిపోవుటగాని, శుభమార్గమంచలి చత్వరమున నిలచి అందే నడవుడని ప్రచారము చేయుటగాని లేదు. ప్రతి క్షణమునందును మానవునకు యీ రెండు మార్గములలో నేదేనొకటి అనుసరించుటకు పరిమితస్వాతంత్ర్యము గలదు. యథార్థముగా మాన వునకు, సంపూర్ణమై యపరిమితమైన బాహ్యపరిస్థితులమీద స్వాతంత్ర్యము లేకపోవుట నిజమేకాని, వానికి క్షణక్షణ బాహ్యపరిస్థితులలో మంచి చెడ్డల నాలోచించుటకు పరిమితస్వాతంత్ర్యము ఉండనే యున్నది. ఈ పరిమిత స్వాతంత్ర్యమునే తెలివిగా నుపయోగించిన సంపూర్ణ స్థితిని బొంది తాను దేవు డగుచున్నాడు.

జీవితము నిజముగా ఆత్మసంపూర్ణత్వముయొక్క కళ. దీనిని శ్రద్ధాయుతమైన ఆత్మసంయమనముతో మరికొంత శోభావంతము చేసికొన వచ్చును. ప్రారంభకుడు యీ క్లిష్ట సమయములలో నంతఃప్రేరణచే చెడుదారినే పోవుచున్నట్లు తలచుచున్నాడు. తనకుగూడ వ్యతిరేకముగ నిట్లు నడచుటకు కారణము తన "కర్మ" యనుచున్నాడు, కాని వాస్తవమున అది కాదు.

అట్లు చెడుమార్గమున నడపుటకు, మనలో ప్రయత్నపూర్వకముగా నభివృద్ధిపఱచుకొని, పూర్వమునుండి చెడుగా ఆలోచించుటవలన వాసనా రూపముగా మారిన యభ్యాసమే కారణము. ఆ విధముగానే కసాయి వాడుగాని వేటగాడుగాని తాత్కాలిక శత్రువును వదలించుకొనుటకు

చంపుట సహజమైనదే యని తలపవచ్చును. అట్లే యహింసాధర్మమును పాలించు మరియొక చింతకుడు శత్రువును చంపి వధలించుకొనుట యను దాని నొప్పుకొనడు. ఆఫ్రికాయడవులలో నివసించు నరమాంస భక్షకుడు ఆకలి తీర్చుకొనుటకు తన పొఱుగు పిల్లవానిని చంపి తినుటలో నెట్టి బాధను పొందడు. నవీనకాలపువారమైన మనము మన పొరుగు పిల్లవాడు నిజముగా తన యల్లరిచే మనలను చీకాకు పెట్టి చంపవగినవాడై నప్పటికిని వాని కెట్టి బాధను కలిగించుటకు తలపెట్టము.

మానవు డనగా యతని మనస్సే, ఆ మనస్సు నెట్లు మనము దిద్దుకొని సరిచేసిన అట్లే మన మగుదుము. అనిత్యమై, కాదనదగు తక్కువ విలువలవైపు, మన మనస్సును మఱలించిన మనము నిశ్చయముగ బుద్ధి హీనమైన ద్విపాదపశువుల మగుచున్నాము.

కావున మనస్సును ప్రేమ, సహనము, దయ మొదలైన యున్నతమై శాశ్వతములైన విలువలకు తగినట్టుగా త్రిప్పుకొనుట కలవరచిన, మనము సంస్కృతి, సంపూర్ణతలను గలిగి భవిష్యత్తుకు తగిన యర్హతలను సంపాదించగలము. మనము భవిష్యత్తుకు మరణపత్రమును గాని దివ్యత్వమునకు యావజ్జీవాధికారమును గాని యెన్నుకొనుట కర్తలమై యున్నాము. తత్ఫలితముగ మృత్యువును గాని, యమర జీవితమును గాని యనుభవింప గలుగుచున్నాము.

మనకన్న వేఱుగా మనల కతీతమై మనకు పైగా విధియన్నది వేఱొకటి లేదు. మనమే మన భవిష్యత్తును నిర్మించుకొనువారము.

మృత్యుదేవతయొక్క సారవంతమైన వాక్కులు జ్ఞానగర్భితములైనట్లు యీ పై శ్లోకమును ప్రారంభించుటలో తోచుచున్నది.

శ్లో॥ స త్వం ప్రియాన్ప్రియరూపాంశ్చ కామానభిధ్యాయ
న్నచికేతోఽత్యస్రాక్షీః ।
నైతాం సృంకాం విత్తమయీమవాప్తో యస్యాం
మజ్జన్తి బహవో మనుష్యాః ॥ 3 ॥

ఏ యైశ్వర్యపథమును పెక్కుమంది మానవులు వాంఛింతురో యట్టిదానిని నీవనుసరింపక ఆశలను ఆశావిషయములనుగూడ వాని సహజ స్వభావమును తెలిసికొన్నవాడవై త్యజించితివి.

సమస్త పరీక్షలకు వ్యామోహములకు నిలచిన యా బ్రాహ్మణబాలుని గూర్చి మృత్యుదేవత హృదయమునుండి వెలువడిన ఆప్రయత్నపూర్వకమైన యభినందనలను వినుచున్నాము. సమస్త మానవరాజ్యములోని వారును స్వయముగా ననుభవించలేనప్పటికి, నెట్టి వ్యామోహములకు లొంగిపోవుదురో నట్టి వ్యామోహములచే మృత్యుదేవత నచికేతుని విషయ సుఖములవైపు మరలింప దలచినాడు.

కాని యీ బాలుడు నిత్యానిత్యవివేచన గలిగి, యాతడు చూపు వ్యామోహములకు లొంగక, స్థిరముగా నిలుచుటయే మృత్యుదేవత యాతనిని ప్రశంసించుట కవకాశ మిచ్చినది. ఏలన గురువునకు తనకంటె మించిన శిష్యుడు అరుదుగానే లభించును. నచికేతునకు శతాయుష్కులగు పుత్ర పౌత్రులే గాక నృత్య గీతాదులతో ప్రతినిత్యము సేవించు యప్సరస్త్రీలు గూడ వరముగా నివ్వబడిరి. కాని పరిపక్వత జెందిన నచికేతుని ఆధ్యాత్మిక వ్యక్తిత్వమునకు యివియన్నియు చిన్నపిల్ల లాడుకొను ఆటవస్తువులవలెనే గోచరించినవి.

"సృంకాం" అను పదమునకు "మాల, మార్గము" అను రెండు విధములుగా నర్థము చెప్పబడినది. నచికేతుడు తాను కానుకగా నివ్వదలచిన రత్నమాలను నిరాకరించుటవలనను, లేక ఐశ్వర్యపు బాటలో నడచుటకు గల యాతని యేవగింపువలనను వ్యక్తమైన నచికేతుని వైరాగ్య భావమును చూచి మృత్యుదేవత ఆశ్చర్య చకితుడాయెను.

శ్లో॥ దూరమేతే విపరీతే విషూచీ అవిద్యా యా చ విద్యేతి జ్ఞాతా।
విద్యాభీప్సితం నచికేతసం మన్యే న త్వా కామా బహవోఽలోలుపన్త ॥ ४ ॥

జ్ఞానము, అజ్ఞానము—రెండు విభిన్నలక్ష్యములకు చేర్చు రెండు సుమార్గ మార్గములు. ఇట్టి కామాదులు నిన్ను కదలింపకపోవుటచే నచికేత! నీవు జ్ఞానమార్గమునే యవలంబించినావని నమ్ముచున్నాను.

వైరాగ్యముచేతను వివేకముచేతను సర్వ వ్యామోహముల నరికట్టిన హృదయము గల నచికేతుని తెలిసికొన్న మృత్యుదేవతయొక్క హృదయములో ప్రకాశించిన యూహలే, నీ పై నాలుగు శ్లోకములలోను వివరింపబడినవి. మృత్యుదేవత నచికేతునిలో తానుచేసిన పరిశోధనల, పరిశీలనల ఫలములను విలువగట్టుచున్నాడు.

శ్రేయః ప్రేయోమార్గములు రెండును చీకటి వెలుతురులవలె స్వభావ విరుద్ధములై యున్నవి. ప్రేయోమార్గము అజ్ఞానమార్గము. శ్రేయోమార్గము జ్ఞానమార్గము. పరమ విద్యయై శాస్త్రములకెల్ల శాస్త్రమైన యా బ్రహ్మవిద్యను శ్రద్ధగా సన్మార్గమున నడచువానికే నీయవలెను. నచికేతుడు స్థిరముగా, భక్తితో శ్రేయోమార్గము ననుసరించువాడుగా ఋజువుచేసికొనినాడు గాబట్టి మృత్యుదేవత యీ బ్రాహ్మణబాలుడీ జ్ఞానమున కర్హత గల విద్యార్థి యని మనస్సులో నిశ్చయించుకొనినాడు.

శ్లో॥ అవిద్యాయా మంతరే వర్తమానాః స్వయం ధీరాః
పండితం మన్యమానాః
దన్ద్రమ్యమాణాః పరియన్తి మూఢా అన్ధే నైవ నీయ
మానా యథాన్ధాః ॥ ౫ ॥

అజ్ఞానాంధకారములో మునిగి తమ్ము పండితులుగా భావించుకొని మూఢులు మాయాజాలములో జిక్కి వంకరమార్గములలో గ్రుడ్డివానిని వెంబడించు గ్రుడ్డివారివలె పర్యటించుచున్నారు.

ఈ యుపమాన మిక్కడ అంతగా మనస్సుకు హత్తుకొనిపోవుటచే నిది యొక సామెతగా మారినది. అందుచే నిది మహాపండితుల

మనుకొని సంఘమును సమాజమును తీర్చి దిద్దుటకు లేనిపెత్తనమును పైనివేసుకొను పండితమ్మన్యుల విమర్శించుపట్ల తఱచుగా వాడబడు చున్నది.

ఆత్మవంచకులై దొంగభక్తి గల "యూదుల"ను విమర్శించుచు నిటువంటి వాక్యము బైబిలులోగూడగలదు—"గ్రుడ్డివాడు గ్రుడ్డివానికి మార్గదర్శకుడైన నిరువురును గోతిలో పడవలసినదే."

ఆత్మపవిత్రత గలిగి ఆత్మజ్ఞానమున కర్పితమైన జీవితమును పూర్తిగా వైరాగ్యముతో గడపిననేగాని కేవల పుస్తక పరిజ్ఞానముచే మాత్ర మొకడు నిజమైన విద్వాంసుడు కాజాలడు. కేవల పుస్తకజ్ఞానము ఒకనిని నిజమగు ధీమంతుడుగా చేయజాలదు. నిజమైన ధీమంతుడు గొప్ప పండి తుడు కాకున్నను ఆత్మసంయమనము ధర్మయుతమునైన జీవితమును గడపగలుగుచున్నాడు.

కేవల 'గ్రంథకీటకములు' రాజగురువుల స్థానము నలంకరించినపుడు, వారు దేశనాశమునకే గాక అంతర్జాతీయ కల్లోలమునకు గూడ కారకులగుదురు. కేవల జన్మగాని అభిజాత్యముగాని యొకనిని పండితుని చేయజాలదు. అట్టి పండితులు నాయకులైనయెడల నేతయు నీయమానుడు గ్రుడ్డివానిచే నడపబడిన గ్రుడ్డివానివలె నొకేసారిగ పరిహాసాస్పదమైన అపదకు లోనగుచున్నారు.

'వక్రమార్గములలో మోహితులై'—యనుదానికి అర్థమిది. ఒక వ్యక్తి అసంపూర్ణతలను ఆధ్యాత్మిక అజ్ఞానమును చక్కగా సాగుచేయుటవలన, యతని హృదయములో నాశ లభివృద్ధి పొందును. వాని తృప్తికొఱకు అతడు మంచిగాని చెడ్డగాని లేక యుదాసీనములైనవిగాని కర్మలను చేయుచున్నాడు. తత్ఫలితముగా ననంతములైన పునర్జన్మలలో "ప్రతిఫలము" అను సంపదలను గడించి, వానిని అనుభవించి దుఃఖించుచున్నాడు. నిజమైన యాత్మస్వభావమునందుదాసీనుడై యుండుటవలన నహంకారము నభి వృద్ధిపఱచుకొని దాని ఫలితముగా "నాది నేను" అను బాధాయుతమగు క్లిష్టపరంపరలలో తగుల్కొనుచున్నాడు.

శ్లో ॥ న సాంపరాయః ప్రతిభాతి బాలం
ప్రమాద్యన్తం విత్తమోహేన మూఢమ్ ।
అయంలోకో నాస్తి పర ఇతి
మానీ పునః పునర్వశమాపద్యతే మే ॥ ౬ ॥

బాలుడై అజ్ఞానియై సంపదలచే మోహితుడైనవానికి పరలోక మార్గము కనబడదు. "ఇదియే లోకము, మఱియొకటి లేద"ని తలచువాడు నా వశమునకు మరల మరల వచ్చుచున్నాడని మృత్యుదేవత చెప్పుచున్నాడు.

అనారతముగా ధనసంపాదన, గ్రహణ, సంచయాదులయందు ప్రయత్నించువానికి, పరమునుగూర్చి చింతించుటకు అవకాశముగాని, సమయముగాని, తగిన బుద్ధిహృదయములుగాని యుండవు. అనాలోచితములగు నిర్ణయములపైన, దేహాత్మభావనపైన, సాధారపడినవై నీచజీవనోద్దేశములలో, మనోబుద్ధు లెంతవఱకు మునిగిపోవుచున్నవో, అంతవఱకెవడును, యిహలోకపు బంధనలు తెంచుకొని పైకి పోవుటకు ప్రయత్నించడు. అటువంటివారికి-అనగా దేహాభిమానులకు, దుఃఖము, శ్రమ, అశాశ్వతసుఖములు పైపై చిఱునవ్వులు వీనితో గూడిన యిహలోకజీవితమే ధ్యేయము అగుచున్నది. వారికి యీ యున్నతాదర్శములు దివ్యజీవితములు సంభవములనికూడ తోచవు. ఒకవేళ వారికి యెవరైన నింతకన్న పైని యున్నతమైన జీవితమున్నదని చెప్పినను, వారికా దివ్యజీవనమును అనుభవించుటకు మానసికశక్తిగాని అట్టి ఆధ్యాత్మికాదర్శములను గ్రహించుటకు ధీశక్తిగాని యుండదు. ఇచ్చట "బాల" యను పదము బృహదారణ్యకోపనిషత్తులో క్రైస్తవ బైబిలులో నుపయోగించినట్లుగాక, వేఱువిధమైన యర్థములో నుపయోగింపబడినది. బృహదారణ్యకములో "ఎట్లు ఆత్మ తెలియబడుచున్నద"ని యడుగగా యాజ్ఞవల్క్యుడు "బ్రాహ్మణుడు తన పాండిత్యమును వదలి బాల్యమును చేకొనుగాక!" యనుచున్నాడు. ఇచట బాలునివలె ననగా కామాదులు లేక యమాయికముగా నుండుట యని యర్థము.

మహర్షులయొక్క యీ శాశ్వతాభిప్రాయమే "యేసుక్రీస్తు" యొక్క వాక్యములలోను ప్రతిధ్వనించుచున్నది. "మీరు చిన్నపిల్లలవలె నయిన గాని మీరు దేవరాజ్యమును చూడలేరు" అని.

అట్టి అర్థముకాని చిన్నతనపు మాటలాడు వదరుబోతువారు—భౌతిక వాదులు, ఏది అభావమునుండి పుట్టినదో, ఏది శూన్యములో లయమగు చున్నదో, ఏది జీవించునంతకాలము గతమును పరిశీలించక భవిష్యత్తును గూర్చిన యాకాంక్షలు లేకయున్నదో, యట్టి స్వల్పమైన అనిశ్చితమైన, అస్థిత్వమే స్వయంసంపూర్ణమైనదని భావించెదరు. అట్టివానికి జీవిత మయోమయమై అస్తవ్యస్తమై అబోధితమై అగ్రాహ్యమై తార్కికమైనప్పటికిని, యర్థరహితమై తికమకపెట్టు చిక్కుల పుట్ట. నిజముగా నట్టివారు వేదాంత చర్చలకుగాని నియమబద్ధమైన జ్ఞానజీవితమునకుగాని అనారతముగా తమ్ముతాము క్రమశిక్షణలలో నుంచుకొనుటకుగాని తగినవారు కారు.

1—6 శ్లో. రెండు మార్గములు. 1. శ్రేయము—జ్ఞానమార్గము. 2—ప్రేయము—సుఖమార్గము. అశాశ్వతానందములచే మోహితులై ప్రజలు చవకరకపు విషయసుఖములకు లోబడి మృత్యువునకు బానిసలగు చున్నారు.

శ్లో॥ శ్రవణాయాఽపి బహుభిర్యో న లభ్యః
శృణ్వంతోఽపి బహవో యం న విద్యుః ।
ఆశ్చర్యో వక్తా కుశలోఽస్య లబ్ధాఽశ్చర్యో
జ్ఞాతా కుశలానుశిష్టః ॥ ౭ ॥

ఆ యాత్మనుగుఱించి పెక్కుమంది వినలేకుండ యున్నారు. వినికూడ గ్రహించలేకున్నారు. అట్టి స్థితిలో ఆత్మజ్ఞానమును బోధించు వాడు దొరకిన ఆశ్చర్యకరమైన విషయమే! తగిన గురువుచేత బోధింపబడినవాడై దానిని గ్రహించగల శిష్యుడు కుదురుటయు నాశ్చర్యకరమైన విషయమే.

ఈ విషయముగ మృత్యువు తన అలోచనలను శబ్దములద్వారా వెల్ల డించుచు శ్రీ భగవాన్ వ్యాసులకుగూడ ఆ వేశమును గలిగించిన యీ యాత్మజ్ఞానమును గంభీరముగ చెప్పుచున్నాడు. ఆలోచింపగా శ్రీ వ్యాసుల వారు అట్టి దివ్య ప్రేమబోధకమైన భాగవతమును వ్రాయుటకు యీ కఠోప నిషత్తే ప్రోత్సాహము కలిగించి యుండును. కాలాంతరమున వేదాంత కవి యైన వ్యాసు డిందులోని కొన్ని శ్లోకములనే తన మహత్తర జ్ఞానగ్రంథ మగు భగవద్గీతయందు పొందుపఱచి యున్నాడు. ప్రస్తుతపు యీ శ్లోకము లోని యర్థమే గీతలోని "మనుష్యాణాం సహస్రేషు (అధ్యా. 8 శ్లో. 3.—గీత.) అనుదానిలో ప్రతిధ్వనించుచున్నది. సాధకుడు తన అంతఃకరణములను అనుభవములను బాగుగా పరిణామము పొందినవెనుకనే, యీ యతీత ధ్యానములను పొందుట కష్టమగుచున్న దనునది ప్రతి వేదాంత శాఖలోని వారును యొప్పుకొన్న విషయమే." భారతీయ వేదాంత సాంప్రదాయము లన్నిటియందును, సమస్తమైన ఉన్నత చర్చనీయాంశములలోను, జిజ్ఞాసా విషయములను మననము చేసి పరిణామము పొందిన యోచనా శక్తిలోను, అనుభవ విషయములోను, పరిశ్రమ చేసిన అర్హులైన కొందరికి మాత్రమే ఈ బ్రహ్మవిద్య నిర్ణయింపబడినదగుట సర్వజన సమ్మతమైన విషయము. ఇట్లనుటవలన బ్రహ్మవిద్య దేవాలయములోని గాలి చొఱని చీకటికోణము లలో భద్రపఱుపబడిన రహస్య జ్ఞానమనిగాని యేదో అడవిలో చెట్టుక్రింద యీ యాత్మజ్ఞాన నిధిని పిశాచములవలె కాపలా కాయుచు బ్రాహ్మణులు చుట్టుముట్టియున్నారని గాని యర్థముకాదు. మరియు నుపనిషత్తులలో నున్న జ్ఞాన నిధిని సమీపించుటకు వచ్చు అమాయకములై ఆకలి గొన్న పశువులను చూచి ప్రతీకారవాంఛతో పురోహితులు కుక్కలవలె మొఱుగు చున్నారనికూడ నర్థము కాదు. ఈ నాటి పండితుడు యీ జ్ఞానమనున దొక ప్రత్యేక జాతి సర్వాధికారమని చెప్పుటకు యెన్ని తెలివైన వాదములు చేసినప్పటికినీ, అవి దైవతుల్యులైన ఆ శాస్త్రకారుల యభిప్రాయముల నన్ని టిని దూషించునవియై యున్నవి.

మన పూర్వ కర్మానుసారముగ ప్రతిఒక్కరిని జీవితములో సుఖ మునుగాని దుఃఖమునుగాని అనుభవింపచేయుటకై అవకాశము కల్పించు

టకుగాను ఆ శాశ్వత శాసనము ఉండనేయున్నది. ఆవేశములో గాని యుద్రేకములోగాని నేదియు జరుగదు. ఆ శాశ్వత శాసనములో ఆకస్మాత్సంభవములు లేవు. క్షణక్షణమునకు జీవితము ముందుకు సాగిపోవును. అది తార్కికమైనది. దానిని గురించి నియమిత గణితమును తయారుచేయవచ్చును. ఇదిట్లుండ, మహోన్నతమై, సర్వవ్యాపియై, జీవన అస్థిత్వచక్రము సంతతము యిమిడి, దినదినము మన కనుల యెదుట మన చుట్టు వ్యక్తమై, సత్యమై, భాసించు ఆ పరమ సత్యమును గూర్చి వినవలెనని వచ్చుటకుగూడ ప్రతివారును నోచుకొనలేదు. ఈ యిరువది దినముల జ్ఞానయజ్ఞములవలన మీలో చాలమందికి యీ నే చెప్పిన విషయము ప్రచారకుని అతిశయోక్తిగా కాక యథార్థ విషయ వివరణమే యనుట వ్యక్తమై యుండవచ్చును.

ఈ మహాయజ్ఞములో పాల్గొనుటకు తమ బంధువులనుగూడ ప్రోత్సహించుచున్న విషయమును మీలో చాలమంది వచ్చి యీ సాధువునకు తెలియజేసియున్నారు కూడ. అట్లు బ్రతిమాలి తీసికొని రాబడినవారు యజ్ఞశాల ద్వారమువద్దకు వచ్చినంతనే పెట్టెకు తాళమువేయుట మఱచితిననియో, ఆఫీసుతాళము టేబిలుమీద మఱచితిననియో జ్ఞాపకము రాగానే యుపన్యాసమును ప్రారంభింపకమున్నె యింటికి పరుగెత్తుచున్నారు.

నియమముగా నిక్కడకు ప్రతిరోజు వచ్చుచున్నవారు పూర్వజన్మమున సుకృతము చేసిన కొద్దిమందే యని నిజముగా నమ్మవచ్చును. భగవంతుని లీలలను చర్చించు భక్తుల సభకు ద్వారపాలకు డక్కరలేదు. "అర్హత పత్రము" హస్తముల ధరించినవాడే యిందులోనికి ప్రవేశింప గలుగుచున్నాడు. తానుకూడ సాధకుడైన మానవునకు యితర సాధకుల యోగ్యతలను తగినంత విషయసామగ్రి లేక నిర్ణయించుట బుద్ధిహీనతకు లక్షణము.

నీ కిష్టము వచ్చినచోట వేదాంతము నుపదేశింపుము. నీ సందేశమును అర్హత గలవాడొక్కడే వినును. ఆ శాశ్వత శాసనమే యనర్హులను తరిమివేయుచున్నది. ఈ యుపనిషత్తును నీ కిష్టమువచ్చిన భాషలలోని కనువదింపుము. భూమిమీద నే స్థలమునందైన వానిని పంచిపెట్టుము. కాని ఆ తగినవాడెవడో వాడొక్కడే దీనివైపు తొంగియైన చూచును.

ఈ నిగూఢమైన దస్తావేజుయొక్క రహస్యమును మానవ నిర్మితమైన రక్షణలచే రక్షించ నక్కరలేదు. ఇది ద్వేషభావముతో కనిపెట్టబడి మానవుని కామతృష్ణలను సిగ్గువిడచి ప్రకటించు యాటంబాంబు రహస్యము కాదు. బ్రహ్మవిద్య యనగా ఆ పరమసత్యముయొక్క విజ్ఞానము. ఇది మానవ మనోబుద్ధులచే పుట్టినది కాదు. మఱియు మానవునిలోని పశువాంఛలను తీర్చుకొనుటకు దీనిని కాపాడుటలేదు. కావున తనను అర్హత లేనివారి దగ్గఱనుండి రక్షించుకొనుటకు ఆ విజ్ఞానమునందే రహస్యమైన శక్తి యిమిడి యున్నది. బ్రహ్మవిద్య యెంత వినినప్పటికి దాని నర్థము చేసి కొనుటకు అంత సులభము కాదు. గంభీర సాంకేతికపదములను, వాని యథార్థభావములను గ్రహించుటకుగూడ విద్యార్థికి తగినంత అంతః పవిత్రత తత్ఫలితమగు కుశాగ్రబుద్ధి యుండవలెను. మనస్థైర్యము, బుద్ధి సూక్ష్మత మనకు హఠాత్తుగా వచ్చునవికావు. స్థిరముగా అనారతముగా దివ్య జీవితము గడపుటచేతనే యవి సిద్ధించును. ఈ యుద్దేశముతోనే మన శాస్త్రములు తక్కువ యధికారులకు కర్మోపాసనను బోధించుచున్నవి. ఇవి తక్కువ అంతస్థులలో నున్నవానిని పవిత్రులను చేసి గౌరవపఱచి సంస్కృతి గలవారినిగ తయారుచేసి అర్హతకన్న నెక్కువగ వారిని తీర్చి దిద్దుచున్నవి.

ఈ జగత్ సత్యమగు అమరత్వమును గురించిన గొప్ప భావములు, ప్రత్యక్షముగా గురుముఖతఃగాని, అప్రత్యక్షముగా గ్రంథరూపమునగాని, అవగతము చేసికొనబడినవియై, ధీయుక్తమైన ప్రతిబింబములను జీర్ణము చేసికొన్నప్పుడే, శ్రోతయొక్క హృదయమున స్థిరమైన ముద్రను వేయు చున్నవి. ఉపనిషత్పఠనము నిద్రాబద్ధకముతో చదువు అరుకానుల అపరాధ పరిశోధక నవలానుభవము వంటిదికాదు.

ఎవడు బోధచేయగలడో వాడొక విచిత్రవ్యక్తి. యథార్థములో అర్హత గల విద్యార్థు లరుదైనట్లే, అర్హతగల యధ్యాపకులుకూడ అరుదే. యథార్థ మైన గురువు సత్యముయొక్క స్వానుభవముచే గలిగిన దివ్యుడు మాత్రమే గాదు. అతడు ఉపనిషద్గ్రంథముల నన్నిటిని తఱచి చూచిన జ్ఞాననిధి కావలెను. మన పవిత్రగ్రంథమగు మాండూక్యోపనిషత్తులో

గురువుయొక్క అర్హత లిట్లు చెప్పబడియున్నవి.—"శ్రోత్రియం,— శాస్త్రజ్ఞానము కలిగినవాడు; బ్రహ్మనిష్ఠం—బ్రహ్మానుభవము గలవాడు". పండితులలో మొదటిది గలదు గాని రెండవది పూర్తిగా లోపించినదనే చెప్ప గలము. ఏలన, ఆ పరమసత్యమైన యాత్మానుభవము వారిలో లేకపోవుట యే దానికి కారణమగుచున్నది. చాలమంది సాధువులు సన్యాసులు ఆత్మా నుభవము కలిగినవారైనప్పటికి దురదృష్టవశాత్తు వారిలో శాస్త్రగ్రంథముల పరిజ్ఞానముండదు. ఈ రెండు రకములవారును గురుస్థానము నాక్రమించు టకు తగినవారు కారు. ఈ యుద్దేశముతోనే మృత్యుదేవత "తగిన గురువు దొరకుట యాశ్చర్యమే" యని పలుకుచున్నాడు.

దీర్ఘజటలు గలిగి నిద్రాహారములు మాని దిగంబరుడైనవాడే గురువని యర్థము చెప్పకొనరాదు. బాహ్యవేషములు గురువుయొక్క యర్హతను తెలుపునవి కావు. జాగ్రత్త! అనేకమంది జిజ్ఞాసువులు యీ బాహ్యవేషమునకు మోసపోయి కపటసన్యాసుల వలలో చిక్కుకొనుచున్నారు.

'గ్రహించు వాడుండుట యాశ్చర్యమే'—సంపూర్ణ మానవజాతిలో నిజముగా తమ జీవితములో వాక్కునకతీతమైన ఆనందమును పొందు వారెంత కొద్దిమంది! వినుట కవకాశమే యరుదుగా కలుగుచున్నది. అనిన, వినినప్పటికి ఆ సూక్ష్మవిషయమును పూర్తిగా నర్థముచేసికొని జీర్ణించుకొనువారు మరియు నరుదు. విద్యార్థియొక్క సంశయములనుతీర్చి యీ పరిపూర్ణతత్త్వముతో నైక్యముచేయగల గురువు అరుదైనవారిలో నరుదు. ఈ మూడు అనుగ్రహములు కలుగునంత యదృష్టశాలి యయి నప్పటికినీ గురుముఖతః శాస్త్రములు వినగనే యర్థముచేసికొని ఆత్మానుభవ మును పొందువాడు అదృష్టవంతులలో నదృష్టవంతుడు—అని మృత్యు దేవత చెప్పెను.

మిత్రులారా! అట్టి యరుదైన, కఠినమైన విషయమును మేము సాధించుటలో సాఫల్యమును పొందగలమా యని సంశయపడవలదు. ఎందుకు కూడదు? జ్ఞానయజ్ఞమును ప్రతిదినము వినువారిలో మీరు కొద్ది మంది కారా? ఈ భూప్రపంచములో నీ నిర్బాధ స్వేచ్ఛాచారము గల రోజులలో, గుంపులుగుంపులుగా కోట్లకొలది జనులు దుఃఖములచేత కాల్చ

జడి పిశాచప్రీతిగా కన్నీరు కార్చుట లేదా? కావున యటువంటి కోట్లకొలది జనులలో జీవన విజ్ఞానమును వినుచున్న మీ కొద్దిమంది యదుపయిన వారుకారా? నిజమైన తత్త్వాన్వేషి యెన్నడు నిరాశావాది కాకూడదు. ఎల్లప్పు డతను ఆశావాదిగనే యుండవలయును.

మీవెనుక కోట్లకొలది జనులు పరిణామ శ్రేణికయొక్క అడుగు మెట్టుమీదే యున్నారని జ్ఞాపకముంచుకొనుడు. బ్రహ్మవిద్య మానవ పశువునకు మిక్కిలి యపదు, కష్టముకూడాను. పరిణామములో మానవుడు మనుష్యత్వస్థితిలో నున్నప్పుడు జీవితలక్ష్యము సాధించుట, పరిపూర్ణత్వ దేవాలయములోనికి నడచుటకు యెన్నుకొను ప్రశ్నమిదనే యథారపడి యున్నది. కావున ఆశావాదులై యుండుడు. అట్లు కాలేకపోయిన శ్రీ చిన్మయానంద దగ్గఱనుండి దీనిని గ్రహింపుడు. "నీవు అర్హతగల యధికారివి. ఈ జన్మలోనే యీ పరమవిజయమును - భగవత్ప్రాప్తిని కొంచెము ప్రయత్నము చేసినయెడల తప్పక సాధించగలవు—జంకవద్దు—సంశయింపకుము—ముందుకు నడువుము. దానిని పొందుము."

శ్లో॥ న నరేణావరేణ ప్రోక్త ఏష సువిజ్ఞేయో
బహుధా చింత్యమానః ।
అనన్యప్రోక్తే గతిరత్ర నాస్తి అణీయాన్
హ్యతర్క్య మణుప్రమాణాత్ ॥ ౮ ॥

బహువిధ చింతన చేయదగినదగుటచే ఆ యాత్మ, హీనబుద్ధులచే బోధింపబడినదై తెలిసికొనుటకు శక్యముకాదు. కాని ఆ యాత్మ బ్రహ్మైక్యము పొందిన గురువుచేత బోధింపబడినదైన దానిని పొందు విషయమై యెట్టి సందేహమును లేదు. ఆ యాత్మ అణువుకంటె అణువగుటచే కేవల వాద మాత్రముచేత సిద్ధించునది కాదు.

పూర్వ శ్లోకములో వివరించినదాని నిందుకూడ వివరించుచున్నాడు. మరలమరల దృఢపఱచుటకుగాను మృత్యుదేవత ముందు చెప్పినదాని

లోని తాత్పర్యమునే మరల నిందు చెప్పుచున్నాడు. కేవల పుస్తక పరిజ్ఞానము కాని, కేవల ఆత్మానుభవము గాని ప్రపంచమును సేవించుటకు తగిన గురువునకు సంపూర్ణ లక్షణము కావని ముందే తెలిసికొంటిమి. మఱియు శాస్త్రజ్ఞానము, ఆత్మానుభవము కలిగినవాడీ శ్రుతిమంత్రములను బోధించినయెడల సావధానియైన విద్యార్థి తత్క్షణమే యా జ్ఞానమును పూర్తిగా గ్రహింప గలుగుచున్నాడు.

ఈ శ్లోకములోని "అనన్యప్రోక్త" "గతి" అను నీ రెండు పదములును నాలుగు విభిన్నార్థములు వచ్చునట్లు శ్రీ శంకరులు వ్యాఖ్యానించిరి.

(1) ద్వైతరహితమై ఆ అద్వైతస్థితిని పొందిన గురువుచేత ఈ జ్ఞానము బోధింపబడినట్లైన యా బోధలో విద్యార్థికి సంశయము లుండనే యుండవు.

(2) విద్యార్థియొక్క ఆత్మగానే ఆ పరమాత్మ బోధింపబడినట్లయిన అచట సంశయము ఉండనేయుండదు.

(3) 'గతి' అను పదము మార్గము అను నర్థమై యుండవచ్చును. ఆ యర్థమే సరియైనదయిన ఆత్మైక్యమునుగూర్చి బోధింపబడినవానికి మరలనీ సంసారమార్గములో ప్రయాణము చేయుటయే యుండదు.

(4) "గతి" యనునది చింత (సంశయము) అనికూడ నర్థము నిచ్చుచున్నది. ఈ పైవిధముగా నర్థము చెప్పుకొన్న ఆత్మానుభవము గల గురువుచేత బ్రహ్మవిద్య బోధింపబడినచో శిష్యుని హృదయములో సందేహ లేశముండుటకు అవకాశమే లేదు.

కొంతమంది విమర్శకులు శ్రీశంకరులు తమ మతానుసారముగానే యీ యుపనిషత్తుకు వ్యాఖ్యానము చేయుచున్నారని తలచెదరు. వారి మతప్రకారము "అనన్యప్రోక్తే—గతిః—అత్ర—నాస్తి" అనుదానికి సూటియై సామాన్యమైన అనువాదము—'ఇది యితరులు చెప్పనిది, వేరు మార్గములు లేనిది'. ఈ అనువాదము చాల సులభమైనదనుట నిజమే కాని నిస్సారమును దారుణమునుకూడ నగుచున్నది.

శకుంతలయొక్క పవిత్రత, పారిశుద్ధ్యము, సౌందర్యము, మహత్త్వము స్వార్థాత్మములైన ఉల్లాస విలాసాదాదులు చితిపై కాలి చితికిపోవు ఆమె కంకాళములో లేవు. సరిగదా! అవి మరింకెవరియందు గోచరించినను చిఱునవ్వులు నవ్వి ప్రేమపూరితమైన పులకలను కలుగజేయవు. కావున కేవల పదపదార్థానువాదము మూలములోని సౌందర్య మహత్త్వమునకు గొడ్డలిపెట్టగుచున్నది.

ఇట్టి వివిధ వ్యాఖ్యానములను యిచ్చుట వివరించుటలో గల యభి ప్రాయము శ్రీశంకరులుగాని యితర వ్యాఖ్యాతలుగాని యెంత సూక్ష్మముగా మన మతగ్రంథములను పరిశీలించి పరిశోధించి ఆ పరమసత్యమును నెలకొల్పుటకు పరిశ్రమ చేసిరో, దానిని మీకు తెలియపఱచుటయే యగు చున్నది. ఆ బుద్ధిసూక్ష్మత, మనశ్శాంతి, శైలిలోని ప్రశాంతత, నిష్కా పట్యము, భక్తి విశ్వాసము లనువానిని కలిగి పరిపక్వ హృదయములు గల యా మహాత్ములు తన బల్లయొద్ద కూర్చుండి గ్రంథములలోని కెట్టి పరమార్థ విషయమును చొప్పించిరో, దానిని మనబోటివారము, ఒంటరిగా గాని నలుగురితో కలిసిగాని ధ్యానించుటనుగూడ నాశించలేకున్నాము. సూక్ష్మ ముగా చెప్పవలయునన్న మనము ఆ శంకరుల నిర్ణయములను యథా తథముగా గ్రహించుటయే బుద్ధికుశలత. ఈ యుద్దేశముతోనే నేడు మన మీ రెండు పదములమీద శంకరులవారి నాలుగు వ్యాఖ్యానములు వివరిం చుటకొఱకు మన చర్చల నింత పొడిగించితిమి.

శ్లో॥ నైషా తర్కేణ మతిరాపనేయా ప్రోక్తాన్యేనైవ
సుజ్ఞానాయ ప్రేష్ఠ ।
యాం త్వమాపః సత్యధృతిర్బతాసి త్వాదృఙ్నో
భూయా న్నచికేతః ప్రష్టా ॥ ౯ ॥

ఈ జ్ఞానము వాదములచేత పొందదగినదికాదు. కాని ఓ ప్రియమైన నచికేతా! భేదభావము లేని గురువుచే బోధింపబడిన నది సువిజ్ఞేయమగును.

నీవు దానిని పొంది ఆ సత్యమునందు స్థిరపడితివి. ఓ నచికేతా! నీవంటి జిజ్ఞాసువులు మరల మాకు లభించెదరా?

ఇంతవరకు శిష్యుని అభినందించుటలో సుద్రిక్తుడయిన మృత్యు దేవత మొదటసారిగా శిష్యుని ముఖాముఖిని అభినందించుచున్నాడు. మీది రెండుశ్లోకముల ఫలితముగా మృత్యుదేవత ఆత్మ కేవల తర్కముల చేత పొందదగినది కాదని చెప్పుచున్నాడు. ఈ కేవల తర్కవాదము ఐహిక విషయముల సరిహద్దుల వఱకు మాత్రమే పోగలదు.

అట్టి సత్య ప్రపంచము మనో బుద్ధుల కతీతమై యున్నది. ఈ కఠోపనిషత్తులోని మంత్రములను చర్చించునపుడు మనలోని సత్యము—జీవనజ్యోతి సచ్చిత్‌రూపమైన ఆత్మయే, మనో బుద్ధ్యాదులను వశమందుంచు కొని ప్రేరేపించునదని యిదివఱకే తెలిసికొంటిమి. యదార్థములో పదార్థ ములన్నియు జడములే! ఆత్మతో సంబంధము కలిగినపుడే యివి జీవితములో చలనమును పొందుచున్నవి. మనలోని యీ దివ్యతేజస్సే మనోబుద్ధులకు శక్తి నిచ్చుచున్నది. అప్పుడే అవి అనుభూతులు, కోరికలు వీనిద్వారా పని చేయుచున్నవి, కావున ఆత్మ యీ విధముగా మనోబుద్ధులకు సూత్ర ధారి యగుచున్నది. కాన యవి కేవల సాధనమాత్రములే యనియును తమకు వెనుకనున్న యీ శక్తిని గ్రహించు సామర్థ్యము వానికి లేదని స్పష్టమగుచున్నది. మనమెంత సూక్ష్మదృష్టి కలవారమైనప్పటికిని మన కండ్లు నా కండ్లతోనే చూచుకొనలేముగదా. ఎంత నీవు అలసిపోయినను నిన్నునీవే మోసుకొని ఒక్క అడుగయినను నడువలేవుకదా. ఆ విధముగానే మనోబుద్ధులు ఆత్మను, తాను, వివరించి గ్రహించువిషయముగా నొనర్చు కొనలేవు. గ్రహించి, వివేచించు మనోబుద్ధులనుండి ఆత్మ వేఱుపడ్డచో అప్పుడవి జడములై మృతప్రాయములగును. కారును నడపు డ్రైవరు తన కారునే తనమీదికి నడుపుకొనలేడుకదా! కారు నాపి ముందరి చక్రముల వద్దకు వెళ్లునరికే చక్రములు ఆగిపోవును. అవిధముగానే, బుద్ధికి శక్తినిచ్చి నడిపించు ఆత్మ తన స్థానమును వదలి, ముందు నిలవగానే మనోబుద్ధులు పని చేయక నిలచిపోవును. అనగా నవి ఆత్మను గ్రహించి వివేచింపలేవు.

కాబట్టియే మృత్యుదేవత ఆత్మజ్ఞానమును తర్కవాదముతో తెలుసుకొన లేమని చెప్పుచున్నాడు.

మనోబుద్ధులను యీ సాధారణ జ్ఞానసాధనము లా పరమాత్మను తెలుసుకొనలేకపోయినంత మాత్రమున, అదేదో తెలియరానిది, కోరరానిది, అందనిది, అయిన విషయమునుగూర్చి యీ వేదాంతము చర్చించుచున్నదని మనము నిర్ణయించకూడదు. సర్వవ్యాపి యైన యీ దివ్యతత్త్వమును గూర్చి తమ సన్నిహిత స్వానుభవమును వ్యక్తపఱచిన గ్రంథములే వేదముల కంతమైన యీ యుపనిషత్తులు.

మానవాకారులై భగవత్స్వరూపులైన మహాత్ములు యీనాటి చరిత్రలో కూడ మనకు సమకాలీనులుగా జీవించుచున్న విషయము అందరెఱిగినదే.

ఈ ఆత్మజ్ఞానము దుష్కరముగాదు. పైగా దానిని తెలిసికొనుటకు మనకు జన్మసిద్ధమైన యధికారమున్నది. ఉత్తమమైన మానవ జీవితము దీని తెలిసికొనుటవలననే సఫలమగుచున్నది. ఈ చిన్న పరిధినుండియే పవిత్రతను, శాస్త్రీయపద్ధతిమూలముగా భగవంతుని ఆకారమును, శక్తిని, బుద్ధిని సంపూర్ణత్వమును పొందుచున్నాము. మొదట తెలిసికొని తుదకు యేతత్ స్థితిని పొందుటయే జీవన పరిణామము. మానవున కొక్కనికే యిట్టి సాధనములు కలవు కావున యతడు తనంతట తానే వానిద్వారా ప్రకృతిసహాయము లేకుండ శీఘ్రముగా నా స్థితిని పొందగలుగుచున్నాడు. ఈ జ్ఞానమే బుద్ధిగమ్యమైనదైనచో ఆ సత్యము బుద్ధిచేత పొందరానిదని చెప్పు మృత్యుదేవత వాక్యములలోని యభిప్రాయమేమి? ఈ బుద్ధియొక్క అశక్తత శ్లోక ప్రథమపాదమందలి రెండవభాగమున ఉక్తమైనది. అది అనేక విధములుగా నాలోచింపదగినది. ఈ వేదాంతక్షేత్రములో మనస్థూలబుద్ధిని మాత్రమే యుపయోగించి పరిశీలించినచో నీ ప్రశ్నపై వివిధములైన నిర్ణయములు గోచరించును.

అన్ని పరీక్షలకు వేదాంతజ్ఞానబోధకు నర్హుడగుటచేతనే మృత్యుదేవత తన ప్రథమోపన్యాసమును ప్రారంభింపక పూర్వమే యిట్లు చెప్పుచున్నాడు: "నీవు నీ లక్ష్యమగు బ్రహ్మవిద్య నిదివఱకే పొందితివి."

ఆత్మజ్ఞానమును పొందుట కంతశ్శుద్ధి కలుగుటయే యాలస్యము. అది కలిగి నియమవంతుడయినయెడల దివ్యానుభవ సామ్రాజ్యములోనికి మౌనముగా నాత్మను తెలిసికొనుటవలన మెల్లగా ప్రాకుచున్నాడు. కరుణార్ద్ర హృదయుడైన ఆ యమధర్మరాజుయొక్క హృదయకుహరమునుండి "నీవంటి జిజ్ఞాసువులు మాకింకను కలుగుదురుగాక" యన్న ప్రార్థన బయటికి వచ్చెను." ప్రచారముచేయ పట్టుదల గల ప్రతి గురువుయొక్క తీవ్రమయిన కోరికయే యిది. ఇట్టి ఆదర్శదృష్టితో నవలోకించిన గురువులే అరుదుగా కన్పింతురు. ఇట్టి స్థితి గురువర్గమునకే గాక శిష్యజాతికికూడ చాల విషాదకరమైన విషయము. ఇవి యెక్కువ జీతముకొఱకు స్కూల్ మాష్టర్లు నమ్మెకట్టు రోజులు కావున జీతములు కట్టు విద్యార్థులే గురువునకు యజమాను లగుచున్నారు. తమ కర్థము గానట్లు బోధించి చిక్కులలోనికి దింపు గురువును తక్కువగా జూచుట విద్యార్థులకు సహజమేకదా!

శ్లో॥ జానామ్యహం శేవధిరిత్యనిత్యం నహ్యధ్రువైః ప్రాప్యతే హి ధ్రువం తత్ ।
తతో మయా నచికేత శ్చితోఽగ్నిరనిత్యై ర్ద్రవ్యైః ప్రాప్తవానస్మి నిత్యమ్ ॥ ౧౦ ॥

ఆ స్థిరమైన యాత్మ యీ యస్థిరములైనవానిచే పొందబడదని నాకు స్పష్టముగా తెలుసును. నేను "శేవధి" (నిధి) అనిత్యమని తెలుసుకొన్నాను. అయినప్పటికి నాచే నచికేతాగ్ని వేల్వబడినది. దాని చేతనే ఈ నిత్యత్వమును పొందియున్నాను.

ఇట్లు విద్యార్థిని ప్రశంసించుటలో మృత్యుదేవత తన యజ్ఞానమును జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని పొల్చుకొనుచున్నాడు. ఇప్పుడు క్రొత్తగా జ్ఞానము కల్గుటచే నా యపరాధమును సరిదిద్దుకొనినప్పటికి, తాను పూర్వము చేసిన కర్మల ఫలముగా కొంత బాధపడవలసినవా డగుచున్నాడు. తనకు "నిధి" యొక్క అనిత్యత్వమునుగూర్చి తెలియును. కర్మ అనిత్య పదార్థముల ద్వారానే చేయబడును. అనిత్య వస్తువులచే చేయబడిన కర్మలయొక్క ఫలములుగూడ ననిత్యములే గదా! మట్టిముద్దనుండి బంగారు నగను

చేయువలచుట వ్యర్థప్రయత్నమే గదా! మానవుడు అనంతానందమును కోరువాడై శ్రేయోమార్గము నవలంబించి శాస్త్రోద్దిష్టములైన యాగాది కర్మలు చేయుచున్నాడు. స్వర్గీయానందముకూడ ఆ నిత్యవస్తువుతో పోల్చి నప్పుడు అశాశ్వతమే యని మృత్యుదేవత సూచించుచున్నాడు.

అహంభావపూరితులగు జీవులు మానవులుగానున్నప్పుడు తామున్నత పదవులు పొందుటకై ఆశతో తగిన కర్మలనుచేసి వానికి తగిన జీవితమును గడపిరి. కావున, నా కర్మఫలము ననుభవించుటకొఱకు, వేదకాలములో వారు మూర్తరూపములో భావించుచున్న యీ అగ్ని, వాయు, ఇంద్ర, సూర్య, చంద్ర, వరుణాది దేవతల పదవులు వారికివ్వబడుటచే వారినాడు ఈ రూపములనుదాల్చి ఆయా పదవులను స్వీకరించిరి. అనగా పూర్వము మానవులు ఇంద్రాది దేవతల పదవులను కోరినవారై వానికి తగిన యజ్ఞ యాగాది కర్మలను చేసెడివారనియు, ఆ యాగాది కర్మల ఫలితముగానే వారు ఆయా దేవతలపదవులు పొందగలిగిరనియు తాత్పర్యము. ఇదియే సమస్త వేదాంతులకును ముఖ్యముగా వైశేషిక మతస్థులకు గల గట్టి నమ్మకము. ఇట్టి విశ్వాసమునకు అధికారపూర్వకమైన కారణము చెప్పువాడై మృత్యు దేవత తాను మానవుడుగా నున్నప్పుడీ నచికేతాగ్నిని వేల్చితినని దాని ఫలి తముగానే యిప్పుడీ మృత్యుదేవతయొక్క ఆసనమును స్వీకరించ గలిగినా నని చెప్పుచున్నాడు.

"నేనీ నిత్యపదవిని పొందితిని" ఇచట నిత్యమనగా సంబంధార్థ కము. మానవులతో పోల్చిన యీ పదవి నిత్యమైనదే అనగా నిత్య మృత్యువుగల మర్త్యులతో పోల్చిన ప్రళయకాలమువఱకు శాశ్వతముగా స్థిర ముగా నుండు మృత్యుదేవతయొక్క జీవితము నిజముగా నిత్యమేగదా!

మృత్యువు తాను మర్త్యుడుగా నుండి యీ నచికేతునివలె తత్త్వా న్వేషుడై యున్నయప్పటి తన యభిప్రాయములను, ఇప్పటి యీ వివేక వైరాగ్యములతో గూడిన నచికేతునితో పోల్చుకొని, తన హృదయపూర్వక మైన ప్రశంసలను వెల్లడించుచున్నాడు.

మాక్సుముల్లరు, హ్యూము, మొదలగు కొంతమంది వ్యాఖ్యాతలీ శ్లోకమును నచికేతుడు చెప్పినట్లు వ్యాఖ్యానించి యున్నారు. కాని నచికే తాగ్నిని నచికేతు డప్పుడే తెలుసుకున్నాడు గాబట్టి వారి మత మెంతమాత్ర మంగీకార్యము గాదు.

శ్లో॥ కామస్యాప్తిం జగతః ప్రతిష్ఠాం క్రతోరానన్త్యమ్
అభయస్య పారమ్ ।
స్తోమ మహదురుగాయం ప్రతిష్ఠాం దృష్ట్వా
ధృత్యా ధీరో నచికేతోఽత్యస్రాక్షీః ॥ ౧౧ ॥

కామములయొక్క లాభమును, జగదాధారమును, అంతులేని యాగ ఫలములను, భయరహితములైన యావలిఒడ్డును, గొప్పదై, సర్వవ్యాపియై, మహద్రూపమైన ప్రతిష్ఠ గలిగియుండుటను, మొదలైనవన్నో పొందగలిగి గూడ, ధీరుడవైన యో నచికేతా! అన్నిటిని వివేచన గలవాడవై ధైర్య ముతో త్రోసివేసితివి.

ఈ ఆదర్శ విద్యార్థియందలి సుగుణము లనంతమై, యెడతెగని ప్రశంసా పాత్రములై యున్నట్లు తేచుచున్నది. గురువులో నుత్సాహము పెరిగినకొలది యతడు యీ ఆదర్శ వేదాంతవిద్యార్థియొక్క సుగుణములనధికాధికముగ కీర్తించుచున్నాడు.

సమస్త మానవులకు హిరణ్యాగర్భ లేక బ్రహ్మలోకము లక్ష్యముగా నున్నది. మహత్తత్వము లేక కేవల బుద్ధిగ్రాహ్యములైన యిట్టి అనంతా నందము కలిగి పరిపూర్ణతకు స్థానమైన బ్రహ్మలోకమునుండి ఉపాసకుడైన మానవుడెవడును దూరముగా పోలేడు. అనగా ధైర్యముతో బ్రహ్మలోక వాంఛనుండి తొలగలేడు.

యాగములను చేయు ప్రతివానియందును మనము వివేచించి చూచిన యెడల మానసికముగ బ్రహ్మలోక వాంఛ యుండును. అక్కడ కొంత కాలముండి ప్రళయకాలమందు కైవల్యమును పొందుదురు. అనగా నింద్రియములచే అనుభవింపదగిన సూక్ష్మాతిసూక్ష్మానందములను గూడ పొందగలుగు ఆ బ్రహ్మలోకమునుగూడ తిరస్కరించు తన శిష్యుని చూచి మృత్యుదేవత నిజముగా నాశ్చర్యయుత మానసుడాయెను. ఈ శ్లోకములోని విశేషణములన్నియు ఆ హిరణ్యాగర్భస్థితిని వర్ణించునవియై యున్నవి.

జగదాధారము—హిరణ్యగర్భలోకమే అవ్యక్తమునుండి వ్యక్తప్రపంచమునకు వచ్చునపుడు మొదట వెలువడిన వ్యక్త సృష్టి—దీనికి ఉపమానముగా విత్తనములోనుండి మొట్టమొదట చెట్టుగా పెరుగుటకు ముందుగా ఏ మొలక మొలచునో అదియే మహత్తత్త్వమన వచ్చును. ఆ మొలక మిగిలిన వృక్షమున కెట్లాధారమో అట్లే హిరణ్య గర్భస్థితి విశ్వవ్యాపియైన యీ స్థూలసృష్టికి నాధారము. అనగా ఆధ్యాత్మిక అధిభౌతిక, అధిదైవికమైన సమస్త ప్రపంచములకును యీ హిరణ్యగర్భుడే యాధారము.

"ఉరుగాయం—సర్వవ్యాపి" ఈ పదము ఋగ్వేదములో సోమునికి విష్ణువుకు దూరవ్యాపియై విశాలారంభము గల ఉషస్సుకు విశేషణముగా నుపయోగింపబడినది. శ్రీశంకరమత ప్రకారముగా హిరణ్యగర్భ మనగా మహత్తత్త్వమని అర్థము చెప్పుకొనవచ్చును. "హిరణ్యగర్భ" యనునది మొట్టమొదట ఋగ్వేదములోనిసృష్టిసూత్రమున సృష్టిక్రమములో ముందుగా నుద్భవించినదని వర్ణింపబడినను, యీ యభిప్రాయము తొలి యుపనిషత్తుల లోదైన శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు కాలమనగా వేదాంత కాలములో అభిప్రేతమైనంతగా అభివృద్ధి పొందలేదు. మన మీ యుపనిషత్తులకన్న కఠోపనిషత్తు తరువాతిదన్న శంకరమతములోని యీ యభిప్రాయము కాలవ్యతిక్రమముగా గ్రహింపవచ్చును.

"తెలివైనవాడవగుటచే నీవు వానిని తిరస్కరించితివి"—ఇక్కడ మృత్యుదేవత తన శిష్యునిలో చూచిన వివేక వైరాగ్యములను ప్రశంసించుట స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. యథార్థ తత్త్వాన్వేషియైన నచికేతుడా పరమ సత్యమును తెలిసికొని పొందగోరుచున్న వాడగుటచే మృత్యుదేవత చూపు వ్యామోహములన్నియు నతనికి విసుగెత్తించుచున్నవి. స్వర్గీయానందములను కూడ నతడు తిరస్కరించుచున్నాడు.

7-11 శ్లో॥ ఆ పరమసత్య మాశ్చర్యకరమైనది. అది గ్రంథపఠనముచే అర్థమవునదికాదు. యథార్థ గురువుయొక్క ఆవశ్యకత వివరింపబడినది. యముడు నచికేతుని తన శిష్యునిగా అంగీకరించుచున్నాడు. గురువును మించిన వైరాగ్యము గలవాడగుటచే శిష్యుని ప్రశంసించుచున్నాడు.

శ్లో॥ తం దుర్దర్శం గూఢమనుప్రవిష్టం గుహాహితం
గహ్వరేష్ఠం పురాణం ।
అధ్యాత్మయోగాధిగమేన దేవం మత్వా ధీరో
హర్షశోకౌ జహాతి ॥ ౧౨ ॥

ధీరుడైన మహర్షి తన ఆత్మధ్యానమువలన పురాణమై, చర్మ-చక్షువున కగోచరమై, హృదయకుహరమందు గుప్తమై, సంసారబంధమున చిక్కకొని బుద్ధిమధ్యస్థుడై యున్న ఆ పరమాత్మను కనుగొని హర్ష శోకములను త్యజించుచున్నాడు.

హిరణ్యగర్భ స్థితిని త్యజించిన తరువాత తత్త్వాన్వేషియొక్క మనస్సు దేనియందు లగ్నము కావలెను? ఎచట మిక్కిలి అధికమైన పరిపూర్ణత్వము ను పొందగలుగుదుమో అట్టి సూక్ష్మతరమైనది ఏదైన కలదా? కఠోపనిషత్తు పాఠము ననుసరించు ప్రతివిద్యార్థికి పైప్రశ్నలు కలుగుట సహజమే. ఈ ప్రశ్నలకు గురువుయొక్క జవాబుగా యథార్థమైన ఉపనిషద్భాగము ఈ శ్లోకమునుండియే ప్రారంభించుచున్నది. ఈశ్లోకముతో పరిపూర్ణతత్త్వము యొక్క సిద్ధాంతము, శాస్త్రముయొక్క చర్చకూడ ప్రారంభమగుచున్నది.

ఈ వాక్యములో మృత్యుదేవత మహత్తత్త్వముకంటె సూక్ష్మమైనది నిత్యసత్యమైనది ఒకటున్నదనియు, తత్త్వాన్వేషి దానిని కనుగొని 'అయం అహం అస్మి'—ఇది నేను అవుచున్నాను' అనుదానిని సమీప సంబంధ స్వానుభవముచే తెలిసికొనుచున్నాడు, అనియు చెప్పుచున్నాడు. సర్వాత్మస్థితమగు నిత్యసత్యమైనది ఏది ఉన్నదో దానిని ఈ శ్లోకములోని విశేషణములు వర్ణించుచున్నవి.

పురాణం—ప్రాచీనమైనది. దేహమనోబుద్ధులను, ఇంద్రియములను వశముచేసికొని ఆడించునట్టి ఏ పరమాత్మగలదో, అది ఎప్పుడూ జాతము కాకపోవుటచే ప్రాచీనమే అగుచున్నది. ఘటాకాశము మహాకాశము ఒకటే అయినట్లు, మధ్యను ఘటమున్నను పోయినను ఆకాశమునకు నష్టము

లేనట్లు ఆ సచ్చిదానందము పుట్టలేదు చావనుచావదు. అట్టి జన్మజరామరణ రహితమైన ఆత్మనే 'పురాణము' అని చెప్పవచ్చును.

దుర్దర్శం—చూచుటకు శక్యము కానిది. జరామరణములు గల భౌతిక విషయములకు ప్రాణమిచ్చునదై, వాటిచే ఆవరింపబడినట్లు కనబడునదై, బుద్ధినికూడ వశపరచుకొనిన ఆ సత్యమును నేత్రేంద్రియము గ్రహించజాలదు. నేత్రము కేవలము సాధనమగుటచే దానికంటె ఇతరమైన విషయమునే చూడగలదు. ఆ కన్ను తననే తాను చూచుకోలేదు. దూరదర్శినీయంత్రముద్వారా చూచువాడు ఇతరములను చూచునట్లు దాని ద్వారా ఆ కంటినే చూడలేడు కదా! ఇట్లు ఆత్మ నేత్రేంద్రియ గ్రాహ్యము కాదనుటచేత, ఇతర ఇంద్రియములచేత, మనోబుద్ధులచేత అనుభవించి గ్రహింపబడుటకు ఒక విషయము కాదని శ్రుతి చెప్పుచున్నది.

సంగ్రహముగా చెప్పదలచిన, ఇంద్రియములద్వారా విషయములను గ్రహించునట్లు, మనస్సుద్వారా అనుభవించునట్లు, బుద్ధిద్వారా తెలిసికొనునట్లు, అవే విధముగా వీనిద్వారా ఈశ్వరదర్శనము లేక సత్యజ్ఞానము కలుగదు. అనుభవించువానికి తన ఆత్మవలెనే ఆ సత్యముకూడ ఆత్మానుభవ పూర్వకముగానే తెలియవలసియున్నది.

గూఢమనుప్రవిష్టం—ఏకాంత స్థితియందుండునది. సర్వవ్యాపియైన ఆత్మకు లోని ఏకాంతస్థితిలో నున్నదని పరిమితి కల్పించుట నిజముగా ఆత్మ లేదనుటయే. కాని మృత్యుదేవత నాస్తికుడు, దైవదూషణ చేయువాడు, కాడు. శ్రుతికూడ 'ఇంగర్‌సాల్' (Ingorsol) యొక్క రచనకాదు. ఈ విశేషణమువలన ఆత్మ బాహ్యప్రపంచమునందు లేదనికాదు కాని అది మనలోని సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైన సూత్రము లేక సిద్ధాంతము అని ఇచట శ్రుతి యొక్క తాత్పర్యము.

స్థూలభౌతికావరణము రక్తమాంసాదులతో కూడిన దేహము. అదియే అన్నిటికంటె స్థూలముగా కనబడు ఆవరణ. అందులో ప్రాణకోశమున్నది. ప్రాణము ఆకారములో పదార్థముకన్న సూక్ష్మమైనదని మనకు తెలిసినదే. సూక్ష్మత ఎప్పుడు దాని వ్యాపకత్వము నుద్దేశించి కొలువబడుచున్నది.

ప్రాణముకంటె సూక్ష్మమైనది మనస్సు. ప్రాణముచేత కలిగిన విఘాతములు, శరీరముకంటె అధిక భాగమును ఆవరించియున్నయెడల మనస్సుచేత సృష్టింపబడిన విఘాతములు అంతకంటే ఎక్కువ స్థలమును ఆవరించును. కావున మనలో ప్రాణము ఆవరించిన స్థలముకంటె మనస్సు మరికొంచెము సూక్ష్మప్రదేశమును ఆవరించియున్నది. అనగా ప్రాణమయకోశములో మనోమయకోశమున్నదని యర్థము. ఈ మూడింటితో పోల్చి చూచిన విజ్ఞానమయకోశము మరియు సూక్ష్మతరమైనది. దానికంటె సూక్ష్మతమమైనది ఆనందమయకోశము.

ఆత్మలేక ఆ దివ్యజ్యోతి ఈ పంచకోశములను వశమందుంచుకొని వానికి శక్తినిచ్చి నడపించుచున్నది. కావున అచేతన పదార్థములను చేతనములుగా చేయు ఇట్టి ఆత్మ నిజముగా సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైనదే. అది మనలోని పవిత్రాతిపవిత్రమైన స్థానములోనున్నది. ఈ ఉద్దేశముతోనే శ్రుతి ఆత్మ ఏకాంతస్థలమందున్నదని చెప్పుచున్నది. ఇది నీరు మంచులోను ఆవిరి జలములోను ఉన్నదని చెప్పుటతో సమానముగా నున్నది.

నిహితంగుహాయాం—వేదములు సమ్మతించిన సనాతన ఆర్యుల యొక్క మతము. ఆ ఆత్మ హృదయకుహరములో నున్నదనుట ఈనాడు కూడ అంగీకరించిన విషయమే. చూచునదే నమ్ముట అను మతము గల సూక్ష్మదర్శినితో చూచు వైజ్ఞానికి బుద్ధి బుఱ్ఱలోఉన్నది అనునది సిద్ధాంతమగుటచే ఈ పైవాక్యము అసంబద్ధముగా తోచవచ్చును. కాని మనము ప్రయోగశాలనుండి గ్రంథాలయమును ప్రవేశించి ఆ మహాకవులు బుద్ధిని గురించి చెప్పినవారి అభిప్రాయములను వినినయెడల, అవి చాల విభిన్నముగా నుండును. మార్దవానుభూతిరహితమైన బుద్ధి పశుత్వమునకు దారి తీయునని తెలుపుటకు అమరకవి షేక్స్పియరు తన నాటకములో మరువరాని పాత్రలయొక్క హాస్యచిత్రణద్వారా తెలిపియున్నాడు.

కవులు, పండితులు, చింతకులు, వేదాంతులు, చూడగా ఒక్క వైజ్ఞానికులు తప్ప మిగత అందరు హృదయమాధుర్యముతో బుద్ధి సమ్మేళనము చెందినపుడే శాశ్వతమైన యోచనలు ఉద్భవించునని ఏకగ్రీవముగా ఉద్ఘోషించియున్నారు.

ఈ అధ్యాత్మిక ఆత్మాన్వేషణలోకూడ ఈ బుద్ధి హృదయభావములతో ఏకీభవించిననే ఫలము చేకూడును. బుద్ధి హృదయకుహరమున నివసించు చున్నదని ఆత్మజ్ఞానము బుద్ధి హృదయములయొక్క అనంవయుతమగు సంయోగమున చేకుదుననుటయే వేదములన్నియు ఒప్పుకొనిన సత్యము.

గహ్వరేష్ఠం—దుఃఖకరమైన పరిసరముల నడుమ నుండుసట్టిది. మాయామోహితుడై తన కామక్రోధాదులకు, ఆశాప్రతీకలకు నీచమైన వ్యతి రేక గుణములగు అసూయా ద్వేషములకు, లొంగి బానిసజీవితము గడపు వానికి హృదయకుహరము ఎల్లప్పుడును వెఱ్ఱిసెత్తించు యోచనలతో కూడు కొనియుండును. వీటిమధ్య సంసారియొక్క బుద్ధి ఎక్కువ పనిచేసి అలసి, సొలసి, ఊనమైనదై ఆ నిత్యసత్యమును - ఆత్మస్వభావమును ఆలోచించి తెలిసికొనుటకు సమర్థము కాకున్నది. కావుననే ఈ పదము—'గహ్వరేష్ఠం' అనునది యుక్తముగానే ఉపయోగింపబడినది.

ఇట్లు గ్రహించ శక్యముకానిది తెలిసికొనుటకు వీలులేనిది అయిన యెడల, అట్టి ఆత్మస్థితిని పొందుటకుగాని, తెలిసికొనుటకుగాని శక్యము కాదని ప్రకటించుట కాదా? కాని భారతీయ వేదాంతి జీవితమును అను భవము లేక కేవల దర్శించుటతోనే తృప్తిపడడు. హైందవతత్త్వమునకు వ్యవహార రూప ఆకాంక్షలకు తగినట్లు ఆర్యులు 'జీవితమార్గము' అను దానిని ప్రకటించి సర్వసంపూర్ణమైన ఆత్మస్థితిని అనగా దైవత్వస్థితిని అను భవ పూర్వకముగా సూచించియున్నారు. అదియే ఈ శ్లోకములో సూక్ష్మముగా ప్రకటింపబడినది.

అధ్యాత్మ యోగ - ధ్యాన విధానము. ఈ ఉపనిషత్తులో ఈ పదము ఈ ఒక్కచోటనే ప్రయోగింపబడినది కాబట్టి దీనిలో యముని ఉద్దేశ మేమో తెలిసికొనుట కష్టము. సంపూర్ణ ఉపనిషత్తులోను 'యోగ' అను పదమును సూచించు అవకాశము కలుగుటకు ఇదియే మొదటిసారి. 'యుజ్ - (కలు పుట, ఐక్యపరచుట) ధాతువు నుండి 'యోగ' అను పదము వచ్చినది. తొలి కాలములో ఈ ధాతువుయొక్క యుపయోగము అశ్వములనుగాని ఎడ్లనుగాని పూన్చుట యను అర్థములో ఉపయోగింపబడినది. తరువాత

కాలములో ఈ పదము సంపూర్ణ శాస్త్రముగా మారి దేహముయొక్క అయా సము లేక క్రమశిక్షణ అను అర్థము గలదైనది. మనస్సుయొక్క శిక్షణ అను అర్థములో ఏకాగ్రత లేక ధ్యానము కలిగియుండుట కావున శ్రీ శంక రులవారు ఈ రెండర్థములను జతపరచి 'యోగ' అనగా గాఢ ధ్యానము, లేక సమాధానము అనియు, దానిచేత బాహ్యవిషయములనుండి మన మనస్సును మరల్చుట అనియు వివరించిరి.

ప్రారంభదశలో కఠోపనిషత్తులో ఉపయోగింపబడిన యోగము ధ్యానమను సానుకూలమైన అర్థము కలదగుచున్నది. కాని తరువాత చరి త్రలో అనగా పతంజలి యోగ శాస్త్రములో ఈ పదమునకు బలవంతముగా ఇంద్రియనిగ్రహమనియు, శారీరక క్రియలనుండి క్రూరముగా విర మించుట యనియు అర్థమున్నది.

ఆత్మ పవిత్రీకరణము అను ధ్యానముద్వారా అలభ్యమైన ఆ ఆత్మ జ్ఞానము లభ్యమగుచున్నది. ధ్యానము ఒక సాధన. దానివలన మనస్సు పవిత్రమై తత్ఫలితముగా ఏకాగ్రత కలిగి, ఆత్మభావము మరియొక విషయ చింతనయందు సంచరించక, ఆత్మయందే కేంద్రీకృతము కాగలదు. వ్యతి రేక భావములనుండి విడివడి నిర్మలమైనది అయినప్పుడే ధ్యానియొక్క మనస్సు ఆత్మయందే కేంద్రీకృతమై ఇతర విషయ వ్యాపారములనుండి తొలగి, విజయవంతము కాగలదు.

సత్య ప్రకృతియందు ధ్యానము చేయు ధ్యాని, తన పవిత్రానుభవములో, దైవత్వానుభవము కలిగినటుల తెలిసికొనుచున్నాడు. సాధారణముగా బాహ్యవిషయములను తెలిసికొని వాటిని పొందుటకు చేయు సాధన పద్ధ తులకంటెను, ఆత్మను తెలిసికొను పద్ధతిలో, ఒక ప్రత్యేక విశేష సాధన గలదు. ఆత్మజ్ఞానముకొఱకు చేయు గంభీరచర్చలనెడి దళసరి పొరల క్రింద, ప్రచ్ఛన్నముగా అణగియుండు అంతః ప్రేరణా శక్తులను ఆ విశేష సాధనచేత అభివృద్ధిపఱచుకొనవచ్చును. ఆత్మతో సంబంధము కలుగ జేయు ఇట్టి పద్ధతినే ఇచట "అధ్యాత్మ యోగము" అను పదము వ్యక్త పరచుచున్నది.

ఈ సత్యము ఇంత సూక్ష్మమై, దానిని సాధించు పద్ధతి ఇంత తికమక గలదై, సాధించు అవకాశములు అరుదై, విజయము సాధించినవారి సంఖ్య అల్పమై యున్నప్పుడు, హిమాలయ పర్వత ప్రాంతారణ్యాము లలో కష్టములకోర్చి, దేహమును శుష్కింపజేసి, అగ్రాహ్యములును ఊహామాత్రమునైన భావములను మాత్రము మననముచేయుట వెఱ్ఱి తనము కాదా!

అవును—ఇంతకంటె ఇచటనే చెమట యూడ్చి పరిశ్రమ చేసి, ఏడ్చి కన్నీరు కార్చి, నిట్టూర్చి నవ్వి, నృత్యము చేసి ఆనందించియుండుట చాల మేలు కదా! ఇటువంటి ప్రశ్న వేయువాడు ద్విపాద పశువుకంటె మేలు కానిచో వానికి చెప్పదగిన జవాబు ఏదియు లేదు. ఎటువంటి అపరిణత మతముకూడ ఇటువంటి నీచ నర కీటకమునకు జవాబు చెప్పలేదు. ఇంక సంపూర్ణ మానవుని దైవత్వమునకు చేర్చు మతములో పరమావధియైన వేదాంత బ్రహ్మవిద్య అట్టి మానవ కీటకమునకు ఎట్లు సహాయపడగలదు! కాని ఈ ఉపనిషత్తు వివేకముగా జీవనము గడపి, ఈ సంసారము కందిరీగ పుట్టవంటి దోషములను, దుఃఖములను, అంతము లేని బాధలను మాత్రమే ఉత్పత్తి చేయుగలదని తెలిసికొని, ప్రశ్న వేసిన జిజ్ఞాసువునకు మాత్రమే ఉద్దేశింపబడినది. అనగా అట్టి సాధకులు ఈ అధ్యాత్మ యోగమును అను సరించినచో దాని ఫలమగు ఆత్మజ్ఞానమును పొందగలరని ఈ శ్లోకము ప్రకటించుచున్నది. శీతోష్ణములు, సుఖ దుఃఖములు, జయాపజయములు, నిందాస్తుతులు మొదలగు ద్వంద్వములతో సంసార సమర సంబంధమైన ఆయుధాగారము నింపబడి యున్నది. దైవత్వమును, జ్ఞానమును అనుభ వించి, ఆత్మపరిపూర్ణత నొందిన ఋషి, మనోగమ్యములైన ద్వంద్వములకు తానే జ్ఞాతయై, తేజస్స్వరూపమై, జీవితములోని వివిధానుభవములకు కేవ లము ప్రేక్షకుడుమాత్రమే అగుచున్నాడు. క్షణ క్షణమును కలుగు అను భవములలో గల క్రౌర్య—దౌష్ట్యములకు అతీతుడై అతడు పైకి లేచు చున్నాడు. మరియు తన సాన్నిధ్యముచేతనే ప్రపంచమును అను గ్రహించి జీవింప జేయుట దైవ-మానవునియొక్క మహత్త్వమును ప్రకటించుచున్నది.

శ్లో ॥ "ఏతచ్ఛ్రుత్వా సంపరిగృహ్యా మర్త్యః ప్రవృహ్యా
ధర్మ్యమణుమేతమాప్య ।
స మోదతే మోదనీయం హి లబ్ధ్వా వివృతం సద్మ
నచికేతసం మన్యే ॥ ౧౩ ॥

"సమస్తమైన ఆనందములకు కారకమైన ఆత్మనుగూర్చి విని, దానిని అర్థముచేసికొని ధర్మరూపమైన ఆత్మను సంగ్రహించి, అణురూపమైన ఆత్మను పొందుటచేత, అతడు సర్వసంపత్కరుడైనాడు. నచికేతునికి ఆ బ్రహ్మసదనము సంపూర్ణముగా తెలుపబడినదని తలచెదను."

ఆ పరమాత్మను నిర్వచించుటకు శక్యము కాదు. నిర్వచించుట యనిన భగవంతుని తక్కువపఱచుటయే. అతడు అనంతుడగుటచేత ఆద్యంతములు గల ఈ భాషలోని పదములు అతనిని స్పష్టపఱచలేవు. అయినప్పటికిని ఈ ఉపనిషత్తులయొక్క విషయము ఆ నిత్యసత్యమే అయిఉన్నది. ఇది విరుద్ధమైన మాట కాదు. ఆ సత్యమును నిర్వచించుటను గాని, వివరించుటను గాని ఈ ఉపనిషత్తు చేయుటలేదు. తత్త్వాన్వేషికి లేక సాధకునకు సాధించు విధమును మాత్రమే ఇది చెప్పుచున్నది. దానిని స్వేచ్ఛగా తన కనుకూలమైన మనోబుద్ధుల సహాయముతో అనుసరించిన సాధకుడు ఆ సత్యాత్మను అనుభవించ గలుగుచున్నాడు. యథార్థానుభవములను సమగ్రముగా వ్యక్తపఱచుటకు భాష చాలదు. నేను అమెరికాకు వెళ్ళి అచట నా స్నేహితునికి లడ్డును వర్ణింపదలచినచో, ఏదో బాహ్యాకారమును లక్షణములను చెప్పగలను కాని మన దేశపు ఆ లడ్డును నోటిలో వేసుకొన్న రుచియొక్క అనుభవమును యథాతథముగా వర్ణించలేనుకదా!

పై శ్లోకములో చెప్పబడిన సిద్ధాంతములను శ్రద్ధగా విని, అర్థము చేసికొని సరిగా ధ్యానము చేసినయెడల, సాధకుడు ఆత్మానుభవమును పొందగలుగుచున్నాడని మృత్యుదేవత ఈ శ్లోకములో చెప్పుచున్నాడు. మనలోని నిజమైన సారమే ఆ విశ్వవ్యాపి యగు ఆత్మ అని తెలిసినతరువాత, మనలోని

మాయామోహములు వానియంతట అవియే తొలగిపోయి ఆ ఆత్మయందే మనకు నిజమైన సంసక్తిని కలుగజేయుచున్నవి.

ఇంతవరకు స్వప్నావస్థలో నుండుటచే మనము మర్త్యుల మనుకొను చున్నాముగాని, నిజముగా మనము ఆ పరమాత్మయే యని తెలిసికొన్నచో మనమానందించుటయే గాక సమస్తపరిమితులను దాటి, కన్నీరు, నిట్టూర్పు నిరాశలు లేని స్థితిని పొందుచున్నాము. మోదనీయం హి లబ్ధ్వా—ఆనందింప దగినదానిని (ఆనందింప కారణమైనదానిని) పొంది, కొంచె మాలోచించిన యెడల మనకు మన నిజమైన ప్రకృతినిగూర్చిన జ్ఞానమే అత్యంతానంద మును కలుగజేయునది అని తెలిసికొందుము. కావుననే మనమీదనే మనకు అంతులేని ప్రేమ.

ఒక ఉద్యోగస్థుడు తన ఆఫీసులో ఉండగా తన ఇల్లంటుకొనినదని అగ్నినివారణ యంత్రములుకూడా ఆర్పలేక పోవుచున్నవని ఫోనులో తెలిసి కొనిన వెంటనే మూడుదాట్లలో మేడ దిగి టేక్సీని పిలచుచు, రోడ్డుమీద పడెను. ఆ టేక్సీనెక్కి ఎగిరిపడెనో యనునట్లు ఇంటివద్దకు రాగా, అతని తల్లియు భార్యయు చుట్టుమూగిన గుంపుమధ్య దీనముగ ఏడ్చు చున్న దృశ్యము కనబడెను. వారిని సమీపించి తన ఏకైక పుత్రు డచట కనబడకపోవుటచే వారినడిగెను. ఆ పసిపిల్లవాడు ఇంటి మేడమీద ఊయెలతొట్టిలోనే పండుకొని మెల్లగా లేచుచున్నాడని తెలిసెను. ఆ ఉద్యో గస్థుడు అక్కడే నిలబడి చూచుటకు వచ్చిన జనసమూహము నుద్దేశించి దీనాతిదీనముగా ఇట్లు మొఱపెట్టెను: "ఇంత జనసమూహములో ఏ ఒక్కరైనా నా పిల్లవానిని తెచ్చి ఇచ్చు కరుణాత్ములు లేరా? నా పిల్లవానిని రక్షించండి. నేను మీకు గొప్ప బహుమతి నిచ్చెదను. నాకు ధన మక్కర లేదు. నాకు నా పుత్రుడే కావలెను. అయ్యో నా పుత్రుడు. రక్షించండి." మరల అత డిట్లు దుఃఖించెను: "అయ్యో! ఒక్కరూ లేరా? ఎవరికిని దీనుడైన ఈ తండ్రిమీద కరుణ గలగలేదా? నా పిల్లవానిని రక్షింపరా?"

ఎవ్వరును ముందుకు రాలేదు. ఆ ఉద్యోగస్థుడు ఆ పిల్లవానిని అట్లే అగ్నికాహుతి గావించెను. ఆ తండ్రి బహుశః ఆ పిల్లవానిపై తనకు సాధారణ

మైన తండ్రులకంటె ఎక్కువ మక్కువ ఉన్నప్పటికిని, ఆ మంటలో పడి, ఆ ఇంటిలో ప్రవేశించి, ఆ పిల్లవానిని బయటకు తేవలయునను ఊహ అతనికి క్షణకాలము పాటైనను కలుగలేదు. కావున ఆ తండ్రి తన పుత్రునికంటె తననే ఎక్కువగా ప్రేమించుకొనుచున్నాడు. తన పుత్రుని రక్షణకొఱకు, తనను తప్ప తన కున్నదంతయు త్యాగము చేయుటకు సంసిద్ధుడైనాడు. ఆ తండ్రియొక్క అంతరాత్మలో ఆ కుమారుడు కేవలము ఒక ఇల్లడగానే భావించియుండవచ్చును. ఏదో పూర్వకర్మచేత ఇవ్వబడినవాడు అనగా ఋణానుబంధుడు అని తలచియుండవచ్చును.

కావున మానవులు తమ్ము తామెక్కువ ప్రేమించుకొనుచున్నా రను విషయము బృహదారణ్యకోపనిషత్తులో ప్రసిద్ధ శ్లోకమున ఇట్లు ప్రకటిత మైనది. తల్లి పిల్లవానిని, వానికొఱకు గాక, వాడు తన కిచ్చు ఆనందము కొఱకే ప్రేమించుచున్నది. అట్లే భర్త భార్యను ఆమెకొఱకు గాక ఆమెవలన కలిగెడు తన ఆనందముకొఱకే ఆమెను ప్రేమించుచున్నాడు. ఇట్లు ఎన్నియో ఉదాహరణలు చెప్పవచ్చును.

సరియే! ఈ విధముగా మనలనే మనము ఎక్కువగా ప్రేమించు కొనుచున్నామనిన మనలో ప్రేమపాత్రమైన ఆ పదార్థమేది? దానిని తెలుసుకొనెదము గాక!

ఈ దేహాంగములలో అంగచ్ఛేదము చేయవలసి వచ్చినపుడు కాళ్లని నఱకుటా, కళ్ళని పొడుచుటా యని యడిగిన మనము కాళ్ళ నర్పించు టకే సంసిద్ధుల మగుదుము. కావున కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియములలో నేదో యొకదానిని ఎన్నుకొనవలసివచ్చిన మనము జ్ఞానేంద్రియములకే ప్రాధాన్య మిత్తుము.

జ్ఞానేంద్రియములలో నొకటగు చెవిలో కురుపు లేచి, దానివలన మనకు ఎక్కువ బాధ కలుగుచున్న దనుకొనుడు. ఆ చెవిబాధ వదలించు టకు డాక్టరు అపరేషను చేయవలయు ననిన మనశ్శాంతి కొఱకు జ్ఞానేంద్రియ మైన చెవినికూడా పోగొట్టుకొనుటకు సిద్ధ పడుచున్నాము. కావున జ్ఞానేంద్రియ ములకంటె మనకు మనస్సే ప్రధానమైనదని సుస్పష్ట మగుచున్నది.

మిత్రులారా! తమ ఆదర్శములను అభిప్రాయములను రక్షించుకొనుటకొఱకు కొరడాదెబ్బలను మరియు అనేక విధములైన బాధలను అనుభవించి మతమునకై ప్రాణము లర్పించువారియొక్క కథలను చరిత్రలో మీరు వినియుండ లేదా? ఈ మననాటి చరిత్రలోకూడ అగర్భ శ్రీమంతులైనవారు తమ సర్వస్వమును తమ ఉద్యోగాభివృద్ధిని త్యజించి దేశ స్వాతంత్ర్యము, విముక్తి కొఱకు కారాగారములందు లాటీదెబ్బలను అనుభవించుటను మనము చూచియేయున్నాము కదా! పై ఉదాహరణలవలన మానసికమైన ఉద్రేకములకంటెను, బుద్ధిలోని ఆదర్శములకు సంస్కృతి గల మానవుడు ప్రాముఖ్య మిచ్చుటవలన మనస్సుకంటెను బుద్ధినే మనము ఎక్కువగా ప్రేమించుచున్నామని తెలియుచున్నది కదా!

ఇట్లు వివేచించి వివరించినయెడల, చివరకు ఈ మనోబుద్ధులకు కూడ కారణమై, వాటి కతీతమైన ఆత్మయే మన కెక్కువ ప్రేమపాత్రమైనదని తేలుచున్నది. ఏలయన, మనకు పరమావధి యగు ఆనందమునకు కారణ మదియేకదా! కావున దేనికొఱకు మనము ఈ స్థూలమైన ఆవరణలను, మనోబుద్ధ్యాదులనుకూడ త్యజించుచున్నామో, అట్టి మనలోని ఆ దివ్యతేజస్సే ఉపనిషత్తు ప్రకారము 'సర్వానందములకు' కారణ మగుచున్నది. తత్త్వాన్వేషి దానితో ఐక్యమును పొందినప్పుడు ఆనందపు టంచులను కొలువ గలుగుచున్నాడు.

మనలోనే ఇమిడియున్న విశ్వవ్యాపి యగు ఆ పరిపూర్ణ శాశ్వత సత్యమును తెలిసికొనుటవలననే, ఉపనిష ద్వ్యాఖ్యానములు, వేదాంత చర్చలు చేసిన ఉత్సాహవంతు లనేకులు దానిని నిస్తబ్ధచలనముగాను, నిర్గుణ నీ రూప పరమాత్మగాను నిర్వచించియున్నారు. ఈ పరిపూర్ణ స్థితి 'చీకటిలో ఆవు లన్నియు నల్లగా ఉన్నవి' అనుటవంటిది కాదు. అది ఆనందోద్రిక్త సత్యజీవనము. "స మోదతే—వాడు ఆనందించుచున్నాడు."

నచికేతునికి మోక్షద్వారము తెఱువబడినది అని చెప్పుట మృత్యుదేవతయొక్క ప్రశంసల సంపుటీకరణమే అగుచున్నది. అనగా నచికేతుడు శ్రుతి మంత్రములను వినునప్పుడే అర్థమును గ్రహించి, ఆత్మానుభవమును బొందు అర్హత గల విద్యార్థి అయియున్నాడని అర్థము.

12-13. శ్లో॥ ఆత్మబోధ ప్రారంభము. గూఢముగా దాచబడిన సత్యము అధ్యాత్మయోగముచేత లేక ఆత్మధ్యానముచేత అనుభవింప బడుచున్నది.

శ్లో ॥ "అన్యత్ర ధర్మాదన్యత్రాధర్మాదన్యత్రాస్మాత్
కృతాకృతాత్ ।
అన్యత్ర భూతాచ్చ భవ్యాచ్చ యత్తత్ పశ్యసి
తద్వద" ॥ ౧౪ ॥

నచికేతుడు చెప్పుచున్నాడు - నీవు ధర్మాధర్మములకు భిన్నము గను, కృతాకృతములకు అనగా కార్యకారణములకు అతీతముగను, భూత భవిష్యత్తులకంటె అన్యమైనదిగను దేనిని చూచుచున్నావో దానిని నాకు చెప్పుము.

గురువుయొక్క అనంత ప్రశంసలకు శిష్యుని సమాధాన మేమనగా— తన ప్రాతప్రశ్ననే సంశయచ్ఛేదముకొఱకు భిన్నశబ్దములలో మరియొక విధముగా అడుగుటయేయని తెలియవలెను. తత్త్వాన్వేషి నిందాస్తుతులకు చెవి యొగ్గడు; కన్నుల నప్పగింపడు. ఏకాగ్రతతో, తన "సమస్యా పరిష్కారము" అను ఒక్క భావమునుమాత్రమే అత డనుసరించును. పరిసరములకు, గురుముఖమునుండి వెలువడు స్తుతులకు అచేతనుడై, చెవులొగ్గక, నచికేతుడు గురుముఖతః వచ్చు జ్ఞానోత్తరమునకే చెవులప్ప గించినాడు. మిగత అన్నిమాటలు అతనికి అర్థరహితమైన వాగుడుగానో, మందమై ధ్వనిరహితమైన శబ్దముగానో తోచును. ఈ సందర్భములో నిచట తత్త్వాన్వేషియైన నచికేతుడు ఆత్మస్వభావమును ప్రశ్నించుచున్నాడు. ఇది విషయమును తప్పించుకొనుటకుగాని, తన తెలివితేటలు ప్రకటించు కొనుటకుగాని చేయు నిష్ఫల ప్రయత్నము కాదు! ఇది, అంతవరకు అతడు తన జీవనఘట్టములనుగూర్చి స్వతంత్రముగ మననము చేయుటవలన పొందిన బుద్ధివైశాల్యమును సూచించునదై యున్నది. ప్రత్యేకముగా గాని

మొత్తముగా గాని ఈ ప్రశ్నలోని మూడు భాగములను పరిశీలించినయెడల పై విషయము స్పష్టమగుచున్నది.

ఇతని ప్రశ్న ధర్మాధర్మముల కతీతమై, కార్యకారణములు కానిదై, భూత భవిష్యత్తులకు సంబంధించని ఆత్మను సూచించుచున్నది. ధర్మాధర్మములు అని చెప్పుటవలన మనకు, సుఖదుఃఖములు, జయాపజయములు, ఆశా నిరాశలు, ఆరోగ్యామయములు అను ద్వంద్వములు స్ఫురించుచున్నవి. ఆ పరమ సత్యము అద్వైతమగుటచే దానికి సహజముగనే ఈ ద్వంద్వములతో ఎట్టి సంబంధము లేదని తెలియుచున్నది. అధర్మమున్ననే ధర్మమును, చీకటి ఉన్ననే వెలుతురును తెలిసికొందుము. మరణము లేకున్న జీవితము అర్థరహితమే! కావున ఆ సత్యమును ధర్మము అన్నచో అధర్మముకూడా ఉండవలసియుండుటచేత అది పరిమిత మగుచున్నది. సహజముగా విభిన్నమైన రెండు వస్తువు లున్నచో పరిమితి తప్పక ఏర్పడును. ఉదాహరణకు: గ్లాసులో సగము పాలుండి మిగతా సగము నీటితో కలిపి నిండుగా చేసిన మనము గ్లాసునిండ పాలు అని చెప్పలేము. ఏలయన నీరు పాలకు ఒక హద్దు కల్పించినది. అట్లే ఆ సత్యమును ధర్మమైనదిగ చెప్పిన దానికొక హద్దు కల్పించినవార మగుదుము. కావున అది అశాశ్వతమైనది ఆద్యంతములు గలది అగుచున్నది. అప్పుడు శాస్త్రములందు క్రమశిక్షణ పొంది సంస్కృతి గల ధీచింతనల సంపుటి ఒకటి ఈ ప్రశ్న వెనుక ఉన్నదని తెలిసికొనవలసియున్నది.

ఇట్లే తాను ధర్మరూపము కానప్పటికీ, ధర్మాధర్మములకు ఏది కారణమగుచున్నదో, అట్టి శాశ్వత దివ్యసత్యముయొక్క వివరణను గూర్చియే ఆ బ్రాహ్మణ బాలుడు మృత్యుదేవతను ప్రశ్నించుచున్నాడు. పవిత్ర చేతనమై, శాశ్వత సత్యమై, నిత్య సాక్షియై ధర్మాధర్మములను రెండింటిని ప్రకాశింపజేయు ఆత్మయొక్క వివరణమునే ఈ ప్రశ్న ఆకాంక్షించుచున్నది.

వీధిదీపము వీధిని ప్రకాశింపజేయుటయే గాక ఎటువంటి వస్తు సముదాయము దాని సరిహద్దులలోనికి వచ్చినను దానినికూడ ప్రకాశింపజేయుచున్నది. ఆ దీపము కేవలము సాక్షిమాత్రమైనదే. అది నూతనదంప

తులు వచ్చినపుడు ప్రకాశించుటకు సంతోషమును గాని, త్రాగుబోతు వచ్చునపుడు ప్రకాశ మిచ్చుటలో కైపును గాని, శవమును తీసుకొనిపోవునపుడు ప్రకాశము కలుగజేయుటకు దుఃఖమునుగాని పొందదుకదా! వాటి గుణాగుణములను లక్ష్యపెట్టక తన పరిధిలోనికి వచ్చిన ప్రతి వస్తువును ప్రకాశింపజేయుట దీపమునకు సహజ గుణమే.

ఆ విధముగనే సర్వసాక్షియై సర్వజ్ఞుడై, సర్వజీవులకు సర్వప్రకాశములకు కారణభూతుడైన ఆ ఆత్మ మనలో వెలుగొందుచున్నది. దానివలననే మనము ధర్మాధర్మము లనే భావములను మన మనోబుద్ధుల సహాయమున తెలిసికొనుచున్నాము. యథార్థముగా ధర్మాధర్మాతీతమైన ఈ ఆత్మ మహత్తరమైన సాక్షిమాత్రమే కావున నిది ధర్మాధర్మములకు భిన్నమైయున్నది

ఇక ప్రశ్నలో రెండవ బాగమును తీసికొందము: కార్యముగాని కారణముగాని కానిదానినిగూర్చి విచారింతము. ప్రతి కార్యము కారణము యొక్క ఫలరూపమే. కావున కాలమాన పరిస్థితుల మార్పును సూచించు కారణముయొక్క రూపాంతరమే ,కార్యము; అది రూపాంతరమును పొందిన కారణమే అగుచున్నది.

కారణభూతమైన విత్తనమును నాటిన, అది పరిస్థితు లనుకూలించినప్పుడు కాలాంతరములో కార్యరూపమైన మొలకగాగాని, మొక్కగాగాని రూపొందుచున్నది. కావున అన్ని కార్యములను కారణములక్రింద జమ కట్టవచ్చును. అయినప్పటికి "ఈ కారణమునకు కారణ మేమి?" అను ప్రశ్న ప్రతిసారియు కలుగుచునే యుండును. ఇట్లు అనంతములుగా వచ్చు ప్రశ్నపరంపరలవలని కష్టమునకు సంస్కృత తర్కశాస్త్రములో 'అనవస్థాదోషము' అని పేరు కలదు. ఈ అసంగతిని సరిదిద్దుకొనుటకే వేదాంతములోని అన్ని శాఖల వారిచేతను, దైవసిద్ధాంతమును, జగత్తునకు, ఆదికారణమును అయిన, ఆ ఆత్మ అకారణ కార్యము లేదా స్వయంభూః— కారణములేని కారణము అని ఏకగ్రీవముగా ఒప్పుకొనబడుచున్నది.

కాని, నచికేతునియొక్క ప్రశ్న, దైవసిద్ధాంతమై కారణరహితమగు ఆత్మనుకూడ దాటిపోవుచున్నది. దానిని కారణముగా అంగీకరించినచో

కారణము కార్యరూపము దాల్చినపుడే వానియొక్క అస్తిత్వము సమర్థ నీయమగును. కావున ప్రస్తుతము నచికేతుని ప్రశ్నస్వరూపము కారణము కంటె భిన్నము అని చెప్పవచ్చును. కారణము కార్యము రెండునుకాని ఆ సిద్ధాంతమునుగూర్చి ఈ ప్రశ్న ఉద్దేశింపబడినదని స్పష్టముగా తెలిసికొనవలెను. కాబట్టి ఈ పదముచేతకూడ "తాను స్వయముగా కార్యమునుగాని కారణమునుగాని కాక కార్య కారణములను తెలిసికొనునట్టిదియు, సాక్షిభూతమునైనదియు నగు ఆత్మ తత్త్వమును వివరింపుము" అని ఆ బ్రాహ్మణబాలుని ప్రశ్న కోరుచున్నది. కాలమునకు, కార్యమునకు అధీనము గాని, ఆ పరమాత్మనుగూర్చి ఈ ప్రశ్న వేయబడినదని 'కృతాకృతాత్ అన్యత్ర' అను శ్లోకభాగమునుండి తెలియుచున్నది.

'మనలోనుండి పరమావధియైన ఆ సత్యముయొక్క స్వభావమును గూర్చి అనగా ఆ యాత్మనుగూర్చి బోధించవలసినద'ని యీ తుదిప్రశ్న ద్వారా శిష్యుడు కోరుచున్నాడు. అనిశ్చితమైన ప్రదేశములలో నుత్పన్నము కాని కాలమును (భవిష్యత్తును) గూర్చి ఆకాంక్షలకు ఆశలకు లోబడనప్పుడు గాని, గతించిన క్షణములు, నెలలు, సంవత్సరములతో కూడిన భూత కాలమను శ్మశానతలమునుండి పైకెగయు పిశాచములవంటి స్మృతులతో యేకీభావము పొందనపుడుగాని, శుద్ధ చైతన్యముగా ఏది తెలియబడుచున్నదో యట్టి యాత్మస్వభావమునుగూర్చియే నచికేతుని జిజ్ఞాస. భవిష్యత్తులో మనలను చిక్కుపఱచు ఆశాప్రతీక్షలు, ఆకాంక్ష లనెడు అల్లికల నాపివేసినపుడును, నిరర్థకమై గొలుసువలె యల్లుకొనిన పూర్వస్మృతులనుండి విడివడినపుడును మాత్రమే మన మా పరమజ్ఞానమును గుఱించి తెలిసికొనుచున్నాము. వెనువెంటనే వచ్చు క్షణములయొక్క తత్త్వమే శాశ్వతమైనదియు నిత్యమైనదియు నగుచున్నది. గతముయొక్కగాని భవిష్యత్తుయొక్కగాని సంకెళ్ళనుండి ఒక క్షణమాత్రము విడివడినచో అదియే సాధకుని పరమావధి యగుచున్నది. దీనిని 'సమాధి' యని పిలుచుచున్నాము. దీనియందలి యనుభవము ఆ సత్యముయొక్క అనుభవమే.

తన చుట్టుపట్లనుగూర్చి, తనను తనలో వానినిగూర్చి, నచికేతుడు నిరంతరముగా ఆలోచించుచు ననేక దివారాత్రములు గడిపెనని స్పష్టమగు

చున్నది. సర్వసాక్షియై, దివ్యసాన్నిధ్యమై మన స్మృతులకు అధికారి, ప్రేక్షకుడు, భూతభవిష్యత్తుల జ్ఞాతయైన మనలోని యాత్మను గుఱించి ఉద్దేశింపబడినదే ఈ ప్రశ్న.

సంపూర్ణ శాస్త్రజ్ఞానముచే పూర్తిగా ఆత్మసంయమనము గలవాడై నచికేతుడు మృత్యుదేవతను "ఇదివరకు శాస్త్రములు బోధించినవానిని గాని, లేక తన గురువు చెప్పినవానినే తిరిగి చెప్పుటగాని చేయవద్దని సూచన చేయుచు, మృత్యుదేవత చూచుచున్నదానినే (యత్తత్పశ్యసి)" చెప్పమనుచున్నాడు. అనగా మృత్యుదేవత స్వకీయమైన ఆత్మానుభవమునే వెల్లడి చేయవలయునని నచికేతుని కోరిక.

14 శ్లో॥ నచికేతుడు వేదోక్త కర్మలు, వాటి ఆచరణము, వాటి ఫలములుగాని అనావశ్యకము లనుచున్నాడు. కాల కారణముల కతీతమైన దానిని చెప్పమనుచున్నాడు. పరమ సత్యమును బోధింపమనుచున్నాడు.

శ్లో॥ "సర్వేవేదా యత్పదమామనన్తి తపాంసి సర్వాణి
చ యద్వదన్తి ।
యదిచ్ఛన్తో బ్రహ్మచర్యం చరన్తి తత్తేపదం సంగ్ర
హేణ బ్రవీమ్యోమిత్యేతత్ ॥౧౫॥

యముడు చెప్పుచున్నాడు - సమస్త వేదములు ఏ పదమును లక్ష్యముగా పేర్కొనుచున్నవో (ప్రశంసించుచున్నవో) సమస్త తపములు దేనిని ప్రకటించుచున్నవో, దేనిని కోరి వారు బ్రహ్మచర్యమును అవలంబించుచున్నారో, అట్టి పదమునుగూర్చి నీకు సంగ్రహముగా చెప్పెదను. అదియే ఓం.

ఇచట గురువైన మృత్యుదేవత ఉపనిషత్సారమై ప్రశస్తమైన తన చర్చను మొదలుపెట్టుచు, ధర్మాధర్మముల కతీతమై, కార్యకారణములు కానిదై, భూత భవిష్యత్తులకు భిన్నమై యుండుదానిని సంగ్రహముగా చెప్ప ప్రారంభించెను.

అసలు ఉపనిషత్తుశైలిలో అధికాక్షర ప్రయోగము బ్రహ్మాండమైన పాపముగా పరిగణింపబడుచున్నది. అందులోని సంక్షిప్తత మానవా తీతమైయుండగా, అట్టి సంక్షిప్తతను రక్షించుటకొఱకు భాషనుకూడ మనము కొన్నిచోట్ల త్యజించవలసి వచ్చుచున్నది. ఇట్టి పరిస్థితిలో ఇచ్చట మృత్యుదేవత స్వయముగానే 'సంక్షిప్తముగా' చెప్పుచున్నాననినచో మనము అర్థముచేసికొనుటకు అతి ప్రయాసను పొందుచున్నాము.

"పదమ్" అను పదము చాలా చిన్నదిగా కనబడినప్పటికిని దానిమీద ఒక గ్రంథము వ్రాయగలిగినంత అర్థమున్నది. పేలవముగా కనబడు ఈ రెండక్షరముల పదమునకు, ఇరవై రెండర్థములు గలవు—స్థానము, మార్గము, నివాసము, స్థితి, అడుగు, పాదగుర్తులు, సంజ్ఞ, మాట, గమ్య స్థానము, లక్ష్యము మొదలగునవి.

'సమస్త వేదములు' అనగా సమస్త ఉపనిషత్తులు విభిన్న దృక్పథము గలవైనప్పటికిని ఒకే లక్ష్యమగు సత్యమును సూచించుచున్నవి. ఈ 108 ఉపనిషత్తులు ఒకే చక్రపు పరిధిలోని బాణపుగుర్తులై ఒకే కేంద్రబిందువును ఉద్దేశించునవై యున్నవి. రేఖాగణితము ననుసరించి ఎట్లు రెండు వేఱ్వేరు బాణములు ఒకే పరిధిమీద సమానాంతరములుగా నుండజాలవో, అట్లే రెండు వేఱ్వేరు ఉపనిషత్తులయొక్క ద్వివిధ మార్గములు సమానములుగానుండవు.

ఓంకారములో సంగ్రహముగా నిమిడియుండి, నీవు ప్రశ్నించు ఆ సత్యానుభవముకొఱకే సాధకులు, గురువులవద్ద దీర్ఘకాలము విద్యా భ్యాసము చేసి, సేవాజీవనము గడపి, త్యాగ మొనర్చి, భక్తి శ్రద్ధలు కలిగి ఆ ఓంకారమునే ప్రకటించు తపశ్చర్యలు చేయుచున్నారు. పరమాత్మ యే లక్ష్యము కానిచో వారి తపశ్చర్యయే వ్యర్థము.

ఈ శ్లోకముయొక్క ప్రతిధ్వని అనగా ఇంచుమించు ఇదే అర్థముగల శ్లోకము శ్రీమద్భగవద్గీతలో కనబడుచున్నది. మరియు భగవద్గీతలో ఈ శ్లోకముయొక్క రెండవపాదము ఉన్నది ఉన్నట్లుగానే పునరుక్తమైనది.

ఓం అను సంజ్ఞచేత ఆ సత్యము సూచింపబడుచున్నది. దీనివలన "ఓం" సత్యమును నిర్వచించుచున్నదని చెప్పుట తగదు. ఏల యన

సత్యమును నిర్వచించుట యనగా దానికి లాఘవమును కల్పించుటయే అగును. ఆత్మసంపూర్ణత్వ పద్ధతిలో ఉపనిషదృషులు "ఓం" అనునది ఒక గమ్యస్థానమును తెలియజేయు ఒక సూత్రమని, సగుణోపాసనకు 'ప్రతీక' మని గ్రహించినారు. అదియునుగాక ఈ "ఓం" అను అక్షరము ఋగ్వేదములోగాని, అథర్వవేదములోగాని కనబడలేదు. తైత్తరీయ సంహితలోను యజుర్వేదములోను మాత్రము కనబడుచున్నది.

శ్లో॥ ఏతద్ధ్యేవాక్షరం బ్రహ్మ హ్యేతదేవాక్షరం పరం ।
ఏతద్ధ్యేవాక్షరం జ్ఞాత్వా యో యదిచ్ఛతి తస్య తత్
॥ ౧౬ ॥

ఈ అక్షరమే బ్రహ్మ. ఇదియే పరమైనది. దీనిని బాగుగా ఎవడు తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు దేనిని కోరునో అది సిద్ధించును.

ముందరి శ్లోకములో 'పదం' అనుదానికి ఇరవై రెండర్థము లున్నట్లు ఈ శ్లోకములోని 'అక్షరం' అనుదానికి పదునాలుగు విభిన్నార్థములు కలవు. సంస్కృతభాషయే ధ్వనిగర్భితమై, ప్రతిపదము సందర్భానుగుణముగా వాడుకొనుటకు తగిన విశాలార్థములు గలదై 'సంస్కృత, లేక సంస్కరిత అను నామమునకు అనుగుణముగానున్నది. ఇట్టి భాషనే బహుశః తర తరముల ప్రయాస ప్రయోగముల ఫలితముగా, ఆర్యులు అనిర్వచనీయమైన ఆ సత్యమును వివరించుటకు సాధనముగా గ్రహించిరి.

ఆయా కాలపు ప్రజల మానసిక స్థితికి తగినట్లుగా ప్రతితరములోను క్రొత్తక్రొత్త పదములు ఏర్పడుట చూచుచున్నాము. ఆ విధముగానే గంభీర ధ్యానము, తత్త్వాన్వేషణముతో కూడిన ఆ యుగమువారు క్రొత్త పద జాలమును సృష్టించి, తమ ఉద్దేశపరిపూర్తికై తగిన భాషను పరిణమింప జేయవలసి వచ్చినది. ఆలోచించగా సంస్కృతముద్వారా చెప్పినట్లు మఱి ఏ ఇతర భాషలద్వారాకూడా ఈ ఆత్మతత్త్వమును - సత్యస్వరూపమును ఇంత తేలికగా అందజేయలేము.

ప్రస్తుతము చర్చనీయమైన ఈశ్లోకములో మృత్యుదేవత "ఓం" యొక్క ఆరాధన పద్ధతిని వివరించుచున్నాడు. ఆ పరమగమ్యమును సూచించుటయే గాక, 'ఓం' అనునది సగుణారాధకులకు ధ్యానించుటకు ఒక ఆకారరూపమై యున్నదని ఇదివరకే చెప్పితిమి. ఈ 'ఓం' అనుదానిని హెబ్రూలయొక్క 'అవును-అట్లుండనిమ్ము' అను అర్థమునిచ్చు 'ఆమెన్' (Amen) అనుదానివలె ప్రాచీనకాలపు వేదములలో ఒక ఋక్కుగా ఉపయోగించిరి. కాలాంతరమున సెయింటు జాన్-అనునతడు "ఆమెన్ విశ్వాసపాత్రుడైన, సత్యమైన" అను అర్థములో భగవంతుని పేరుగా దీనిని మార్చివేసినాడు. "ఈ ఆమెన్ అనునది భగవంతుని పేరుగా మారి ప్రాముఖ్యమునకు వచ్చినట్లే, ఈ ఓం అనునదికూడ ప్రాముఖ్యమునకు వచ్చినది" అను ఈ ఐరోపీయ సిద్ధాంతమును 'ఓం' యొక్క దివ్యత్వ మును అనుభవించినవారు ఒప్పుకొనజాలరు.

ఇంతకు పూర్వమే ఉపనిషత్పద్ధతిలో స్వార్థరహితమైన యజ్ఞయాగాదులు మానవుని అంతరపవిత్రతను అభివృద్ధిపఱచి, ధీశక్తిని పెంపొందింప గలవనుటను చూచితిమి. లోకములో కిరీటము ఏ రాజుయొక్క తలమీద లేకపోయినను తనకు తానే రాజత్వము లేక ప్రభుత్వముయొక్క గుర్తుగా ఎట్లున్నదో, శివభక్తునికి శివలింగమే శివస్వరూపముగా ఎట్లున్నదో, అట్లే ఈ 'ఓం' అనునది ఆ సత్యస్వరూప చిహ్నమని ఈ మంత్రములో ప్రకటన చేయబడినది. దీనిని నమ్మనివారు మువ్వన్నెపతాకను తీసి క్రింద వేసి కాలుతో త్రొక్కిన ఏమగునో చూడుడు. వెంటనే దేశభక్తుల సమూహము వచ్చి వారిపై బడి ఆక్రమించగలదు. అట్లు చేయనియెడల వారాపనిని ఎవరు చూడని నడిరాత్రి సమయములో చేసిఉందురు అని అనుకొన వచ్చును.

సామాన్యముగా ప్రజాసమూహము తలచునట్లు వేదాంతి దైవదూషకుడును కాడు, విగ్రహధ్వంసకుడును కాడు—అని దైవతుల్యులైన మన మహర్షులచే ఈ ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడిన ఈ 'ఓం' యొక్క ఆరాధన వలన, స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. ఈ కాలమున మన భారతదేశములో విగ్రహారాధన తగదని ఎవరైన పిచ్చివారై ఊహాగానముతో నృత్యము

చేయుచు దానిని ఏవగించినట్లైతే, నిజముగా వారు, తమకేగాక ఆత్మ పరిపూర్ణత్వమును పొందించు శాస్త్రమునకుకూడా అన్యాయము చేయుచున్న వారగుచున్నారు. అట్లు తప్పుదారిని నడచువారు సాధారణ వ్యక్తులైనచో వారిని శ్రుతివిషయిక జ్ఞానము లేనివారిక్రింద జమకట్టి మనము పూర్తిగా విస్మరించవచ్చును. కాని చదువుకొని గౌరవింపదగిన వివేకులే అట్లు చేసినచో సాంఘికముగా నేరము చేయువారికి విధించు శిక్షనే వారికి విధింపుడు — వారిని వెలివేయుడు—వారిని నిందింపుడు—వారినుండి మిమ్ములను మీరు జాగ్రత్తగా కాపాడుకొనుడు!

'ఓం' అనునది సత్యమును సూచించు ఒక రూపమే గాక అది నిత్యసత్యమునకు సంబంధించిన ప్రాతినిధ్యమునుకూడా వహించుచున్నది. ఉపాసకుడు లేక ధ్యాని ఆ 'ఓం'ను పరమాత్మగాగాని తత్సంబంధిగాగాని ధ్యానము చేయవచ్చును. సాధకుడు తన తీవ్రధ్యానములో ఐక్యమును పొందునపుడు ఏ సత్యమునకు ఈ 'ఓం' ప్రతీకముగా నున్నదో, అట్టి సత్యముతో అత డభేదమును పొందుచున్నాడు. ధ్యానించబడువానితో ధ్యానించువాడు ఐక్యమైన, ధ్యానించునది అపరబ్రహ్మయొక్క (హిరణ్యగర్భ) ప్రతినిధి యని తలచిన, అతడు శాశ్వత బ్రహ్మలోకమును పొందుచున్నాడు. అట్లుగాక ఆ ధ్యానించు విషయము పరమసత్య స్వరూపమైన యెడల, అతనికి క్రమముగా అంతశ్శుద్ధి ఏకాగ్రత గలుగుచున్నది. మరియు అతడు దీర్ఘధ్యానముద్వారా ఆత్మస్వభావమును భావింపగలిగి "అయమహమస్మి - ఇదియే నేను - ఆత్మయే నేను" అని అంతమందు ఆత్మైక్యమును పొందుచున్నాడు.

"వాడు దేనిని కోరిన అది సిద్ధించును"—మృత్యుదేవత పలికిన ఈ వాక్యము, నవీనమన స్తత్వశాస్త్ర ప్రకారము వివేచనాపూర్వకమైన జీవన సంఘటనల పరిశీలనద్వారా సిద్ధాంతీకరించిన సత్యమునకు అనుగుణముగా నున్నది. "నీవు భావించినట్లే నీవగుదువు" అనునది భావన తగినంత శక్తివంతమైనప్పుడే యథార్థమగుచున్నది. మనము కోరికలను కోరుటయే చాలదు. అవి నిజముగా సఫలము కావలెనని కాంక్షించుటకూడ

ముఖ్యము. మీరు కోరిన కోరికలు సాధారణముగా ఫలరూపమును దాల్చవు గనుక మీరు 'ఈ స్వామీజీకి మతిభ్రమణ కలిగెనా" యని యాశ్చర్య పడవచ్చును. మిత్రులారా! అతనికి మతిభ్రమణము కలుగలేదు! శ్రుతి కూడ 'పిచ్చిఊహలను పొందుపఱచిన గ్రంథము' కాదు. 'అగ్ని చల్లగ నున్నది' అని శ్రుతి చెప్పగానే మనము అజాగ్రత్తగా అగ్నిని తాకుటగాని, లేదా ఎండకాలములో అగ్నిని చేతిరుమాలులో కట్టి చల్లదనముకొఱకు మన తలమీద పెట్టుకొనుటగాని చేయముకదా! మనయొక్క అనుభవములు శ్రుతివాక్యముకంటె భిన్నమైనపుడు, ఆ శ్రుతి చెప్పుదానికి వాచ్యార్థముకంటె భిన్నమై ఏదో విశేషార్థమును సూచించునది ఉండియుండునని మనము తలచవలెను.

అయిన ఎందుకు మన కోరికలేవియు ఫలించుటలేదో విచారణ చేయుదముగాక! మనలోనుండు భావన జడరూపమై, నిస్సారసంఘట నాత్మకమై యున్నదను భ్రమ మనకు కలిగియున్నది. ఈ దురభిప్రాయము వలననే మనకి సాంసారిక దుఃఖములు, పరిమితులు కలుగుచున్నవి. కాని మన భావములకు దివ్యశక్తులున్నవని తెలిసికొనవలెను. మనలో ఒక భావము పుట్టగానే, అది రూపముదాల్చి మనకు సహాయపడి సఫలము చేయుగోరును. 'అలావుద్దీను—అద్భుతదీపము' అను కథలో వచ్చు జిన్నీ వంటిది ఈ భావము. అలావుద్దీను దీపమును తోమిన చాలును, వెంటనే జిన్నీ ప్రత్యక్షమై, వంగి సలాముచేసి, తనయజమాని కోరికలను నెరవేర్చు టకు సిద్ధముగా సతనియెదుట నిలుచుచున్నాడు. ఆ దీపపు జిన్నీకి ఏదియు అసాధ్యమైనది లేదనికూడ మనకు తెలియును. అట్లే ఆ జిన్నీకంటె వేయింతలు ప్రభావశాలియై, ప్రశస్తమైన మన మనోభావము సిద్ధముగా నుండి, స్వేచ్ఛతో సేవించి, మన కోరికలను సఫలముచేయు బానిస యగుచున్నది.

అయినప్పటికిని మిత్రులారా! మీరు రెప్పలార్చుచు ఆ ప్రాతప్రశ్ననే మరలమరల వేయుచున్నారు. "స్వామీజీ! మీకు మతి పోయినదా? మీరు మా అనుభవములకు విరుద్ధముగా మాట్లాడుచున్నారు. జిన్నీభావము మా మనస్సునకు వినోదమును కూర్చునది మాత్రమే అగుచున్నది."

నిజముగా మన మపజయమే పొందుచున్న ఆ అపజయములకు కారణమును తెలిసికొందముగాక! ముందు చెప్పినట్లుగా ప్రశస్తమైన మానసికభావము — మనస్సుయొక్క జిన్నీ — మన మానసికావధిలో లేచు ప్రతి కోరిక ధ్వనించునప్పుడును, మనముందర ఒక ఆకారముతో నిలుచు చున్నది. ఆ భావము అంతమగుటతో ఆ జిన్నీ నిష్కపటుడై విశ్వాసముతో మన కోరికను తీర్చుటకు తిరిగి అడుగువేయుచున్నాడు. కాని ఇంకను అత డడుగు తీసి అడుగు వేయకుండనే మనకు, "జిన్నీని పిలిచి మరికొన్ని అజ్ఞల నివ్వవలయును" అని మరియొక కోరిక పుట్టుచున్నది. మనస్సు యొక్క అనతిప్రకారము తన యజమానివైపు ఆ జిన్నీ అడుగుత్రిప్పి తిరుగుచున్నది. మానవ హృదయాధి దేవత యైన ఈ దివ్యప్రధానియొక్క దురవస్థ ఇటువంటిది; సర్వశక్తిమంతుడై ప్రభావశాలియైన ఈ ప్రాణికి మన స్వంతమైన యీ తికమక కోరికలను తీర్చుటకొఱకు, వ్యతిరేకమైన యాజ్ఞలను నిర్వహించుటకొఱకు బొంగరమువలె అటునిటు తిరుగవలసి వచ్చుచున్నది. కాని ఏ పనియు పూర్తిచేయు అవకాశము దానికి కలుగకున్నది.

ఏ మనసైనతే పోరాడెడు భావములతో అల్లకల్లోలపడుచున్నదో, ఏ మనస్సు పొక్కులెక్కు మశూచికమువంటి కోరికలతో హింసింప బడుచున్నదో అట్టిమనస్సు తన అశక్తతకు తానే ఏడ్చుచున్నది.

ఏకాగ్రత కలిగిన మనస్సు ఎటువంటి కోరికలను కోరినప్పటికిని తప్పక ఆ కోరిక నెఱవేరును. ఈ దృష్టితో చూచితిమేని యోగము మానసిక చలన ప్రవృత్తిని ఒక నిర్ణీతమైన మార్గమున నడపించి దానిని వశపఱచు కొను పద్ధతి యగుచున్నది. ఎవడైతే ఈ శాస్త్రమందు ప్రవీణుడై మనస్సును సంపూర్ణముగా వశపరచుకొనుచున్నాడో, అట్టివాడు తన కోరికలు స్ఫురించిన వెంటనే ఫలరూపమును దాల్పజేయు భూమిమీది దేవుడే అగుచున్నాడు. మనయొక్క పిచ్చిఆలోచనలచేతనే మనము మనలోని దైవశక్తులను వ్యయపఱచుకొనుచున్నాము.

నీవు నీయింటినుండి ఆఫీసుకు పోవుచు సంతోషపారవశ్యములో అనిర్ణీత భావములు కలిగి ఆఫీసు దృష్టి కలిగినపుడు ముందునకు, ఇంటిదృష్టి కలిగి నపుడు వెనుకకు నడచుచున్నయెడల, రాత్రికికూడ నీవు ఇంటినిగాని ఆఫీసును

గాని చేరక రోడ్డుమీద నడచుచునే ఉందువు. కావున మనస్సును ఆఫీసునకు పోవుట యను కోరికయందు ఏకాగ్రముగా స్థిరపఱచి, వ్యతిరేక భావములను మనస్సునుండి తొలగించి దేహమునుకూడా దానికి అనుగుణముగా నడపిన, తప్పక నీవు ఆఫీసును చేరగలవు. అట్లే మనము మన యితర కోరికలను తీర్చుకొనుటకూడను జరుగుచున్నది. పరిపక్వమై సారవంత మైన మునుపటి కోరికలే ఈనాటి మన ఈ స్థితికికూడ కారణమని చెప్ప వచ్చును.

నీవు ఇష్టమైన నీకా పనిలో విజయము గలిగించు శక్తినే నీవు కోరుదువు. తగినంత ఏకాగ్రతతోను నిష్కపట భక్తితోను ఈ దేశాధ్యక్షుడవు (President) కాగోరినయెడల, మనశ్శక్తిని తగ్గించు వ్యతిరేకపు భావ సంఘర్షణ లేకుండ ఆ భావమునే విశ్వాసముతో కాపాడుకొనుచున్న తప్పక నీమనస్సుయొక్క జిన్ని నిన్ను గారడితివాసిమీద కూర్చుండబెట్టి ఢిల్లీ చేర్చ గలదు. నీవు ఆ ప్రభావయుత సింహాసనముమీద కూర్చొనగలవు. బహుశః దానిలోని బాధలకు విచారించగలవుకూడ !

మనము చాలా దీర్ఘచర్చలలో దిగితిమి. కాని యీనాడు దేశములో ఎక్కువ భాగము నాక్రమించుకొని దుఃఖముతో నిరుత్సాహముతో అణచివేయ బడిన నిరాశావాదులున్నారు. వారు తమలోని ఆత్మవిశ్వాసమును, నిరుప యోగమై తగిన కృషి లేకయున్న తన స్వశక్తులను తెలిసికొనినచో, ఈ సాధువు తన యీ అప్రస్తుత ప్రసంగమును ఆవశ్యకమైనదీ న్యాయమైనదీ అని సమర్థించుకొనును.

కావున ధ్యాని "ఓం" ను బ్రహ్మలోకమును పొందు ఉద్దేశముతో ధ్యానించిన తప్పక దానిని పొందును. లేక అతడు నచికేతునివంటి ఉత్సాహముతో ఆ "ఓం" ను దివ్యమైన పరమసత్యముగానే ధ్యానించిన అతడు తప్పక "తత్—అది" అగుచున్నాడు.

శ్లో ॥ ఏతదాలమ్బనం శ్రేష్ఠమేతదాలమ్బనం పరం ।
ఏతదాలమ్బనం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥

ఈ ఆలంబనము చాలా శ్రేష్ఠమైనది. ఇదియే పరమ శ్రేష్ఠమైన ఆలంబనము. ఎవడైతే ఇట్టి ఆలంబనమును తెలిసికొనుచున్నాడో అట్టి వాడు తప్పక బ్రహ్మలోకమును పొంది ఆనందించుచున్నాడు.

"జ్ఞానేనైవతు కైవల్యం = జ్ఞానముచేతనే ముక్తి," అనునది సర్వ వేదాంతులయొక్క మూలసిద్ధాంతము. రాత్రి రజ్జువును సర్పభ్రాంతిచే ఎంత గట్టిగా కొట్టినను ఆ భ్రాంతసర్పము మరణించదుకదా! కాని కొంత ప్రకాశము ఆ త్రాడుమీదపడినచో, ఆ రజ్జువుయొక్క జ్ఞానము కలిగి సర్పము తనంతటతానే మరణించును. అట్లే ఆ పరమ జ్ఞానముయొక్క స్వకీయానుభవముచేతనే సత్యపదార్థమైన ఆ పరిపూర్ణతను చెందు చున్నాము. అది విజయమునకు పరమావధి, అది పరిపూర్ణత్వమునకు శిఖరమువంటిది.

కాని తక్కువ పరిణతి జెందిన మనస్సు గలవారియొక్క మంచి కొఱకు ఈ ఉపనిషత్తు ఉపాసనావిధానము నుపదేశించుచున్నది. ఈ శ్లోక ములో ఉపాసకుడు బ్రహ్మలోకమును అనగా హిరణ్యగర్భ స్థితిని పొందు చున్నాడు, కాని అదియే పరమావధికాదని శ్రుతి స్పష్టముగా వెల్లడి చేయుచున్నది.

సంస్కృతములో "బ్రహ్మలోక" అను పదమునుండి రెండర్థము లను పిండవచ్చును. 'బ్రహ్మరూపీలోకః—ఆత్మకు సహజలోకము.' (2) బ్రహ్మణః లోకః—అ సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మయొక్క లోకము. ఉపాసకుడు తన కర్మలద్వారా సృష్టికర్తయొక్క లోకమును చేరుచున్నాడు. ధ్యాని "ఓం" చేత సూచింపబడిన ప్రధానాంశములద్వారా, తనను ఆ సత్యముతో ఐక్యము పొందినవానినిగా తెలిసికొని, ఆ జ్ఞానముచేత సచ్చిదానందరూపము తానగుచున్నాడు. ఈ విధముగా ఈ శ్లోకములో మృత్యుదేవత కర్మజ్ఞాన ముల ఫలములను సూచించుచున్నాడు.

15-17. శ్లో॥ మృత్యుదేవత, "నిత్య సత్య పరిపూర్ణుడైన ఆత్మ పూర్తిగా ఓం అనుదానిచే గుర్తింపబడుచున్నది" అని చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో॥ న జాయతే మ్రియతే వా విపశ్చిత్ నాయం కుతశ్చిన్న బభూవ కశ్చిత్ ।
అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో న హన్యతే హన్యమానే శరీరే ॥ ౧౮ ॥

జ్ఞానియైన ఈ ఆత్మ జన్మించలేదు. మరణించదు, దేనినుండియు ఇది ఉద్భవించలేదు. దీనినుండి ఏదియు ఉద్భవించలేదు. జన్మలేనిది, శాశ్వతమైనది, ప్రాచీనమైనది, నిత్యమైనది అయిన ఆత్మ తన దేహము హత్య గావింపబడినపుడు తాను హతముకాదు.

ఈ కఠోపనిషత్తులోని మంత్రములు వ్యాసులవారిని ప్రోత్సాహపఱచి తన సత్యానుభూతిని భగవద్గీతా శ్లోకరూపములో ఎట్లు వెల్లడింపజేసెనో ఇంతకుముందే దానిని మనము తెలిసికొంటిమి.

భగవద్గీతలోని మొదటి అధ్యాయమంతయు సాటిలేని పృష్ఠభూమిని (back-ground) గూర్చును. ఈ ఉపనిషత్తులోని నచికేతుని కథవలెనే, దివ్యమైన గురువుగా శ్రీకృష్ణభగవానుడును, మానవుడైన అర్జునుడు,-శరణము భక్తి అన్వేషణ కలిగిన శిష్యుడుగాను, ఎట్లు చిత్రింపబడిరో, ఆ విషయము మీకందరికి తెలిసినదేకదా! మరియు రెండవ అధ్యాయములో ఆ భగవంతునిచే గానముచేయబడిన దివ్యగీతలలో, ఇప్పుడు మనము చర్చించుచున్న మంత్రములోని ఆ పదములే ఉన్నవి ఉన్నట్లుగా పునరుక్తమైనవి. (ఉత్తరార్ధ మట్లే పునరుక్తమైనది.)

ధర్మాధర్మములకు అతీతమై, కార్యకారణములు కానిదై, భూత భవిష్యత్తులకంటె భిన్నమైనదైన ఆత్మను మృత్యుదేవత తాను అనుభవించినట్లుగా చెప్పమని నచికేతుడు అడుగుట మీరందరు జ్ఞాపకముంచుకొనవలెను.

ఈ శ్లోకముయొక్క చర్చలో మనము ఉత్సాహము గల ఆ బ్రాహ్మణ బాలుడు "నిత్యసాక్షియై, జ్ఞానజ్యోతియై, దేహములో నున్న ఆత్మస్వభావమును" అడుగుట స్పష్టముగా తెలిసికొనినాము. మరియు దానికి జవాబు

చెప్పుచు మృత్యుదేవత ముందుగా "ఓం" ను గుఱించి ప్రారంభించు టయుకూడ తెలిసికొంటిమి.

ప్రస్తుత శ్లోకములో గురువు ఈ జడపదార్థములగు దేహ మనో బుద్ధులను ప్రకాశింపజేయు ఆ దివ్యజ్యోతిని సూటిగా సూచించుచున్నాడు.

"న జాయతే మ్రియతే - ఆత్మ జన్మించలేదు - అది మరణించదు."

ఆద్యంతములు గలిగి నశించు సమస్త పదార్థములు మార్పులను పొందును. ఆ మార్పులు, పుట్టుట—పెరుగుట—రోగము,—జరా,—మరణము—అను అయిదు వర్గములక్రింద విభజింపబడినవి, మనలోని నిత్యసత్యాత్మ ఈ పంచకములో, పుట్టుట మరణించుట, అను రెండు మార్పులు లేనిదని చెప్పబడినది. ఈ రెండింటిలో, మిగిలిన మూడునూ కూడ చేరినవనే అభిప్రాయముతో ఆద్యంతములగు మార్పులను మాత్రమే ఈ శ్లోకములో పేర్కొనినాడు. ఏదైతే మార్పును జెందునో అది నశించు గుణము గలది అగుచున్నది. అట్లు మార్పులు లేవనుటలో గురువు మానవునిలోని ఆత్మయొక్క నిత్యత్వమును సూచించుచున్నాడు.

ఇచట 'విపశ్చిత్' అను పదము ఆత్మనుద్దేశించి ఉపయోగింపబడినదని గమనింపవలెను. ఇది అనాలోచితముగా గాని పరిస్థితుల కనుగుణముగా అర్థమునిచ్చుటకుగాని ఉపయోగించినదికాదు. 'విప్'—(వణకుట) అను ధాతువునుండి వచ్చినది. దాని విశేషణరూపము 'విప'—(ఈశ్వర ప్రేరితమైన) నామవాచక రూపము విపస్—(దైవజ్ఞానము) కావున విపశ్చిత్ —దైవజ్ఞానమును తెలిసికొనుట. అనగా ఆ పవిత్రజ్ఞానముయొక్క అనుభవమువలన పుట్టినది. ఆత్మ జన్మరహితమైనది. దేహమే జన్మించుచున్నది. మన ప్రారంభచర్చలలో ఈ విషయమును విపులముగా చర్చించుట మీకు జ్ఞాపకముండియుండును. అయినను మీ సహాయము కొఱకు చెప్పినదానినే మరల చెప్పుటకు ఈ క్రిందిదానిని చేర్చుకొనవచ్చును.

కుమ్మరి కుండను చేయును. ఘటము పుట్టినది. కాని ఆ ఘటములోని ఆకాశము అనంతాకాశమును ఎల్లప్పుడును ఒకటే అగుటచే ఆకాశము సృష్టింపబడినది కాని జన్మించినదికాని కాదు. ఘటము భగ్నము కావచ్చును.

సృష్టింపబడినది నశింపవలసినదే. కాని ఘటము పగులుటచే ఘటాకాశము పగులలేదు. జన్మించని ఘటాకాశమునకు మరణము లేదు. ఆ విధము గానే ఆత్మ లేక సత్పదార్థము జన్మించలేదు. కాబట్టి అది మరణము లేనిది. నీచధ్యానములతోను అజ్ఞానాలోచనలతోను దేహ మనో బుద్ధిరూపమై నశ్వరమైన ఆకారమును కల్పించుటయేకాక, అందులో ఆ విశ్వ వ్యాపియగు సత్యమిమిడియున్నదనికూడ మనలోనున్న అబద్ధపుటహంకారము మనకు తోఁపింప జేయును. ఈ దేహపరికరములు నశించవచ్చునుగాని ఆ మూలసత్యము మాత్రము నశించదు. మరియు కుమ్మరి ఘటమును సృష్టించి అందులో నాకాశము నుంచలేదు. అతడు ఆ అవకాశము (ఆకాశము) లోనే పనిచేసెను. ఘటమును తయారుచేయునపుడు అందులో నా యాకాశము ఇమిడియుండు నట్లే అతడు తయారుచేసెను. అట్లే ఈ దేహము ఆత్మలో, ఆత్మతో పుట్టినది కావున ఆ విశ్వవ్యాపియగు ఆత్మ దేహములోపల అధిదైవముగా నున్నది. మరియు అది ఈ దేహము లేకయే పుట్టునపుడు పెరుగునపుడు, జీర్ణించి రుజాదుష్టమై మరణించునపుడు బాహ్యమందే యుండును.

ఈ వైభావములవలన శ్లోకములోని ఉత్తరార్థము దానంతట నదియె వివరించునదియై యుండవలెను.

శ్లో॥ హన్తా చేన్మన్యతే హన్తుం హతశ్చేన్మన్యతే హతం ।
ఉభౌ తౌ న విజానీతో నాయం హన్తి నహన్యతే ॥

హన్తకుడు తాను హత్యచేయుచున్నానని తలచినను, హతమైనవాడు తాను హత్యచేయబడితినని తలచినను ఈ ఇద్దరును ఏమియు తెలియని వారే యగుచున్నారు. ఏలనన ఈ ఆత్మ ఎన్నడును చంపదు; చంపబడదు.

ఈ మంత్రములోని భావమును ఎరుపుతీసికొనుటయే గాక శ్లోకము యొక్క రెండవ భాగమును ఉన్నది ఉన్నట్లుగానే భగవద్గీతలో పునరుక్తమై యుండుటను గమనింపవచ్చును.

హంతకుడు శరీరమును గాయపఱచుటవలన ఆత్మను చంపితిననిగాని, హత్యచేయబడినవాడు తన ఆత్మకు మరణము తటస్థించినది యనిగాని

తలచినచో నీ యిద్దరును దేహము ఆత్మ యను మాయాభావము కలవారగు చున్నారు. పింగాణీకప్పును క్రిందపడవేసినవుడు అందులోని ఆకాశ భాగమును పగులగొట్టితిమని తలచుటలో ఎంత అజ్ఞానమున్నదో అంతయే పైభావమునందును ఉన్నది.

ముందటి మంత్రములయొక్క చర్చలను జాగ్రత్తగా వినినవారికి ఈ మంత్రార్థము దానంతట అదియే స్ఫురించును.

శ్లో॥ అణోరణీయాన్మహతో మహీయానాత్మాస్య జన్తో
ర్నిహితో గుహాయాం ।
తమక్రతుః పశ్యతి వీతశోకో ధాతుప్రసాదా న్మహి
మాన మాత్మనః ॥ ౨౦ ॥

ఈ ఆత్మ అణువుకంటె అణువుగాను, మహత్తుకంటె మహత్తుగాను నుండి ప్రతి ప్రాణియొక్క హృదయగుహారమునందు నివసించుచున్నది. మనో బుద్ధీంద్రియముల అనుగ్రహముచే ఎవడు సంకల్పవికల్పములనుండి విముక్తుడగుచున్నాడో, అట్టివాడు పైన చెప్పబడిన ఆత్మయొక్క ఇట్టి మహిమను తెలుసుకొని దుఃఖవివర్జితు డగుచున్నాడు.

ఈ శ్లోకము చాలామంది వేదాంతులచేతను, ఆచార్యులచేతను ఉదా హరింపబడువానిలో నొకటి. అకర్షణీయమై సంక్షిప్తతతో గూడి ఈ మంత్రము ధ్వనికి నిధియై సమస్త సాధకులకు గమ్యమైన ఆ యాత్మను సూచించునది యై యున్నది. అణువుకంటె అణువు అని ఆత్మను నిర్వచించుటచేత బుద్ధిహీనుడైనవాడు వైజ్ఞానికులు అణువును చూచునట్టి సూక్ష్మదర్శినీ యంత్రమును కనిపెట్టలేదు కాబట్టి 'ఆత్మను ఎవరును చూడలేదు, అది ఎవరిచేతను కనిపెట్టబడలేదు' అని అనుకొనవచ్చునుగాని శాస్త్ర సంస్కా రము గల వేదాంతియొక్క హృదయమునకు ఈ వాక్యము ఆత్మయొక్క మహత్త్వమును, సూక్ష్మత్వమును వివరించునదైయున్నది. శ్రుతి యీ వాక్యముతోనే ఆగినయెడల "మహత్పదార్థములందు ఆత్మతత్త్వము లేదేమో" అను సందేహము కలుగవచ్చును.

ఇట్టి సంభవింపనున్న అపార్థమును ఈ తరువాతి వాక్యముచేత నివారించుకొనవచ్చును. "మహతోమహీయాన్—మహత్తుకంటె మహత్తయినది." ఈ మహత్పదమునకు 'సృష్టింపబడిన విశ్వమునంతయు ఆవరించినద'ని యర్థము. శ్రుతిప్రకారము ఆత్మ విశ్వవ్యాపియే గాక, విశ్వము నావరించినదే కాక విశ్వములో చొచ్చుకొనిపోవునదే గాక, అంతరాళములోని, అనేకవేల బ్రహ్మాండములనుకూడ వ్యాపించియున్నది. గీతలో ఇటువంటి వాక్యమునే కృష్ణుడు చెప్పియున్నాడు. "విష్టభ్యాహమిదం కృత్స్నం ఏకాంశేన స్థితోజగత్ (గీత. అ-10 శ్లో-42) సమస్త బ్రహ్మాండములతో నిండిన జగత్తు మాయలోని విఘాతములతో నిండుకొని యున్నది. ఇది నాలో నాలుగవ భాగముమాత్రమే." ఇట్లు చెప్పుటవలన యథార్థమైన ఆత్మతత్త్వము, మాయాతీతమై, ద్వంద్వాతీతమై మూడు భాగములుగా నున్నదనియు, మిగిలిన ఒక్క భాగము మాత్రమే యీ విశ్వమనియు తెలియుచున్నది.

ఇచట సత్యము అణువులో అణువనియు, మహత్తులో మహత్తనియు, వర్ణింపబడినది. ఈ సత్యము సర్వవ్యాపియనియు, అల్పాతి అల్పమైన స్థలముకూడా ఈ దివ్యప్రభావముచే ఆవరింపబడినదనియు తెలియుచున్నది. ఈ వాక్యముల తరువాత ఆత్మ—"జన్తోర్నిహితో గుహాయాం—జీవియొక్క హృదయకుహరములో నున్నది" అను వాక్యముచే వర్ణింపబడిన వర్ణన పాశ్చాత్య విద్యార్థిని తికమకపెట్టునదై యున్నది. అందుచేతనే యతడు "కఠోపనిషత్తు తేలికయైన శ్లోకములచే కూర్పబడినదనియు, కావుననే అది యీ కూర్పునమయములోనే వాడుకనుండి తొలగింపబడినదనియు" ఆక్రందించుచున్నాడు.

ఈ ఉపనిషత్తునుగూర్చి చెప్పుటకు నిటువంటివి మరికొన్ని అబద్ధపు సాక్ష్యములుగలవు. కఠోపనిషత్తు కూర్పుయనుటయే యబద్ధము. 'సత్యము హృదయములో నివసించుచున్నది' యని చెప్పుట, ప్రత్యేక వ్యక్తి ధ్యానించి తెలిసికొనుటకు వీలైన యొక లక్ష్యమని సూచించుచున్నది. శ్రవణ మన నాదులతో కూడుకొనిన వేదాంతసాధన ధ్యానమనెడు దైవప్రేరణచేతనే ఫలవంత మగుచున్నది. దీనికి మానవుడొక్కడే వారసుడు. అవిద్యా, కామ, కర్మలనెడి మానసిక బంధనములనుండి విడివడి స్వతంత్రస్థితికి—

దివ్యానందమునకు దారితీయుటకు ధ్యాన మొక్కటే మార్గము. ఈ మార్గముద్వారా ఆ పరమాత్మ – నిత్యానందరూపి, పై విశేషణములచేత సూచింపబడినదై యిచట నుదాహరింపబడినది.

అక్రతుః—సంకల్ప వికల్పములనుండి విముక్తుడు. జయశీలుడగు సాధకునకు నీ విశేషము వాడుటవలన ఉపనిషత్తులలోని ధ్వనిశైలిద్వారా శ్రుతి మహదర్థమును వ్యక్తపఱచుచున్నది. అక్రతు :—నిష్కామస్థితి. ఇచట వైరాగ్యమనగా అశక్తతాజన్యమైన అకర్మణ్యత కాదు. చెడు మార్గమునకు త్రిప్పబడి వివేకవంతుల మనుకొను గర్విష్ఠులగు కొంతమంది హిందువులు యిటువంటి అర్థమును లేవదీసినారు. 'తత్త్వాన్వేషియొక్క అంతశ్శక్తులను నశింపజేసి, తత్త్వజ్ఞానమునకు నసమర్థునిగా చేయునటు వంటి బాహ్యేంద్రియ విషయములనుండి సహజముగా విముక్తుడై స్వతంత్రు డగుటయే ఈ శబ్దార్థమ'ని శ్రీశంకరులు స్పష్టముగా సూచించియున్నారు. తత్త్వేచ్ఛకూడ ఒక్కొక్కసారి మానవుని ఆత్మీయతను నశింపజేసి ఆతు రతను కలిగించును. అత డంత్యదశయందు ఈ ఆతురతనుకూడా విడచి పెట్టి ఆ పరమాత్మయందే విశ్రాన్తి పొందుచున్నాడు. అదియే మహత్తర సంకల్పమని నిర్ణయించుచున్నాడు. ఈ విధముగా 'అక్రతుః' అనుట వలన సాధకుని సాధన సాధ్యములు రెండును సూచింపబడినవి.

ఆర్యుల వ్యక్తిత్వము సాధారణముగా విషయములను భావించుట తోనే తృప్తిపడునది కాదు. ఆ భావము లెంత మహత్తరములైనప్పటికినీ, నిత్యకృత్యములలో నుపయోగపడి, తదనుగుణముగా నాచరణయోగ్యము లైననే యవి ప్రయోజనకరములని వారు తలచిరి.

దీర్ఘమై కఠినమైన ఆచరణలచే కోరికలనుండి విముక్తిజెంది మనస్సును ఇంద్రియములను వశముచేసికొనిన, అట్టి పవిత్రస్థితిలో స్వయంప్రకాశమైన ఆత్మతత్త్వమును సాధకుడు అనుభవించగలుగు చున్నాడు. ఆత్మైక్యజ్ఞానముచే, దుఃఖాదులు మనోదేహములకు సంబం ధించినవనియు, 'నేను దేహమనోబుద్ధులను సాధనములు గాను, వాటి కతీ తుడను' అనియు, తెలిసికొని వాటి నధిగమించుచున్నాడు. మోటారుకారు అలసిన, కారు యజమానికి అలసట కలుగదు కదా! మరియు తాను-తన మోటారుకారు ఒకటి కాదని యతనికి బాగుగా తెలియును.

మిమ్ముల వినోదపఱచు నుద్దేశముతో స్వామీజీ ద్వైతాద్వైత సంఘర్షణను చూచుటకు మిమ్ములను క్షణకాలము పిలువవచ్చును. శ్రుతి ప్రమాణము ప్రకారము రెండును అస్తిత్వము కలిగియున్నవి. ఈ శ్లోకములో 'ధాతుః ప్రసాదాత్' అను పదము కలదు. ద్వైతుల ప్రకారము 'ధాతుః' అనగా 'ధాత' సృష్టికర్త యని యర్థము. ఇది శ్రుతిభగవతి సిద్ధాన్తము గావున ధాత్వనుగ్రహమున్ననే యీ యాత్మతత్త్వము తెలిసికొనబడుచున్నదని ద్వైతులు చెప్పుచున్నారు.

ఇదే పదమును అద్వైతులు "ధాతు; సంప్రసాదాత్'—ఇంద్రియములయొక్క మనస్సుయొక్క పవిత్రతచేత" (ధాతు-పదార్థము) అని వ్యాఖ్యానించిరి. ఈ అద్వైతుల మతప్రకారము, ఇంద్రియములవలననే కాక, ఇంద్రియములతో నేకీభావముజెంది వాని వెనుకనుండి యంత్రమువలె పనిచేయు మనస్సువలననే, ఈ బాహ్యప్రపంచము యొక్క అస్థిత్వము తెలియబడుచున్నది.

ఇట్లు ఒకే పదము ద్వివిధ మతస్థుల ప్రకారము వివరింపబడినది. కాని ప్రత్యేకముగా చూచిన, లేక వివేకముతో పరిశీలించిన, ప్రత్యేక వాదములచేతను, అనివార్య తర్కములచేతను అవి రెండును మనలను అకర్షించును. ఇట్టి ద్వివిధ మతములను అనుసరించిన సాధారణ ప్రజ వారి వారి మతముయొక్క గొప్పతనమును స్థాపించుకొనుటకు ప్రయత్నించి, అందుకని వారు పట్టాభిషిక్తులైనట్లు తగవులాడుట సహజమే కదా. కాని నిజమైన తత్త్వాన్వేషి తన మార్గములో పరిశ్రమచేసి నిజమును తెలిసికొనగోరువాడైనచో, మధ్వ రామానుజ శంకర మతములలోని వైరుధ్యములను తొలగించి ఏయే దృష్టిలో వారి వారి ఉద్దేశములను వెల్లడించిరో గ్రహించి అర్థము చేసికొనును.

కాని ఈ వ్యాఖ్యాతలు వారి అభిమత మతసిద్ధాంతములకు ఉపనిషత్తులనుండి శాస్త్రీయానుమతమును పొందగోరినపుడే కష్టము సంభవించుచున్నది. యజ్ఞములు చేయువాడు హృదయపూర్వకముగా భగవంతుని ప్రార్థించినయెడల దానిఫలము దేవతాప్రీతి అని వేదములు ఒప్పుకొనుచున్నవి. దీనితో సమానాంతరముగా చూచిన ఆత్మ తనను సాక్షాత్క

రింపజేసుకొనుట తప్ప ఆత్మానుగ్రహము అనునది వేరేదియు లేదు. కావున శ్రీ శంకరులవారు ధాతుః ప్రసాదాత్ అనుదానికి 'సాధకునిలో సూక్ష్మ పదార్థములను పవిత్రము చేయుటవలన' అని అర్థము చెప్పుటలో సామంజస్యమున్నది. ఇచట సూక్ష్మపదార్థములు మనోబుద్ధులు - పవిత్రమైన బుద్ధి ఏకాగ్రతగల మనస్సు ఆత్మైక్యమును పొందుటకు తగియున్నవి. కావున అవి ఆత్మైక్యమును పొందునపుడు కలుగు ఆనందమే ఆత్మానుగ్రహమని తాత్పర్యము. ఆత్మైక్యము కలుగుటకు సహాయపడునట్టి యీ పవిత్ర శాంతికి ఆత్మానుగ్రహ మావశ్యకమై యున్నది.

ప్రయత్నములన్నింటిని ఒక కార్యరూపముగా సంగ్రహించిన, ఆ కార్యము శక్తిమంతమై కావలసిన చలనశక్తి గలిగి, విజయమును పొందుచున్నది. అట్లే తత్త్వాన్వేషి యొక్క ఆత్మపావనతకు చేసిన ప్రయత్నములు కూడ సఫలము కాగలవు. ఇట్లు చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు ఏకమై దివ్యశక్తిగా మారి తదనుగ్రహముచే ఆత్మలాభమును పొందుచున్నాడు. కేవలము వేదాంతసిద్ధాంతముమీదనే జీవించు వేదాంతులమగు మనకు ఏ మతమును వ్యతిరేకమైనదికాదు. వేదాంతియొక్క బుద్ధి ఎట్టి సమస్యనైనా ఆ పరమ సత్యము పేరిలో పరిష్కరించగలదు.

శ్లో॥ ఆసీనో దూరం వ్రజతి శయానో యాతి సర్వతః ।
కస్తం మదామదం దేవం మదన్యో జ్ఞాతు మర్హతి ॥

కూర్చొనియుండియే దూరముగా పోవుచున్నాడు. శయనించియే సర్వత్ర సంచరించుచున్నాడు. కావున నాకంటె ఎవడు హర్షశోకములు లేని భగవంతుని తెలిసికొనగలుగుచున్నాడు?

డ్యూసన్ చెప్పుచున్నాడు—"ఈ రెండు గుణములు ఒకదానినొకటి రద్దుచేయునట్లుగ బ్రహ్మయందారోపింపబడినవై, శాస్త్రజ్ఞానము లేక బ్రహ్మజ్ఞానము కలుగుట యసంభవమని చెప్పుచున్నవి."

ఆ పరమ సత్యమును నిర్వచించుటలో నిష్ఫలమైన ప్రయత్నములు గలవై శాస్త్రములు భేదాభిప్రాయములు గలవగుచున్నవి. కాని ఇచట ఈ విశేషణములు పరస్పర విరుద్ధములే గాక మాటలచేత ప్రకటింపలేని వాస్త

వికతతో "మహామదం—మదము కలిగి, మదము లేక (మత్తుడైనప్పటికిని ప్రశాంతుడై) ఉండునట్టి ప్రభువును, 'శక్తిమంతము, కాని శాంతమైన' ఆత్మను" గుఱించి సత్యమునే సూచించుచున్నవి.

వర్ణింప శక్యముగాని ఆత్మ, పరిమితమైన అర్థములు గలిగి, ఆద్యంతములు గల భాషలో తాను ఇముడవలసివచ్చినచో, ఉపయోగింపబడిన పదములు, వాక్యములు వంకరటింకరలై వైరుధ్యముగలిగి ధ్వంసమగును. అర్హత గల విద్యార్థిమాత్రమే ఆవశ్యకమైన బుద్ధి, హృదయము గలవాడై ఈ పదజాలముగుండ అవలకు తొంగిచూచి ఆ పరమాత్మయొక్క సౌందర్యమును సత్యమును కనుగొనుచున్నాడు. ఇది అర్హత గల గురువునుండి శ్రుతిమంత్రముల చర్చలు వినినప్పుడే విజయవంతమగుచున్నది.

ఆసీనుడయ్యే దూరముగా పోవుచున్నాడు :—మన మనోబుద్ధేంద్రియములమీద అధ్యక్షత వహించు శుద్ధచైతన్యమే ఇచట కూర్చున్న ఆత్మగా పరిగణింపబడుచున్నది. ఈ సత్యము శక్తి నిచ్చినవెంటనే, మానసిక భావనాతరంగము సూర్యకాంతి ప్రకాశితములైన ఇటలీలోని స్థలములను చూచుటకును, అచట అదివరకే యున్న చైతన్యమును లేక అస్తిత్వమును కలుసుకొనుటకును ఇచటనుండి యూరోపునకు ఎగిరిపోవుచున్నది. వాస్తవములో సర్వవ్యాపియైన సత్యము కదలక కదలజాలకపోయినను "ఈ పై ఉద్దేశముతోనే ఆత్మ దూరదేశములకు ప్రయాణము చేయుచున్నది" అని చెప్పుచున్నాము.

మనము ప్రక్కగదిలోనికి వెళ్ళుచున్నామనగా మనమున్న స్థలమును విడచుచున్నామనియు, మనము లేని స్థలమును—ఎచట మనము మరు క్షణముందుమో దానిని సూచించుచున్నది. ఒకవస్తువు పరిమితవ్యక్తిత్వము కలదైననే ఈ కదలిక సంభవించును. కాని అది సర్వవ్యాపి యైనచో తా నెక్కడకు పోగలదు? అదివరకు అది వ్యాపించని స్థలమే లేదు. ఉదాహరణకు, నీ కుడిచేయి నీ కుడిచేయియంతట వ్యాపించియున్నదిగాన నీకుడిచేయి నీకుడిచేతిలోనే ప్రవేశింపలేదు. "రెండు వస్తువులు ఒకే సమయములో ఒకే స్థలములో ఇముడలేవు" అని, నవీనులు మెచ్చుకొని ప్రశంసించిన ఆధునిక విజ్ఞానశాస్త్రముయొక్క సిద్ధాంతము.

కావున, ఆత్మ లేక జీవనకేంద్రము కదలిక లేని సత్యము. కాని అది మనస్సుచే నియమితమై దానిచే వ్యక్తపరుపబడినపుడు భాషతరంగముల రీతిని చలనరూపము పొందినట్లు గోచరించును.

"నాకంటె ఇంకెవరు ఈ దైవతత్త్వమును తెలిసికొనగలరు?" (కస్తం మదామదం దేవం మదన్యో జ్ఞాతుమర్హతి) అను నీ మంత్రములోని ఉత్తరార్థము, సరిదిద్దుటకు వీలులేని గర్వాహంకారములు గల ఒక రాక్షస వ్యక్తి, శ్రోతలు తనను ప్రశంసించి ప్రోత్సాహించుచుండ, సాయంకాలపు చర్చలలో మాట్లాడు వాక్యమువలె నున్నది. కాని మిత్రులారా! ఇచట అటువంటి అహంకార ముద్దేశింపబడలేదు. మృత్యుదేవత అట్టి అహంకారియే యైనయెడల ఇప్పుడున్నట్లు ఆతడు జ్ఞానిగాను ఆత్మజ్ఞానముగల వాడుగాను ఉండజాలడు. మఱియు తన ప్రియపుత్రుడైన నచికేతునికి అధ్యాపకుడుగా ఉండుటకు అటువంటి గురువును శ్రుతి తన భవనములోనికి రానిచ్చుటకూడ మిక్కిలి యయుక్తముగా నుండును.

ఇచట గురువుయొక్క అభిప్రాయము:—ఒకడు తన మనోబుద్ధుల మీద తగినంత అధికారముండి, నిష్కపటమైన క్రమశిక్షణద్వారా ఆత్మ సంయమనము కలిగినయెడల ఆ యాత్మను తెలుసుకొనగలుగుచున్నాడు. ఆ సత్యస్వభావముపై ఉన్నత ధ్యానము చేయుటవలన యా యధికారి సర్వవ్యాపియై, విరోధాభాసమగు మనోజ్ఞభాషలో వర్ణితమైన ఆ సత్యత్వానుభూతి కలిగి, క్రోడీకరింపబడిన మహత్వస్థితిని పొందగలుగుచున్నాడు. మనస్సనునదే శుద్ధముగా లేనిచో కనుగొనిన సత్యముకూడ పరిపూర్ణమైనది కాజాలదు. అద్దమువలె సత్యముకూడ తన యెదుటనుండు వస్తువులను యథాతథముగా ప్రతిబింబింప జేయుచున్నది. ఉదాహరణకు, దాస్ అనునతడు, స్నానపు తువ్వాలు కట్టుకొనిగాని, ఆఫీసుదుస్తులను ధరించిగాని, వైవాహికవేషము కలవాడైగాని, లేక తన యిష్టప్రకారముగా యెన్నుకొనిన యెట్టి దుస్తులు ధరించిగాని, అద్దముముందర నిలబడినచో ఆ అద్దము అట్టి ప్రత్యేక దుస్తులతోకూడిన రూపమునే ప్రతిబింబింపజేయునుగాని యితరమైన మరెట్టి రూపమును ప్రతిబింబింపజేయదు. అట్లే మలినబుద్ధి మలిన సత్యమునే అనుభవించును.

శ్లో॥ అశరీరం శరీరేష్వనవస్థేష్వవస్థితం ।
మహాన్తం విభుమాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి॥

దేహములందు దేహము లేనివానిగను, అనిత్యములయందు నిత్యునిగను, మహాత్మునిగను, సర్వవ్యాపిగను, ఆత్మను తెలిసికొని ధీరుడు దుఃఖింపడు.

ఈ దేహమనోబుద్ధ్యాది పరికరములే ఆత్మయనియు, వానికంటె యితరమైన మరియొక సత్యము లేదనియు భావించు మనయొక్క భావనయే, మనకు గలుగు ఈ బాధలు, దుఃఖములు, నిరాశా నిస్పృహలు, ఆశా ఆకాంక్షలు, రోగములు మరణము మొదలైనవాటికి ముఖ్యకారణము.

నచికేతునివలె పరిణతి జెందిన మనోబుద్ధులు గలవాడు తన పరిపక్వమైన వివేచనతో ఆత్మను ప్రశ్నించి తెలిసికొనుటకు, అన్వేషించి కనుగొనుటకు వచ్చినయెడల, అట్టి సాధువు పరిమాణ పరాకాష్ఠ నందుకొని, పరిపూర్ణస్థితిలోనుండి, ఆ పరమ సత్యముతో శాశ్వతముగా ఆత్మైక్యమును పొందుచున్నాడు. అటుపిమ్మట సహజముగనే అతడు దుఃఖములుగాని, పరిమితులుగాని లేనివాడగుచున్నాడు. ఈ అభిప్రాయమునే పైమంత్రము వివరించుచున్నది.

మానవుడు భగవంతుడు కాగోరినయెడల యాతడు తన మలిన మనస్సునందలి, పైశాచిక రూపములు దాల్చిన భావములను, శనిగ్రహము వంటి కిచకిచలను, అహంకార గర్వమును పూర్తిగా త్యజించవలయును. అసత్యమునుండి సత్యమునందు సంసక్తులు కండు ! దానిలోనే నిజమైన ముక్తి, విజయము, సిద్ధి గలదు.

శ్లో॥ నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో న మేధయా
న బహునా శ్రుతేన ।
యమేవైష వృణుతే తేన లభ్యస్తస్యైష
ఆత్మా వివృణుతే తనుం స్వాం ॥ ౨౩ ॥

ఆత్మ వేదపాఠముచేగాని, వివేకముచేగాని ఎక్కువగా వినుటచే గాని లభ్యమగునదికాదు. ఎవరు దానిని వరించెదరో వారికే అది లభ్యమగును. ఇటువంటివారికి ఆత్మ తన స్వరూపమును తానే స్వయముగా వెల్లడిచేసుకొనును.

కేవల పుస్తకజ్ఞానము జ్ఞానమేకాదు. ఇది మనకు తెలిసిన అన్ని శ్రుతులయందలి యేకాభిప్రాయము. భాషావశములోనున్న అతి తేలిక పదముల నుపయోగించు శైలిగల విశ్రుతి గ్రంథములలోని శబ్దార్థములను గురించి, సంస్కృతభాషా లక్షణములు తెలిసిన ప్రతివ్యక్తి అంతులేకుండా, చర్చించగలడు. యథార్థజ్ఞానముచే సంపాదింపబడిన అనుగ్రహరూపమును, ఉపనిషత్సిద్ధాంత భూతమును, చైతన్య కారణమును అగు మనలోని ఆత్మయొక్క స్వకీయానుభవమును గూర్చి ధనము కొఱకు దేవాలయములలో మాట్లడువారిని, శబ్దాడంబరమును వ్యక్తపరచు వారిని అనుగ్రహించుటకు శ్రుతిమాత నిరాకరించుచున్నది.

కొంతమంది అజ్ఞానులైన పండితులు, పవిత్రగ్రంథములలోని కొన్ని ముఖ్యాంశములను కంఠస్థము చేయుటతోనే, ఆత్మజ్ఞానము కలుగగలదని భావించుచున్నారు. మేధ యనగా బుద్ధియొక్క జ్ఞాపకశక్తి. కొంతమంది నాలుగు వేదములను జ్ఞాపకముంచుకొను శక్తి గలవారు మన పండితులలో నున్నారు. వారిని చతుర్వేదులందురు. సంపూర్ణభాగవతమును శ్రీధరీయ వ్యాఖ్యతో కంఠస్థము చేసిన ఒక మలబారు బ్రాహ్మణుడు ఈ సాధువునకు తెలియును. పది ఉపనిషత్తులలోని అన్ని మంత్రములను శంకరభాష్య సహితముగా కంఠస్థము చేసి గానముచేయు మహాత్ములు చాలమంది కలరు. భౌతిక ప్రపంచములో వారియొక్క శక్తిని ప్రశంసించి మెచ్చుకొని మన ఆదరాభిమానములను చూపుటకు సిద్ధపడినను, ఇచట శ్రుతి వారిని పూత్కారముతో చీదరించుకొని అది వ్యర్థమైనదని ప్రయోజనము లేనిదని విసర్జించుచున్నది. శ్లోకములు కంఠస్థము చేయుట మంత్రములమీద చర్చలు చేయగలుగు శక్తి నలవఱచుకొనుట అనునవి ఒక వ్యక్తిని శ్రుతిచే సూచింపబడిన గమ్యస్థానమును చేర్చలేవు.

ఇంకను మరికొందరు కేవలము సత్సంగసభలలో హాజరగుటకు ప్రాధాన్యమిచ్చెదరు. అట్టివారు ఎట్టి చీకాకైన పడి, ఎంత దూరమైనా ప్రయాణము చేసి ఏదో విధముగా ఆధ్యాత్మిక చర్చలు జరుగు కూటములో ఉన్న చాలునని తలచెదరు. ఆ కూటమునకు వచ్చినవెనుక చాలమంది మందకాంతి గల దీపముక్రింద సుఖకరమైన ఒక మూలను కనుకొని గోడకుగాని స్తంభమునుగాని చేరబడి విశ్రాంతి పొందుచు, మనస్సును మౌనముగా తన ఇంటివైపునకు తమ మిత్రులవైపునకు మరలించెదరు. శరీరముతో సత్సంగమందు కూర్చున్నను మానసికముగా మతివిషయమై వారు గట్టిగా మూతవేసి బిగించిన విషద్రవ్యము గల గాజుబుడ్లువంటి వారగుచున్నారు. స్వామీజీ అతిశయోక్తిగా చెప్పలేదు. ఇచట అధమపక్షము అరడజనుమందైనా చెవులు చిల్లులుపడునట్లు అరచు నీ విషయమును వినని వారుకూడ తప్పక ఉండవచ్చును.

వేదాధ్యయనము, కంఠస్థముచేయుట, సత్సంగము అనునవి యేవియు ఆత్మానుభవమునకు తోడ్పడలేకపోయినపుడు ఆ పరమ సత్యమైన ఆత్మ జ్ఞానము అసంభవమైనదనియా అభిప్రాయము ? శ్రుతి ఈ మంత్రముయొక్క ఉత్తరార్థములో అది సంభవమనియే చెప్పుచున్నది. కాని మనము మహర్షుల యొక్క మార్గమును, నిరంతరముగా నిష్కపటముగా విశ్వాసముతో అను సరించవలెను. శ్రద్ధతో ఆత్మను అన్వేషించువానికి ఆత్మ స్వయముగనే తనను వెల్లడిచేసుకొనునని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. మన ఆత్మతత్త్వమును చేరుటకు ప్రాకారములవలె నిలుచు కామక్రోధాదులు, జాతిమతాహంకార ములు, నిర్ధనిక ధనిక భేదములు, స్వార్థము, అహంభావము, మొదలగు వ్యతిరేకమైన మానసిక భావములను త్రోసివేయుటయే 'అన్వేషణ' యని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి బీభత్సమైన ఈ స్వయంకృతాపరాధములయొక్క వివరములు మనమే మన నిర్వాసమును ఎన్నుకొనునట్లు చేయుచున్నవి. అని ఈ క్రింది శ్లోకములో సూచింపబడినది.

'వృ' ధాతువునకు 'ఎన్నుకొనుట లేక ఆవరించుట'యని యర్థము. 'వృణుతే - (వరించుచున్నాడు) ఎన్నుకొనుచున్నాడు.' 'వివృణుతే - వెల్లడి యగుచున్నది - ఆవరణరహితమగుచున్నది - బయలుపడుచున్నది.

శ్లో॥ నా విరతో దుశ్చరితాత్ నాశాన్తో నా సమాహితః।
నాశాన్త మానసోవాపి ప్రజ్ఞానేనైన
మాప్నుయాత్ ॥ ౨౪ ॥

దుశ్చరితములనుండి మరలనివాడును, ఇంద్రియనిగ్రహము లేని వాడును, ఏకాగ్రమనస్సు లేనివాడును, మనస్సును శాంతపఱచనివాడును కేవలము జ్ఞానముచేత ఆత్మను పొందలేడు.

ఈ శ్లోకము వెనుకటి శ్లోకముతో అన్వయము కలది కావున దానితో దీనినికూడ చదువవలెను. వెనుకటి శ్లోకములో చెప్పబడిన 'శాస్త్రపఠము చేతను, ప్రవచనములచేతను, అట్టి ప్రవచనముల వినుటమాత్రముచేతను ఆత్మదర్శనము కానేరదు" అను అభిప్రాయముతో ఈ శ్లోకములోని అభి ప్రాయము సంబంధించియున్నట్లు తోచుచున్నది.

ఇచట మృత్యుదేవత మనము మన అజ్ఞానముచేత ఆత్మకును మన కును మధ్య లేవనెత్తిన ప్రహరీ గోడను వివరించుచున్నాడు. ఈ మంత్ర ములో అత్మానుభూతి తత్ఫలితమగు ఆనంద రససిద్ధి ఈ క్రిందివారికి నిరాక రింపబడినవి. (1) అధర్మాచరణమునుండి మరలనివారు, (2) ఇంద్రియ నిగ్రహము, ఏకాగ్రత కలిగించు మనస్సమాధానము, శాంతి లేనివారు (3) కర్మఫలములను గూర్చిన ఆతురత ఆరాటములతో మనశ్శాంతిని పొందనివారు.

మన ఆధ్యాత్మిక సాధనలను దృఢపరచుటకు కావలసిన సూచన లన్నియు నీ మంత్రములో చేయబడినవి. ప్రప్రథమముగా సాధకుడు అధ ర్మము అన్యాయము నుండి విరమించవలెను. అట్లు విరమించిననేగాని జప తపాదులు, పూజా పురస్కారములు, చందన కర్పూరాదులు, చర్చి మసీదు దేవాలయ గమనములు, ఏవియును సాధకుని ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధికి తోడ్పడవు. ఎవరైతే పదిమంది పిల్లల తండ్రియో, ఎవడైతే ఒక కానీ కొఱకు ఎటువంటి అబద్ధమునైన చెప్పునో, ఎవడైతే తన కప్పుపాలలో చీమలతో నిండిన చక్కెర కలుపుటచే ఎక్కువ రుచిని అనుభవించగలడో,

అట్టివారే సాధారణముగా వినుచున్న మతనిందను చేయుచున్నారు. వారికి ఆత్మసంయమనము గాని నీతి నిజాయతీ గాని, అహింసాతత్త్వము గాని ఉండదు. మఱి మన మతమైతే బ్రహ్మచర్యము సత్యము అహింస అను సిద్ధాంతములపై ఆధారపడి యున్నది.

ఒక వ్యక్తి కొద్దికాలముపాటైనా ధర్మమును గౌరవించిన ఆధ్యాత్మికాచరణలకు అర్హతను పొందుచున్నాడు. మరియు పరిపూర్ణత గల మహాలోకములను చేరుటకు ఆశించువాడు, అనంతముగా దుఃఖములను కలిగించు విషయములయందు పిచ్చిగా అనందించు ఇంద్రియములను నిగ్రహించుకొనవలెను. ధర్మయుత కర్మాచరణమువలన, వ్యక్తి తన కర్మలకు పరిమితి కల్పించుకొని, ఇంద్రియములపై కొంత యధికారము సంపాదించినపుడు, మనస్సు తనంత తానే శక్తివంతమై సామర్థ్యము కలిగిన దగుచున్నది. ఈ స్థితిలోకూడ సాధకుడు తన మానసికమైన ఆతురతలనుండి సంపూర్ణముగా విడివడి, ఆంతర శిక్షణకు లోనైన, ఇంద్రియ నిగ్రహము, స్వార్థత్యాగము మొదలైన పద్ధతులతో కూడిన తపశ్చర్య ఫలవంతము కాగలదు.

యోచించగా నిచట అట్టి పూర్ణాధికారము గల సాధకులు చాలా స్వల్ప సంఖ్యాకులుగా నున్నారని సూచించుటయే మృత్యుదేవతయొక్క తాత్పర్యమని రానడే చెప్పుచున్నాడు. అట్లని వేదాంత పథమున కర్హుడైన విద్యార్థి, ఉషఃకాలమందలి మంచుతోపాటు వికసించు మొగ్గలపై కుఱికి తన బరువుచేతనే తాను క్రిందకు దొరలు వనదేవతవంటివాడు కాడు. అర్హత గల విద్యార్థి శ్రద్ధయొక్క త్వరితగతికి, నిష్కపట అనుసరణకు మధ్య నలిగిపోవుచున్నాడు. అట్టి శిక్షణా కేంద్రములు ఎంత అరుదు!

21-వ మంత్రములో మృత్యుదేవత యిట్టి యుద్దేశముతోనే "నాకంటె యితరు లెవరు యీ బ్రహ్మవిద్యను తెలిసికొన గల్గుచున్నారు?" అని ఆక్రోశించెను.

శ్లో॥ యస్య బ్రహ్మ చ క్షత్రంచ ఉభే భవత ఓదనః।
మృత్యు ర్యస్యోపసేచనం క ఇత్థా వేద యత్ర సః॥

[ఎవనికి బ్రహ్మ క్షత్రియ జాతులు రెండును అన్నమగుచున్నవో, మృత్యువు ఊరగాయ అగుచున్నదో, అటువంటిదగు ఆ ఆత్మ ఎచట నున్నదని ఒకడు ఎట్లు తెలుసుకొనగలడు?]

(ఇంతటితో ప్రథమాధ్యాయములోని ద్వితీయ వల్లి సమాప్తము)

సాధకులు అన్వేషించు ఆత్మ యను ఆ మహత్సత్త్వమే నామరూపములతో కూడిన ప్రపంచముల అస్తిత్వమునకును, వాటి కార్యాచరణముల కును, కారణభూతమైన ముఖ్యాంశ మగుచున్నది.

సత్యము సమస్త జగత్తును ఆవరించియున్నది. జడములై మృతచ్ఛాయలైన ఈ సత్యాభాసము లన్నియు శుద్ధచైతన్యముద్వారానే పని చేయగలవు. ఆ పరమైన అస్తిత్వములోనే ఇంద్రియగోచరములగు నామరూపాత్మక ప్రపంచములుకూడ తమ అస్తిత్వమును కలిగియున్నవి. ఈ భావ మీ మంత్రములో కవితాశైలిలో వెల్లడియైనది. సమస్త పదార్థములలో మానవు డుత్తముడు. అట్టి మానవులలో, ఉత్తములైన బ్రహ్మ క్షత్రియ వర్గములుకూడ ఆ పరమసత్యముచేత కేవలము వండిన అన్నమువలె కబళింపబడి జీర్ణము చేసికొనబడినవని యనుటలోనే, యా కవితాభావము స్ఫురించుచున్నది. వ్యక్తమగు యీ ప్రపంచమంతయు ఆ యాత్మకు ఒక్క క్షణములో జీర్ణమగు కబళముమాత్రమే. అటువంటి మహాత్మునికి, భీతావహమైన మృత్యువుకూడ తన ఆకలిని అభివృద్ధిపఱచి రుచిని ఎక్కువచేయు ఊరగాయవంటిదే. శుద్ధచైతన్యముయొక్క ప్రభావ ప్రభుత్వములు అంత గొప్పవి కావుననే యితఃపూర్వము వివరింపబడిన ఆత్మపవిత్రీకరణము, ఆత్మపరిపూర్ణతను పొందు సాధనలను క్రమముగా అనుసరించిననే గాని, ఆ యాత్మతత్త్వమును సాధారణ మానవులు గ్రహించి యనుభవించుట కష్టతరమైనదని చెప్పవచ్చును.

21-25 శ్లో॥ ఇట్టి ఆత్మను ఎట్లు తెలిసికొనుట; బుద్ధికుశలత, పాండిత్యము, శాస్త్రజ్ఞానము, అధ్యయనము చింతన ఇవన్నియు నిష్ఫలములే. కాని మనశ్శాంతి కలిగి పవిత్రుడైనవానికే ఆ పరమాత్మయొక్క సన్నిహితానుభవము కలుగుచున్నది. ఎటువంటి పదవి, అంతస్థులలో నున్నప్పటికిని మిగత యందరు మృత్యువున కాహారములే యగుచున్నారు.

తృతీయవల్లి

రథమును గూర్చిన కథ. అధ్యాత్మయోగమును, జీవాత్మ పరమాత్మల సమ్మేళనమును తెలియజేయుచున్నది.

శ్లో॥ ఋతం పిబన్తౌ సుకృతస్య లోకే గుహాం ప్రవిష్టౌ
పరమే పరార్ధే ।
ఛాయాతపౌ బ్రహ్మవిదో వదన్తి పంచాగ్నయో
యే చ త్రిణాచికేతాః ॥ ౧ ॥

ఆ పరమాత్మకు స్థానమైన హృదయకుహరములో కూర్చొని యే యిద్దరు తమ సుకృత ఫలముల ననుభవించుచున్నారో, వారిని బ్రహ్మజ్ఞానులు, పంచాగ్నుల నారాధించి, త్రిణాచికేతాగ్నిని వేల్చు గృహస్థులు కూడ ఛాయాతపములని చెప్పుచున్నారు.

ఈ తృతీయవల్లియందు దేహాత్మవివరణ సందర్భములో ప్రసిద్ధమై దివ్యమైన రథముయొక్క రూపక ముపయోగింపబడినది. ఆ రథముమీద, సారథియు యజమానియు నాసీనులగుదురు. అట్లే యీ దేహములో పరమాత్మ జీవాత్మలు ఆసీనులై యున్నారు. ఇట్టి సంపూర్ణమైన యాధ్యాత్మిక యోగమే యిచట వివరింపబడుచున్నది.

ఇట్టి జీవాత్మ పరమాత్మలనెడు నీ రెండు విషయములను పరిచయపఱచుటకే యీ వల్లిలోని ప్రప్రథమ శ్లోకములోనే గృహస్థులైన పండితుల చేతను, బ్రహ్మజ్ఞానులచేతను ఏకగ్రీవముగా నిచట నొక ప్రకటన చేయబడినది. ఈ జీవాత్మ పరమాత్మలు రెండును నీ దేహమును నధిష్టించి, దానిని యాచరణయోగ్యముగా చేయుచున్నట్లు కనబడుచున్నప్పటికిని నీ రెండింటిలో నొకటి యింకొకదానికి ప్రతిబింబము మాత్రమేనని పైరెండు తరగతులవారు ప్రకటించుచున్నారు.

ఛాయ లేక ప్రతిబింబము స్వతంత్రమైన అస్తిత్వము లేనిది. అది ప్రకాశముగాని ఒక ప్రకాశించు వస్తువుగాని ఉన్నప్పుడే ఉండును.

సంస్కృతి లేని నరపశువుయొక్క మానస సరోవరములో కోరికలచే ప్రోచ్ఛలముపొందిన యోచనాతరంగములు స్వేచ్ఛానుసారముగా పైకిలేచి క్రిందబడుచు శాశ్వతముగా నుండును. తమ దుండగములను మనస్సు నెదుటకు తన్నుచున్న యోచనా తరంగముల నృత్యోన్నృత్యములో మారుచు చలించుచున్న ఒక ఛాయ యుద్భవించుచున్నది.

ప్రత్యేక వ్యక్తి తన అంతరదృష్టిలోపించగా బాహ్యదృష్టిగలవాడై ఈ ఛాయను చూచి దానితో ఐక్యమును పొందుచున్నాడు. ఈ చాయ లేక అహంకారము లేక సంసారియే యీ శరీరములోని పీడలను, మానసిక బాధలను, బుద్ధియొక్క పరాజయములను, మరియు ఆధ్యాత్మికతా భావములను ఐహిక బాధలను అనుభవించువాడు. ఈ ఛాయను జీవాత్మయని యనుచున్నాము. దీనికి—అహంకారమునకు కారణభూతమై ప్రకాశరూపమైన మనలోని దైవికనూత్రమును పరమాత్మయని పిలుచుచున్నాము.

ఋతం—నామవాచకముగా వేదములలో చాలా ప్రాముఖ్యమును వహించినదిమై కేవల ధర్మముకన్న కొంచెము ఎక్కువ అర్థము కలిగి యున్నది. ఇది కర్మలను వాటి ఫలములను కలుపు 'దివ్యశాసనము.'

కర్మయొక్క ఫలములు ఒక్క జీవాత్మచేతనే అనుభవింపబడు చున్నవి. ఏకవచనమునకు బదులుగా ద్వివచనము ఉపయోగింపబడినది, కావుననే శ్రుతివాక్యము పరమాత్మ జీవాత్మ లిరువురునూ అనుభవించుటలో భాగస్థులని సూచించుచున్నది. శాశ్వతమై పరిపూర్ణమైన ఆత్మ కర్త కాదు భోక్త కాదని అనేకసార్లు చెప్పి దానిని నిలబెట్టుకొనుచున్న శ్రుతికి, తన స్వీయప్రకటనకే వైరుధ్యము వచ్చుచున్నది గాన ఈ వాక్యమును యథాతథముగా మనము అర్థముచేసికొనకూడదు. ఆ ఆత్మ సమస్త కర్మలను, తత్ఫలములను, ఆనందములను ప్రకాశింపజేయువాడు మాత్రమే.

అయినప్పటికిని ఈ మంత్రములో "వారిద్దరు తమ సుకృతముల ఫలములను అనుభవించుచున్నారు" అని ద్వివచన ముపయోగింపబడినది.

ఈ క్లిష్టత శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యానములో పరిష్కరింపబడినది. జ్యోతిరూప మైన ఆత్మ లేనిదే ఈ ఛాయారూపమైన అహంకారమునకు అస్తిత్వమే లేదు కావున అవి రెండును సాధారణముగా జోడింపబడినవి. ఇట్టి జోడింపుల యుదాహరణము మన నిత్యజీవితములో తఱచు చూచుచున్నాము. ఒక సమూహములో అనేకమంది ఛత్రములు ధరించువారు నడచుచున్న (లేక గాంధీటోపీ ధరించువారు నడచుచున్న) ఒకరిద్దరు ధరించనప్పటికిని ఛత్రములవారు, అనగా ఛత్రములు ధరించువారు (లేక కాంగ్రెసువారు) నడచుచున్నారు అని దైనందిన వ్యవహారములో సూచించెదము.

ఇదే విధముగా జీవాత్మ పరమాత్మల (అసత్యమైన - నేను, సత్యమైన నేను) — సహస్థితి కలిగినటుల కనబడుచుండుటవలన జీవాత్మకు సంబంధించిన భ్రాంతియుతానందానుభవములను కలిగించు కర్మఫలములు సాక్షీభూత శాశ్వత జ్యోతిర్మయ జ్ఞానరూపమగు పరమాత్మతో జోడింపబడినవి. ఇది ముండకోపనిషత్తులో మరింత తేటతెల్లము చేయబడినది. బుద్ధికి స్థాన మైన ఆ హృదయకుహరమందు జీవాత్మ పరమాత్మలు నివసించునట్లు చెప్పబడియున్నది. హృదయములో బుద్ధి యున్నదను నభిప్రాయమును ఇంతకుముందు అనేకసార్లు వివరించి యుండుటచే దానిని సాంగముగా నిచట చర్చించ నవసరము లేదు.

ఇచట కఠోపనిషత్తు ధ్యానమార్గముయొక్క మహత్త్వమును వర్ణించు చున్నప్పటికిని " గృహస్థ జీవనమును కాదనుటలేదు " అని తెలిసికొనుట చాలా కుతూహలకరమైన విషయము. వారుకూడా ఆ సత్యమును ఆంతర దృష్టిలో పొందగలుగుచున్నారు.

శ్లో॥ యః సేతురీజానానామక్షరం బ్రహ్మ యత్పరం ।
అభయం తితీర్షతాం పారం నాచికేతం శకేమహి ॥ ౨॥

'యజ్ఞములు చేయువారికి అది సేతువువంటిది. మఱియు అది - ఆ యున్నత పరబ్రహ్మ స్వరూపము, నిర్భయమైనది. సంసారమును తరింపగోరు వారికి ఆవలి తీరము. అట్టిదానిని మనము తెలిసికొనుటకు సమర్థులమగుదము.'

ఈ వల్లిలోని మొదటి రెండు శ్లోకములు ప్రత్యేకముగా వేఱువేఱు సిద్ధాంతములను చెప్పునవియు, ఇటు పిమ్మట రాబోవు చర్చలతో నెట్టి సంబంధము లేనివియు నగుటచే ఇవి ప్రక్షిప్తములవలె కనబడుచున్నవి. ఏది యెట్లైనప్పటికిని యీ రెంటింటికిని పరస్పర సంబంధముండి, రాబోవు చర్చలతోను, వేదములలోని కర్మకాండయొక్క తిరుగుబాటువలన పుట్టి నప్పటికిని, యా కర్మకాండనుండియే బయలువెడలి, దానితోనే సన్నిహిత సంబంధము గలవైన యుపనిషత్తులతోను, సంబంధము కలిగియేయున్నవి.

సేతుః—(వంతెన, శరణము) ముందు చెప్పబడిన నచికేతాగ్ని మన యీ మర్త్యలోకమును, యావలి తీరముననున్న స్వర్గములోని యమర జీవనమును కలుపు వంతెనగా వర్ణింపబడినది. ఈ శ్లోకము కర్మజ్ఞాన మార్గ ముల రెంటిని ప్రశంసించుదానివలె కనబడుచున్నది. ఈ పవిత్రాగ్ని ముందు చెప్పిన విధముగా భక్తివిశ్వాసములతో వేల్చిన నీ యహంకారపూరిత జీవాత్మను స్వర్గమనెడి చైతన్య లోకమునకు చేర్చునను విషయమును యీ శ్లోకములోని పూర్వార్థము చెప్పుచున్నది. స్వర్గములోని జీవన పరిమాణము భూప్రపంచములోని మానవుల జీవనపరిమాణముతో పోల్చిచూచిన దీర్ఘ మైనది కావున నది యేతత్ దృష్ట్యా యమరజీవనమే.

ఈ మంత్రముయొక్క రెండవ భాగములో నా యాత్మతత్త్వము, పరమాత్మతో దాని సంబంధము, ధ్యానించుటచే చేరగలుగు ధ్యానియొక్క గమ్యస్థానము ప్రశంసింపబడినవి.

మొత్తముమీద నిదియంతయు జ్ఞానయోగముయొక్క విపుల చర్చ లను ప్రారంభించుటకు పూర్వము గురుశిష్యులు చేయు ప్రార్థనవలెనున్నది. చివరి పాదము ‘ తత్—అది ’ అను దాని నామవాచకముగా చదువవచ్చును. లేకున్న ‘ యత్ నాచికేతం ’ యని చదివినచో ‘ నాచికేత ’ యనునది జీవిత లక్ష్యమునకు సంజ్ఞగాగాని, నామముగా గాని యగుచున్నది.

శ్లో॥ ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవ తు ।
బుద్ధింతు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగ్రహమేవ చ ॥ 3 ॥

ఆత్మను రథములోని యజమానిగా తెలిసికొనుము. శరీరమును రథముగాను, బుద్ధిని సారథిగాను, మనస్సును కళ్ళెముగాను తెలిసికొనుము.

హిందువులయొక్క వేదాంత సాహిత్యములో గ్రంథకర్తలచే, ప్రవచనకారులచే తఱచుగా నుదాహరింపబడు నీ రథోపమానముయొక్క చర్చతో నీ శ్లోకమును ప్రారంభించుచున్నాము. మఱియు, నిదియే వ్యాసులవారిని యుపనిషత్కావ్యమైన గీతను రచించుటకు పురికొల్పినది.

దివ్యగీతయైన భగవద్గీతలో నీ రథసాదృశ్యము చక్కగా కన్నులకు కట్టినట్లు చిత్రింపబడినది. అక్కడ "ఉత్సాహముతో నుప్పొంగు నయి దశ్వములతో కూడిన రథము, దాని నొగలున పరమ జ్ఞానరూపుడైన కృష్ణభగవానుడు సారథియై కూర్చొనినట్లు, తికమకపడుచు కలవరపాటుతో నర్జునుడు యజమానివలె రథములో కూర్చొనినట్లును, చిత్రములోవలె చూచుచున్నాము. ఇదియేగాక రథమునకు రెండువైపుల యుద్ధమునకు సిద్ధపడిన కౌరవపాండవ సైన్యములనుకూడ చూచుచున్నాము. ఇట్టి గంభీర క్షణములో ప్రధానమైన యుద్ధము ప్రారంభించుటకు ముందు గీతాదృశ్యము మనకు కనబడుచున్నది. "ధర్మమా ? కర్తవ్యమా ?" యను సందేహముచే మనస్సునందు బుద్ధియందుకూడ సంఘర్షణపడినవాడై యర్జునుడు నిరుత్సాహముతో భగవంతుడగు శ్రీకృష్ణుని పాదపద్మములపై వ్రాలి "తనకు జ్ఞానమునిచ్చి మార్గదర్శకుడుగా నుండుము"అని యతనిని దీనముగా వేడుచున్నాడు. కృష్ణభగవానుడు కళ్ళెమును గుఱ్ఱములను గట్టిగా పట్టుకొనినవాడై, కొంచెము ప్రక్కకు తిరిగి, చిరునవ్వుతో వివిధమైన యుపనిషత్తులలోను ప్రకటింపబడిన యీ పరమ సత్యమును సంగ్రహముగా చెప్పుచున్నాడు. కావున వ్యాసునివంటి కళాకారుడుకూడ నీ యుపనిషత్తులోని సర్వోత్కృష్టమైన యీ సత్యముయొక్క ప్రకటనలను అలతిపదములలో వివరింపదలచినవాడై ఈ ఉపనిషత్తులోని పదిమంత్రములను లేక మంత్రభాగములను ఉన్నదున్నట్లుగా గీతలో మరల చెప్పెననిన నందులో నాశ్చర్యములేదు. ఇట్టి పునరుక్తములనుగుఱించి యిదివరకే చర్చించితిమి. మఱియు ముందు ముందటువంటి పునరుక్తులను చూడబోవుచున్నాము.

ఈ రథసాదృశ్యములో ఆత్మ యజమాని. పవిత్రవివేచనా శక్తి గల బుద్ధి సారథి. వ్యక్తియొక్క దేహము రథము. మరియు దేనిచేత బుద్ధి దేహముయొక్క కదలికలను తన వశమందుంచుకొనుచున్నదో, అట్టి మనస్సు కళ్ళెము.

ఇటువంటి ఉపమానమే శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తులో కనబడుచున్నది—2 - 9.

శ్లో॥ ఇంద్రియాణి హయానాహుర్విషయాం స్తేషు గోచరాన్ ।
ఆత్మేంద్రియ మనోయుక్తం భోక్తేత్యాహు ర్మనీషిణః ॥ ర ॥

ఇంద్రియములు అశ్వములు. వాటి మార్గము ఇంద్రియ విషయములు. ధీమంతులు వానిని (ఆత్మను) ఈ దేహేంద్రియ మనస్సులతో కూడినపుడు 'భోక్త' యని పిలిచెదరు.

ఆ సాదృశ్యమునే పొడిగించుచు నిచట ఈ మంత్రము రథ చిత్రములో అశ్వములు ఏవి యనగా "ఇంద్రియములే అశ్వములు" అని చెప్పుచున్నది. త్వక్, చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వ ఘ్రాణేంద్రియము లనెడు పంచేంద్రియములు లేకున్న దేహమను రథము కదలజాలదు. ఒక శిశువు ఇంద్రియములు లేకుండ పుట్టిన అది చనిపోయినట్టే భావించుట యాధునిక మనస్తత్వ శాస్త్రములో తెలుసుకొనబడిన సత్యమే. ఒక గ్రుడ్డివానికి వినికిడిశక్తి మరింత అధికముగా నుండుట మనము సాధారణముగా చూచుచున్నాము. గ్రుడ్డి చెవుడు రెండు గల మనిషిని మన జీవితములో అరుదుగా చూచుచున్నాము. గ్రుడ్డి చెవుడు గలిగి స్పర్శజ్ఞానము లేని వ్యక్తులు మిక్కిలి అరుదు. బహుశః అటువంటివారు ఉండరేమోకూడా. సంగ్రహముగా చెప్పిన, మనమధ్యలో ఒకటి లేక రెండింద్రియములు లేని విచారకరమైన వ్యక్తిని చూడగలుగుదుము గాని మనలో రెండింటికన్న ఎక్కువ ఇంద్రియములు లేని జీవిని చూచుట చాలా అరుదు.

ఇది యాశ్చర్యకరమైన విషయము కాదు. ఈ దేహమును ధరించి ఇచటకు వచ్చి మానవులుగా జీవించు మన జీవితము వెనుక ఒక ఉద్దిష్ట కారణమున్నది. ప్రత్యేక జీవాత్మలు, ప్రత్యేక శరీరముల ధరించి, ప్రత్యేక పరిస్థితులలో, నిర్దిష్ట సమయమునందు, నిర్దిష్ట జీవనములో, తమ జీవితాను భవములను ఆర్జించుటకొఱకు జన్మించుచున్నారు. బాహ్యప్రపంచమందలి అనుభవమును పొందుటకు సాధనములు మన పంచేంద్రియములు. మన పంచేంద్రియములను బిగించినచో మనమట్టుకు బాహ్యప్రపంచము శూన్యమే యగుచున్నది. ఉదాహరణకు గాఢనిద్రలో బాహ్యప్రపంచ జ్ఞానమే మనకుండదు. ఏలన మన ఇంద్రియములలో ఏ ఒకటిన్నీ నిద్రావస్థలో పని చేయదు.

కనులు లేకున్న రూపము లేదు. చెవులతో రూపమును గ్రహించ లేము. అట్లే ఇతరములైన ఇంద్రియ విషయములును అని తెలియవలెను. ఈ ఇంద్రియములే మనకు లేకున్నచో ఈ జన్మమెత్తుటయే, ఉద్దేశరహితమై పిచ్చివాని వెఱ్ఱియాటలవలె వ్యర్థమగుచున్నది. సృష్టికర్త ఉన్మత్తుడు కాదు. కావున ప్రతి జీవియు-పురుగుగాని భూమీశుడుగాని నిర్దిష్టమైన ఉద్దేశము లేక ఈ ప్రపంచమున అడుగుపెట్టుట లేదు. ఇంద్రియములు లేకుండ మన దేహ ధారణము నిష్ఫలమగుచున్నది గావున అపరమోద్దేశమును నిష్ఫలము చేయ కుండుటకై ఇంద్రియవిహీనమైన శిశువును సృష్టికర్త జన్మింపచేయుటలేదు.

ఇచట శ్రుతి దేహమను రథమును లాగు గుఱ్ఱములుగా స్పర్శాది ఇంద్రియములను చెప్పుచున్నది. ఇచట ఇంద్రియములను పదము సామూహికార్థమున కేవల జ్ఞానేంద్రియములనే గాక కర్మేంద్రియములను కూడా చెప్పుచున్నది. సంపూర్ణముగా అభివృద్ధిపొందిన సాంఖ్యవేదాంత మతముల ప్రకారమే ఈ పైవ్యాఖ్య చేయబడినది. కఠోపనిషత్తుకంటె తరువాతిదైన ప్రశ్నోపనిషత్తులో ఈ దశవిధేంద్రియములు పేర్కొనబడినవి. హైందవ శాస్త్రములు సాటిలేని భావప్రకటన, శక్తివంతమైన పరిపూర్ణత, గలవి. శైలిలో అవి చాలా సంక్షిప్తత గలవైనప్పటికిని, ఏ విషయమును సగము చెప్పి వదలిపెట్టవు. యజమాని, రథము, సారథి, అశ్వములు వీనిని గుఱించి చెప్పినతరువాత అవి నడచు మార్గమును గుఱించికూడా వివ

రించి చెప్పనియెడల చిత్రము పూర్తికాదు. ఉపనిషత్తు ఈ ఇంద్రియములు విషయములలో పరుగెత్తుచున్నవని చెప్పుచున్నది. ఎట్లు ?

కన్ను రూపమునే ప్రకాశింపజేయును. అనగా రూపమున్న చోటనే కన్ను పని చేయును. కాని కన్నులతో వినలేము కదా. అట్లే చెవులు. అవి శబ్దమునే గ్రహించును. చెవులతో రూపమును చూడలేము. జిహ్వ రుచి చూచుటయందే శక్తమైనది. త్వక్ స్పర్శజ్ఞానమును కలిగించునది. ఇట్లు మొత్తముమీద మనకు తెలిసినదేమనగా వేటివలన దేహముయొక్క అస్తిత్వమున్నదో అట్టి ఇంద్రియములు వాటివాటికి నియమితమైన క్షేత్రములలోనే పని చేయును.

మనీషిణః—ధీమంతులు. అనగా సాధుసన్న్యాసులు. ఎవరైతే వారి జీవితములో దైవత్వము అను పరిపూర్ణ తత్త్వమును తెలిసికొనుచున్నారో మరియు తమ అంతర-అనుభవములను ప్రకటించుటచే ఉపనిషద్గ్రంథ కర్తలగుచున్నారో అట్టి మహర్షులే, ఇచట—మనీషిణః - బుద్ధిమంతులు. మనలోని యీ సుఖదుఃఖముల ననుభవించు పదార్థము సర్వసాక్షియైన జ్ఞానరూపమగు ఆత్మ కాదనియు, అది నియమితమైన (జీవాత్మ) ఆత్మ యనియు వెల్లడిచేసిరి. ఆ పరమాత్మ యిట్లు మనోదేహములచే నియమిత మైనచో నది యహంకారి యగు జీవాత్మయే యగుచున్నది. నశ్వరమగు సంసారజీవితములోని పరిస్థితులకు తగినట్లు అది సుఖదుఃఖములు పొందు చున్నట్లు తోచును. మనలోని యీ భోక్తను (అనుభవించువానిని) నిర్వ చించుటలో శ్రుతి నిశ్చయముగా మనలోని రెండు పదార్థములను భిన్న పఱచుచున్నది. ఒకటి సత్యసిద్ధాన్తము—కర్త భోక్త కానిది. మరియొకటి మాయానిర్మిత అహంకారసహిత జీవాత్మ. అది మానస సరోవరములోని యీ పరమ జ్ఞానముయొక్క ప్రతిబింబముమాత్రమే.

శ్లో॥ యస్త్వవిజ్ఞానవాన్భవత్యయుక్తేన మనసా సదా ।
తస్యేన్ద్రియాణ్యవశ్యాని దుష్టాశ్వా ఇవ సారథేః ॥౫॥

సారథికి దుష్టాశ్వములవలె, అయుక్తమైన మనస్సుకలవాడై, మంచి చెడ్డలు తెలిసికొను జ్ఞానములేని వానికి ఇంద్రియములు వశముగావు.

ఇటువంటి సాదృశ్యమును కల్పించి అట్లు చేయుటలోని తన యుద్దేశ మును శ్రుతి వెల్లడించకపోయిన నది కేవలము పదముల చాతుర్యముగానే యుండును. ఉపనిషత్తుల శైలిలో సంక్షిప్తత యుండవలయునను నియమమున్నది గాన యనావశ్యముగా నిచట నొక యక్షరము నుపయో గించినను, అది మహాపాపముగా పరిగణింపబడుచున్నది. అటువం టప్పుడు యీ సందర్భములో నాలుగుశ్లోకము లుండుట శ్రుతిమాత తానుప యోగించిన సాదృశ్యముయొక్క యుద్దేశమును వెల్లడిచేయుటకొఱకే యని తెలియువలెను.

సారథి చేతకానివాడై పగ్గములను వదులుచేసిన ఆ యశ్వములకు ఉన్మాదము గలిగి యవి యిష్టమువచ్చినట్లు పరుగిడుటయే గాక రథమును కూడ తునాతునకలు చేసి యజమానిని దారిప్రక్కన అపాయావస్థలో పడ వేయుచున్నవని యీ మంత్రములో చెప్పబడినది. ఈ సాదృశ్యమందలి భావనుబట్టి, 'వివేచనాశూన్యమైన బుద్ధితో మన మనస్సును వదలివేసిన యింద్రియములు విషయములలో వెఱ్ఱిగా పరుగిడి యమితమైన యీ వ్యామోహములలో దేహమునే నాశనము చేయు'నని మనము తెలిసికొనవలసి యున్నది. ఒక జిజ్ఞాసువు వేదాంతజీవనమును గడపి, తద్ద్వారా పరిణతి పొందుటలో తొందరపడినయెడల, యతడు వివేచనాశక్తి గల బుద్ధితో తన మనస్సును స్థిరముగా నుంచుకొని, యింద్రియము లనెడు గుఱ్ఱములను దృఢ మైన యధికారములో నుంచి వశపఱచుకొని, సంపూర్ణ సంయమనముతో నడపవలసి యున్నది. ఈ విషయము తరువాతిశ్లోకములో వివరింపబడినది.

శ్లో॥ యస్తు విజ్ఞానవా న్భవతి యుక్తేన మనసా సదా।
తస్యేన్ద్రియాణి వశ్యాని సదశ్వా ఇవ సారథేః ॥ ౬ ॥

సారథికి మంచిగుఱ్ఱములు వశమైనట్లు, మనస్సును సర్వదా వశమం దుంచుకొని ఆత్మను తెలిసికొనినవానికి యింద్రియములు వశమునందుండును.

వివేచన గల సారథి తెలివితో పగ్గములను త్రిప్పిన తన యజమాని పోదలచిన మార్గమునందు అశ్వములను నడపగలుగుచున్నాడు. ఇంద్రి

యము లను గుఱ్ఱములు వెఱ్ఱెత్తి, ఒడ్డునుండి క్రిందకు దూకి, సౌఖ్యములను పంకిలక్షేత్రమున తమ యిష్టమువచ్చినట్లు పరుగెత్తి, రథమును పగుల గొట్టి, ప్రయాణమును విషాదాంతముగా మార్చుచున్నవి కావున, జిజ్ఞాసువు వివేకియై, నిర్మలమైన బుద్ధి కలిగి, మనస్సును సంయమనముతో వశముచేసి కొనినచో, తన జీవితమును దివ్యమార్గమున విజయవంతముగా నడుప గలడు. అట్టి సాధకుడు తన మనః ప్రేరణలను వివేచనాబుద్ధితో వశపఱచు కొనుటయే యుక్తము అని చెప్పబడుచున్నది. మరియు అట్టివాడు ధీమంతులగు శాస్త్రజ్ఞులచేత "విజ్ఞానవాన్" అని ప్రశంసింపబడుచున్నాడు.

శ్లో॥ యస్త్వ విజ్ఞానవాన్భవత్యమనస్కః సదాశుచిః ।
న స తత్పదమాప్నోతి సంసారం చాధిగచ్ఛతి ॥ 2 ॥

ఎవడైతే సరియైన వివేచన లేక, యోచన లేక అశుచియై యుండునో అట్టివాడు గమ్యస్థానమును చేరలేక జననమరణ రూప సంసారమందు భ్రమించుచున్నాడు.

ఇంతవరకు చర్చించిన విషయము నాలోచించి చూచిన మనకు శ్రుతియొక్క అభిప్రాయము స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. నిత్యజీవిత ములో సాధకుడు, వివేకముతో ధర్మములను నీతులను అనుసరించి శిక్షణ పొందిననేగాని అతనికి దివ్యజీవనములో ఎటువంటి అవకాశము కలుగదని తెలియచెప్పుటయే శ్రుతియొక్క ముఖ్యోద్దేశము. మరియు సాధకుడు సంపూర్ణమైన యాత్మసంయమనము గలిగి సత్యమైన జీవనము గడుపుటకు నేర్చుకొనిననేగాని ఈ ఆధ్యాత్మికసాధనలు సంపూర్ణానందమును కలిగించవని చెప్పుటలో శ్రుతి, విసువుచెందక అడుగడుగున నతి ప్రాధాన్యమైన యీ విషయమును చెప్పుచునేయున్నది.

ఎవడైతే తన వివేచనాశక్తిని ఉపయోగించి యవిరతముగా మనః ప్రేరణలను వశపఱచుకొనడో అట్టివాడు, 'అయుక్తుడు' అనబడుచున్నాడు. శాస్త్రజ్ఞులు వాని పశుత్వమును చూచి నవ్వుచు వానిని 'అవిజ్ఞానవాన్' అని పిలుచుచున్నారు.

నవీనకాలములో మన మన్నివైపులనుండియు ముఖ్యముగా విద్యావంతులదగ్గరనుండే 'మన మతము వట్టిపోయినది, నిస్సారమైనది. నిరుపయోగమైనది' అను మాటలను వినుచున్నాము. భయంకరులైన కొంతమంది పుస్తకజ్ఞానమాత్ర పండితులు గర్వముచే నుబ్బి, సిగ్గు లేనివారై గొప్పదైన మన మతముపై నిందల నారోపించుచున్నారు. ఈ సాధువు స్వయముగానే యటువంటివారిని కొంతమందిని కలిసికొనెను. ప్రక్కకు పిలచి యెందుకు హిందూమతమును నిందించుచున్నావనగా వారిలో కొంతమంది తగిన కారణములతో వచ్చి యిట్లు చెప్పుచున్నారు. వారు భక్తియోగమును, కర్మయోగమును, తదితర యోగములను చాలకాల మాచరించినను, నవి నిర్దేశించిన సౌఖ్యముల నావంతయు ననుభవింపలేకపోతిమని వెల్లడిచేసికొన్నారు. అట్టి యాతతాయులు, దుస్సాహసులు, పరిపూర్ణాత్మతత్త్వమును బోధించు శాస్త్రమనియెడు హిందూమతముయొక్క విచారకరమైన విమర్శారూపమును దాల్చుచున్నారు.

'వేదకాలములోని ప్రజలు ఇప్పటివారికంటె మిక్కిలి సంయమనము కలవారు, నిజాయతిపరులు, మంచివారు' అని మన కందరికి తెలియును. అయినప్పటికిని శ్రుతి యానాటి సాధకునకుకూడ సంయమన మత్యవసరమని మరలమరల చెప్పుచునేయుండినది. ఇప్పటి దీనులైన సాధకులు కపటమైన బజారుజీవనము, చీకటిబజారు బేరములు, లంచగొండితనము, ఇత్యాదులతో కూడి వివిధములైన జీవనములను గడుపువారై కొన్నిక్షణములు మాత్రము జపముచేసిన యా పరమశ్రేష్ఠమైన పరిపూర్ణతత్వము నెట్లు యనుభవించి యానందించగలుగుదురు? "మనస్సును నిగ్రహించి తద్ద్వారా యింద్రియముల యొక్క యుద్రేకము నణచుటకు ప్రయత్నింపని యెడల నా భక్తున కతని సమస్త కీర్తనలు, భజనలు, జపములు, తపములు, దేవాలయ గమనము, బ్రాహ్మణ సమారాధన యిత్యాదులన్నియు కేవల ధనవ్యయకారకములే గాక కాలమును వ్యర్థపఱచునవి మాత్రమే యగును," అను నీ ప్రసిద్ధవిషయమే యిచట సూచింపబడినది.

వివేకముతో కూడిన యింద్రియనిగ్రహమును, ఆత్మసంయమనమును నెవరు పాలింపకుండనుందురో, వారు శ్రుతిలో చెప్పిన 'తత్పద' మగు

సర్వోత్కృష్ట దివ్యస్థితిని చేరుటకు తగిన నిచ్చెనను ఎక్కలేరు సరిగదా, వారు పరిణామస్థితిలోనుండి క్రిందకు జారి పశువులగుదురనియు శ్రుతి చెప్పుచున్నది. మానవుడు జంతువైనప్పటికిని తన వివేచనాశక్తిచేత జీవులలో నుత్తమోత్తముడుగా పరిగణింపబడుచున్నాడు. మానవపశు వొక్కడే ప్రతి జీవన పరీక్షాసమయములోను శ్రేయోమార్గమునుండి ప్రేయో మార్గమును వివేచించు శక్తి గలిగి అంతమున శ్రేయోమార్గమునే యనుసరించగలుగుచున్నాడు.

మానవుడు భగవద్దత్తమైన యీ వివేచనాశక్తిని తనంతట తాను పోగొట్టుకొన్నప్పుడు అతడు తనకుండు హక్కులను చేతులార జారవిడచుకొనుచున్నాడు. ఇట్లు తన స్వతంత్రసంకల్పముచేత పశువుగానే యుండునని కోరుకొనువానిని ప్రకృతి "ఆ పశుత్వపు సరిహద్దులలోనే యుండి బాధల ననుభవింపుము" అని ఆశీర్వదించుటలో నాశ్చర్యమేమున్నది ? మానవుడొక్కడే యాత్మజ్ఞానమునుండి వెలువడు మహత్తరానందమునకు ఏకైక వారసు డగుచున్నాడు. కావుననే యాతడు జీవులలో పరిపూర్ణత్వము కలవాడగుచున్నాడు.

'తినుటకే జీవించుట' యనునట్లు ఆహారాదులతోనే జీవితమును గడపి నేరు లేక వచ్చిన కష్టముల ననుభవించి రిక్తసుఖములతో కూడిన భ్రమలలో పడిపోవుట జంతువులకే తగియున్నది. "ఆత్మసంయమనము లేని మానవులు యనంతమైన యానందమును, శాంతిని పొందుటకు బదులు మరలమరల జననమరణాత్మకమై దుఃఖభూయిష్ఠమైన సంసారమను సుడిగుండములో విచారకరముగా పడిపోవుదురు" అని యిచట శ్రుతి చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ యస్తు విజ్ఞానవాన్ భవతి సమనస్కః సదాశుచిః ।
స తు తత్పదమాప్నోతి యస్మాద్భూయో న జాయతే॥

ఎవడు వివేకవంతుడో, యెల్లప్పుడు శుచియైనవాడో, మనోనిగ్రహము కలవాడో, అట్టివాడు ఎచట చేరిన మరల జన్మలేదో, యట్టి పదమును పొందుచున్నాడు.

పూర్వశ్లోకములో యింద్రియనిగ్రహము లేకుండ అజ్ఞానపశువువలె విషయవ్యామోహములో పడి జీవితమును గడుపువానియొక్క విషాద కరమైన అంతము చెప్పబడినది. ఉపనిషత్తు ఆ వాక్యమును అంతటితో నాపివేసినయెడల మన చుట్టుపట్లవారియొక్క మనయొక్క అనుభవముచే, ఇంద్రియముల వాంఛ చాలా ప్రభావము కలదని, వాని యధికారమునుండి తప్పించుకొనుటకాని, వానిని అణచి వశపఱచుకొనుటగాని అంత తేలికైన పని గాదని, తెలిసికొనుచున్నాము. కావున మనలో కొంతమంది ఒకసారి మానవుడై పుట్టినతరువాత వానికి ముక్తిపొందు నాశ లేదేమోనని నిరుత్సాహ పడవచ్చును. ఈ శ్లోకము ఋషుల శైలిఎంత తార్కికము, పరిపూర్ణము అయినదో నిరూపించుచున్నది. వారి భిశక్తికి హృదయవ్యక్తిత్వమునకు ఇది తార్కాణమైయున్నది.

“ఒకడు స్థిరమైన అభ్యాసముతో మిక్కిలి ఆత్మసంయమనము కలిగినవాడైన, తద్ద్వారా నిత్యనైర్మల్యము, ఆధ్యాత్మికాభివృద్ధి గలిగి యీ యంతస్థులద్వారా పరిపూర్ణత్వమును పొందుచున్నాడు” అని ప్రస్తుతము మనము చర్చించు శ్లోకము చెప్పుచున్నది. ఆ పదము శాశ్వతమై దివ్యమైనదగుటచే అక్కడకు ఒకసారి చేరుకొనిన యోగి మరల తిరిగిరాడు.

‘యస్మాద్భూయోనజాయతే’—ఎక్కడనుండి మరల జన్మించడో. ప్రారంభ సాధకులకు, ప్రారంభింపని విద్యార్థులకు, సాధారణముగా కలుగు సందేహమునకె యిచట జవాబు చెప్పబడినది. బ్రతికియున్నంత కాలము ఎవ్వడుగాని ఒక్క క్షణమైన కర్మ చేయక యుండలేడు. అట్టి కర్మలకు ప్రతీకారములు తప్పక యున్నవి. కాబట్టి మృత్యుసమయములో ఈ ‘ప్రతిఫలముల నిధి’ ప్రతి జీవాత్మను మరల అనుభవింపజేయుటకై యుండనేయున్నది. కావుననే జీవులు తాము చేసిన కర్మఫల మనుభవించుటకు తగిన స్థానము సాధనములు అయినట్టి దేహములందు తత్తత్పరిస్థితులలో మరలమరల జన్మించుచున్నారు. ఉపనిషత్ప్రోక్త జీవితమును గడపి తద్ద్వారా ఆ పరమపదమును పొందిన నిజమైన భక్తుడుకూడ సంసారమునకు సంబంధించిన జననమరణము లనెడి సుడిగుండములో పడవలసినదేనా? ఏల?

అంతస్సంపర్షణ నెదుర్కొని సాధనచేసి ఆత్మసంయమనము, ఆత్మ నిగ్రహముపొందిన మానవుడుకూడా, ఈ మాయాప్రపంచములోనికి మరల రావలసినయెడల ఆ సాధనలతో ప్రయోజనమేమి? ఇంద్రియలోలుడై స్వేచ్ఛగా నడచు పాశవికమానవునికన్నా అతడు ఏవిధముగా భిన్నుడగు చున్నాడు? ఈ సంశయము సాధారణముగా సాధకుని నిరుత్సాహపఱచు చున్నది. ఈ పరమ సత్యమును చేరినటువంటివాడు "అచటనుండి మరలిరాడు. వాని కిక జన్మ లేదు" అని దయాళువైన శ్రుతి జవాబిచ్చు చున్నది.

ఆ పరమగమ్య మనగా మనయొక్క ఆత్మైక్యము లేదా బ్రహ్మైక్య మును తెలిసికొనుటయే. ఇట్టి నిజమైన ఐక్యమువలన, మనోబుద్ధి పరికర ములతోను అహంకారముతోను గల యసత్యపు మైక్యభావన పూర్తిగా నశించు చున్నది. రజ్జువుయొక్క సర్పముయొక్క జ్ఞానము ఒకేసారి కలిగియుండ లేము. అట్లే ఆత్మజ్ఞానమును, జీవభావము అనగా మాయాపదార్థములతో ఐక్యమగు అహంకారమునూ ఒకేసారి కలిగియుండలేము. జననమరణ ములు అజ్ఞానముచే సృష్టింపబడిన అహంకారమునకు సంబంధించినవి. అట్టి అహంకారము ఆత్మజ్ఞానముచే నశించిన జననమరణరూప స్వప్న ములుకూడ నశించును.

శ్లో॥ విజ్ఞాన సారథిర్యస్తు మనః ప్రగ్రహవాన్నరః ।
సోఽధ్వనః పారమాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పదం ॥

విజ్ఞానమే సారథిగా గలిగి మనస్సే ప్రగ్రహముగా గలవాడు తన ప్రయాణ గమ్యస్థానమును చేరుకొనును. అదియే విష్ణువుయొక్క పరమ పదము.

సాదృశ్యభాగమును ముగించునదియై శ్రుతి యీ శ్లోకములో "ఎవడైన యొక ప్రత్యేక వ్యక్తి యింద్రియములను తన బుద్ధివశము చేసి కొనిన యీ పరమగమ్యమగు విష్ణుపదమును చేరును" యని చెప్పు చున్నది. మనము సాధారణముగా ప్రయాణము చేయునపుడు బండినడుపు వాడు త్రాగుబోతైన మన గమ్యస్థానమును చేరమనుట సుస్పష్టమేకదా!

సామాన్యముగా మనము జీవితములో ప్రమత్తులమై యుందుము. మరియు మన వశములో లేని మనస్సుయొక్క కోరికలచే కొట్టబడిన వారమై, మలిన మనఃప్రేరితులమై, పిచ్చివారివలె విషయములయందు తగుల్కొని పరిభ్రమించుచున్నాము. అంతట, నాయాసముతో, నలసతతో, శ్రమపడి, బడలిక చెంది, చిక్కి, నీరసించి, ప్రపంచమానవు డనబడువాడు ప్రాసాదములందు నివసించి, పట్టుబట్టలు ధరించి, హంసతూలికా తల్ప ముందు పండుకొనినప్పటికినీ, విశ్రాంతిలేని విసుగుతో నిరుత్సాహ జీవితమునే గడుపుచున్నాడు. అట్టి మానవునకు భౌతికవిజయములుగాని, యింద్రియ విషయములుగాని పరిపక్వత నొందిన మానవుని జన్మహక్కగు నిత్యమైన సుఖమును, దైవశాంతిని యెంతమాత్రమును కలుగజేయలేవు.

కాని విషయసుఖములు లేక, చెట్టుక్రింద నివసించి, చింపిరిగుడ్డలు కట్టుకొని, బండలమీద దొరలుచున్న ఋషిని చూచినచో నతడు పరమా నందమును పొంది దివ్యశాంతిని యనుభవించుచున్నట్లు మనము తెలిసి కొనుచున్నాము. మనము కొంచెము కళ్ళు తెఱచి యీ రెండు దృశ్య ములను చూచినయెడల, నింద్రియములను మన కనుకూలమైన విధముగా నమర్చుకొనుటద్వారా నిజమైన శాంతి కలుగునట్టిది కాదని స్పష్టమగు చున్నది. మనస్సునకు క్రమశిక్షణ నిచ్చి యాత్మసంయమనముక్రింద నడచుకొనునట్లు దానిని తయారుచేసినయెడల, ప్రతి వ్యక్తియొక్క హృదయమునుండి యాత్మానందము, సంతృప్తి పైకుబుకును. మన మనః క్రీడను సదా జాగృతమైన వివేచనాజ్ఞానముచేత నిరంతరము నదుపాజ్ఞలలో నుంచినగాని మన జీవితములో గమ్యస్థానమగు నా 'శాంతి' యను నాలయ మును నెమ్మదిగా చేరుకోలేము. ఆ పరమగమ్య మిచట విష్ణుస్థానముగా చెప్పబడినది. వేదాంతవిద్యార్థి యీ విష్ణుస్థానమును పురాణములలో చెప్పిన వైకుంఠముగా తలచిన నది యసంగతముగా నుండును. శాస్త్రములను వివరించుటకు నచట విష్ణువు త్రిమూర్తులలో నొకడుగా చెప్పబడినాడు. కాని యిచట విష్ణువు సర్వవ్యాపి, వాసుదేవుడు యనగా పరమాత్మ యని యర్థము.

"జీవాత్మ పరమాత్మల రెండింటిమీద చర్చలు, యీ రెండింటికి గల సంబంధము, యెట్లు జీవాత్మ పరమాత్మతో సంయోగమును పొందుచున్నది?

ఎట్లు ఆత్మైక్యము తెలిసికొనబడుచున్నది" అను విషయములు రథకథ ద్వారా వివరింపబడినవి.

శ్లో॥ ఇంద్రియేభ్యః పరాహ్యర్థా అర్థేభ్యశ్చ పరం మనః।
మనసస్తు పరా బుద్ధి ర్బుద్ధేరాత్మా మహాన్
పరః ॥ ౧౦ ॥

ఇంద్రియములకన్న యింద్రియవిషయములు పరమైనవి. వానికంటె పరమైనది మనస్సు. దానిపైని బుద్ధి, బుద్ధికి పైని యా పరమాత్మ పరమైనవి.

సాధకుడు శాశ్వతమై, దివ్యమై, తన యస్తిత్వమునకు మూలకారణమైన యా పరమాత్మను ధ్యానించి యనుసంధించుటకుగాను, నీ శ్లోకమును తరువాతి శ్లోకమును ఒక మార్గమును చూపించి సహాయపడుచున్నవి.

ఇంతకుముందే మనము వేదాంతగ్రంథములలో 'పరము' అనగా సూక్ష్మమనియు, రెండు వస్తువులను పోల్చి చూచునపు డుపయోగింపబడు ననియు, సట్టి సమయములో వాటి సూక్ష్మత యనగా "నొకదానిపై మరి యొకదానియొక్క యధికవ్యాపకత్వము తద్ద్వారా కొలవబడుచున్నదనియు" వివరించితిమి. సత్యముయొక్క స్థూలాతిస్థూలమైన సృష్టితో ఇచట శ్రుతి ప్రారంభించుచున్నది. మెల్లగా విద్యార్థికి సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైన తర తమ మార్గమును చూపి అంతమున ఆ సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైన ఆత్మస్థానములో ప్రవేశ పెట్టుచున్నది.

ఈ మంత్రముకూడా గీతలో ప్రతిధ్వనితమైనది. (గీ. III-46) ఇచటి సిద్ధాంతముల పరంపర తరువాతికాలమున సాంఖ్యవేదాంతశాస్త్ర ములలో సాంకేతికపదములుగా మారెనమటను జాగ్రత్తగా గమనించవలెను. ఈనాడు మనము ఈ మంత్రమును చదువునప్పుడు తరువాతకాలమున వచ్చిన వేదాంతసూత్రములలో ఆ సాంకేతిక పదములు సమన్వయింపబడిన వను విషయమును మరువలేము.

ఈ మంత్రముయొక్క వివిధ భాగముల అర్థములు స్వయంవ్యక్త ములై సుస్పష్టముగా నున్నట్లు గోచరించుచున్నప్పటికి ఇంద్రియములకన్న ఇంద్రియ విషయములు సూక్ష్మమైనవి అను ప్రథమ వాక్యమే అర్థముచేసి కొనుటకు కఠినముగా నున్నట్లు స్పష్టపడుచున్నది. మానవునిచే ఇదివరకు తన ప్రయోగశాలలో మన చెవిలోని శబ్దగ్రహణయంత్రమంత సూక్ష్మ యంత్రము కనిపెట్టబడలేదనియు, మన కండ్లలో నున్న రూపగ్రహణ శక్తి, మన త్వక్‌సందుండు స్పర్శను గ్రహించు పరికరములంతటి సూక్ష్మయంత్ర ములను కనిపెట్టలేదని నవీనవిజ్ఞానశాస్త్రము చెప్పుచున్నది. ఈ వైజ్ఞానిక యుగములోకూడా పైవానిలోని ఇంద్రియములు ఏ ఒక్కటైనను నూతనా విష్కారములచే అపజయమును పొందలేదు. అయినప్పటికిని ఇంద్రియ ములకన్న ఇంద్రియవిషయములు సూక్ష్మతరమైనవని ప్రకటించుటకు శ్రుతి సాహసించుచున్నది. ఈ మంత్రమును చదువు విద్యార్థి, కనులకన్న రూప ములు ఎట్లు సూక్ష్మమైనవి ? చెవులకన్న శబ్దమెట్లు సూక్ష్మమైనది, నాలుక కన్న రసము ఎట్లు సూక్ష్మతరమైనది, అని ఆశ్చర్యపడుట సహజమే.!

హిమాలయపర్వత సానువులలో ఈ మంత్రము ఆ గురువులచేత వారి శిష్యులకు స్పష్టముగా బోధింపబడినది. ఉదాహరణకు ఈ సాధువే ఈ వాక్యమును మ్రింగలేక అధిక వివరణమునకై తన గురువువద్దకు వెళ్ళుట జరిగినది. వేదాంతములోని సంశయములకు విద్యార్థిని అలసట చెందించు నేర్పున్నది. కాని ఆ సంశయములే యథార్థగురువుచే వివరింప బడినచో ఆ శిష్యునకే స్పష్టమై ఇంత తేలికయైన విషయముపై తన కెట్లు సందేహము కలిగెనని ఆశ్చర్యము కలుగును.

బాహ్యప్రపంచములో వివిధరూపములే లేనియెడల మనము మనకు కళ్ళున్నవని సమర్థించుకొనలేము. ఈ ప్రపంచమే నిశ్శబ్దతలో మునిగియున్న అందరును చెవిటివారై యుందురు. ఏలన అటువంటి పరిస్థితిలో చెవి తానున్నట్టు ఋజువుపరచుకొనజాలదు. ఇట్టి అర్థములోనే ఇంద్రియవిషయ ములు ఇంద్రియకారణము లని చెప్పబడినవి.

ఈనాటి రాజకీయజీవితమునుండి నవీనమైన ఉదాహరణను తీసికొన్న ఈ విషయము మరింత స్పష్టమగును. హిందూ ‘ జనత ’—సామాన్యప్రజలే

లేనియెడల ఇండియా[ప్రెసిడెంటుగాని పార్లమెంటుగాని ఉండిఉండదు. గదా. దేశప్రజలే రాష్ట్రమునకుగాని, దేశప్రభుత్వమునకుగాని కారణము మొత్తముగా రాష్ట్రపు శక్తిసామర్థ్యములు ప్రతియొక్క వ్యక్తియందు లేకపోయినను, సమిష్టిగా ఆ దేశములోని ప్రజలే ఆ దేశపు స్థితికి కారణము.

ఈ అర్థములోనే యింద్రియవిషయములు యింద్రియములకు కారణమగుచున్నవి. సాధారణముగ యెల్లప్పుడు కార్యముకంటె కారణము సూక్ష్మతరమైన దగుటచే శ్రుతి "యింద్రియములకంటె విషయములు సూక్ష్మతరమైనవి" అని చెప్పుట పూర్తిగా న్యాయమైనదే యగుచున్నది.

ఈ విషయములకంటె మనస్సు సూక్ష్మమైనది—ఈ వాక్యము స్వయం వ్యక్తమగుచున్నది. ఇంద్రియములు తత్తద్విషయములలో తగుల్కొన్నప్పుడు వెనువెంటనే తత్తద్విషయజ్ఞానమును సంగ్రహించి నివేదించుటకు మనస్సనునదే లేకున్న మనకు తత్త ద్విషయముల యాకారాదులయొక్క సమగ్రజ్ఞానము (కుర్చీ, బల్ల, యిత్యాదులు) కలిగియేయుండదు.

మనస్సుకంటె సూక్ష్మమైనది బుద్ధి:—వేదాంతములోని మూలసిద్ధాంతములయొక్క చర్చలో మనము మానవుని మనస్సుయొక్క నిర్మాణమును గుఱించి, యుద్దేశమునుగుఱించి చర్చించినాము. మఱియు మనస్సనునది మనలో నున్న కార్యాలయములో విషయములను గ్రహించి రవాణాచేయు గుమాస్తా యని చెప్పితిమి. మనస్సు పంచేంద్రియములద్వారా కోరికలను గ్రహించి, వాటినియొక సంపుటముగా క్రోడీకరించి బుద్ధికి అందజేయుచున్నది.

ఆ మనస్సుచేత పంపబడిన నివేదికను బుద్ధియొక్క నిర్ణాయకత్వము క్రమపఱచుచున్నది. అచట యా బుద్ధి యిప్పటి కోరికలను స్మృతిపథములో నిలిచిన వెనుకటి కోరికలయొక్క అనుభవములతో పోల్చి పరీక్షించుచున్నది. అట్టి పరీక్షచే ఇప్పటి కోరికలు సరియైన వర్గీకరణము చేయబడి విలువకట్టబడుచున్నవి. అప్పుడు బుద్ధి తన తీర్పును చేయును. మనస్సు దానిని తిరిగి గ్రహించి, ఆ యాజ్ఞలను పాలింపమని పంచేంద్రియములను ఆజ్ఞాపించును. అవి మారుపలుకక బాహ్యములైన యింద్రియవిషయములందు తదాజ్ఞాప్రకారము తగిన విధముగా నడుచుకొనుచున్నవి.

ఇచట మనలోని ప్రభుత్వనిర్వాహణరీతిని యింత విపులముగ చర్చించుటకు కారణము మనస్సుకంటె బుద్ధికి అధిక ప్రాధాన్యము గలదని తెలుపుటకొఱకే యనవచ్చును. కావున యీ ఉపనిషత్తు మనస్సుకంటె బుద్ధి సూక్ష్మమైనది యని వివరణముచేయుట న్యాయమైనదే యగుచున్నది.

"బుద్ధికన్న సూక్ష్మమైనది మహత్తు". అదియు సహజమే. ఇంత వరకు మనము చర్చించిన మహత్తత్త్వము లేక మహాజ్ఞానము అను హిరణ్యగర్భుడే యీ మహత్తు. మాయచే సృష్టింపబడిన యీ యహంకారముచేత మనము యితరులకంటె భిన్నమైన యోచనలను చేయుచున్నామని అనుకొందుము. ఆ యోచనలన్నియు మన స్వంతములే యనియు వాటిని గూర్చి, వాటి కూర్పునుగూర్చి యితరులు బాధపడవలసినది లేదనియు తలచుచున్నాము. ఈ తలంపు పామరుడైన అటవికుడైన వ్యక్తియొక్క యోచనలేని నిర్ణయము; వదరుబోతుయొక్క అసంగతమైన వివరణము. మొత్తముమీద నెవ్వరుకూడ ఒక్క భావమునైనను స్వతంత్రముగా చింతింపలేరని చెప్పవచ్చును.

ఈ విషయమును నొక యుదాహరణద్వారా అర్థముచేసికొనుటకు ప్రయత్నించెదము. దాస్ అనునతడు ఆఫీసునుండి తిరిగివచ్చి, అల్పాహారమును సేవించి, దుస్తులు మార్చి పడకకుర్చీలో విశ్రాంతిగా కూర్చొని, "నేడు సినిమా చూడవలెను" అని తలచుచున్నాడు. వెంటనే యాతడు తనకు సినిమానుగుఱించిన కోరిక పుట్టినదని అది తన కోరికయే యని తలచుచున్నాడు.

మిత్రులారా! పగలంతయు పనిచేసి వరండాలో విశ్రాంతి తీసికొనుచున్న ఆ గుమాస్తాలో పుట్టిన కోరికకు 'అతడొక్కడే కర్త యని' మీరిప్పుడు ఒప్పుకొనెదరా? (అతని తాతముత్తాతల కాలములో సినిమాలు లేవుకాబట్టి వారి కట్టి అభిప్రాయములు కలిగికూడ యుండవు.) అతడు తన కాలపువారి యభిప్రాయముల కనుగుణముగా జన్మించినవాడు. కావున ఆ వారములో తెలిసియు తెలియకయు కలుగు ప్రభావములకు బానిసయై, మౌనముగా ప్రకటితమైన లెక్కలేనన్ని ప్రకటనలను జూచియు, ఈ 'చిత్రమును'

ప్రశంసించు స్నేహితులయొక్క ప్రశంసావాక్యములను వినియు, వానివలన కలిగిన ఆనాటివారి అభిప్రాయములకు అంచనాలకు అనుగుణమైన కోరిక పుట్టినవాడుకదా యతడు! కాని యతడు ఎంత వివేకి యైనప్పటికిని "సినిమాకు వెళ్ళుట యను కోరిక తనకా సాయంకాలము కలిగినదనియు, అది తన స్వాతంత్రమైన స్వంత కోరికయే" యనియు నిర్లజ్జతో ప్రకటించు చున్నాడు.

కావున యథార్థములో మన మెవ్వరముకూడ స్వతంత్రముగా నాలో చించి, యనుభవించలేమని తెలియుచున్నది. మన జీవితములోని ప్రతి క్షణములోను మనము యితరుల ప్రభావముచేతనే నివసించుచున్నాము. కాని మనము సత్యములైన విశ్వాసములు, ఉదాత్తమైన జీవితపు విలువలు గలవారమైన అప్పుడు మనమే సమస్తమును ప్రభావింపజేయు శక్తి గల వారమగుచున్నాము. భగవత్సూత్రమును గ్రహించుటయే మహత్తత్త్వమన వచ్చును. సంపూర్ణమైన లోపలి సాధన యగు "అంతఃకరణము" ఇచట వివేకమను పదముతో సూచింపబడుచున్నది. కావున ఇప్పుడు నిజముగా ఆ మహత్తత్త్వము ప్రత్యేక వ్యక్తిలోని బుద్ధికంటే సూక్ష్మమైనదని స్పష్ట మగుచున్నదికదా!

శ్లో॥ మహతః పరమవ్యక్త మవ్యక్తాత్పురుషః పరః।
పురుషాన్న పరం కించిత్సా కాష్ఠా సా పరాగతిః
॥ ౧౧ ॥

మహత్తుకన్న పరమైనది అవ్యక్తము. అవ్యక్తముకంటె పరమైన వాడు పురుషుడు. పురుషునికన్న పరమైనది మరియొకటి లేదు. అదియే చరమసీమ. అదియే పరమగమ్యము.

ముందరిమంత్రములో మహత్తత్త్వమనగా హిరణ్యగర్భస్థితి యనియు, విత్తనములోనుండి మొలకవలె యది ముందుగా ప్రపంచరూపములో వ్యక్త మైనదనియు మనము తెలిసికొన్నాము. అత్తిగింజయందు అవ్యక్తరూప ములో అత్తివృక్షమంతయు ఇమిడియున్నదని మన కందరకు తెలియును.

అనుకూల పరిస్థితులలో విత్తనముయొక్క పైచర్మమునందలి సూక్ష్మరంధ్రములు తమద్వారా నీటిని పీల్చినపుడు, విత్తనములోని యాహారపదార్థములు ఉబ్బి, ఆవరించుకొనియున్న చర్మమును చీల్చుకొని పైకి ఉబుకుచున్నవి. ఇట్టి తొట్టతొలిమొలక, దానియొక్క మొదట పుట్టిన పత్రములందు జమ చేయబడిన ఆహారముతో పుష్టిని పొంది, దాని చర్మములో చేయబడిన రంధ్రముద్వారా మెల్లమెల్లగా పైకి వచ్చుచున్నది. ఇట్టి యవస్థలోనే మనము విత్తనము మొలకెత్తుచున్నదని యందుము.

ఆ విధముగా సత్స్వరూపమై, విశ్వవ్యాపియైన ఆ శుద్ధసత్త్వము శాశ్వతముగా పరిపూర్ణావస్థలో ఇమిడియున్నది. మాయాకార్యముచేత నా శుద్ధచైతన్యము అనేకములగు పొరలను చీల్చుకుని, జగద్రూపముగా బయలువెడలుచున్నది. విత్తనముయొక్క సాదృశ్యమును చెప్పునపుడు, యెచట జగత్తు అప్పుడే వ్యక్తమగుచున్నదో యట్టి మహత్తత్త్వము మొలక యనిన విత్తనములోని చెట్టు యవస్థను మంత్రములో చెప్పిన అవ్యక్తమునకు పోల్చవచ్చును. అవ్యక్తావస్థ యనగా వ్యక్తముగాని జగత్తుయొక్క స్థితి. తల్లిగర్భములోని శిశువువంటిది. ఇచట అవ్యక్తము - మూలప్రకృతి-అవ్యాకృతి, మాయ అనునవి పర్యాయపదములని గ్రహించవలెను.

ఇట్టి అవ్యక్తముకంటె పరమైనవాడు పురుషుడు. అవ్యక్తావస్థకన్న సూక్ష్మతరమైనది ఆ పరమోత్కృష్ట శుద్ధసత్త్వము. ఈ ఉపనిషత్తులోని ఈ మంత్రము దానిని 'పురుషః' యనుచున్నది. ఇది సూక్ష్మములలో సూక్ష్మతమమై వ్యక్తప్రపంచము నంతటికిని శ్రేష్ఠమైన గమ్యస్థానము.

మనము పై రెండు మంత్రములను పరిశీలించిన స్థూలాతిస్థూలమైన సత్యముయొక్క బాహ్యసృష్టినుండి సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైన పొరలగుండ సర్వోత్కృష్ట శుద్ధ సూక్ష్మసత్యముయొక్క స్థానమును అన్వేషించి పోవుచున్నాము. తరతమ భావములో స్థూలతమమైనవి ఇంద్రియములు. వానికన్న సూక్ష్మమైనవి ఇంద్రియవిషయములు. అంతకన్న సూక్ష్మమైనది మనస్సు. దానికన్న సూక్ష్మతరమైనది బుద్ధి. దానికన్న మహత్తత్త్వము, దానికన్న అవ్యక్తము సూక్ష్మతరములైనవి, అని చెప్పి సూక్ష్మతమము అనుదానిని

సర్వోత్కృష్ట గమ్యస్థానమగు ఆ పురుషుడు—సత్యము, అనుదానితో ముగించుచున్నాము. తర్కములో ఉండినయెడల బహుశా మనము ఈ పురుషునికంటె సూక్ష్మతమమైనది ఏది యని తెలిసికొనగోరియుందుము: అటువంటప్పుడు తార్కికులు పరిగణించు 'అనవస్థాదోషము'లో పడి పోవుదుము.

ఈ అనవస్థాదోషమును పరిహరించుటకును, తెలిసినగోరు బుద్ధిని తృప్తిపరచుటకును, "పురుషునికన్న సూక్ష్మమైనది లేదు" అని శ్రుతి ఇచట స్పష్టముగా వివరించుచున్నది.

"ఆ పురుషతత్త్వమే తమచేత పొందదగిన ఆ పరమ సత్యమా? దానిని పొందియే తాము సంపూర్ణత్వమును శాంతిని పొందుచున్నామా?" అన్న సందేహము సాధకున కింకను కలుగవచ్చును. అందువలన నటువంటి నిస్సార సందేహములను పరిహరించి చెప్పినదాని నంతటిని చుట్టపెట్టి యొకచోట చేర్చి సంగ్రహముగా శ్రుతి యీ మంత్రములో 'సా పరాకాష్ఠా' యదియే చరమసీమ యని చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ ఏష సర్వేషు భూతేషు గూఢోఽఽత్మా న ప్రకాశతే।
దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా సూక్ష్మయా
సూక్ష్మదర్శిభిః ॥ ౧౨ ॥

ఈ యాత్మ సమస్తజీవులందును గూఢమైయున్నది. సులభముగా కనబడునది కాదు. సూక్ష్మదృష్టి గలవారు తీక్ష్ణమై, సూక్ష్మమైన బుద్ధితో దీనిని చూడగలుగుచున్నారు.

వేదాంతములోని యాత్మజ్ఞానము దివ్యత్వము ననుభవించుట మాత్రము కాదు. మనమే యా భగవత్తత్త్వమని మరల కనుగొనుటమాత్రమే సంపూర్ణజ్ఞానము కాదని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. సమస్తమును తన యాత్మలో నైక్యమగుదానినిగా తెలిసికొనిననేగాని మహాత్ముని ప్రయత్నము పూర్తికాదు. తనని భగవంతునిగను, నితరులను మానవకీటకములుగను

తలచిన నతని జ్ఞానము వ్యర్థమైనది, యసంగతమైనది యని చెప్పవచ్చును. ఘటాకాశము తను ఘటమాత్ర పరిమితమనే యసత్యపు భావనను పోగొట్టు కొనుటకు తా నా మహదాకాశమని తలచుకొనుచున్నడు. అట్లే యొక సాధకుడు ఓర్పుతో నిరంతరముగా చేయు సాధనలద్వారా యహంభావమును, దానివలని దేహమనే బుద్ధులతోడి యైక్యభావమును వదలించుకొనినపుడు "అయమహమస్మి - ఇదియే నేను" "అయమహమస్మి - ఇదియే నేను" అని యా పరిపూర్ణమైన మహత్తత్త్వమునే తన సత్యస్వరూపముగా తెలిసి కొనుచున్నాడు.

సంగ్రహముగా చెప్పిన ప్రత్యగాత్మకు-ఆ బ్రహ్మతోడి ఐక్యజ్ఞానమే జ్ఞాన మార్గము నవలంబించుటకు క్రమపద్ధతి. దీని నీమంత్రము స్వయంవ్యక్తము చేయుచున్నది. ముందరి మంత్రములో ఇంద్రియవిషయములు, మనస్సు, బుద్ధి, మహత్తత్త్వము అను వాటిమీద చర్చ జరిగినది. ఆ మంత్రము తన ప్రకటనలను ముగించుటకు ముందు సర్వోత్కృష్టమైనది "పురుషుడు" అని సూచించినది.

ముందరి మంత్రమును వెనువెంటనే అనుసరించిన ఈ మంత్రములో 'సర్వభూతములయందు' నివసించునది యగు గూఢాత్మనుగురించి చర్చ జరుగుచున్నది. ఇందులోని అభిప్రాయము ప్రత్యగాత్మకు ఆ బ్రహ్మతోడి ఐక్యమే.

సర్వేషు భూతేషు గూఢో అత్మా - ప్రత్యేక వ్యక్తిలోని ఆత్మ. అది మననుండి ఎప్పటికిని దాచబడదు. ఆయినప్పటికిని అజ్ఞానమనెడు తెరవెనుక మాయాకార్యములగు కామక్రోధాదు లనెడు దళసరిగోడల మధ్య, తెలిసి కొనుట - అనుభవించుట - అర్థముచేసికొనుట గల అహంకారయుత సాదనములైన ఇంద్రియ మనోబుద్ధులనుండి దాచబడుచున్నట్లు కనబడు చున్నది. ఎట్లు రజ్జువు మాయాసృష్ట సర్పభ్రాంతివలన దాచబడినదో ఆవిధ ముగా మాయామోహితము మాయాకార్యము అగు అహంకారమునుండి ఆత్మ దాచబడినది.

అన్వేషణ విచారణలతో ప్రశాంతమైన మనస్సు గలవాడై అంధ కారములో సర్పముగా భ్రమించిన రజ్జువును రజ్జువుగా కనుగొనినట్లు, సాధ

కుడును, అన్వేషణ ఆత్మాభివ్యక్తి అనుదృక్పథములతో జీవితోద్దేశమును సమీపించినవేగాని, జీవన మంతటికి ఆధారమైన ఆ అత్మతత్త్వమును తానై కనుగొనజాలడు.

శ్లో॥ యచ్ఛేద్వాఙ్మనసీ ప్రాజ్ఞస్తద్యచ్ఛే జ్జ్ఞాన ఆత్మని।
జ్ఞానమాత్మని మహతి నియచ్ఛేత్తద్యచ్ఛే చ్ఛాన్త
ఆత్మని ॥ ౧౩ ॥

వాక్కును మనస్సులోను, మనస్సును జ్ఞానములోను, జ్ఞానమును మహత్తత్త్వములోను, మహదాత్మను ఆ శాంతాత్మలోను, ప్రాజ్ఞుడు ఉప సంహరించవలెను.

ఆర్యులు ప్రత్యక్షదర్శనోద్దేశము కలవారగుటచేత వారి స్వభావము, ఎంత కావ్యసరళిలో నుండిన మానసికసృష్టియైనను, కేవల వేదాంతాభి ప్రాయములతోనే తృప్తిజెందునట్టిది కాదు. ఆ యాత్మనియమన పద్ధతి నవలంబించినప్పుడే సాధకుడు అది ప్రమాణముచేయు ఆనందములను అనుభవించి ఆ ఆదర్శతత్త్వము గల జీవితమును గడపుటకు వీలుపడును. అది యట్లు ప్రత్యక్షముగా ప్రయోజనకారి కాకున్న యథార్థపు ఊహ్యని యొక్క దృఢమై స్థిరమైన మనస్సు దానిని పరిహసించి తిరస్కరించి యుండును.

దేశముయొక్క, దానిలోని ప్రజలయొక్క ఇట్టి యుద్దేశము ననుసరించునదే భారతీయవేదాంతము. అది పతనముచెందుచున్న తరములవారి యశాశ్వత మానసికావస్థను ప్రశంసించి గౌరవించుటకు నిర్జీవములు, విపరీతములునైన భావములతో గ్రుచ్చబడిన మాలలు గల ఒకానొక గ్రంథము మాత్రము కాదు. సర్వోత్కృష్టమైన అస్తిత్వావస్థితియొక్క వివరణగలదై "పురుష" పదముచే నే పరిపూర్ణస్థితి సూచింపబడినదో యట్టిదానిని తెలిసికొను పద్ధతిని యీ ఉపనిషత్తులోని మంత్రము వివరించి వర్ణించుచున్నది.

వాక్కును మనస్సులో నుపసంహరింపుము - సంస్కృతపాండిత్యము గల కొంతమంది పండితులు శ్రుతిపాఠములను సంకుచితదృష్టితో చూచి వాటికి కఠినమై బిగువైన యర్థమును కల్పించి యందుండు సత్యమును గుళించిన విశాలభావమును నాశనము చేయుచున్నారు. ఈ శాస్త్రము యొక్క శైలియే తన స్వకీయానుభవములను ప్రకటించునదిగా నున్నదిగాని, కేవలము పదపదార్థజ్ఞానమును వెల్లడించునదిమాత్రము కాదు. శాస్త్రములలో నిట్టి తబ్బిబ్బులు చేయుటవలన సంస్కృతపండితులు మంచికంటే చెడ్డనే యధికముగా చేసిరి. విజ్ఞానమునకు విజ్ఞానమై సర్వోత్కృష్టమైన సత్యమును తెలుపు శాస్త్రములోని పదములకు కేవల నీరసజ్ఞానముతో నర్థము చెప్పదలచుట తెలివితక్కువతనమే గాక తీరని నేరముకూడ యగుచున్నది.

ఇచట యుపనిషద్గ్రంథము ఒకే సమయములో ఇంద్రియములను, ఇంద్రియక్రియలను రెండింటిని 'వాక్' అను ఒక్క పదముతోనే సూచించు చున్నదని తెలిసికొనవలెను. "కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియముల నన్నిటిని వశమందుంచుకొనవలెన"ునదే యిచట కేవల 'వాక్' అనువానిచే శ్రుతి బోధించుచున్నది.

'మనస్సును బుద్ధిలో నుపసంహరింపుము' - అనగా మానసిక సందేహములు, సంశయములు, ఆశలు, నిరాశలు, ఉద్రేకములు, ఆవేశములు మొదలైనవాటి నన్నిటిని వివేచనాశక్తి గల బుద్ధియొక్క వశమందుంచు కొనవలెను' అని తెలియుచున్నది. ఈ కార్యము మనము దేహాత్మభావమును వదలి బ్రహ్మైక్యభావమును పొందిననే జరుగుటకు వీలగును. ఇది మరల 'నిద్ర లేని నిద్రవంటి తురీయావస్థచే పుటము వేయబడుచున్నది. అట్టి యా యవస్థనుకూడ దాటిన సాధకుడు ఉత్తమధ్యానముద్వారా శక్తివంతమైన అనుభవము కలిగి, యెచ్చట తననే యా పరమపురుషునిగా తెలిసి కొనుచున్నాడో, యట్టి గమ్యస్థానమును చేరుచున్నాడు.

10-13 శ్లో॥ ఆత్మైక్యభావముతో సాధనచేసిన ధ్యానయోగము శక్తి వంతమగునని సమగ్రముగా చర్చింపబడినది. మెల్లగా, స్థిరముగా మన

బాహ్యదృష్టిని, ధ్యానమును లోనికి మరలించుట. మఱియు వానిని లోతులకు - సత్యకేంద్రమునకు - ఆత్మవఱకు పోనిచ్చుట.

శ్లో॥ ఉత్తిష్ఠత జాగ్రత ప్రాప్యవరాన్నిబోధత।
క్షురస్య ధారా నిశితా దురత్యయా దుర్గం
పథస్తత్కవయో వదన్తి ॥ ౧౪ ॥

లెమ్ము మేలుకొనుము - గురువును సమీపించి ఆత్మజ్ఞానమును పొందుము. వాడియగు కత్తిఅంచువలె ఆమార్గము చాలా నిశితమైనది. దాట శక్యముగానిది. పొంద శక్యము కానిది,—అని కవుల్లు చెప్పుచున్నారు.

మహర్షులు తమ తీవ్రమైన ధ్యానావస్థలో అనుభవించిన పరమ సత్యముయొక్క ప్రకటనలే ఈ ఉపనిషత్తులు.

ఒక వ్యక్తి సాధారణమైన ఐహికానందమును పొందినపుడే పిచ్చివానివలె ఆవేశము కలవాడై తన సహచరులకు చెప్పునంతవరకు బాధపడునుకదా! కావుననే జ్ఞానమునుగూర్చి వివిధశాఖలలోను సాహిత్యము సంపుటములు సంపుటములుగా ఉన్నప్పటికిని ప్రతి భాషలోను కవుల గానములును ఉండనేఉన్నవి. వైజ్ఞానికులు తీవ్రపరిశీలనచే మరియొక ప్రకృతిరహస్యమును కనుగొనినపుడు చాలవరకు పిచ్చివారై పోవుచున్నారన్న విషయము వేరే చెప్పనక్కరలేదు. న్యూటను 'ఆపిలుపండు' తన ముక్కుమీద పడినపుడు 'భూమియొక్క ఆకర్షకశక్తి అన్ని వస్తువులను క్రింద కీడ్చును' అను ఆలోచనవలన కలిగిన ఏ ఆనందాతిరేకము కలదో, దాని వలన 'ఆపిలుపండు' తన ముక్కుమీద పడుటవలన కలిగిన బాధనుకూడా అంతగా అనుభవించి ఉండడు.

'నీటిలోని ఘనపదార్థములను తీసివేసిన వెనుక ఆ నీటిని కొలుచుటచే ఆ పదార్థముయొక్క ఘనపరిమాణము తెలిసికొనవచ్చును' అని కనుగొనిన వెంటనే ఆర్కిమెడిస్ పిచ్చివాడై 'నాకు తెలిసినది. నాకు తెలిసినది' అని నగ్నముగా స్నానముగదినుండి నగరవీథులలోనికి పరుగెత్తెను.

ప్రాచీనకాలపు మహర్షులు సత్యమునుగుఱించిన మౌనధ్యానములో శాశ్వతమైన దివ్యత్వమే తమ స్వభావమని తెలిసికొనిరి. మఱియు శ్రేష్ఠమైన పరిపూర్ణత ననుభవించి వారు పొందిన యానందాతిశయములో తమ తరము వారిని పిలిచి "ప్రతివాడును నా దివ్యత్వముతోడి యైక్యమును తెలిసికొను వఱకును సత్యమును సాధించు నా మార్గమును అనుసరించవలసినది" యని చెప్పిన ట్లుపనిషత్తులలో చాలచోట్ల యుదాహరణలు గలవు.

ఏసుక్రీస్తు చాలవఱకు దీనితో సమానమైనటువంటి యభిప్రాయమునే ప్రకటించియున్నాడు: "తిన్నని ద్వారములో ప్రవేశించుటకు ప్రయత్నింపుడు. ఆ ద్వారము చాల సన్నగా నున్నదిగాని మార్గము తిన్నగా నున్నది. దానిని కనుగొనువారు చాల కొద్దిమందే యుండవచ్చును" అని.

ప్రస్తుతము చర్చించుచున్న యీ మంత్రములో నాధ్యాత్మిక సామ్రాజ్యములోని కాహ్వానమున్నది. నిరాశలతో, నిస్పృహలతో బాధపడు మానవునకు నది యానందమును ఆశను రేకెత్తించునది. మానవుని లేపుటకును, మేలుకొలుపుటకును, ప్రసిద్ధమైన యీ పిలుపునే శ్రీ వివేకానందులు తమ ప్రచారసంస్థకు చిహ్నముగా స్వీకరించిరి.

ఉత్తిష్ఠత - జాగ్రత! సంసారమనెడి చిత్తడినేలలో మునుగుచున్న యో మానవుడా! లెమ్ము! సూర్యకాంతిచే ప్రకాశించుచున్న పరిపూర్ణ తత్త్వమువైపు మఱలుము. మహర్షులచే చూపబడిన యా మార్గము ననుసరించియే నడువుము. ఆ మార్గమే యనుసరణీయమైనది. నీ యొక్క యసంపూర్ణ పరిమిత జ్ఞానములు, ఆశ యాకాంక్షలు, జయాపజయములు, రాగద్వేషములు, జననమరణములు మొదలైనవన్నియు, "నడిచేనవి రాత్రికలలే" యని యెచట నిలిచి తెలిసికొందువో అట్టి అత్యున్నతదశను చేరికొనుము.

కేవలము పడకనుండి లేచుటయే నిద్రయొక్క సమాప్తి కాదు. తలగడమీదనుండి తలయెత్తి లేచినప్పటికి మరికొన్ని క్షణముల పిమ్మట నున్నట్లు వెంటనే మనకు అంత చురుకుదనము, బాహ్యప్రపంచమునుగూర్చి మేలుకొనుట ఉండదు. మనము మామూలుగా మేలుకొని లేచుటకంటెను హఠాత్తుగా నిద్ర మేల్కొని లేచుటలో చాలా భేదము కలదు.

ఆస్తులను పోగొట్టుకొనుట, హఠాత్తుగా ఇష్టజననష్టము, ఆశాభంగములు మొదలైన జీవితములోని కఠినాఘాతములవలన స్వార్థములతో, పోటీలతో గడపు నిత్యజీవితములోని విలువయొక్క అనిత్యత్వమును తాత్కాలికముగానైన తెలిసికొందుము. జీవితములోని ఇట్టి ఒత్తిడివలన మానవుడు తాత్కాలికముగా అత్యుత్తమ వైరాగ్యమువలె ఆభాసించుదానిని పొందుచున్నాడు. కాని ఇది ఒక అనిత్యభావస్థితియే. శక్తిలేని కోరికవలె ఇట్టిది మనకందఱకు ఎప్పుడో ఒకసారి వచ్చి వెంటనే దాటిపోవుచుండును.

ఇట్టి మనచేత గడపబడుచున్న జీవితముయొక్క తాత్కాలికమైన నిస్సారత్వమును తెలిసికొను మన మానసికస్థితి 'లెమ్ము' అను పదముచే సూచింపబడుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో సాధకుడు తనలోని మార్పును పూర్తిగా తెలిసికొనియుండడు....అందుననే 'మేలుకొనుము'—కొరడా దెబ్బలవంటి పరిస్థితులలోనుండి 'లెమ్ము' అను ఆజ్ఞను పాలించుటకు ఎవడు వచ్చునో అట్టివాడు తనలో, తన వ్యక్తిత్వములో నిజముగా ఏమి జరిగినదో తెలిసికొని దానివలన పూర్తిగా మేలుకొనవలెనని" మహర్షులు చెప్పిరి.

ఈ జాగృతి బ్రహ్మవిద్యను నేర్చుకొనుటకు గురుపాదములవద్దకు పరుగెత్తిననే గాని సఫలము కాజాలదు.

మనకు గురువు ఎందుకు? ఈ ప్రశ్న తఱచు విద్యావంతులైన ప్రజలనుండి వచ్చుచున్నది. కాని యాంత్రిక కళయైన టైపుౖవ్రాతనే గురువు లేక నేర్చుకోలేమన్న ఆ పరమమైన ఆత్మజ్ఞానము గురువులేక ఎట్లు నేర్చుకొనగలుగుదుము అను మాటను వారు మఱచిపోవుదురు.

మరల ఈ మార్గము చాలా కఠినమైనది—'చురకత్తియొక్క వాడి అంచువలె నున్న మార్గము. కేవలము పరిహాసముకొఱకైన ఎవడు ఈ మార్గమును అవలంబింప ప్రయత్నమైనను చేయునో అట్టివాడు ఆ మార్గము ఇఱుకై జారుడు కలదియని తెలిసికొనవలెను.

సంపూర్ణ ఆత్మసంయమమునకు, క్రమశిక్షణకు, సంపూర్ణ అప్రమత్తతకు, వివేచనకు అర్పితమైన జీవితమును గడపుట అంత సులభమైనది

కాదు. కట్టెలు కొట్టువానికి గాని, నగరవాసన కలిగిన భీమాకంపెనీ ఏజంటుకుగాని చెట్టుక్రింద కూర్చున్న సాధువు సోమరివలె తోచవచ్చును. కాని ఆ ఏజంటే ఒక గంటసేపు ఈ సాధువుయొక్క మార్గమును అనుసరించినచో ! (ఆ విషయము తెలియును.)

కత్తిఅంచువలె వాడి అయినది అని చెప్పుటవలన సర్వకాల సర్వావస్థలలోను ఈ మార్గమును జాగ్రత్తగా అనుసరించుట ఎంత ముఖ్యము అనుదానిని గట్టిగా స్పష్టపఱచుచున్నది. దీనిని ఏవిధముగను అపార్థము చేసికొని ఈ మార్గము అగమ్యము, అసంభావ్యము అని భావించకూడదు. యథార్థమైన సాధకునకు అసంభవము అనునదియే లేదు.

మృత్యుదేవత ఈ పై వాక్యము తనదిగా చెప్పుకొనుటలేదు. ఇచట అతడు తన వినయబుద్ధిని ఏ విధముగను విడిచిపెట్టుట లేదు. విడిచి పెట్టడు. ఏలన వేదాంతములోని కేవల నమ్మకముతో ఎవరెట్టి వివరణను 'తన స్వంత అనుభవము' అని చెప్పినను, మనము ఒప్పుకొనము. ఊహలకు ఉత్ప్రేక్షలకు వేదాంతములో తావులేదు. గురు శిష్య పరంపరల నుండి వచ్చిన వివరణములను వచనములనే మనము అంగీకరించెదము. కావుననే మృత్యుదేవత 'ప్రాచీన కాలములో మేధావులు ఈ వివరణను చెప్పిరి (కవయో వదన్తి)' అని చెప్పుచున్నాడు.

మానవునిలోని దివ్యత్వానుభూతిని తత్ జ్ఞానమును ఆటంకపరచు ఎట్టి నాగరికతగాని, సంస్కృతిగాని, నిరంతర నిద్రలో నిలిచిన అస్తిత్వమనియు, తడబడపాటులతో కూడిన పురోగమనమనియు ఋషుల మతము.

శ్లో॥ అశబ్ద మస్పర్శ మరూప మవ్యయం తథారసం నిత్యమ
గన్ధవచ్చ యత్ ।
అనాద్యనన్తం మహతః పరం ధ్రువం నిచాయ్య త
న్మృత్యుముఖాత్ప్రముచ్యతే ॥ ౧౫ ॥

ఎవడైతే దానిని శబ్దము లేనిదిగను, స్పర్శ లేనిదిగను, రూపము లేనిదిగను, నాశము లేనిదిగను, రసము (రుచి) లేనిదిగను, గంధము

లేనిదిగను, ఆద్యంతములు లేనిదిగను, నిత్యమైనదిగను, మహత్తుకు పర మైనదిగను మార్పు లేనిదిగను, (ధ్రువమైనది) తెలిసికొనుచున్నాడో, అట్టి వాడు మృత్యుముఖమునుండి విముక్తుడగును.

మరణము తరువాత అస్తిత్వము ఉన్నదా లేదా అనునదే మృత్యు దేవతను నచికేతుడు తీవ్రముగా ప్రశ్నించెనని మీకు జ్ఞాపకముండియే యుండును.

ఈనాటి పార్లమెంటులోవలె అవును-కాదు అనే పద్ధతిలో మృత్యు దేవత సూటిగా జవాబు చెప్పలేదు. ఇట్లు చెప్పకపోవుటను మతములయొక్క మతబోధలయొక్క సరియైన ఉద్దేశమును అర్థముచేసికొను వివేకములేని నాస్తికులు నిరీశ్వరవాదులు, ఉదహరించి, మహాగురువులుకూడా అమాయకపు సాధకులచే అడుగబడు ప్రశ్నలకు సరియైన జవాబు నివ్వక తప్పించుకొనుట లోనే విజయము గాంచిరి అని ప్రలపించుచున్నారు. కాని శాస్త్రీయముగా చెప్పవచ్చిన పైకి చూచుటకు నిష్కపటమై హృదయపూర్వకమైనప్పటికిని నచికేతుని ఆ ప్రశ్న వేదాంతరీత్యా అసంగతమైనది. సంపూర్ణ విజ్ఞానభాషలో అట్టి తప్పుప్రశ్నకు ఏ వేదాంతియు జవాబు చెప్పలేడు. ఒకవేళ మృత్యు దేవత మరణము తరవాత అస్తిత్వము లేదన్న అతడు అసత్యము పలికినవా డగును. శుద్ధసత్త్వము శాశ్వతముగా అస్తిత్వముకలిగియుండవలెను. ఒక వేళ మృత్యుదేవత మరణము తరువాతకూడ అస్తిత్వ మున్నదన్నయెడల అదికూడ అబద్ధమే అగును. వైజ్ఞానికముగ అతడు పొరబడుచున్నాడు. ఏలన శుద్ధసత్త్వ సామ్రాజ్యములో అసత్తుకు తావు లేదుకదా. మరియు భావము అను అభిప్రాయము అభావ సంబంధమున్ననే కుదురును. ఇటు వంటి అసంబద్ధ పరిస్థితియే బుద్ధభగవానునికి కలిగినది. కావుననే అతడు తనశిష్యులు దేవుడున్నాడా లేడా అని అడిగినప్పుడు మౌనము వహించవల సిన వాడాయెను.

మృత్యుదేవత సూటిగా చెప్పకపోయినప్పటికిని అతని మాటలలో వివేకులగువారికి జవాబు స్ఫురించుచునే యున్నది.

ఆద్యంతములు కలిగి పరిమితమైన విషయములను వివరించి అను భవములను వచించుభాషలోనే ఆ పరిపూర్ణస్థితి ఆ ఆత్మతత్త్వము ప్రస్తుతము మనము చర్చించు మంత్రములో వివరింపబడినది.

పంచేంద్రియములనెడి పంచరంధ్రములద్వారానే మనము ఈ ప్రపంచ మును గ్రహించగలుగుచున్నామని ఇదివరకే తెలిసికొంటిమి. ఏది జీవిత ములో గ్రహించి అనుభవింపబడుచున్నదో అది చెవులు విన్నది కన్నులు చూచినది, స్పర్శ అనుభవించినది, జిహ్వ ఆస్వాదించునది, ఘ్రాణ మాఘ్రా ణించునది అవుచున్నది.

పదార్థములతో కూడియున్న జగత్తును తెలిసికొను ఆ జ్ఞానము పదార్థ ముల గుణములద్వారా అభివ్యక్తమగుచున్నది. ఆత్మస్థానమును సూచించు ప్రయత్నములో శ్రుతి ముందుగా భౌతికప్రపంచమును చూపించి 'దాని కావల శుద్ధచైతన్యక్షేత్రమగు ఆత్మసామ్రాజ్యము ఉన్నదని' వివరించుచున్నది.

పరిమిత భౌతిక ప్రపంచముయొక్క సరిహద్దులవద్ద భాషలన్నియు ఆగిపోవుచున్నవి. దాని కావల ఆత్మభాష—మౌనధ్యానము, అదియే తన ఆత్మతో మాట్లాడుటకు ఆత్మకు భాషగా లభించుచున్నది. కావున 'నేతి—నేతి' 'ఇదికాదు-ఇదికాదు' అను పదములచే తప్ప ఆ వివరించరాని సత్య మును వైజ్ఞానికముగా వివరించుటకు శ్రుతికి మరియొక సులభమార్గము లేకపోవుట సహజమేకదా!

ఈ మంత్రములో ఆత్మయొక్క మహోత్కృష్ట ప్రభావమును వ్యతిరేక భాషలో నీవిధముగా వివరింపబడినది. అశబ్ద–శబ్దములేనిది, అస్పర్శ-స్పర్శ లేనిది, అరూప - రూపము లేనిది, అగన్ధ - గంధములేనిది అని, ఆ పరమ సత్యమును ఆద్యంతములు గల భాషలో చెప్పవలెననిన ఇది ఒక్కటియే మార్గము.

శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధములనెడు విషయగుణములను నిరాకరిం చుటచే ఈ ఇంద్రియములు ఆ సత్యమును తెలిసికొనలేవనుటను శ్రుతి వ్యక్తపఱచుచున్నది.

నిత్యం—ఇంద్రియములచే గ్రహించుటకు అశక్యమైన దగుటచే అది శాశ్వతము. ఏలన కుండ, కుర్చీ, టేబిలు మొదలైనవి ఇంద్రియ గ్రాహ్యములగుటచే ఆద్యంతములు గలవగుచున్నవి. కాబట్టి ఇంద్రియముల నిరాకరించి సత్యమును చెప్పుటచే శ్రుతి ఆత్మయొక్క నిత్యత్వమునుకూడ చెప్పుచున్నది.

అనాద్యనంతం—(అది అంతములు లేనిది) వ్యతిరేకపు బాషతో ఇంద్రియాదులను నిరాకరించి, ఆత్మయొక్క నిత్యత్వమును సూచించుటతో తృప్తిపడక, శ్రుతి మంత్రముయొక్క మొదటి పాదములో 'ఆత్మ నిత్యము' అని వ్యక్తపరచెను. సాధకుల హృదయములోనికి ఈ అభిప్రాయమును ప్రవేశింపజేయుటకు శ్రుతి పునరుక్తదోషమును ఆచరించి ఆత్మను 'ఆది, అంతములేనిది' అని మరల చెప్పుచున్నది. బ్రహ్మవిద్యాజ్ఞానముయొక్క సరియైన అర్థములో ఈ విశేషణమును జీర్ణించుకొన్న మనము ఇది కేవల పునరుక్తము గాక, దానివలన సూచింపబడిన ప్రతివానినిగూర్చి స్పష్ట భావమును కలిగించుటకు యుక్తమైన పదమని తెలిసికొందుము.

అంతము గలది అనగా నశించునది. ఏ వస్తువుగాని ప్రస్తుతపు అస్తిత్వమును పోగొట్టుకొనుటకే నశించును. అట్లు నశించుటలో అది తన కారణస్థితిలోనికే పోగలుగుచున్నది. మట్టికుండ పగిలిన అది మరల తనకు కారణభూతమైన మట్టిగానే మారుచున్నది. ఒక విత్తనము అంతమొందిన దాని కారణమగు వృక్షముగా మారుచున్నది. లేదా ఆ విత్తనము నశించిన ఏ పదార్థములతో అది సృష్టింపబడినదో ఆ పదార్థములుగనే అది మారుచున్నది. గుప్త అనునతడు చనిపోయెననగా లేదా ఇంకలేడనగా అతని రూపమును సృష్టించిన పదార్థములు ఆ రూపములో మరి లేవనియు మట్టిలో కలిసిపోయినవనియు మనము అర్థము చెప్పుకొనుచున్నాము. భౌతిక విజ్ఞానభాషలో "కొవ్వువత్తి కాలిన పోవున దేదియు లేదు" అనుట ఈ విషయమును వ్యక్తపరచుచున్నది.

ఆ విధముగానే అద్యంతములు గల సమస్త పదార్థములు తామెందుండి పుట్టెనో అట్టి కారణములోనికే పోవుచున్నవి. ఆ సత్యమునకు అంతము

లేదు అని చెప్పుటవలన శ్రుతి 'ఆ సత్యము కారణములన్నిటికి కారణ మగుచున్నది గాన తిరిగి అందులోనికి పోవుటకు వేరే కారణము లేదని' సూచించుచున్నది. దీనివలన ఆ సత్యము దేనిచేతను దిద్దితీర్చబడినది కాదనికూడ తెలియుచున్నది. అదియే చివరిది. అందువలననే అది అది లేనిది.

ధ్రువం - మార్పు లేనిది. పైదానివలన శుద్ధచైతన్యమైన ఆత్మ తన సర్వోత్కృష్టతలో మార్పులేనిది అని వ్యక్తమగుచున్నది. ఇంద్రియ మనో బుద్ధులచే గ్రహింప శక్యము కానిదై ఆ పరమసత్యము ధ్రువమై, నిత్యమై, మహదతీతమై (హిరణ్యగర్భ లోకాతీతము) అనాద్యనంత మైనప్పటికిని, ఒక సాధకుడు దానితో నైక్యమును స్థాపించుకొనుటకు ఎందుకు సాధన చేయవలెను? ఈ దుఃఖకరమైన జీవితపుటాటను నాడుట, నిత్యకృత్యపు బజారువీథులను చేరుట, యచట ప్రయత్నించి, పోరాడి, చెమటోడ్చి, పరిశ్రమ చేసి, దుఃఖించి, నిట్టూర్చి, మధ్యమధ్య నాడి పాడి, నవ్వి నాట్య మాడి, చిఱునవ్వులతో నుండుటయే డీనికన్న మిక్కిలి లాభకరమైనది, నిశ్చయమైనది, తథ్యమైనది, ప్రాప్తియోగ్యమైనది కాదా!

అటువంటి పరమసత్యము నన్వేషించి దానితో నైక్యమును పొందు టకు సాధకుడేల ప్రయత్నించి సఫలుడు కావలెనో యిచట శ్రుతి వివరించు చున్నది. ఎవడా బ్రహ్మానందస్థితిని తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు మృత్యువు నుండి విముక్తుడగును. జీవితములో మృత్యువనిన భయపడినంతగా మరి దేనిని చూచియు భయపడ మనునది యందరికి తెలిసిన సర్వసామాన్యమైన విషయమేకదా! ఇక్కడ 'మృత్యు'వనగా "నీ భౌతికదేహమును కృశించి నశించుటకు నీ భూతలముమీద వదలి, తన చివరి ప్రాణవాయువుల ననంతా కాశములో విడచిపెట్టుట" యను పరిమితార్థము కలది కాదు. ఇచట మృత్యువనగా, "భౌతికమై, యనిత్యపదార్థములతో కూడిన ప్రపంచమును తనలో నిముడ్చుకొనుట" యనునదే యర్థము.

నిరంతరము సాధనచేసిన సాధకుడు ఆ పరమసత్యముతో ననగా యా పరమాత్మతో నైక్యము పొందుటలో సఫలుడు కాగలడనియు, వానికి

యాద్యంతములు గల ప్రపంచము లేనిదే యగుచున్నదనియు, వానిక నిరుత్సాహములు, నిరాశలు, దుఃఖములు, హృదయమునకు తెచ్చి తన సంపూర్ణానందమును నశింపజేయు నింద్రియములు లేనివే యగుచున్న వనియు, ఈ మంత్ర మిచ్చట వివరించుచున్నది.

నిచాయ్య—తెలిసికొని—టేబిలునుగాని కుర్చీనిగాని తెలిసికొనునట్లు 'సత్యమును తెలిసికొనుట' అని ఇచట తాత్పర్యముకాదు. సత్య ప్రపంచములో జొరబడుటకు ఈ మంత్రము పూర్వార్ధములో ఇంద్రియములను నిరాకరించినట్లే తత్ఫలితముగా మనోబుద్ధులనుకూడ నిరాకరించినది. (ఇచట "నిచాయ్య—ఆత్మీయముగా అనుభవించి" అను అర్థమునే కలిగి యున్నది. జ్ఞానముతో సహజముగా అనుభవించుటయే పరిపూర్ణ సత్యమును తెలిసికొనుట.)

14-15. నానాత్వమునుండి మనలను ఏకత్వమునకు తీసికొనిపోవుట అధ్యాత్మయోగ మార్గము. "'ఛురస్యధారా' వాడియై తీక్ష్ణమైయుండు కత్తిఅంచువలె" అని వర్ణింపబడినది. కాని అది ధీరుడై నిష్కపటుడైన సాధకుని మృత్యువున కతీతమైన అమరత్వస్థితికి తీసికొని వెళ్ళుచున్నది.

శ్లో॥ నాచికేత ముపాఖ్యానం మృత్యుప్రోక్తం సనాతనం।
ఉక్త్వా శ్రుత్వాచ మేధావీ బ్రహ్మలోకే మహీయతే ॥౧౬॥

మేధావి మృత్యువుచేత చెప్పబడిన సనాతనమైన ఈ నాచికేతోపాఖ్యానమును చెప్పినను, విన్నను బ్రహ్మలోకమునందు ఆనందించుచున్నాడు.

16-17. వ మంత్రములతో ఉపనిషత్తునందలి ప్రథమాధ్యాయము ముగియుచున్నది. వీనిలో ఈ ఉపనిషత్తుయొక్క మాహాత్మ్యము సంగ్రహముగా వర్ణింపబడినది. అటువంటి స్తోత్రపాఠములు శాస్త్రశైలిలోనే తఱచుగ కనబడును. ఇవి శ్రీ శంకరులవారి మతప్రకారము ఈ శాస్త్రములను చదివి ఆమార్గము ననుసరించుటకు సాధకులను ప్రోత్సహించునవైయున్నవి.

శ్రీ శంకరాచార్యులు తమ వ్యాఖ్యానములో బ్రహ్మలోక అనుదానికి రెండర్థములు చెప్పిరని గమనింపవలసియున్నది.

బ్రహ్మలోక—సృష్టికర్తయొక్క లోకము—హిరణ్యగర్భస్థితి.

బ్రహ్మరూపీ లోకః—ఇచట లోకమనగా ప్రకాశరూపము ; స్వయం ప్రకాశమైన బ్రహ్మ.

సంగ్రహముగా చెప్పినచో మేధావి అయినవాడు ఈ ఉపనిషత్తులోని మొదటి మూడు వల్లులను కంఠస్థము చేసి, ఇతరుల యెదుట వప్పగించి తద్వారా వానిని ప్రచారము చేసిన సర్వోత్కృష్టమైన ఆ బ్రహ్మలోకానంద మును అనుభవించుచున్నాడు.

మనము శ్రీ శంకరులవారి ఇతర వ్యాఖ్యానములను అంగీకరించిన 'శ్రుత్వా' 'ఉక్త్వా' అను పదములకు అర్థమును త్రిప్పి మరొక విధముగా చెప్పవలెను. శ్రుత్వా - సమర్థుడైన గురువునుండి ఆ సత్యమునుగూర్చివిని, ఉక్త్వా—తాను జ్ఞాని అగువరకును తన అనుభవములను, ధ్యానములను మరల మరల ఆవృత్తి జేసి పునరుక్తము చేయవలెను. అటువంటి మహాత్ముడు "బ్రహ్మరూపీ లోకః" బ్రహ్మజ్ఞాని, బ్రహ్మయే యగుచున్నాడు— అను శాస్త్రప్రకటనద్వారా బ్రహ్మానందమును అనుభవించుచున్నాడు.

శ్లో॥ య ఇమం పరమం గుహ్యం శ్రావయే ద్బ్రహ్మసంసది
ప్రయతః శ్రాద్ధకాలేవా తదానన్త్యాయకల్పతే
తదానన్త్యాయ కల్పత ఇతి ॥ ౧౭ ॥

ఈ పరమగుహ్యమును బ్రాహ్మణసభలో భక్తితోచదివి వినిపించిన, లేక శుచియై శ్రాద్ధకాలమునందు వినిపించిన అతడు అమరత్వమును పొందుచున్నాడు. అనంత ఫలము నిచ్చును - అనంత ఫలము నిచ్చును.

ప్రథమాధ్యాయములోని తృతీయ వల్లి సమాప్తమైనది.

అనన్త్యాయకల్పతే - అమరత్వమును పొందుచున్నాడు.

"ఈ వాక్యము సూటిగా వేనిని సూచించుచున్నది" యని వేదాంత విద్యార్థి తికమకపడకూడదు. ఎంత మహత్త్వము గలవైనను కేవల గ్రంథములు సభలలో చదువుటచేతనే యమరత్వమును పొందింపజేయలేవు. అజ్ఞానమును నశింపజేయునది జ్ఞానమొక్కటియే. ప్రకాశమే అంధకారమును పోగొట్టునది. ఆత్మతత్త్వముయొక్క నిజస్వరూపమును సమాధిస్థితిలో స్పష్టముగా యనుభవించిననే మాయకల్పితమైన అహంకారయుత జీవభావము నశించును. ఆ యహంకారముయొక్క అంతముతోనే సంసారములోని దుఃఖస్వప్నములు, అంతములేని జన్మలనెడి సుడిగుండములు, అంతమొందుచున్నవి. మానవులతో పోల్చిన దేవతల జీవితము చాలా దీర్ఘమైనది గావున నిచట 'అమరత్వము' అను పదము స్వర్గవాసులైన దేవత లనుభవించు సంబద్ధార్థముగా వాడబడినది. అది వేలకొలది సంవత్సరములు జీవించు ఆ స్వర్గస్థులచేత ననుభవింపబడుచున్నది గావున అల్పజీవితము గల మానవుల దృష్ట్యా వారు అమరులే యగుచున్నారు.

ఇట్లు బ్రహ్మవిద్యా మాహాత్మ్య కథనముతో మంత్రముయొక్క పూర్వార్థము ముగియుచున్నది. అధ్యాయముయొక్క ముగింపును సూచించుటకు ప్రతి యుపనిషత్తులోను ఆఖరుమంత్రముయొక్క చరమ పాదము రెండుసా ర్లుచ్చరింపబడును. అట్లే నిచటకూడ చివరి రెండు పదములు ముగింపును సూచించుటకు ద్విరుక్తములైనవి. ఈ విధముగా నీ యధ్యాయములో అర్హత గల వేదాంతవిద్యార్థి యగు నచికేతుడు తీవ్రమైన తన సంశయమును పరిహరించుకొనుటకు బ్రహ్మవిద్యను స్వాధీనపఱచుకొని గురువైన మృత్యుదేవతను సమీపించుట యను విపులమైన చిత్రమును చూచుచున్నాము. ఆ మహాప్రశ్నకు వక్రోక్తులు గలిగి, సంగ్రహముగా సూచించు శాస్త్రీయ వివరణములనెడి ప్రత్యుత్తరములుకూడ నీ యధ్యాయములో నున్నవి. ఉపనిషత్తుయొక్క ఉత్తరార్ధమగు తరువాతి యధ్యాయములో ఆత్మతత్త్వమును గూర్చిన వేదాంత వివరణలు స్పష్టముగా బోధింపబడినవి.

16-17శ్లో॥ ఇంతటితో ఉపనిషత్తు సమాప్తమైనదని, ఈ రెండు శ్లోకములు ఫలశ్రుతివంటివని కొంతమంది విమర్శకులు తలచుచున్నారు.

కాని ఈ అధ్యాయము "ఆత్మతత్త్వము, యోగమునకు అర్థము" అను కొన్ని అంశములను పైకిదీసి విడిచిపెట్టినది. కావుననే ఈ రెండవ అధ్యాయము వాని వివరణకొఱకు కావలసివచ్చెను.

శ్లో॥ ఓం సహ నావవతు ః సహ । నౌ భునక్తు సహ వీర్యం కరవావహై ।

తేజస్వి నావధీతమస్తు, మా విద్విషావహై ॥

ఓం శాంతిః ! శాంతిః !! శాంతిః !!!

అతడు మనల నిద్దరను రక్షించుగాక, అతడు మనతోకూడ నుండియే మనకు సుఖమును కలిగించుగాక, మనవిద్యకు (అధీతిబోధలకు) బలము కలుగునట్లుగా మనము కలసి ప్రయత్నింతము. మన అధ్యయనము ఆచరణప్రచారములు కలదగుగాక, మనము ద్వేషభావములేనివారిమై యుందుముగాక.

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ।

ఈ శాంతిపాఠము ఉపనిషత్తులయొక్క శైలినిగూర్చి తెలిసికొనుటకు పునరుక్తమైనది. మరియు పరిశోధకులు "తమ పరిశోధనలు మూల రూపమైన కఠోపనిషత్తు ఈ ప్రథమాధ్యాయముతోనే సమాప్తమైనట్లు ప్రకటించుచున్నది" యని తెలియుబరచిరి.

వానినిగూర్చిన వాదనలు :—

(1) మొదటి యధ్యాయముయొక్క (తృతీయ వల్లియొక్క) అంతమున ఫలశ్రుతి ప్రకటింపబడినది. సాధారణముగా గ్రంథముయొక్క అంతమందు ఇది యానుపూర్వికముగా చేర్చబడుట పరిపాటి.

(2) మొదటి అధ్యాయములో 'అధ్యాహారములు' లేవు. సంపూర్ణ భావములు సూక్తులు అప్పటికప్పుడు నవీనముగా ప్రకటింపబడినవే.

(3) ప్రథమాధ్యాయములో ఇచ్ఛాపూర్వక లయాన్విత సాహిత్య పద్ధతి ఉన్నది. రెండవ అధ్యాయము బిగువు లేక తిరుగుచు కొన్నిచోట్ల

అడ్డు తగిలిన ప్రవాహముయొక్క బలవంతపు కదలికగా చివ్వకున వెనుకకు లాగబడినట్లు ఉన్నది. అట్టిచోట్ల మన కవియన్నియు 'తరువాతి భావములే' (after-thoughts) అని తోపింపజేయుచున్నవి. మరియు ఈ క్రొత్తచేర్పులు అక్కడక్కడ కాక సంపూర్ణ అధ్యాయమే కాలాంతరమున తక్కువ ప్రతిభావంతులచే చేర్చబడినదని ఒప్పుకొనవలసివచ్చును.

(4) రెండవ అధ్యాయములో ఇతర గ్రంథములనుండి తెచ్చుకొనిన సూక్తులు ఎన్నో గలవు. కొన్ని ప్రథమాధ్యాయమునుండి తేబడినవే.

(5) విషయములోకూడ కొన్ని ప్రథమాధ్యాయములోని నిర్ణయములనే సూచించు కొన్ని లక్షణములు గలవు. ప్రథమాధ్యాయములో కొన్ని ప్రశ్నలను ఆ కాలపు రహస్యభాషలో జవాబివ్వబడినవి. రెండవ అధ్యాయము క్రొత్త సమస్యలను వెలిబుచ్చి వాటిని పరిష్కరించుటకు ప్రయత్నించుచున్నది. మొదటి అధ్యాయములోని వంకరటింకరగా తోచు కఠిన ప్రకటనలకు సూత్రములను సూచనలను తెలిసికొనుటకు ఈ రెండవ అధ్యాయము సహాయపడుచున్నదన్న మాట నిజమే. కాని రెండవ అధ్యాయములో నవీనభావము లేవియు లేవు. ఇది సాధించి సహాయపడు అనుబంధమువంటిది. ఈ అనుబంధము కొంచెము త్వరగా కూర్చుటచే క్రొత్త సమస్యలను పుట్టించి వానిని పరిష్కరించుటకుకూడ అవకాశ మీయుచున్నది.

ఈ పై పాఠభేదములచే ద్వితీయాధ్యాయము 'తరువాతి భావన' (after-thought) అనియు నీ ఉపనిషత్తు యథార్థముగా ప్రథమాధ్యాయములోని శాంతిపాఠముతోనే ముగింపు చెందినదనియు వారు నిర్ణయించినట్లున్నది.

సాధకులమై లక్ష్యమును అర్థము చేసికొనుటకు ప్రయత్నించు మనము ఈ పండిత నిర్ణయములను మెచ్చుటగాని నిందించుటగాని చేయనవసరములేదు. మనము రెండవ అధ్యాయమునుకూడ చదువుదము, ఉపనిషత్తుయొక్క ముఖ్యాభిప్రాయములను తెలిసికొనుటకు దానిని ఉపయోగపఱచుకొందము.

ద్వితీయాధ్యాయము

—+—

చతుర్థవల్లి

ఐక్యతాజ్ఞానమును కలిగించి దానిని పొందజేయు అంతర్వాణి యొక్క పిలుపు.

శ్లో ॥ పరాఞ్చి ఖాని వ్యతృణత్ స్వయంభూ స్తస్మాత్ పరాఙ్
పశ్యతి నాన్తరాత్మన్ ।
కశ్చిద్ధీరః ప్రత్యగాత్మానమైక్ష దావృత్త చక్షురమృ
తత్వ మిచ్ఛన్ ॥ ౧ ॥

స్వయంభూవైన బ్రహ్మ బాహ్యమునకు మరలు స్వభావము గల యింద్రియములను సృష్టించెను. అందువలననే మానవుడు అంతరాత్మను చూడక బాహ్య విషయములనే చూచుచున్నాడు. కాని కొంతమంది ధీమంతులు 'అమరత్వమును' కోరినవారై విషయములనుండి దృష్టిని లోనికి మరలించి యీ ప్రత్యగాత్మను కనుగొనుచున్నారు.

ఇది యీ యుపనిషత్తుయొక్క రెండవ భాగమగుటచే నిచట పరిమితుల, దుఃఖముల గుఱించియే గాక యీ దుఃఖమయ ప్రపంచము నుండి విముక్తిపొందుటకుగాను జ్ఞానులనుసరించిన మార్గముకూడ సూచింపబడినది.

తానే సృష్టికర్తయై సమస్త రూపములయందు సూత్రధారిగను, సర్వాధికారి యగు నియంతగను యుండునను తాత్త్వికభావము లేకుండ ప్రపంచములో నెట్టి మతమును లేవనియే చెప్పవచ్చును. ఈ భగవత్తత్త్వము ప్రసిద్ధులైన సమస్త ప్రవక్తలచేతను, ఋషులచేతను "స్వయంభూ" యని తెలును

కొనబడుచున్నది. శ్రుతిమాత యిట్టి భగవత్తత్త్వమునుగూర్చి యిచట మఱల మఱల చెప్పుచున్నది.

సృష్టికర్తయైన భగవంతుడు, తమతమ ప్రత్యేక కామవిషయము లందు సంచరించుటకుగాను శక్తివంతమైన ప్రవృత్తి కలిగిన పంచేంద్రియ ములను సృష్టించియున్నాడు. సందడిగా ఉన్న బజారువీథిలోనూడ మన చెవులు దూరమున నున్న చెట్టుమీది పక్షియొక్క కిచకిచ ధ్వనులను గుసగుసలనుకూడా వినగలుగుచున్నవి. మన చెవులు వినలేనివానినికూడా మన కన్నులు పరిశీలింపగలుగుచున్నవి. నేటి క్లబ్బులలో దీనికి స్పష్టమైన ఉదాహరణను చూడవచ్చును. అచట ఒకడు తన స్నేహితు లిద్దరు అల్లంత దూరాన ఏదో గుసగుసలాడుకొనుచుండ, దానిని వినలేక పోయినను కన్నులతో వారి పెదవుల కదలికను చూచుటచేతనే గ్రహించ గలుగుచున్నాడు. అట్లే అన్ని ఇంద్రియములును ఎల్లప్పుడు బాహ్య విషయములమీదికి దుముకుటకు సర్వసిద్ధముగా నుండును, కాని దేహము లోనికి దృష్టిని మరల్చుటగాని, లోనేమి జరుగుచున్నదో తెలిసికొనుటకుగాని, వినుటకుగాని, స్పృశించుటకుగాని, రుచిచూచుటకుగాని, వాసనచూచుటకు గాని, అవి ప్రయత్నింపవు.

ఈ గ్రంథభాగము యథాలాపముగా చదువువారిచేతను, విద్యాశీలు రగు పండితులచేతనుకూడ తఱచు అపార్థము చేసికొనబడినది. శ్రీ శంకరుల వ్యాఖ్యానము ఈ అపార్థమునకు అనుమతినిచ్చుచున్నది. శ్రీ శంకరులు ఇట్లు చెప్పియున్నారు: "పరమేశ్వరుడు ఇంద్రియములను హింసించెను" అనగా "భగవంతుడు ఇంద్రియములను శపించెను" అని చెప్పుటచేత వేదాంతమునకు గల బాహ్యప్రపంచ విషయమైన అవజ్ఞ అని ఇచట అపార్థము చేసికొనబడినది. అట్టి భావము ఇచట ఏవిధముగాను ప్రతిధ్వనించలేదు. ఎవరు ఉన్నతమైన ధ్యానయోగమును సాధన చేయు చున్నారో అట్టివారికి ఈ ఇంద్రియములు తమలోనికి మరలుటకు నిరా కరించునుగాన 'అవి శాపమువంటివే అనిమాత్రము చెప్పబడినది. అన్ని పదార్థములలోను మూలాధారమైన ఆ దివ్యత్వమును తెలిసికొనుటకు ఇంద్రియములను ఒక్కసారి లోనికి మరల్చవలసియున్నది. కావున

'భగవంతుడు ఇంద్రియములను శపించెను' అనుదానిని యథాతథముగా అర్థముచేసికొనగూడదు. అట్లైన నీ యధ్యాయమంతయు, మన యింద్రియ ములను వశముచేసికొని వివేకముతో వాటిని యా పరిపూర్ణ తత్త్వము వైపు త్రిప్పు ధర్మయోగమును గాక, బలవంతముగా నింద్రియనిగ్రహ మనెడు వ్యతిరేకమైన యోగము నుపదేశించుచున్న దనవచ్చును.

అయినప్పటికిని పరిణామ ప్రాసాదములోని మొదటి మెట్టుమీద నిలబడి యా 'అస్తిత్వ'మనే పైభాగమును చేరుటకు నాశ గలవారై యింద్రియములను నిగ్రహించి, వాటిని లోవైపునకు మరలించి యచట జ్ఞాననిధియు, సమస్త ప్రాణికారణమగు నాత్మను చూచుటకు నాశించువారు చాలా యరుదుగానే యున్నారు. ఆత్మతత్త్వమును తెలిసికొని, "జీవితసిద్ధి యా ఆత్మ" యను యనుభవము కలుగుటకు, అపరాని యంతఃప్రేరణ యున్ననేగాని యొక సాధకుడు, అంతర్దృష్టియొక్క జ్ఞానమునుగాని, నైతికధైర్యమునుగాని, బుద్ధిలో సమాధానమునుగాని, మానసిక సాహస మునుగాని, చిత్తస్థైర్యమునుగాని, యాధ్యాత్మిక శక్తినిగాని, కలిగి యింద్రి యములను బాహ్యవిషయ ప్రవాహమునుండి యరికట్టి, కారణ భూతమైన యాత్మను సమీపించుటకుగాను తన ధ్యానప్రవాహమును లోనికి ప్రవహింప జేయుటకుకూడ తగినంత శక్తి లేనివాడగుచున్నాడు. ఎట్టి తరములోను, నట్టి పరిపూర్ణత గల మానవులు అరుదే యనవచ్చును.

ఉపనిషత్సాహిత్యములో కఠోపనిషత్తే ప్రాచీనతమమగు హైందవ శాస్త్రగ్రంథమని యంగీకరించినచో, 'ప్రత్యగాత్మ - అంతరాత్మ' యను పదము లిచట ప్రప్రథమముగా ప్రాచీన మహర్షులచే నుపయోగింపబడినవని మనము చెప్పవచ్చును.

ఈ మనోహరమైన శ్లోకములో మృత్యుదేవత మరణరోగములకు కారణ ములు వర్ణించి వాటికి విరుగుడెట్లు వివరించెనో స్పష్టపరుపబడినది. రంగ స్థలముమీద నిలిచి ఉపన్యాసము లిచ్చునపుడును, గుడి గోపురములలో ప్రవచనములు చేయునపుడును, న్యాయస్థానములలో తీర్పుచెప్పునపుడును, ఈ శ్లోకము ఉదాహరింపబడుచున్నదన్న అశ్చర్యపడవలసినది లేదనే చెప్ప వచ్చును.

శ్లో॥ పరాచః కామాననుయన్తి బాలాస్తే మృత్యోర్యన్తి
వితతస్య పాశం।
అథ ధీరా అమృతత్వం విదిత్వా ధ్రువమధ్రువేష్విహ
న ప్రార్థయన్తే ॥ ౨ ॥

పసిబాలురవంటి అజ్ఞానులు బాహ్యవిషయ సుఖములను కోరి వ్యాప్తమైన మృత్యుపాశమునందు తగుల్కొనుచున్నారు. కాని ధీరులు ప్రపంచముయొక్క నశ్వర వస్తువుల మధ్యనున్న ఆ నిత్యమైన అమరతత్త్వమును పోల్చుకొని ఎట్టి ప్రాపంచిక విషయములను కోరరు.

అజ్ఞానమనగా ఆత్మతత్త్వమును మరచుటయే. ఈ అజ్ఞానమే మానసిక పరిధిలో కోరికలుగా వ్యక్తమగుచున్నది. ఈ కోరికలచే ప్రేరితమై మనస్సు వాటి ఆజ్ఞను నడపుటకు ఇంద్రియములను విషయ ప్రపంచములోనికి తరుమును. దీనినే మనము కర్మ అని అందుము. ఆత్మలోని అజ్ఞానమే మానసికావధిలో కోరికలుగా మారి, విషయ ప్రపంచములో కర్మలుగా మారుచున్నది. కావున అజ్ఞానము, కోరిక, కర్మ అను ఈ మూడింటిని వేదాంతపరిభాషలో హృదయ గ్రంథులు (హృదయమునకు మూడు ముళ్లు) అనుచున్నారు. ఈ గ్రంథులే కర్మలకు కారణము లగుచున్నవి. ఈ కర్మల ఫలమును అనుభవించుటకు మానవుడు, అంతు లేని దుఃఖములను, అనిశ్చయమైన ఆనందమును కలిగించు వివిధ పరిస్థితులలో స్వతంత్రజీవిగా అనేక క్రొత్తక్రొత్త జన్మలను నిర్బంధముగా పొందుచున్నాడు.

ఈ రెండు మంత్రములలోను నాత్మజ్ఞానమున కడ్డంకులై నిలచు రెండు మహావిఘ్నములు స్పష్టముగా సూచింపబడినవి. (1) మానవున కున్నటువంటి ధ్యానధనమంతయు నెత్తుకొని పరారియగుచు విషయముల వైపు పరుగెత్తునట్టి యింద్రియములయొక్క సహజగుణములు. (2) ఇహపరములలోని విషయ సుఖముల ననుభవించు కోరిక.

ఎక్కువమంది యిటువంటి జీవనమునకు చెందినవారే. ఆధ్యాత్మిక పరిపూర్ణతయొక్క యంతస్థులో వారు "బాలాః - బాలురు" అనగా పరిణామములోను పెరుగుటలోను బాలురు అని నిర్దేశింపబడుచున్నారు. ఇంద్రియములు దుఃఖమునెడి గోతులలో పొరలుచుండ, దైనందిన వ్యామోహములలో చిక్కుకొనుచున్న మానవుడు తన యిప్పటి స్థితికంటె యతీతమై, దివ్యమై, ఉన్నతమైన స్థితి యొకటి యుండుట కవకాశ మున్న దను విషయమునుకూడ తెలుసుకోలేకున్నాడు. కావున శ్రుతి యట్టివానిని 'బాలుడు' యనుటలో మిక్కిలి సామంజస్య మున్నదనియే చెప్పవచ్చును.

కోరికలచే వెంబడింపబడి మనస్సుచే ప్రేరేపింపబడినవై యింద్రియ ములు నిరంతరమై నిర్విఘ్నమైన యానందము ననుభవింపదలచి, విషయ మార్గములలో నిష్ఫలముగా నడచుచున్నవి. శాశ్వతత్వమే మానవునికి తృప్తి నివ్వగలదు. అనిత్యత్వము మానవుని సదా నిరుత్సాహపఱచును. కాని నిత్యత్వము నన్వేషించువారమై మన మజ్ఞానములో పడి యింద్రియ విషయానుభవముతోనే యలసిపోవుచున్నాము. నిష్ఫలమైన యను సరణలచే, యలసి, సొలసి, బాధపడి చివరకు ప్రతివారును తమ యంతిమ వాయువుల నాకాశమున వదలి భూమిమీద కొఱగుచున్నారు. కావున పరిణామము చెందిన వివేచనాశక్తి లేని బాలురవంటి యజ్ఞానులు భ్రమ ఫలితమైన మృత్యుపాశములో తుదకు చిక్కుకొనుచున్నారని శ్రుతి ప్రకటించుచున్నది.

ఈ బాలురైన మానవులతో, విజ్ఞానులై యప్రమత్తమైన వివేచన గల మానవులను పోల్చి శ్రుతి వారిలో గల భేదము నిచట చూపించుచున్నది. వివేకులు నిత్యానిత్యములయందు, సత్యాసత్యములయందును నప్రమత్త వివేచన కలిగియున్నారు. భ్రమించిన మనస్సులోని యాత్మఘాతుకములైన కోరికలనుండి వారు సహజముగనే తప్పించుకొనుచున్నారు. అస్థిరమై నాశము గలిగి యనిత్యమైన విషయసుఖములను వారు వాంఛింపరు. వారికి అమృతమైనది నిత్యమైనది అగు ఆత్మ తప్ప మరియొకటి యక్కరలేదు.

అజ్ఞాన కామకర్మలు, అంతశ్శత్రువులగుటచే ధీమంతులు వివేకముతో కోరికల నణచివేసి నిష్కామస్థితిని పొందెదరు. కోరికలవిద్యారూపము

లగుటచే నిష్కామస్థితిలో సహజముగనే, యవిద్య నశించుచున్నది. అవిద్య నశించగానే దాని రూపాంతరములగుటచే కోరికలు కర్మలుకూడ నశించుచున్నవి. ఇటు అజ్ఞానము నశించగానే జ్ఞానము ప్రకాశించుచున్నది. అవిద్య జ్ఞానములోనికి యంతర్థితమగుచున్నది. అట్టి జ్ఞానులే యిచట 'ధీరాః' అను పదముచే చెప్పబడిరి. అట్టి మానవులే సిద్ధి పొందు సాధనలను చేసిరి. ఇచట నట్టివారిని యాంగ్లకవి బ్లేక్ (Blake) యను నతడు తన "ఆగరీస్ ఆవ్ ఇన్నొసెన్స్" (Auguries of Innocense) అను పద్యములో నిట్లు వర్ణించెను: "ప్రపంచమునంతను ఒక యిసుక కణములో చూచువారు, యడవిపూవులో నమరలోకమును చూచువారు, హస్తతలములో నాత్మను యిముడ్చుకొనువారు, నిత్యత్వము ఒకే ఘంటలో భావించువారు."

మాయామోహితులైన సామాన్య సంసారివలె వారు తమకొఱకు అనిత్యమైన విషయసుఖములను ఆశించరు. అన్ని వస్తువులు వారికి అ పరమాత్మయొక్క రూపాంతరములే గనుక వారు దేనిని ద్వేషించరు.

1-2. శ్లో॥ ఆశలు ఔన్నత్యమును పొందినవనగా సహజమైన దృష్టి విషయతృష్ణతో బాహ్యముపైపు మరలినదనియు, తనడిగా చేసికొనుటకు ప్రయత్నించుచున్నదనియు, ఆనందించుటకు ఆశించుచున్నదనియు భావము. కాని వివేకులు, భ్రమింపజేయునట్టి అనిత్యములోనే ఆ శాశ్వ తత్వమును అనుభవించుటకు తమ దృష్టిని అంతర్ముఖము చేయుచున్నారు.

శ్లో॥ యేన రూపం రసం గన్ధం శబ్దాన్ స్పర్శాంశ్చ మైథునాన్ ।
ఏతేనైవ విజానాతి కిమత్ర పరిశిష్యతే ॥ ఏతద్వైతత్ ॥

ఏ ఆత్మచేత మానవుడు శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధము లను కామాదులు మొదలగువానిని తెలిసికొనుచున్నాడో అట్టి ఆత్మకు ఈ ప్రపంచములో తెలియరాని దేమున్నది? ఇదియే అది (నీవు తెలిసికొనగోరిన ఆత్మ)

కేనోపనిషత్తు చదివి మననము చేసిన మీకు ఈ మంత్రము సుస్పష్టమై యుండును. కేనోపనిషత్తులోని సంపూర్ణ పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములయొక్క సంగ్రహమే ఈ మంత్రము.

నేత్రేంద్రియమునకు తనంతట తానే విషయములు చూచు శక్తి లేదని కేనోపనిషత్తులో తెలిసికొంటిమి. తమంతట స్వయముగా చూచు శక్తియే నేత్రేంద్రియముల కున్నయెడల ఇచట నేను నాకన్నులను పెఱికి ఈ బల్ల మీద పెట్టి అచట ఉన్న విషయములను చూడనిచ్చెదను. కాని ఇది అసంగతమని మనకు తెలియును. మరియు, మరణించిన మానవుని కన్నులుకూడ తెరవబడి మనవైపు చూచుచున్నట్లే యున్నప్పటికిని మనము మన జీవితములోని యనుభవముచేత యవి దేనిని చూచుటలేదనుటను తెలిసికొనుచున్నాము. ఈపై యుదాహరణముచే మనము యీ మానవ నేత్రము కేవలము సాధనమాత్రమేనని, మనలోని యా ద్రష్ట దానిని యుపయోగించవలయునని తెలిసికొనుచున్నాము.

సాదృశ్యముకొఱకు దూరదర్శినీ యంత్రమును తీసికొందము. ఆ దూరదర్శినీ యంత్రము తనంతట తానే యాకాశములోని గ్రహములను చూడలేదుకదా. ఆ సాధన వెనుక దానిద్వారా చూచువాడొక డా గ్రహ ములను చూచుట కున్నాడు. పై దూరదర్శినీ యంత్రమువలెనే యీ శబ్ద స్పర్శ రూప రసాదులను గ్రహించు శ్రోత్రాది పంచజ్ఞానేంద్రియములను కేవల సాధనములు మాత్రమే. ఆ లోనున్న జ్ఞానమూర్తి యీ సాధనముల నుపయోగించుకొనుచున్నాడు.

మన ప్రతియొక్కరిలోను నట్టి శక్తి యనగా చెవులవెనుకనుండి వినునది, కన్నుల వెనుకనుండి చూచునది, జిహ్వాలోనుండి రుచిచూచునది, ఘ్రాణాంతర్గతమై వాసన చూచునది, త్వగంతర్భూతమై స్పర్శను తెలిసి కొనునది, యేదైతే గలదో యదియే మానవుని యాత్మ - ఆ పరమాత్మ.

"ఏతత్ వైతత్ - రూపరసాదులను గ్రహించున దేదియో అదియే నీవడిగిన యా ఆత్మ." కేనోపనిషత్తులో నిదివఱకే నిర్ణయించినదానినే యీ శ్లోకములో చక్కగా సంగ్రహించి మృత్యుదేవత చెప్పుచున్నాడు.

'మైథునాన్ - ఇంద్రియానందములు" ఇచట బహువచనముపయో గించుటచే నా పదమున కర్థము కేవల స్త్రీపురుష సంబంధమైన యానందమే కాదనియు, కర్మ జ్ఞానేంద్రియములచే గ్రహింపబడు ప్రపంచములోని సమస్త విషయసుఖములనియు, తెలియుచున్నది.

విషయజగత్తును గూర్చిన మన జ్ఞానమంతయు నీ పంచేంద్రియముల ద్వారానే తెలియబడున దగుటచేతను, నట్టి సాధనములైన యింద్రియ ములకు పై యధికారియై, శక్తివంతమైన యా వివేకమే యాత్మ కాబట్టియు, నీ జగత్తులో నా యాత్మకు తెలియరానిదేదియు లేదని స్పష్టమగుచున్నది. మరియు నీ యుపనిషత్తులోనే ముందుముందా యాత్మ 'పరమజ్ఞాన రూపమే' యని తెలిసికొందుము.

మృత్యుదేవతయొక్క భవనద్వారమున నిలచి, "యేది ధర్మాధర్మ ముల కతీతమైనదో, కార్యకారణములు కానిదో, భూతభవిష్యత్తులకు భిన్న మైనదో, అట్టిది ఏది?" అని నచికేతుడు జిజ్ఞాసతో మృత్యుదేవతను ప్రశ్నించుటను మనమిచట సౌలభ్యముకొఱకు జ్ఞాపకము తెచ్చుకొందము. ఆ ప్రశ్నకిపుడు మృత్యుదేవత సూటిగా జవాబు నిచ్చుచున్నాడు. ఈ దేహ మనో బుద్ధులయొక్క కర్మలను వశపఱచుకొని వానిని ప్రవర్తింపజేయునట్టి జీవనకేంద్ర మేదైతే మనలో నున్నదో యదియే జ్ఞానజ్యోతి యగు నిత్య పరమాత్మ. అది నిత్యమై యాద్యంతములు లేని తత్త్వమగుటచే 'అది యిట్టిది' యని దానిని నిర్వచించుట కీ భాషకు శక్తి చాలదు. మృత్యుదేవత మన చుట్టునున్న మృత జడపదార్థములద్వారా మనలోని దివ్యశక్తియొక్క యస్తిత్వమును సూచించి యటుపిమ్మట "ఇదియే - అది" యని వివరించుచున్నాడు.

సాధారణముగ వ్యవహారములో మనము వస్తువులను సూచించుటకు 'ఇది' 'అది' యను పదముల నుపయోగించెదము. మనకు దగ్గఱగా నున్న పదార్థములను సూచించుటకు 'ఇది' యను సర్వనామపదము నుపయో గించెదము. 'ఆ కుర్చి - ఈ పెనా' యని చెప్పునపుడు కుర్చీ దూరముగా నున్నదనియు, పెనా దగ్గఱగా నున్నదనియు స్పష్టమగుచున్నది. అట్లే

మనము తొడుగికొనిన జుబ్బానుండి పేనాను దూరముగా నుంచిన అది దూరమై 'ఆ పేనా - ఈ జుబ్బా' అనెదము. అట్లే 'ఆ శరీరము - ఈ మనస్సు' 'ఆ మనస్సు - ఈ బుద్ధి' అని దేహ మనో బుద్ధులను పోల్చి చూచుకొన్నప్పుడు చెప్పెదము. కావున ఇట్లు పరిశీలించగా మనలోని సార భూతమైన ఆ ఆత్మ మనకు చాలా దగ్గరగా నున్నట్లు తెలియుచున్నదిగాన అట్టి దానిని శ్రుతి 'ఇది' అని సరిగానే సూచించినది.

కిమత్ర పరిశిష్యతే - ఇచట ఇంకేమి మిగిలినది. ఈ వాక్యము మీద లభ్యమైన వివిధ వ్యాఖ్యానము లన్నిటిని పోల్చిచూడగా శ్రీ శంకరులవారిదే ఉత్తమమైనదని నిర్ణయించవలసియున్నది. "ఆత్మకు తెలియరాని విషయము ఈ జగత్తులో ఏది మిగిలియున్నది?" అనగా ఆత్మను తెలియనిదేదియు లేదనియు, అన్నియు తెలిసియే యున్నవనియు, గ్రహింపవలెను. అన్నియు, అజ్ఞానరూపమే అగుటచే వేరే తెలిసికొనవలసిన పదార్థములు లేవు.

ఇచట ఉపనిషత్తు - 'ఏతద్వైతత్ అనగా ఈ ప్రత్యగాత్మయే ఆ పరమాత్మ అని చెప్పుచున్నది. మరియు వేదాంతరీత్యా ప్రత్యగాత్మ యొక్క బ్రహ్మైక్యమును వ్యాఖ్యానించుటలో మన మంగీకరించగల నాటకీయమైన ఉపనిషత్తుయొక్క పృష్ఠభూమి (background) ఇట్లు వివరించుచున్నది. "తత్ - నీవు తెలిసికొనగోరిన యా ఆత్మ" దేనిని గూర్చి దేవతలుగూడ సంశయావిష్టులైనారో అట్టి ఆత్మ - తత్ - అదియే."

శ్లో॥ స్వప్నాన్తం జాగరితాన్తం చోభౌ యేనానుపశ్యతి ।
మహాన్తం విభుమాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి ॥౪॥

స్వప్నావస్థలోను జాగ్రదవస్థలోను సమస్త విషయములను దేనిచే తెలిసికొనుచున్నాడో అట్టి ఆత్మ (తత్) సర్వవ్యాపి యగు పరమాత్మ యని (మేధావి) ధీరుడు తెలిసికొన్నవాడై శోకింపడు. (నశోచతి)

మనలోని ఆత్మయొక్క ప్రాముఖ్యమును, మన జీవితములో దానిని సమన్వయపరచుకొనుటను గూర్చి మృత్యుదేవత కొంచెము విపులముగా వివరించుచున్నాడు. కామమోహితులై, భౌతిక సంపాదనా సంచయ

ములకు వశులై, ప్రతివిషయమున సంశయగ్రస్తులైన, ఈనాటి విద్యావంతులైన హిందువులు దేశమంతట "వేదాంతము బోధించుచున్న ఈ విచిత్ర జ్ఞానమేమి? అది మన అభివృద్ధికి తోడ్పడునా? ప్రపంచములోని దారిద్ర్యమును పోగొట్టి విశ్వశాంతిని యీయగలదా?" అని పలువిధములుగా ఆక్రోశించుచున్నారు.

అవివేకముగా మతమును అనుసరించు ఈ తరమువారిని శపింప బుద్ధి గలిగినను, బహుశః ప్రపంచ చరిత్రలోనే ఉత్సాహపూరితులై హృదయ పూర్వకముగా ప్రజాశాంతిని, విశ్వమానవ భ్రాతృత్వమును, అభిలషించు మన తరమువంటివారేకాలము నందునను జన్మించలేదని ప్రతివాడు ఒప్పుకొని తీరవలసియున్నది.

ఈ జ్ఞానమును తెలిసికొని, ఆ సత్యాంశమైన శుద్ధచైతన్యముతో ఐక్యమును పొందగోరువాడై వచ్చు సాధకుని, దేహ మనో బుద్ధులయొక్క స్థితి ఎట్లుండవలయునని ఈ శ్లోకములో తగినంత వివరముగా సూచింపబడినది.

జాగ్రదవస్థలో పంచేంద్రియములచేత ప్రపంచ విషయములను అనుభవించుచున్నామనగా దానికి కారణము అపరిపూర్ణ జ్ఞానము - జీవిత శక్తి అయిన మనలోని ప్రధానమగు అప్రత్యగాత్మయే, అని ఇదివరకే పూర్వమంత్రములో తెలిసికొంటిమి.

ఈ దేహములో ఆ జీవియే లేకపోయినట్లైతే అతడు ఎట్టి మహాత్ముడైనను ఎంతటి వైజ్ఞానికుడైనను, ఎటువంటి రసికత గల కవియైనను, ఎంత ప్రతిభావంతుడైన చిత్రకారుడైనను, ఈ దేహములో ఆ జీవము అధ్యక్షత వహించకున్నచో, ఎవరుకూడా తమ పనులను నిర్వహించలేరు. కావున జాగ్రదవస్థలోని మన జాగృతిని ప్రకాశింపజేయుటకు మనలోని ఆ జ్ఞాన రూపమైన ఆత్మ కారణమని తెలిసికొనుచున్నాము ఇంతవరకు స్వప్నానుభూతి లేనివాడు ఏయొక్కడును. లేడు ప్రస్తుతము నీవు ఒక పుస్తకమును చేతిలో ఉంచుకొనుము. దాని నెట్లు చదివెదవు? ఆ పుస్తకములోని పదములను అక్షరములను ప్రకాశింపజేయు తగినంత ప్రకాశము లేకున్న నీవు చదువగలవా? ఒకవేళ రాత్రియైన నీవు వెన్నెలలో చదువగలవు. కృష

పక్షములో నక్షత్ర కాంతిచే చదువగలవు. తారావిహీనమై మేఘచ్ఛన్నమైన రాత్రిని నీవు చదువుటకు - అక్షరములను ప్రకాశింపజేయుటకు అగ్నికాంతి నైనా కల్పించెదవు. దీని ఫలితముగా ఏదో ఒకవిధమైన ప్రకాశమున్ననేగాని మనము వస్తువులను చూడలేము అని తెలియుచున్నది. అయినప్పటికి మనము మనకు నిత్యమువచ్చు స్వప్నమును చూచుచునే యున్నాము. ఈ స్వప్న ప్రపంచము మనలోనే సంభవించుచున్నది. మనము వాటిని చూచుచున్నాము కాబట్టి అవి విషయములు - పదార్థములు. కావున మనో లోకములో నుండు అంతఃపదార్థములను చూచుటకు ఏదో ఒక విధమైన ప్రకాశము ఉండియుండవలెను. ఆ స్వప్నప్రపంచముకూడా మనలోని ఆత్మతత్త్వమైన ఆ దివ్యజ్ఞానమువల్లనే ప్రకాశింప చేయబడుచున్నదని మృత్యుదేవత వివరించుచున్నాడు.

మనలోని ఒకే శుద్ధచైతన్యము జాగ్రదవస్థలోమాత్రమే గాక స్వప్నా వస్థలోకూడ మన అనుభవములను తెలిసికొనుటకు ప్రకాశించుచున్నది.

దేహ మనో బుద్ధులయందలి సంసక్తినుండి విముక్తిచెంది ఆ బాహ్యా వరణములో వ్యక్తమై మన కార్యములను సరియైన మార్గములలో నడుపు నట్టి ఆ దివ్యజ్యోతిని, మరల కనుగొనుటయే మానవునియొక్క గమ్య స్థానము లేక పరమలక్ష్యము నగుచున్నది.

మహాన్తం-విభుం - (మహత్తు-విశ్వవ్యాపి) దివ్య చైతన్యముయొక్క చరమానుభవములో పరిపూర్ణస్థితి నందిన యాతడు తన ఆత్మతో ఐక్యతను స్థిరపరచుకొని వెంటనే తననే ఆ మహత్తుగాను విశ్వవ్యాపిగాను తెలిసికొను చున్నాడు. మన మిదివరకే ప్రత్యగాత్మయే ఆ పరమాత్మయని తెలిసి కొంటిమికదా.

ఇట్లు ఈ సత్యమును తెలిసికొని ధీరుడైనవాడు దుఃఖపడడు (నశో చతి) మానవ హృదయములోని పరిమితత్వభావమే కోరికలకు మాతృస్థాన మగుచున్నది. ఈ కోరికలు యోచనలనే హోరుమను సుడిగాలిని రేకెత్తించి, హృదయమును దద్దరిల్లజేసి, ఇంద్రియములను విషయపంకిలములగు మార్గములందు పరుగెత్తించుచున్నవి. మన ప్రతి కోరికకును తృప్తిని ఆకాం

క్షించి ప్రయత్నించి, సంఘర్షణపడి చిట్టచివరకు తత్ఫలితముగా కన్నీటి కాలువలలో మునిగిపోవుచున్నాము. మన కోరికలు సఫలమైనను, మనము ఆకాంక్షించిన ఆ ఆనందము అచట లోపించుచున్నదని తెలిసికొను చున్నాము. భగ్నమనోరథులై మానవులు ఏడ్చి నిట్టూర్చి, తమ జీవితమును అసహ్యములగు మంటల కుప్పలుగా తయారుచేసికొనుచున్నారు. ఇట్లు కోర్కెలు పూర్తియైనను కాకున్నను చివరకు దుఃఖమును తప్ప మరి దేనిని ఇచ్చుటలేదు.

మనలో నసంపూర్ణత్వభావము ఉన్నప్పుడే కోరిక యనునది మనలో నుద్భవించుచున్నది. ఎంతటి తిండిపోతులైనా కడుపునిండ భోజనము చేసిన తరువాత కొంచెముసేపైనా, తిండిని కోరడు. ఆ సమయమునకు వానిలో ఆహారపు కొరత లేదు. కాని రెండుఘంటలు దాటిన తరువాత వానికి అల్పాహారము కావలసివచ్చును. ఇప్పుడు ఆతనిలో అసంపూర్ణతా భావము ప్రారంభించినది కావున కోరిక యుదయించినది.

పరిపూర్ణ మానవుడు తనలోని కొఱంతల నన్నిటిని పూర్తిచేసుకొని తానే ఆ పరమజ్ఞాత అనునది తెలిసికొనిన, సర్వోత్కృష్ట సంపూర్ణ స్థితిలో పంచేంద్రియములచేత నీయబడు నీ ప్రాపంచిక సుఖములను వేటిని కోరడు. అట్టి పరిపూర్ణస్థితి నందినవాడు భూమిమీది దివ్యమానవుడే యగు చున్నాడు. మానవునకు తెలిసిన సమస్త మతములలో ఉత్తమమైన హిందూ మతమునందు నిట్టి స్థితియే గమ్యస్థానముగా సూచింపబడినది. వేదాంత మతము మానవుడు దేవునకు ఏవిధముగను తక్కువ కాడని చెప్పుచున్నది. కావున మానవుడు ఆ దివ్యచైతన్యమును తెలిసికొని అట్టి స్థితియందే ఉన్న యెడల వానివద్దకు ఎట్టి దుఃఖములు చేరవు.

అట్టి దివ్యమానవులే జన్మించినయెడల, మన ఈనాటి రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక, మతవిషయిక సమస్యలన్ని మరింత తృప్తికరముగా పరిష్కరింపబడియుండవా? ఒక మానవుడు ఆధ్యాత్మిక జీవనమును గడపుటకు ప్రారంభించిననే చాలు గారడీవలె నీ పై సమస్యలన్నియు సమ గారిపోవును. ఈ వేదాంతమతముకన్న మరి ఏదైన యాచరణయోగ్యమై నది యున్నదా?

శ్లో ॥ య ఇమం మధ్వదం వేద ఆత్మానం జీవమన్తికాత్ ।
ఈశానం భూతభవ్యస్య న తతో విజుగుప్సతే ।
॥ ఏతద్వైతత్ ॥ ౫ ॥

ఎవడైతే ఈ ఆత్మను మధువును అనుభవించువానిగాను, జీవించి ఉన్నవానిగాను, భూతభవిష్యత్తులకు ఈశుడుగాను, తనకు దగ్గరగయున్న వానిగను తెలిసికొనునో, అట్టివాడు తరువాత భయపడడు. ఇదియే అది.

'అట్టి పరిపూర్ణ మానవుడు సుఖదుఃఖ రహితుడగుటయె గాక భయరహిత స్థానమును చేరుచున్నాడు' అని ఈ మంత్రము చెప్పుచున్నది.

మధ్వదం=(మధువును సేవించువాడు) అహంకారరూపజీవుడు చేయు సత్కర్మఫలమునే ఇచట మధువుగా పేర్కొనుచున్నాడు. ఆత్మ లేక శుద్ధచైతన్య మిచట నీ మధువును సేవించువాడుగా చెప్పబడుచున్నాడు. అనగా ప్రేమ, దయ, దాక్షిణ్యములు కలిగి పూర్వజన్మలలో చేసిన సత్కర్మలయొక్క సత్ఫలములను సత డనుభవించుచున్నాడు.

ఈ పై వాక్యమునందు వాచ్యార్థమును గ్రహించిన నది వేదాంతమూల సూత్రమగు "ఆత్మ కర్త కాదు భోక్త కాదు"—అనుదానికే వైరుధ్యము సంభవించుచున్నది. ఒకవేళ "ఏకమేవాద్వితీయం" అనునట్టి ఆ శుద్ధచైతన్యములో ఆత్మను భోక్తగా మన మంగీకరించిన "అనుభవించుట-అనుభవింపబడునది" అనువానిని ఆ శాశ్వతభోక్తనుండి వేరుపఱచుట కెట్లు వీలగును ? మనయొక్క చేయదగిన కర్మలకు, చేయరాని కర్మలకు, ప్రశస్తములైన కర్మలకు, నింద్యములగు కర్మలకు—అన్నిటికిని ప్రకాశము కలుగజేయునట్టి యా జ్ఞానమే ఆత్మ. మఱియు అదియే యా జ్ఞానసూత్రము, మన సుఖ దుఃఖములను ప్రకాశింపజేయునది. సూర్యుడు హత్యాస్థలమును యజ్ఞభూమిని యొకేవిధముగా ప్రకాశింపజేయుచున్నను, ఆ రక్తముచేత మలినుడుగాని, ఈ మంత్రములచేత పవిత్రుడుగాని కాడుగదా. ఆ విధము గానే ఆత్మచైతన్యము జీవునియొక్క మాయామోహితము అహంకార యుతము నగు జీవితవ్యవహారములో జరుగు సమస్త జాగృత కర్మలకును

తన చైతన్యము నిచ్చుచు, తాను సాక్షీభూత పవిత్ర జ్ఞానప్రకాశము మాత్రమే అయియున్నది.

3 - 5 శ్లో ॥ ఇచట 'ఆత్మ' జ్ఞానసిద్ధాంతముగా సూచింపబడినది ఏలన వానివలననే గ్రహణజ్ఞానము, అనుభవించు జ్ఞానము సంభవ మగుచున్నది. తెలిసికొనుట, అర్థముచేసికొనుట, ఆత్మజ్ఞానము గల జ్ఞాత సమస్త భయములనుండి విముక్తుడగుచున్నాడు.

శ్లో ॥ యః పూర్వం తపసో జాతమద్భ్యః పూర్వమజాయత ।
గుహాం ప్రవిశ్య తిష్ఠన్తం యో భూతేభిర్వ్యపశ్యత ।
ఏతద్వైతత్ ॥ ౬ ॥

పంచభూతముల మధ్యనున్నవానిగను, బ్రహ్మయొక్క తపస్సుచే పుట్టినవాడుగను, జలముకంటె పూర్వము సృష్టింపబడినవాడుగను, హృదయ కుహరమందు నివసించువానిగను, వానిని ఎవడు చూచుచున్నాడో అట్టి వాడే బ్రహ్మను చూచుచున్నాడు. ఇదియే అది (బ్రహ్మ) నీవింతవరకు ముందడిగినది.

ఉపనిషత్సాహిత్యములో సృష్టిసూత్రమొక ముఖ్యసమస్య. ఈ పవిత్ర గ్రంథములు ప్రపంచ సృష్టివిషయమై "యెట్లు యెచటనుండి వచ్చినది" అని వివరించుటలో పరస్పర విరుద్ధ సిద్ధాంతములు కలిగియుండుటచేత, ఈనాటి యోర్పులేని విద్యార్థులు—పుస్తకాహారులు అంతఃప్రేరిత జ్ఞానము నిజముకాదని విపరీత నిర్ణయములను చేయుచున్నారు.

సృష్టిక్రమ మేవిధముగ జరిగినదో వివరించునపుడు, ఏ రెండు ఉపనిషత్తులు తమలోతామేకీభవింపవు. ప్రతియొక్క ఉపనిషత్తును తనయొక్క అసమానమైన స్వతంత్ర క్రమములోను పద్ధతిలోను సృష్టి క్రమమును వివరించుచున్నవి. ఒక ఉపనిషత్తు విద్యార్థి మనస్సుకు సమాధానము కలుగునట్లుగా తన ప్రత్యేక సుందరమగు శైలిలో సృష్టి క్రమమును వివరించుచున్నది. అతడు తన దృష్టిని మరియొక ఉపని

షత్తులోని సంపూర్ణ వైరుధ్యము గల సృష్టిక్రమ సిద్ధాంతమువైపు మరల్చు వరకు నిది తృప్తికరముగానే యుండును.

కేవల సత్యమునందే లక్ష్యము గల యా ఉపనిషదృషులు ఈ సృష్టి క్రమమును నంత ముఖ్యమైనదిగా నెంచలేదు. వారి జ్ఞానములో వారికీ నామ రూపజగత్తు మాయావిష్ట మనస్సుతో సృష్టింపబడినదని బాగుగా తెలియును. వారికి మన స్వప్నమెంత సత్యమో ఆ ప్రపంచమును అంత సత్యమే.

తన భ్రమలో తాను పూర్తిగా మునిగి తనదగ్గరకు వచ్చిన సాధకునికి ప్రారంభదశలో జగత్తు సర్వధా సత్యమే అను సంగతి మహర్షులకు తెలిసినదే. గురువును సమీపించినపుడు ఎటువంటి స్థితిలో విద్యార్థి ఉన్నాడో తెలిసికొని, అంతకన్న ఉన్నత జ్ఞానావస్థితికి మెల్లగాను, సుకుమారముగాను నతనిని యుద్ధరించవలెను.

ఏ యిద్దరు విద్యార్థులుగాని ఒకే స్వభావము, ఒకే అర్హత, ఒకే సంస్కృతి ఒకే అభిప్రాయము కలిగియుండరు. కావున గురువగువాడు ప్రతివిద్యార్థిని నేర్పుతో సూక్ష్మపరిశీలన చేసి వారివారి స్వభావానుగుణముగ వారిని వర్గీకరించుచున్నాడు.

ఆత్మ సత్కర్మలయొక్క సత్ఫలములను నియమిత దశలోనే అను భవించుచున్నదని ఉపనిషత్తు చెప్పుచున్నది. దేహ మనో బుద్ధి పరికరములు కేవల జడపదార్థములచే నిర్మింపబడిన వగుటచేత, అవి ప్రాణహీనములని తెలిసికొంటిమి. ఈ ఆవరణల కా యాత్మయే యొక యసత్యపు జీవము నిచ్చుచున్నది.

ఈ విషయమును స్పష్టపఱచుకొనుట కొక యుదాహరణను తీసి కొందము. గాజు 'బల్బు'నకుగాని, యందులోని సన్నని తీగెలకుగాని, చీకటిగదిలోని పదార్థములను ప్రకాశింపజేయు శక్తి లేదుకదా! కాని కావలసిన విద్యుచ్ఛక్తిని యా సన్నని తీగెలలోనికి ప్రవహింపజేసిన యా 'బల్బు'న కా గదిలోని వస్తువులను ప్రకాశింపజేయుటకు నొక విశేషశక్తి కలుగు చున్నది. కాని విద్యుచ్ఛక్తి స్వయముగా గదిని ప్రకాశింపజేయదు. 'బల్బు'లోని ప్రకాశించు సన్నని తీగెలే ప్రకాశము నిచ్చుచున్నవి. అయి

నప్పటికిని మనము వ్యవహారములో విద్యుచ్ఛక్తిచే గదికి ప్రకాశము కలిగిన దని చెప్పుకొనుచున్నాము కదా? "ఆత్మకర్మఫలముల ననుభవించువాడు" అని మనము చెప్పుకొనుటకూడ సరిగా నిట్టిదే యగుచున్నది. ఆత్మ యనగా దేహ మనో బుద్ధి పరిమితమైన యాత్మ యనియే యిచట తాత్పర్యము.

న తతో విజుగుప్సతే—ఆత్మను పై విధముగా నెవడు తెలిసికొనుచున్నాడో యట్టివా డటుపిమ్మట భయములేని వాడగుచున్నాడు. ఎచట యనురాగమున్నదో యచట భయము క్రోధముకూడ కలిసియుండును. ఎవడు నిష్కామ స్థితిని పొందుచున్నాడో యట్టివానికి ప్రపంచ విషయములందు ప్రేమ లేకపోవుటచే సహజముగానె భయముకూడ నుండదు. తన జ్ఞానముతో నతడీ దేహము స్వప్నదేహముయొక్క ఛాయమాత్రమేనని తెలిసికొనుటచేత నతనికి యా మృత్యువును చూచినను భయము కలుగదు. స్వయముగా సృష్టించుకొనిన సాలెపట్టులోనుండి తప్పించుకొనుట మాత్రమే గనుక నతడా మృత్యువునకుకూడ భయపడడు. అనగా నతనికి తన స్వంత శరీరముపైనికూడ ననురాగము లేదు. అతడు సంపూర్ణముగా దేహాత్మ భావన కతీతుడు. ఇదియే నీ వడిగిన యా ఆత్మ.

ఒక్కొక్క రకమైన వ్యక్తికి యొక్కొక్క విధముగా నా మహర్షులు కల్పిత ప్రపంచమునుగూర్చి కల్పిత వివరణలు చేసిరి. అభావమైన యా ప్రపంచముయొక్క వివరణల విషయమై యుపనిషత్కర్త లపేక్ష గలవారు కారు. ఎటువంటి వివరణలు చేసియైనను సరే, యెట్టి జాగరూకమైన పద్ధతి నవలంబించినను సరె, తన శిష్యునకు, ఉత్కృష్ట పరిపూర్ణత్వ దృష్ట్యా యీ జగత్తు పుట్టనే లేదనిన్నీ, జీవునియొక్క స్వమనో భ్రాంతి మాత్రముచేతనే కలిగినదనిన్ని తెలియపఱచి, యతనిని యా శుద్ధచైతన్య స్థితికి చేర్చుటయే ప్రతిగురువునకు ముఖ్యమైయున్నది.

రజ్జుసర్పభ్రాంతిని వివరించుటకు మనముకూడ యా సర్పదష్టుడైనవాని యవస్థ కనుగుణముగా వివరణలను నవలంబించవలెను. ఆ సర్పదష్టుడు మరియొక స్వభావముగలిగి మరియొక సంస్కృతి కలవాడుగా మారిన, మనము దాని కనుగుణముగా మన వివరణలను రూపొందించవలయును.

ఇతరమైన యుపనిషత్తులలో నీ సృష్టిక్రమము విపులముగా వివరింప బడినది గాని యీ మంత్రములో సృష్టినిగుఱించి కేవలము కొన్ని సంకీర్ణ సమన్వయములు మాత్రము చేయబడినవి. బ్రహ్మ లేక యీ పరమ సత్యమును సమిష్టిరూపుడై విశ్వవ్యాపియైన స్థితిలో "హిరణ్యాగర్భుడు" యనుచున్నాము. అతడు వ్యష్టిరూపుడై సూక్ష్మప్రపంచములో నున్న యతనిని "జీవుడు" యనుచున్నాము. ఎవడు బ్రహ్మను వ్యష్టి సమిష్టి రూపములలో తెలిసికొనుచున్నాడో వాడే నిజమైన బ్రహ్మజ్ఞాని.

అద్భ్యః పూర్వం - జలమునకు ముందు. హిరణ్యగర్భ లేక యీ మహత్తత్త్వము పంచభూతములకు ముందుద్భవించినది. జలము మిగత పృథివ్యాది భూతములను సూచించుచున్నది. మహత్తత్త్వమునుండి యుద్భవించిన వానిలో నాకాశము స్థూలతరమైనది.

తపసః - తపస్సు లేక జ్ఞానము. సృష్టిక్రమము వివరింపబడిన గ్రంథభాగములు వివిధోపనిషత్తులలోను గలవు. తైత్తరీయోపనిషత్తులో "ఆ పరమాత్మ స్వయముగా నానాత్వమును పొందగోరెను. వెంటనే యీ యనేకత్వమును పొందెను. లేదా కల్పించెను" అని చెప్పబడియున్నది. ఆ భావమే యిచట యీ మంత్రములో ప్రతిధ్వనించుచున్నది.

సంగ్రహముగా చెప్పిన చివరకు స్థూలసూక్ష్మ జగత్తులో ననగా సమిష్టి వ్యష్టి రూపములలో నున్న జగత్తులో నా శాశ్వతతత్త్వమైన పరబ్రహ్మను సాధకుడు చూచుచున్నాడు. అవిద్యాబద్ధమైనపుడా పరబ్రహ్మ జీవుడుగను, మాయాబద్ధమైనపుడు హిరణ్యగర్భుడుగను తోచుచున్నాడు.

హిరణ్యగర్భునకును, జీవునకును, ఆ మాయా, అవిద్యలయొక్క బంధము తొలగినంతనే యీ పరబ్రహ్మైక్యమును పొందుచున్నాడు. ఇదియే యది - నీ వడిగినది.

శ్లో ॥ యా ప్రాణేన సంభవత్యదితిర్దేవతా మయీ ।
గుహాం ప్రవిశ్య తిష్ఠన్తీం యా భూతేభిర్వ్యజాయత ॥
ఏతద్వై తత్ ॥ 7 ॥

సమస్తదేవతామయుడై, సమస్త ప్రాణములతోసహా యెవడుద్భ వించుచున్నాడో, హృదయకుహరమును ప్రవేశించి యచట నెవడు నివ సించుచున్నాడో, పంచభూతములతో సహా యెవడుద్భవించెనో వాని నెవడు తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు తప్పక బ్రహ్మను తెలిసికొను చున్నాడు. ఇదియే అది.

ఇచట 'ప్రాణ' యనగా హిరణ్యగర్భుడని యర్థము. అనగా నెవడు ప్రాణరూపములో లేక హిరణ్యగర్భ రూపములో జన్మించెనో.

"దేవతామయీ - దేవతా రూపములో. దేవతల యాత్మగా." ఇచట దేవత యనగా యింద్రియముల కాధిపత్యము వహించు దేవత యని యర్థము. ఇంద్రియముల గ్రహణశక్తికి ప్రాణములే ముఖ్యాధారము.

"అదితి - తినువాడు" ఇచట హిరణ్యగర్భుడే సమస్త సూక్ష్మ ప్రపంచములోని ప్రాణరూపుడు గాన, అనగా నఖిలవ్యాపి మహాప్రాణుడు గాన, లేక విశ్వవ్యాపి మహాజ్ఞానరూపుడు గావున సమస్త విశ్వమును సూక్ష్మ రూపియై యనుభవించుచున్నాడు. ప్రతివ్యక్తిచేత ననుభవింపబడు నానం దము యీ విశ్వవ్యాపియైన సమిష్టిరూపములో స్థానమును పొందియున్నది.

శ్లో॥ అరణ్యోర్నిహితో జాతవేదా గర్భ ఇవ సుభృతో
గర్భిణీభిః ।
దివే దివే ఈడ్యో జాగృవద్భిర్హవిష్మద్భిర్మనుష్యేభి
రగ్నిః ॥ ఏతద్వైతత్ ॥ ౮ ॥

గర్భిణీ స్త్రీలచేత గర్భము జాగ్రత్తగా ధరింపబడునట్లు, రెండ రణుల మధ్యనున్న యగ్ని యప్రమత్తులైన ఋత్విక్కులచేత ప్రతిదినము ఆహుతులద్వారా పూజింపబడుచున్నది. ఇదియే అది.

అన్ని విధములైన పూజలు సర్వానుగ్రహ కారకుడైన యీ పర మాత్మకే చెందుచున్నవి కావున జ్ఞానులయొక్క బ్రహ్మ, గృహస్థులయొక్క

యగ్నిహోత్రము రెండును సమానమైనవే. వేదోక్తమైన యజ్ఞములలో నగ్ని బొగ్గులతోగాని, నిప్పుపెట్టెవంటి మఱి యే యితర సాధనలచేగాని రగుల్కొలుపబడదు. మంగళకరమైన యాగాగ్ని రెండరణులచేత ననగా రెండు విశేషమైన కఱ్ఱముక్కలచేత రగుల్కొలుపబడుచున్నది. వర్తులాకారమైన కఱ్ఱకు ఒక రంధ్రమును పొడిచి గుండ్రని స్తంభాకారమైన మఱియొక కఱ్ఱను నందులో దూర్చి కవ్వమువలె త్రిప్పుటవలన యా రాపిడికి యగ్ని పుట్టును. ఒక ఋత్విక్కు కఱ్ఱముక్కల నట్లమర్చిన రెండవ బ్రాహ్మణుడు కవ్వపు త్రాడువలె, గుండ్రని స్తంభాకారపు కఱ్ఱకు ఒక త్రాడు కట్టి గిరగిర త్రిప్పును. ఆ గిన్నెవంటి యడుగుకఱ్ఱను 'అధరారణి' యనియు, గుండ్రని స్తంభాకారపు కఱ్ఱను "ఉత్తరారణి" యనియు పిలుచుచున్నారు.

అధరారణిలో గిన్నెయంచున కొంత పత్తి యుంచబడును. ఆ యరణుల రెండును పరస్పర రాపిడిచే నుష్ణమును పుట్టించును. ఆ వేడి ప్రత్తి యంటుకొనుటకు చాలును. తరువాత నీ యగ్ని హోమకుండములో జాగ్రత్తపఱుపబడును. ఆ యగ్నిని యాగము పూర్తియై పూర్ణాహుతి యగు వఱకు నారిపోకుండ నతి జాగ్రత్తగా భద్రపఱచెదరు. తల్లి తన గర్భములోని శిశువును నన్నపానాదులలో నహా నెంత జాగ్రత్తగా చూచునో, నట్లే యీ యగ్నిని ఋత్విక్కులంత జాగ్రత్తగా నారిపోకుండ సర్వదా రాజబెట్టుచు, కాపాడెదరు. ఏ బ్రహ్మను మహర్షులు ధ్యానయోగములో తమ హృదయములో నారాధించుచున్నారో, యాబ్రహ్మనే గృహస్థులు ఆహుతులద్వారా యగ్నిరూపములో నారాధించుచున్నారు.

ప్రణవమునకు ప్రాధాన్యమిచ్చి, దాని ధ్యానముద్వారా యా పరమాత్మను సాధకు లారాధించుచున్నారు. గృహస్థు లా సత్యమునే తదంశమైన యగ్ని రూపములో నారాధించుచున్నారు. ఆరాధన యింద్రియ విషయములను స్థూలక్షేత్రములోని కర్మ గావున దానికొక యాధారముండవలెను గనుక, నట్టి యాధారము మహర్షికి ప్రణవము, గృహస్థుకు నగ్నియును నైయున్నది. ఓం నందలి, యగ్నియందలి నామరూపములను తొలగించిన, మిగిలినది పవిత్ర తత్త్వము. అదియే యా పరమసత్యము. అదియే ప్రణవమునకు, అగ్నికి రెండిటికి నేకైకమైన యాధారమగుచున్నది. అందులకే నీయుపనిషత్తు మహర్షి

చేత గృహస్థుచేత నారాధింపబడునది యొక్కటే యనియు, యిదియే యది యనగా నీ వడిగినదనియు చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ యతశ్చోదేతి సూర్యో అస్తం యత్ర చ గచ్ఛతి ।
తం దేవాః సర్వే అర్పితా స్తదు నాత్యేతి కశ్చన ॥
ఏతద్వైతత్ ॥ ౯ ॥

ఎచటనుండి సూర్యుడుదయించెనో, సూర్యుడు దేనియం దస్తమించునో దానిమీద నే దేవతలందరు నాధారపడియున్నారు. దానిని దాటి యెవ్వరును పోలేరు. ఇదియే యది.

అనిత్య పదార్థములన్నియు నాద్యంతములు గలవి. అనిత్యజీవులు జన్మించుచున్నారు. పుట్టిన కొంతకాలము తరువాత ప్రతిజీవియు తప్పక మరణించవలసినదే. సూర్యచంద్రనక్షత్రము లుత్పత్తిగలవే యనియు, మన భూగోళముకూడ నొకకాలమున నుత్పన్నమైనదే యనియు, నవీన ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞులుకూడా పూర్వోక్త నిర్ణయమునకే వచ్చియున్నారు.

పాశ్చాత్యపండితులకు తెలిసిన నవీనమానవుని చరిత్రయొక్క ప్రారంభదశలో, నవీన ఖగోళశాస్త్రజ్ఞులు వారి పరిశోధనలను ప్రారంభింపక ముందే, నాటి యార్యులలో గల యాచార్యులు గంగానదీ పరిసరప్రాంతములలో స్వర్గమును సృష్టించుకొనిరి. తదనుగుణముగా దివ్యమైన నాగరికతను, పరమోత్కృష్టమైన మానవసంస్కృతిని తమలో నభివృద్ధిపఱచుకొనిరి. తత్ఫలితముగా సిద్ధించినదే యీ బ్రహ్మవిద్య. సమస్త విజ్ఞానమునకును విజ్ఞానరూపముగా నీ యుపనిషత్తులలో చర్చింపబడిన యీ బ్రహ్మవిద్యనే తాము పొంది యీనాడు మన మభ్యసించుటకొఱకు మన కనుగ్రహించిరి. ఉపనిషత్తులద్వారా మహర్షులు ప్రకటించునదేమనగా:— ఎచటనుండి సూర్యుడుదయించుచున్నాడో, యెచట నస్తమించుచున్నాడో, యాతనికట్టి శక్తిని యేదియిచ్చుచున్నదో యట్టి సత్యమే 'శుద్ధ అస్తిత్వము'. అదియే శుద్ధచైతన్యము అగుచున్నది. ఇచట సూర్యుడను పదము ప్రాతినిధ్య

నామవాచకమై యనిత్యప్రపంచములోని సమస్త పదార్థములను సూచించు చున్నది.

నిత్యపరిపూర్ణ శుద్ధ సత్త్వమునందె సమస్త దేవతలు నాధారపడి యున్నారు. ఇచట దేవతలనగా స్వర్గవాసులగు దేవతలు అని అర్థముకాదు. ఇచట దేవతలనగా మూలభూతమైన శక్తులు— సూక్ష్మరూపములైన పంచ భూతములు. వేదాంతములో దేవతలనగా ఇంద్రియముల కాధిపత్యము వహించువారు.

నవీన కళాశాలా విద్యార్థులు అజ్ఞానముతో విజ్ఞానగర్వముతో మన ఇంద్రియములకు ప్రాతినిధ్యము వహించు దేవత లున్నారనిన సులభముగా పరిహసింతురు. ఇటువంటి దైవదూషణను మనమీనాడు వినుచున్నాము కావున నా ప్రశ్నను కొంచెము తరచి చూచి యిట్లు నమ్ముటలో నేదియైన సామంజస్యమున్నదా యని చూచెదముగాక!

పూర్వము చిన్మయానంద తానే శాస్త్రములోని యిటువంటి వాక్య ములను చూచి దూషించువాడని యొప్పుకొనుచున్నాడు. కాని యజ్ఞానము ముందునకు వచ్చి జ్ఞానమువలె నటించదలచినచో అట్టి దుర్మార్గపు నటన అభిలషించ దగినదే. మన ఐరోపీయ పాఠకులు ఇట్టి బిగువు మాటలను విని యాశ్చర్యపడ నవసరము లేదు. ఆ కాలపువారిలో గొప్ప చింతకుడును, ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞుడును అయినవానిని, "సూర్యుడు స్థిరముగా నిలుచువాడు, భూమియే తిరుగునది" అని ప్రకటించినందులకు, క్రైస్తవ ప్రపంచము, అది యానాటి వారి బైబిలు ప్రకటనలకు విరుద్ధముగా నున్నదని వానికి మరణశిక్ష విధించిన విషయమును మఱచినట్టి మనలోని కొద్దిమందికే యీ వాక్యములు అతిశయోక్తిగా నుండవచ్చును.

ఈ ఉపనిషత్తులోని యీ వివరణయొక్క తాత్పర్యమును, మన కాలపు విజ్ఞానావిష్కరణల మార్గముననే తెలిసికొందము. చెవి ఆకాశాధి పత్యము గలది. నవీన శాస్త్రజ్ఞులు ధ్వని ఆకాశములోనే పుట్టి ఆకాశము ద్వారానే ప్రసరింపగలదని యొప్పుకొన్న విషయమే. అచట ఆకాశమే లేని యెడల శబ్దము పుట్టదు, ప్రసరింపదు. ఆకాశముకన్న యీవలి ప్రపంచ

మున్న అది నిద్రా ప్రపంచమే. అచట శబ్దమునకు ప్రవేశము లేదు. ఈ విధముగా చూచిన యుపనిషత్తులలో "చెవి యాకాశము అధిదేవతగా గలది" యని చెప్పుటలో తప్పేమున్నది?

ఎంత గింజుకొన్నను చీకటిగదిలో మనము చీకటిని తప్ప మరి దేనిని చూడలేముగదా! కాని గదిని ప్రకాశింపజేసినచో నచటి వస్తువులను చూడగలుగుచున్నాము. కావున వస్తువు లెదుట నున్నప్పటికిని, ప్రకాశమున్ననే గాని కన్నులు వాటిని చూడలేవు. ఫలితమేమన ప్రకాశముద్వారానే సాధనములైన కన్నులు పనిచేయ కలుగుచున్నవి. మనకచీకటిలోకూడ కన్నులు సరిగా తమ పనిని నిర్వర్తించలేవు. విషయ మిట్టిదిగాన యుపనిషత్ ఋషులా కాలపువారి భాషలో పరికరమైన కంటికి ప్రత్యక్ష కారణమైన సూర్యు డధిదేవత యనిన యందులో తప్పేమున్నది?

కావున సానుభూతితో నర్థము చేసికొని, పరిశోధనా దృష్టితో కనుగొనుటకు ప్రయత్నించినయెడల, వేదములను చీరెకుచ్చెళ్ళలో, ప్రాచీనత యను పైటమడతలలో శాశ్వతముగా నానందించుచు, యమర యైన యా ముక్తికాంత సర్వమానవులకు, సర్వకాలములందును సర్వథా ప్రత్యక్షముకాగలదు. ఈ నాటి విద్యావంతులైన హిందువులు వారి స్వంత గ్రంథములనే నిందించి, పరిహసించుటకు సమీపించినయెడల, వారు వారి స్వంత యజ్ఞానమును, వాటి నర్థముచేసికొనుటలోని తమ యశక్తతను పరిహసించుకొనుచున్నారని జ్ఞాపకముంచుకొనుట మంచిది.

ఈ పంచ మహా భూతములు శుద్ధ సత్యమగు నా పరమాత్మయందు పూర్తిగా నాధారపడియున్నవని యీ మంత్రము ప్రకటించుచున్నది. చక్రములోని నడికండెలు మధ్యనున్న పిడి నాధారముగా చేసికొని యున్నట్లు, యీ పంచేంద్రియములయొక్క యధిదేవతలును యీ పరమ సత్యముమీదనే యాధారపడియున్నారు. ఆ మధ్యభాగమున యా పిడియే లేకపోయినచో నా వివిధమైన నడికండెలు తమంతట తాము స్వతంత్రముగా నిలువలేవు సరికదా, యా చక్రమునుకూడ బలపఱచి చక్రరూపములో నుంచలేవు.

సూక్ష్మమైన పంచభూతములకు నాధారమైనది ఇదియే అది (నీవడుగునది)

6—9. మానవహృదయములో నుండు ఆత్మ విశ్వాత్మయనియు దానినుండియే సృష్టి యుద్భవించుచున్నదనియు తెలియుచున్నది.

శ్లో॥ యదేవేహ తదముత్ర యదముత్ర తదన్విహ ।
మృత్యోః సమృత్యుమాప్నోతి య ఇహ నానేవ
పశ్యతి ॥ ౧౦ ॥

ఇచట ఏది ప్రత్యక్ష జగద్రూపముగా నున్నదో, అదియే యచట యప్రత్యక్షమైన బ్రహ్మగానున్నది. అచట యేది యున్నదో ఇచటను నదియే ఉన్నది. ఎవరైతే యిచట నానాత్వమును చూచెదరో, వారు మృత్యువునుండి మృత్యువునకు పరిభ్రమించుచుందురు.

వివిధమైన తరంగము లన్నియును ఒక్క సముద్రమే. ఉన్నది సముద్రమొక్కటే. రజ్జుసర్పభ్రాంతిలో తోచుపామునకు అది పడగగాని, పొడవుగాని, తోకగాని, ఏదైనను, పాము వెనుకనున్న సత్యము రజ్జువు మాత్రమే. అట్లే తరంగములు వేరు కావు. అవి సముద్రమే. సర్పము ఏదియు కాదు. అది రజ్జువే, ఎండమావులు ఏవియుకాదు. అది ఎడారియే.

ఈ భావములోనే యిచటిమంత్రము మనకు ఆ పరమసత్యమునకు, ఈ భ్రాంతి కల్పిత నామరూపముల వెనుకనుండు సత్యమునకును భేదము ఏమాత్రము లేదని వివరించుచున్నది. ఆ సత్యమే లేనియెడల నీఅభివ్యక్తమగు విషయప్రపంచమే లేదు, ఈ కనబడునట్లున్న సమస్త భ్రాంతుల వెనుక నున్నది విశ్వవ్యాపియగు ఆ నిత్యసత్య పరమాత్మయే! కథ విషాదాంతమైనను సుఖాంతమైనను, కేవల మున్మాదగీతములతో గూడినదైనను, లేక యెటువంటి పద్ధతిలో ఎట్టి కథాగమనము గలదైనప్పటికిని సినిమా ఫిల్ము చీకటి వెలుతురులతో ఆ తెల్లతెరమీద ఆడిననేకదా ప్రేక్షకునకు, ఆ కథనుగూర్చిన సంపూర్ణభావము కలుగుట, సంభవించుచున్నది. కావున యా తెరయే లేకపోయిన కథ ఎట్టిదైనను ప్రదర్శించుట సంభవించదు.

ఆ పరమ ప్రకాశమైన జ్ఞానమును పొందిన తరువాత ఆత్మజ్ఞాని, జగత్తునకు నాధారమై, సత్యసిద్ధాంతమైన ఆ చైతన్య స్వరూపముగా గాక, వేఱొక విధముగా యీ జగత్తును చూడలేడు. ఆ జ్ఞానము పొందిన తరువాత యతని దృష్టి మాఱుచున్నది. దానివలన నా దేవమానవునకు హేయమైన పాపకృత్యముకూడ నా విశ్వవ్యాపి యగు నాత్మరూపమే యగుచున్నది. ఎట్టి పనినికూడ యాతడు నిందించుటగాని స్తుతించుట గాని చేయడు. అతనికి నన్నికర్మలు మాయాకల్పితములే యగుచున్నవి కాని యవే సమయమున నా కర్మలు వానికి నా పరమ సత్యమును గట్టిగా జ్ఞాపకము పఱచునట్టివై యున్నవి.

ఇందులో ప్రవేశము లేని యువకునికి నీ వివరణ గ్రహించి జీర్ణించి కొనుటకు చాల కఠినమైనదిగా నుండును. మనము దీనియొక్క యంత రార్థమును ఒక యుదాహరణద్వారా తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నించెదము. అతి ప్రేమగల తండ్రులు తమ పిల్లలెంత యల్లరివారైనను, నణప శక్యముగాని వారైనను, సంస్కృతి లేని వారైనను, నీ ప్రపంచములో వారి వంటి యాదర్శసంతాన మిప్పటికి జన్మించలేదని పొగడుకొనుటను మనము చూచుచుండుటలేదా! ఈ తండ్రులను మనము సూక్ష్మముగా పరిశీలించినచో పిల్లలనుగుఱించి వారెంత తెలివిగా విమర్శించగలరో విదితమగుచునే యున్నదిగదా! ఆ విధముగానే దేవమానవుడొకసారి యా సర్వవ్యాపియగు దివ్యసౌందర్యమును చూచినంతనే తానా శాశ్వత పరిపూర్ణత్వమును పొందు చున్నాడు. అటుపిమ్మట నాతడు దుఃఖసముద్రములో మునిగినప్పటికిని నచటకూడ నాత డాత్మానందమునే యనుభవించుచున్నాడు.

మహనీయమైన తన దృష్టిలో జ్ఞానికి నిక్కడ నీ ప్రపంచములో నేమున్నదో యది యక్కడ యా బ్రహ్మలో నున్నది. అక్కడ యేమున్నదో యదే యిక్కడకూడ యున్నది. ఇప్పటికిని యీ వివరణ నర్థము చేసి కొనుట యతీతమైనదిగా తోచినచో నది మీ స్థూలమైన మనోబుద్ధులు యా సూక్ష్మమును గ్రహించి తెలిసికొనుటకు పైకెగురు శక్తి లేనివగుటచేతనే యని దృఢముగా చెప్పవచ్చును.

ఇంతకు నొకడా యాత్మైక్యదృష్టి నెందుకు పొందవలెను ? దాని వలన యీ మానవులకేమి ప్రయోజనము ? ఈ ప్రశ్నలే గాక మరికొన్ని యిట్టి ప్రశ్నలునవాడ దీనియందు ప్రవేశములేక దీనిని గ్రహించుటకు సిద్ధపడని విద్యార్థులయొక్క మనస్సులలోనే యుద్భవించుచున్న వన వచ్చును.

తన విద్యార్థులకు తోచినట్టి యీ సందేహముల కన్నిటికిని శ్రుతిమాత ప్రేమతో జవాబు చెప్పుచున్నది. ఒకడు తన జీవితములోని యీ పరమ లక్ష్యమును చేదుకొని యీ నిత్యసత్యమును స్వేచ్ఛగా, సదా, సర్వత్ర దర్శించనియెడల నట్టివాడు యీ ప్రపంచమునే నానాత్వములో పడి పొర్లాడుచు జనన మరణ రూపమగు సుడిగుండమునందు మరలమరల పడుచున్నాడు.

"ఎవడైతే దివ్యమైన యీ యద్వైతస్థితిని యనుభవించగలుగు చున్నాడో యట్టివాడు సంసార సుఖదుఃఖములలో పడడు. మరియు జనన మరణ రూప దుఃఖములోనుండి విముక్తుడగును" అని యిచట సూచింపబడినది.

శ్లో ॥ మనసైవేదమాప్తవ్యం నేహ నానాస్తి కించన ।
మృత్యోః స మృత్యుం గచ్ఛతి య ఇహ
నానేవ పశ్యతి ॥

మనస్సుచేతమాత్రమే యీ బ్రహ్మను పొందగలుగుచున్నాము. అప్పుడీ నానాత్వమే లేదు. ఎవడీ ప్రపంచమునందు వైవిధ్యమును చూచు చున్నాడో, వాడు జనన మరణ రూపసంసారములో పడిపోవుచున్నాడు.

ఎంత మహత్త్వము గలిగి యద్భుతమైనదైనను, నాచరణలో పెట్టు స్వభావము గల యార్యులమనస్సు కేవల మాదర్శభావములతోనే తృప్తి పడదు. ఆ వేదాంతములో చెప్పిన యీ ధర్మములు నిత్యజీవితములో నాచరణ యోగ్యములైననేగాని యెట్టి వేదాంతమును హిందుమతావలంబి యంగీక రించడు. ఆర్యులకు సహజమైనదై, యీ దేశస్థులకు స్వభావసిద్ధమైన యంతః

ప్రేరణను తృప్తిపఱచుటకే ముందరిమంత్రములో నా పరమసత్యమును వివరించి వెనువెంటనే యీమంత్రములో తన విద్యార్థులా సత్యమార్గమును తెలిసికొని యెట్లు తద్దర్శనమును తొందరగా పొందగలుగుదురో యను దానిని శ్రుతి వివరించుచున్నది

భగవంతుని తెలిసికొనుటకు మనస్సొక్కటియే సాధనము. "ఆత్మ జ్ఞానము మనోబుద్ధుల కతీతమైనది" యని ముందుమంత్రములో చెప్పిన దానికీ పై వాక్యము విరుద్ధముగా కనిపించుచున్నది. కాని యిది వైరుధ్యము కాదు. మనస్సొక్కటియే సాధన యని చెప్పుటలో, మనస్సును వశపఱచు కొని, దానిని కర్మలనుండి విముక్తిచేసి కడపట యా సంకల్ప వికల్పాత్మకమైన మనస్సే లేకుండచేయుటయే శ్రుతియొక్క యుద్దేశము. ఈ పద్ధతి హత్య ద్వారా గాక యాత్మహత్య ద్వారా జరుగవలసియున్నది యనగా సాధకుడు స్వయముగా తన స్వంతప్రయత్నములచేతనే యా మనస్సును నంతమొం దించుకొనవలెనేగాని, గురువుగాని శాస్త్రములుగాని యాతని మనస్సును నంతమొందించలేవు యని తాత్పర్యము.

మనసైవ ఇదం ఆప్తవ్యం - ఆధ్యాత్మిక తృష్ణ గల మనస్సు తదేక ధ్యానముచేతనే తనను తా నంతమొందించుకొనగలదు. పురాణ సంబంధమైన "ఫోనిక్సు" యను పక్షి తన మరణగీతమును తానే పాడుకొని యగ్నిలోపడి భస్మమైనట్లుగా మనస్సు తనకు తానై భస్మమైన యెడల యా భస్మమునుండి యొక సహజజ్ఞానము బయలువెడలును. దాని సహాయముతోనే సాధకుడా యాత్మను తెలిసికొనుచున్నాడు. ఇట్లు ధ్యానముద్వారా మనస్సు నశించిన పిమ్మట యాత్మ తనను తాను పూర్తిగా తెలిసికొనినచో నపుడీ జగత్తులో వైవిధ్యమే కన్పించదు.

ఇదియే తథ్యమని నొక్కిచెప్పుటకు శ్రుతి మఱల మఱల సత్యమార్గము ననుసరించని జీవి పడు బాధలను వివరించి, ఇదే జన్మలో నా లక్ష్యమును విజయవంతముగా పొందు విధమునుకూడ తెలియజేయుచున్నది. ఒక్క మాటలో శ్రుతి "ఇచట నానాత్వమును దర్శించువాడు మృత్యువునుండి మృత్యువునకే చేరుచున్నాడు" అని చెప్పుచున్నది.

యథార్థములో సమస్తజీవులు ఒక్కటే - అనగా ఏకం - ఏకరూపము గలవి. ఈ నానాత్వములో ఆ యేకత్వమును ననుభవింపలేక పోవుటయే మృత్యువగుచున్నది.

శ్లో॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో మధ్య ఆత్మని తిష్ఠతి।
ఈశానో భూత భవ్యస్య నతతో విజుగుప్సతే॥
ఏతద్వైతత్ ॥ ౧౨ ॥

అంగుష్ఠమాత్రుడైన పురుషుడు శరీరములో ననగా హృదయ మధ్యమున నివసించుచున్నాడు. అతడు భూతభవిష్యత్తులకు ప్రభువు. అట్టివానిని తెలిసికొనిన తరువాత సాధకుడు భయములేనివాడగుచున్నాడు. ఇదియే అది.

తనను సర్వాత్మగా భావించిననే మానవజీవితము మహనీయఫలముగా మారుటకు సంపూర్ణముగా వికసించుచున్నది. మనస్సును పూర్తిగా వశపఱచుకొని యంతమొందించిననే యట్టి భావన కలుగును. మనస్సు తన సహజమైన యల్లకల్లోలములను, సంశయములను, యుద్రేకములను నాదరించి స్థాన మిచ్చుచున్నంతవఱకే తాను నిలువగలదు. మనస్సు అంతమొందుట యనగా సంకల్ప వికల్పములు నశించుటయే యగును. ఇట్టి 'యమనస్క' స్థితిని పొందుటకు ఆత్మసంయమనము, వివేచన, విరతి, యిత్యాదులను నభ్యసించుటయే గాక యట్టి స్థితియందు పుట్టిన సహజజ్ఞానముతో నేకాగ్రత నవలంబించు శక్తినికూడ నార్జించుటకు యోగి ప్రయత్నించవలెను.

భక్తిమార్గము నవలంబించువారికి, సహజముగానే వారి యారాధ్యదైవముయొక్క నామరూపములు ధ్యానము చేయుటకును, నేకాగ్రత కలిగించుటకును నాలంబనముగా నుండనే యున్నవి. హఠయోగి పక్షములో నతనికి తన "కుండలిని" శక్తి యుండనే యున్నది. కర్మయోగి విషయములో "సర్వము వాసుదేవుడగు నారాయణుని కర్పణ" మను భావము సదా జ్ఞాపకములో నుండనే యున్నది. కఠినమై, యెక్కుడు గల

జ్ఞానమార్గమును నెవరైతే యవలంబించుచున్నారో అట్టి యుదుష్టైన యా కొద్దిమంది సాధకులకు ధ్యానముచేత నేకాగ్రతా శక్తిని యలవఱచుకొనుటకు తగినదై, బుద్ధికి సాధ్యమైన యవలంబనమును కల్పించుట మిక్కిలి దుష్కరముగా నున్నది.

ఉపనిషద్గ్రంథములు వేదాంతవిద్యార్థికి స్వయముగానే పరమాధార మగుచున్న వనుటలో సందేహము లేదు. ఆ దివ్యజ్యోతియైన యాత్మ తత్త్వము విషయమై వేదాంతచింతన చేయుటకు పూర్వ మాతనికి తగినంత యేకాగ్రశక్తి యుండవలెను కదా! శ్రుతి యీ మంత్రములో యీ యేకాగ్ర శక్తి నవలంబించుటకు ప్రారంభ విధానమును, సధ్యానక్రమమును చర్చించి వివరించుచున్నది. దయామతియైన శ్రుతి వేదాంతవిద్యార్థికి హృదయకుహరములో నున్న యంగుష్ఠమాత్ర ప్రమాణుడైన పురుషుని ధ్యానించవలసినదని బోధించుచున్నది.

సర్వవ్యాపి యైన సత్యమునకు, నంగుష్ఠమాత్ర పరిమితి కల్పించి మానవ హృదయమువంటి నియమితమైన సరిహద్దులలో నివాసము కల్పించుట దైవదూషణమువంటిది కాదా? కాని తన పిల్లలైన విద్యార్థులకొఱకు కొంచె మాలంబనము కల్పించి, దానినానుకొని ముందడుగు వేసి, విజ్ఞానాగారములోనికి జొరబడుటకు సహాయపడు నుద్దేశముతోనే శ్రుతి యిచట కేవలము స్వవచోవిరుద్ధమను మహాదోషములో మునుగుటకు తనను తానే యనుమతించుకొనుచున్నది.

ఈ యుపనిషత్తునందలి నాలుగవ వల్లిలోని యైదవ మంత్రము యొక్క యుత్తరార్ధము యీ మంత్రములోని యుత్తరార్ధమువలె యున్నది. వ్యాఖ్యానమున కచట చూడుడు.

శ్లో॥ అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో జ్యోతిరివా ధూమకః।
ఈశానో భూతభవ్యస్య స ఏవాద్య స ఉశ్వః॥
ఏతద్వైతత్ ॥౧౩॥

అంగుష్ఠపరిమాణము గల పురుషుడు ధూమము లేనిదైన యగ్నివంటి వాడు. భూత భవిష్యత్తులకు ప్రభువు. నేడున్నాడు రేపు తప్పక యుండును. ఇదియే అది.

సాధకుని హృదయములో జ్యోతివలె నారాధింపబడు నా యంగుష్ఠ మాత్ర పురుషుడు సర్వకాలములయందు ననగా భూత భవిష్య ద్వర్త మానములందును నున్నాడు. అన్ని జీవులలోను నేడున్నాడు. రేపు రాబోవునన్ని రూపములలోను నిమిడియుండగలడు.

కొంతమంది సాధకులు యీ వాక్యమునకు యథాతథముగా నర్థము చేసికొని తమ హృదయమధ్యములో నొక జ్యోతి వెలుగుచున్నట్టు లూహించి, ధ్యానించుచున్నారు. ఈ సాధువునకే యట్టి యొక వ్యక్తిని తెలియును. అత డిరవైమూడు సంవత్సరము లీజ్యోతిని ధ్యానించి యీమధ్య నీ స్వామీజీ దగ్గఱకు వచ్చి, దైన్య విచారములను వ్యక్తపఱచు ముఖముతో, "తనకు నాధ్యాత్మికముగా పతనము కలిగినదనియు, నీ దినములలో సతనికి నాత్మ దర్శనము కాలేదనియు" చెప్పుకొనినాడు.

మిత్రులారా! తన భ్రాంతికల్పిత జ్యోతి స్వప్నమునే యాత్మగా నమ్ము మూఢ సాధకునియొక్క నిరుత్సాహస్థితియే యిది. యథార్థమైన మహాత్ములతో నిరంతర సత్సంగము, నిరంతర శాస్త్రపఠనము లేకుండ జ్ఞానమార్గము నవలంబించుట చాలా ప్రమాదకరమైనది. ఇచట మహాత్ము లనగా చెయిచూచి ఫలములను చెప్పువారు, తారాపథమును జూచి నక్షత్ర ఫలములను చెప్పువారు లేక ఓషధులననగా మందు మ్రాకులనిచ్చువారునై మన దురదృష్టపు దేశములోని నగర వీథులలో నీనాడు తిరుగువారు మాత్రము కారు. నేడు భారతీయ విశ్వవిద్యాలయములనుండి గుంపులు గుంపులుగా బయలువెడలు నజ్ఞాను లట్టి మహాత్ముల ననుసరింపనిండు. కాని నిజముగా మతము ననుసరించి, సత్యము నన్వేషించువానికి యట్టి మహాత్ములు గోముఖవ్యాఘ్రములు, ఋషులయొక్క యీ పవిత్ర భూమిలోని వాతావరణమును విషపూరితము చేయువారు. ప్రజలకు పుష్టిగా తిండిపెట్టి పనినిచ్చి పోషింపగల సమర్థమైన ప్రభుత్వమే మనకున్న

యెడల యిట్టి రాక్షసమూర్తులు మన బజారు దృశ్యమునుండి తొలగింప బడుదురు. అంతవఱకు ననివార్యమైన దీనిని సహించవలసినదే.

అంగుష్ఠమువంటి జ్యోతి - సాధనయొక్క ప్రారంభదశలో సాధకున కొక యాలంబనముకొఱకు మహర్షులచే నీ జ్యోతి యంగుష్ఠమాత్ర ప్రమా ణము గలదని చెప్పబడినది. రాతి లింగము కేవలము రాయియైన పరమేశ్వ రుడు కాదుకదా! అ విధముగనే యిచట జ్యోతి వేదాంతవిద్యార్థికి ధ్యాన మాత్ర సహాయకమేగాని యదియే యాత్మకాదు. దేవాలయమునుండి యొక విగ్రహము దొంగిలింపబడినపుడు భగవంతుడు దొంగిలింపబడినాడని యర్థము కాదుకదా!

ఒక సాధకుడు తనలో నేకాగ్రతను నభివృద్ధిపఱచుకొని వివిధోప నిషత్తులలో శ్రుతిచే చెప్పబడిన ధ్యానముయొక్క యున్నతస్థితిలోనికి ప్రవేశించినయెడల నంతమున నతడు జ్యోతియు, శక్తియు, జ్ఞానమును, మూలకారణమునునైన తనలోని యాత్మతోనే తానైక్యము పొందినట్లు తెలిసికొనుచున్నాడు.

12-13 శ్లో॥ ప్రారంభ సాధకునికి ధ్యానములో నాలంబనముకొఱకు ఆత్మ హృదయకుహరములో నివసించు నంగుష్ఠమాత్ర ప్రమాణ జ్యోతిగా వర్ణింపబడినది.

శ్లో॥ యథోదకం దుర్గే వృష్టం పర్వతేషు విధావతి।
ఏవం ధర్మాన్ పృథక్ పశ్యన్ తానేవాను
విధావతి ॥ ౧౪ ॥

ఎట్లైతే కొండశిఖరమున పడిన నీరు పర్వత శిలలమీద పడి చెదరి నాలుగువైపుల ప్రవహించుచున్నదో, యట్లే విషయముల వైవిధ్యమును చూచువాడు స్థిరము లేక వాటి వెంబడి సదా పరుగెత్తుచున్నాడు.

ఇచట యుపన్యాసకులచేతను, లేఖకులచేతను, తఱచు నుదాహరింప బడు ప్రశస్తమైన యీ మంత్రమును నీ యుపనిషత్తులో చూచుచున్నాము.

ఆమానుషశక్తులతోను, దైవశక్తులతోను నిండిన యొక మహత్తర యంత్రమే మానవుని మనస్సు. అయినప్పటికిని సామాన్యమానవుడు దానిని వశపఱచుకొని యజమాని యగుటకు బదులు దానినే సేవించు బానిస యగుట చూచుచున్నాము. ఈ యంత్రయుగములో బాహ్యప్రపంచమున కూడ మానవుని కొక విధముగా నదే పద్ధతిలో నదే గతి పట్టుచున్నది. మానవునిచేత కనిపెట్టబడిన యంత్రములు వారిని సేవించుటకు బదులు, వారిమీద యినుప హృదయములు గల యజమానులై కూర్చున్నవి. సదా భ్రమించు వాటి చక్రములవద్ద మానవుడు నేడు బానిసమాత్రమే.

మానవుడు తన భ్రాంతిచేత, నజ్ఞానముచేత, హృదయముయొక్క ప్రొచ్చలమును, మనస్సుయొక్క కోరికలను నణచివేయు శక్తిని కోల్పోవుటయే మనలో నీ దురవస్థ సంభవించుటకు కారణమైయున్నది. ఆ పరమ జ్ఞానము, ఆ పరమశక్తి, యజ్ఞానమనెడు కొండమీద పడి చెదరి వేలకొలది సెలయేరులుగా ప్రవహించి కడకు నగాధములో నంతమగుచున్నది. ఈ విషయమే 'వర్షము కొండమీద పడుట' యను సుందర సాదృశ్యము ద్వారా చక్కగా సూచింపబడినది. మనమేగాని యా నీటిని యా కొండ మీదనే చేర్చి ఆనకట్ట కట్టి యొక్క కాలువద్వారానే నెమ్మదిగా వదలిన యెడల దానిద్వారా చాలా యుపయోగమైన పనులను చేయించుకోవచ్చును. ఆ విధముగానే తన వివేకముచేత తన శక్తిని యనవసరముగా వ్యర్థము చేసికొనక జాగ్రత్తపఱచుకొని జ్ఞానముతో నా శక్తిని, "సరియైన జీవనము, ఉన్నత చింతనము" యను కాలువలద్వారా ప్రవహింపజేసినచో, సాధకుడా యంతః పరికరములద్వారానే, అతి సులువుగా, భూమిమీద దేవునియొక్క శక్తిని సామర్థ్యమును పొందగలుగుచున్నాడు. తనయొక్క శాశ్వత దివ్యత్వమును ఆత్మీయముగా ననుభవించుటద్వారా పొందిన పవిత్రజ్ఞానముచేత సత్య తత్త్వవిషయమైన యజ్ఞానమును తొలగించుకొనుటకు క్రమముగా నభ్యసించిననేగాని, యెట్టి మానవుడును తనను తాను నను్రగహించుకొన లేడు. అనుగ్రహించుకొనజాలడు.

శ్లో॥ యథోదకం శుద్ధే శుద్ధ మాసిక్తం తాదృగేవ భవతి ।
ఏవం మునేర్విజానత ఆత్మా భవతి గౌతమ ॥ ౧౫ ॥

శుభ్రమైన జలము శుద్ధమైన జలములోనే పోసిన యెట్లు శుద్ధము గానే యుండునో నట్లే గౌతమ! ఎట్లు సాధకుడు చింతించుచున్నాడో అట్లే తానగుచున్నాడు.

(రెండవ అధ్యాయములోని నాలుగవ వల్లి సమాప్తమైనది.)

ఈ చతుర్థవల్లియందలి యీ ముగింపుమంత్రము మానవునిలోని దివ్యసత్త్వముయొక్క యేకత్వమును, మరియు నా దివ్యత్వముయొక్క మహత్వము లేక విశ్వవ్యాప్తత్వమును దృఢపఱచుచున్నది.

మానవునిలోనుండి యహంకారమును తీసివేసిన దేవుడగుచున్నాడు. దేవునికి నహంకారము కలిపిన మానవుడగుచున్నాడు. మనలోని యహంకారమును నంతమొందించుటయే దివ్యత్వము. నిత్య సత్యముయొక్క జ్ఞానముతో భ్రాంతజీవితమందలి యబద్ధపు విలువలను, అపార్థములను, తొలగించినయెడల, పరిపూర్ణనత్యమును తన పవిత్రత, మహనీయతలలో వదలి "అహం" యనునది యావిరియై నశించును.

ఈ నమయములో వ్యక్తి తన యాత్మతత్త్వమును శుద్ధ చైతన్యముగా తెలిసికొనుచున్నాడు. ఇట్టి ఆత్మజ్ఞానముచే నతడు విశ్వవ్యాపి యగు నిత్య సత్యముతో నైక్యమును పొందుచున్నాడు. శుద్ధజలము శుద్ధజలములో పోసిన నక్కడ శుద్ధజలముమాత్రమే యుండును. అట్లే యొకడు తనను ఆ నిత్యతత్త్వముగా తెలిసికొన్నప్పుడు వెంటనే యేకైకమైన ఆ యేకత్వముతో తాను కలసిపోయినట్లుగా ననుభూతిని పొందుచున్నాడు. అప్పుడీ ప్రత్యగాత్మయే యీ పరమాత్మ యగుచున్నది.

ఇట్టి సుస్పష్ట వివరణల యనంతరముకూడ మనము శ్రుతియొక్క వాక్యములకు నిజమైన తాత్పర్యమును గ్రహించక నపార్థముచేసికొని, "వేదములనిండ విరుద్ధవాక్యములు అస్పష్టవివరణలు ఉన్న"వని హీనముగా తలచిన, మనము సహానుభూతి లేని పాఠకులమని మందబుద్ధి గల విద్యార్థులమని స్పష్టమగుచున్నది.

సంవత్సరములకొలది శాస్త్రపాఠములను నిర్లక్ష్యము చేయుటచేతను నేటి విద్యావంతులకు సరియైన గురువులు లేకపోవుటచేతను మన సనాతన

సంస్కృతి యణగారిపోవుచున్నది. ముఖ్యముగా ధనికవర్గమువారు మధ్యమ వర్గములోని పైతరగతివారు, మన హైందవ సంస్కృతిని నశింపజేయ లేకున్నను నణగద్రొక్కుటలో చాలావఱకు సఫలులైరి.

ఈ పై దురవస్థలే యీనాటి మన యీస్థితికి కారణము. హిందువుల దేశములో మనము నిజమైన హైందవుని యరుదుగానే చూచుచున్నాము. అందులో నుత్తములగువారు కూడ తమ మతగ్రంథమైన ఉపనిషత్తును చదివి యర్థముచేసికొన ప్రయత్నించుటకుకూడ భయపడుచున్నారు.

మానవ జీవితమును గుఱించి, ఆ జీవితపు విలువలను గుఱించి విజ్ఞాన శాస్త్రముద్వారా యింతవరకు కనిపెట్టని లేఖనగ్రంథములే మన యీ ఉపనిషత్తులు. ఉపనిషత్తులు లేకున్నచో హిందూమతమే లేదు.

14-15. శ్లో॥ విశ్వాత్మతో ప్రత్యగాత్మయొక్క సంపూర్ణ ఐక్యము, సాదృశ్యములద్వారా నొక్కి చెప్పబడినది. ఈ ఏకత్వముయొక్క దర్శనమే మృత్యువున కావలనున్న యీ యేకత్వమునకు దారితీయుచున్నది.

పంచమవల్లి

దేహములోని ఆత్మ - అంతస్థము అయినప్పటికి బాహ్యావ్యాప్తము.

శ్లో॥ పుర మేకాదశద్వార మజస్యావక్రచేతసః ।
అనుష్ఠాయ న శోచతి విముక్తశ్చ విముచ్యతే ॥
ఏతద్వైతత్ ॥ ౧ ॥

జన్మ లేనిదై స్థిరబుద్ధి గల బ్రహ్మయొక్క పురమునకు పదునొకండు ద్వారములు గలవు. అట్టి పురమునందున్న బ్రహ్మను ఆరాధించినవాడు దుఃఖములు పొందడు. మఱియు అజ్ఞానబంధమునుండి విముక్తుడై స్వతంత్రుడగుచున్నాడు. ఇదియే అది.

'పుర మేకాదశ ద్వారం - ఏకాదశ ద్వారములు గల పురము.' తెరవబడిన పదునొకండు ద్వారములు గల యీ శరీరమే యిచట పురముగా వర్ణింపబడినది. మన తలలోనే సప్తరంధ్రములు గలవు. దేహములో మూడు గలవు. పదునొకొండవది సూక్ష్మమైనది. అదియే బ్రహ్మరంధ్రము. అది యోగశాస్త్రములో ప్రసిద్ధమైనది. అది నడినెత్తిన యున్నది.

పురముతో దేహమును పోల్చుట చాల యుక్తముగా నున్నది. ద్వారములు, ద్వారపాలకులు, అధికారులు, నందరికి పైన వారివారి కర్తవ్యములను క్రమబద్ధముగాను, నియతముగాను చేయునట్లు నాజ్ఞ నిచ్చు నధికారి, రాజు, మొదలగు నవన్నియు పట్టణములోను దేహములోను సమానముగానే యున్నవి. ఇంద్రియ రంధ్రములే ద్వారములు. ఇంద్రియాధిదేవతలే ద్వారపాలకులు. మనస్సు వీనిపై నుండు నధికారి. పురుషుడే రాజు.

అనుష్ఠాయ—ధ్యానించి, ఎవడైతే నిరంతరముగా హృదయాధిదేవతయగు పురుషుని ధ్యానించుచున్నాడో, యట్టివాడు అజ్ఞానముచేత, నజ్ఞాన

స్పష్టమగు అహంకారముచేత విముక్తుడై యథార్థమైన ఆత్మతత్త్వమును తెలిసికొనుచున్నాడు. అటువిమ్మట అతడు దుఃఖపడకుండుట సహజమే, అజ్ఞాన బంధములనుండి విడివడి జననమరణ జాలమునుండి విముక్తుడగుటయు కూడ సహజమే. ఇదియే—అది. నచికేతుడు మృత్యుదేవత నడిగినది.

శ్లో ॥ హంసః శుచిషద్ వసురన్తరిక్షసద్ హోతా వేదిష
దతిథిర్దురోణసత్ ।
నృషద్ వరసదృతసద్ వ్యోమసదబ్జా గోజా ఋతజా
అద్రిజా ఋతం బృహత్ ॥ ౨ ॥

సూర్యునివలె దివియందు నివసించును. వాయువువలె యాకాశమున నుండును. అగ్నివలె భూమియం దుండును. అతిథివలె గృహమునందుండును. అతడు మానవులలోను, దేవతలలోను, యజ్ఞములలోను, సత్యములోను, అగ్నిలోనుకూడ వ్యాపించియుండును. జలములో జన్మించుచున్నాడు. భూమిలో పుట్టుచున్నాడు. కొండలలో నుద్భవించుచున్నాడు. అతడు సత్యస్వరూపుడు. అతడు మహత్స్వరూపుడు.

పూర్వమంత్రములో నెట్టి పురుషుడైతే పురములో నివసించువాడుగా వివరింపబడినాడో యట్టివాడిచట విశాలదృక్పథములో సమస్త రూపములలో నున్న కార్యములకు అధిపతి యని వివరింపబడుచున్నాడు. ఈ మంత్రములో మనోహరములైన జీవపరమాణువులయొక్కయు విశ్వములో వాని రూపముల యొక్కయు జాబితా ఈయబడియున్నది.

అబ్జ—(నీటిలో పుట్టిన) శంఖము, శుక్తి, గవ్వలు, చేపలు, జలకీటకములు, మరియు యితరమైన సమస్త జలచరములు.

గోజా—(భూమిలో పుట్టిన) సస్యములు, మొక్కలు, వృక్షములు మొదలైనవి.

అద్రిజా—(కొండలలో పుట్టినవి) నదులు, నదములు, జలధారలు మొదలైనవి.

శ్లో ॥ ఊర్ధ్వం ప్రాణమున్నయత్యపానం ప్రత్యగస్యతి ।
మధ్యం వామనమాసీనం విశ్వేదేవా ఉపాసతే ॥ ౬ ॥

పూజనీయుడైన యతడు మధ్యను కూర్చుండి ప్రాణమును ఊర్ధ్వము గాను అపానమును క్రిందకును పంపుచున్నాడు. సమస్త దేవత లతనిని యారాధించుచున్నారు.

జీవనకేంద్రమైన యాత్మ, దేహములో లేనియెడల దేహము ఊపిరి పీల్చదన్న సంగతి స్పష్టమేకదా! కావుననే ఆత్మ లేదా పురుషుడు మన దేహములోని ప్రాణవాయువులను సరిగా నడిపించుచు అవి ఆ విధముగా దేహాంతమువఱకు చురుకుగా నడచుకొనునట్లు జాగ్రత్తపడుచున్నాడు.

ఈ భౌతికదేహమును నడపించు ప్రాణవాయువు లైదు విధములు. అవి నమానమైన సృష్టితత్త్వమునకు జెంది యేకత్వము కలిగినవైనప్పటికిని, అవి నిర్వర్తించు వివిధ వ్యాపారములనుబట్టి వివిధ నామములు గలిగి యున్నవి.

(1) ప్రాణము—ఊపిరితిత్తులలో ప్రవేశించి శ్వాసప్రవాహమును సరిదిద్దునది.

(2) అపానము—మూత్రపురీషాశయములందు పనిచేయునది.

(3) సమానము—జీర్ణకోశమునందు పనిచేయునది.

(4) ఉదానము—కంఠములోనుండి శబ్దము నుత్పత్తిచేయునది.

(5) వ్యానము—రక్తమును ప్రవహింపజేయునది.

కావున ప్రాణమనగా కేవల మూపిరియే కాదు అదియే ముఖ్యశక్తి. ఊపిరిదానియొక్క యంశముమాత్రమె.

దేవాః—(దేవతలు) దేవశబ్దమును పూర్వమంత్రములో వ్యాఖ్యానించితిమి. అచట దేవతలనగా స్వర్గవాసులు కాదనియు, మనలోని యింద్రియముల కధిదేవతలై, సూక్ష్మరూపమున నున్న పంచభూతము లనియు వివరింపబడెను.

ఇచట యింద్రియాధిదేవతలు పురుషుని సేవించుచున్నవని చెప్పబడి యున్నది. అనగా పురుషుని యనుగ్రహము లేనిదే యింద్రియములు పనిచేయలేవు గనుక మధ్యనున్న కేంద్రరూపుడగు పురుషుని తదధిదేవతలు సేవించుచున్నారు. అది సహజమేకదా!

శ్లో॥ అస్య విస్రంసమానస్య శరీరస్థస్య దేహినః ।
దేహాద్విముచ్యమానస్య కిమత్ర పరిశిష్యతే ॥
ఏతద్వైతత్ ॥ ౪ ॥

దేహములో నివసించు నిట్టి యాత్మ దేహమును విడిచిపోగా నచట యపుడు యేమి మిగులుచున్నది? ఇదియే అది.

ఇంద్రియము లెవనిమీద యాధారపడియున్నవో, ప్రాణవాయువు లెవరిచే నడుపబడి యీ దేహమున సంచరించుచున్నవో యట్టి యాత్మయే, ఏకాదశ ద్వారములు గల యీ దేహమునకు ప్రభువు. ఒక రాజు తన రాజధానిని వదలి మరియొక రాజధానిని కోరి యందు నివసించదలచిన, యతని పరివారము, ప్రజలుకూడ యతనినే యనుసరించి యీ క్రొత్త రాజధానికే పోయెదరు. అట్లే యాత్మ యీ దేహమును వదలిన యీ దేహమునకు సంబంధించిన సమస్త వ్యాపారములును ఆత్మతోపాటు యీ దేహమును వదలిపోయినట్లు కనబడును.

జీవించియున్నప్పుడు ఒక వ్యక్తి యెంత గొప్పవాడైనప్పటికిని యీ ప్రభువు దేహమును వదలిపెట్టగానే యతని దేహము కృశించి నశించిపోవుటయే గాక యంతమున యే పంచభూతములనుండి పుట్టినదో యీ పంచభూతములలోనె కలిసిపోవుచున్నది.

కిమత్ర పరిశిష్యతే - (ఇచట యేమి మిగులును) ఆత్మ దేహమును విడిచిపెట్టగానే ఆ దేహములో యేమి మిగులును? ఈ ప్రశ్నచేత నిచట శ్రుతి "అచట గౌరవించి ప్రశంసించుటకు ఆ వ్యక్తి మృతదేహములో యేమియు యుండదు" అను సత్యమును చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ న ప్రాణేన నాపానేన మర్త్యో జీవతి కశ్చన।
ఇతరేణ తు జీవన్తి యస్మిన్నేతావుపాశ్రితౌ ॥ ౫॥

కేవల ప్రాణాపానములచే మర్త్యుడు జీవించుటలేదు. ఈ ప్రాణాపానములు రెండు దేనిమీద యాధారపడియున్నవో యట్టి మఱియొకదానిచే మానవుడు జీవించుచున్నాడు.

మానవుడు కేవలము దేహ మనో బుద్ధి పరికరముల వ్యాపారముచేతను, ప్రాణవాయువుల వ్యాపారముచేతను జీవించలేదనియు సర్వవిధ జీవిత వ్యాపారములు నా యాత్మమీదనే యాధారపడియున్నవనియు, శ్రుతి చెప్పుచున్నది. ఇట్టి శ్రుతిమంత్రములను, ఇతఃపూర్వమైన మంత్రవ్యాఖ్యానములను ననుసరించినవారు దీనిని యర్థముచేసికొనుట దుష్కరముకాదు. దేహములో జీవమున్ననే ప్రాణవాయువులు పనిచేయుచున్నవి.

ఈ శ్లోకముయొక్క యర్థము సూటిగా స్పష్టముగా నున్నప్పటికిని హిందూశాస్త్రములయొక్క ప్రారంభవిద్యార్థికి శ్రుతిలోని వేదాంత సూచనలు క్రొత్తగానే యుండును.

ఒక సభను సమకూర్చు ప్రజలా సభలో భాగములగుచున్నారు కాని వారిమట్టుకు వారు స్వతంత్రులు కారు. వారట్లు కలిసి సభతో సంబంధము లేని మరియొకరికి సహాయపడు విధములో వారు సభ చేయుచున్నారు. ఉదాహరణకు - ఒక యింటిని తీసికొందము. స్తంభములు, గోడలు, యిటికలు, దూలములు మొదలైనవన్నియు గృహనిర్మాణమున కత్యంతావశ్యకములైనవే. కాని యా గోడలు, దూలములకొఱకే యా యిల్లు కట్టబడలేదు. అవి యన్నియు నట్లొక్కటిగా గృహరూపములో చేరుట గృహ యజమానికొఱకే. దాస్ యనునతడు తన యిష్టప్రకార మా యింటిలో బయటికిగాని, లోపలకుగాని సంచరించవచ్చును. కాని యా యిటికలు గోడలు అట్లు చేయలేవుకదా! అట్లే యింద్రియములు, శరీరావయములు మనస్సు, బుద్ధి మొదలైనవన్నియు దేహసభతో సంబంధించినవి. అవి పురుషునికొఱకే యుత్పన్నమైనవి. ఈ దేహము తన యిచ్చవచ్చినట్లు

నడువలేదు. కాని యా పురుషుడు మృత్యుసమయమున స్వేచ్ఛగా దానిని వదలిపోవుచున్నాడు. దాన్ పూర్తిగా గృహమును వదలివేసిన కొంతకాల మునకా గృహము శిథిలమైపోవును. అట్లే యాత్మ యీ దేహమును వదలి వెళ్ళగానే యీ దేహము నశించుచున్నది. జీవమునకు కారణము ప్రాణము కాదు. వానికి కారణభూతమైన యాత్మ తన యాలయమైన దేహమును విడచిపెట్టగానే ప్రాణములు తమంతటతామే నశించుచున్నవి.

శాస్త్రపరిభాషలో దేహ మనో బుద్ధుల వ్యాపారములను "ప్రాణవృత్తు" లందురు.

శ్లో॥ హన్త త ఇదం ప్రవక్ష్యామి గుహ్యం బ్రహ్మ సనాతనం।
యథా చ మరణం ప్రాప్య ఆత్మా భవతి గౌతమ ॥ ౬ ॥

ఓ గౌతముడా! సనాతనమై గుహ్యమైన యీ బ్రహ్మమునుగూర్చి నీకు చెప్పెదను. మరియు మరణముతరువాత ఆత్మ యేమగుచున్నదో కూడ వివరించెదను.

మృత్యుదేవత యింతవఱకు చెప్పినదంతయు "మరణముతరువాత ఆత్మ యేమగును" యను ప్రధానవిషయములోనికి ప్రవేశించుటకు ముందఱి యవతారికవలె తోచుచున్నది. తన భ్రాంతిలో మరణావస్థ నొకసారి యనుభవించిన జీవుడు మరణానంతరము యేమి అగుచున్నాడో యని సంశయావిష్టుడైన నచికేతునకు మృత్యుదేవత కనికరముతో, ఈ జ్ఞానము నుపదేశించెద ననుచున్నాడు. "ఈ దేహము మంచువంటి మృత్యువుచే కౌగలింపబడినదై చల్లబడి జడమైపోయినపుడు ఆత్మ ఏమగును?" అను విషయమునుగూర్చి చెప్పుటకు మృత్యుదేవతకన్న శ్రేష్ఠమైనవాడు మనకు మఱియొకడు లేడు.

ఆత్మ (జీవాత్మ) - అహంకారము. ఉపనిషత్తులోని మంత్రములలో ఆత్మ అను పదము కొన్నియెడల దేహమును, కొన్నియెడల మనస్సును,

ఖుంక కొన్నియెడల బుద్ధిని, మరికొన్నియెడల మనోనియమిత జీవరూప శుద్ధచైతన్యమును సూచించుట కుపయోగింపబడినవి. ఇచట యీ ప్రత్యేక మంత్రములో 'ఆత్మ' యను పదము అహంకారమును (జీవాత్మను) సూచించుటకే ఉపయోగింపబడినదిగాని ఆ పరమాత్మను సూచించుటకుగాదు. అట్లు గాక మన మీ యాత్మ యను పదమునకు వాచ్యార్థమే చెప్పికొనినచో యుపనిష ద్వేదాంతమునకే యీ మంత్రార్థము విరుద్ధమగుచున్నది. ఆ శుద్ధ చైతన్యమగు సత్యమునకు ఎప్పుడు ఏమియు కాదు. ఆకాశమంతట వ్యాపించి నను గృహములోని యాకాశమును గృహాకాశమన్నట్లుగానే యీ దేహ వ్యాపారములపై యాధిపత్యము వహించిన శుద్ధచైతన్యరూపమైన యాత్మను యీ దేహసంబంధమువలన 'ప్రత్యగాత్మ' యనుచున్నాము. ఏలన గృహమునందలి గోడలే అవకాశములో (ఆకాశము) నిలిచియుండును గాన యథార్థములో నా మహాకాశము గోడలచేత పరిమితము చేయబడదు. అట్లే చైతన్యము లేక జ్ఞానము ఏకజాతీయమై యద్వితీయమైనది, దేహము నశించగానే దేహమునకు అధిపత్యము వహించిన ఆ దివ్యజ్యోతి - జీవన కేంద్రము మార్పుజెందదు. అట్లే శాశ్వతముగా నుండును. మరణము, మరణ సమయములో దేహమును వదలిపోయెనని తలచుట, జననము, జనన సమయములో దేహమునందు ప్రవేశించె ననుకొనుట, ఇత్యాదు లన్నియు అహంకారముయొక్క భ్రాంతిచే కల్పితములే!

మనో బుద్ధులలో ప్రతిబింబితమైన యీ పరమాత్మయే ఇదివఱకు తెలిసికొన్నట్టి జీవుడు - లేక అహంకారము.

ఈ అహంకారము, 'నేను - నాది' యను భావముతోకూడ మృతదేహమును వదలిపోవుచున్నది. కొంతకాలమువఱకు దేహము లేకయున్నదై యటుపిమ్మట దేహమును పొందవలెనను కోరికను కలిగించుకొన్నదై మరియొక దేహమును పొందును.

ఇట్లు "మరణము తరువాత ఆత్మ యేమగును?" అను విషయమును మృత్యుదేవత వివరించి చెప్పుటలో "నేను-నాది, యను యభిమానముతో నున్న జీవు డా దేహమును నశించుటకు విడచి మరియొక దేహములో ప్రవేశించుచున్నా డనియే" యతని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ యోనిమన్యే ప్రపద్యన్తే శరీరత్వాయ దేహినః ।
స్థాణుమన్యేఽనుసంయన్తి యథాకర్మ యథాశ్రుతం॥

తమతమ జ్ఞానము ననుసరించి, కర్మ ననుసరించి, కొన్ని జీవులు దేహమును ధరించుచున్నవి. కొన్ని జీవులు వృక్షాదులలో జన్మించుచున్నవి.

స్థాణు - స్థావరము - కదలనిది. వృక్షజాతి అయినా కావచ్చును లేదా రాళ్ళు రప్పలు వంటి జడపదార్థములైనను కావచ్చును. ఒకసారి జీవి మానవుడై పుట్టిన తరువాత తన జీవితములో నెటువంటి దుర్మార్గపు పని చేసియుండినను పరిణామ మను నిచ్చెనలో రాళ్ళు రప్పలుగా మారునంత క్రిందకు దిగజారడని యనధికారమైన యాశాభావముతో మనము నిశ్చయించుకొనవచ్చును. ఆధ్యాత్మిక గురువులుకూడా కొంతమంది తమ శిష్యులను ప్రోత్సహించుటకొఱకు ఇట్టి యాశావాదమును సమర్థించుచున్నారు. మరియు వారు ఒకసారి మానవజన్మ యెత్తినతరువాత యెటువంటి పరిస్థితులలోను పశువుగాగాని జడమైన శిలలుగాగాని పుట్టునంతటి నీచత్వమునకు దిగజారరని వారు స్థిరముగా నొక్కి చెప్పెదరు. ఇట్టి భ్రమకల్పితమైన యాశావాదమును యీ యుపనిషత్తులోని యీ మంత్రవివరణ పూర్తిగా యణగద్రొక్కివేసినది.

ప్రథమవల్లి యారవ మంత్రములో "సస్యమివ పచ్యతే మర్త్యః సస్యమి వాజాయతే పునః" యని నచికేతుడు చెప్పినప్పుడే కర్మసిద్ధాంతము, పునర్జన్మ సిద్ధాంతముకూడ స్పష్టముగా సూచింపబడినవి.

జీవాత్మ యీ దేహమును విడచినతరువాత మరియొక దేహముతో సంబంధము కలుగువఱకు "ఒక భావరూపము"లో తేలుచుండును. అట్లు 'తేలుచున్న జీవుడు' మఱియొక కూడలిస్థానమును యెన్నుకొనుటలో, ఆ క్రొత్తరూపములో, క్రొత్తక్షేత్రములో, క్రొత్త పరిస్థితులలో తానను భవించుటకు తగిన తన సంచిత కర్మఫలములే యతనికి సహాయపడుచున్నవి.

కర్మసూత్రము హిందువులుమాత్రమే యనుభవించు విశేషానుగ్రహము కావున తర్కముచే బిగువై హేతువాదములకు నిలువదగిన యిట్టి

వేదాంతభావము మరియొకటి లేదు. దురదృష్టవశాత్తు మనము మన స్వంత శాస్త్రగ్రంథముల నభ్యసించుట మానివేసి కేవలము కర్మసూత్రములను గుఱించిమాత్రమే చదువుటకు ప్రారంభించిన తత్ఫలితముగా మనకు నీరస వేదాంతమునకు రూపాంతరమైన" విధి నియమము" యను నొక భావము తోచినచో, అట్లు తోచుటకు ఉపనిషద్రుముల తప్పు యెంతమాత్రము కాదు. సరిగా నర్థముచేసికొనిన మన భావి జీవితములను మనమే రూపొందించు కొనుటకు మన చేతికొక విశేషాధికారమును ఈ కర్మసూత్ర మిచ్చుచున్న దని మనకు తెలియగలదు.

యథాకర్మ -(కర్మ ననుసరించి) పూర్వము మనము చేసిన కర్మల కనుగుణముగా మనము భవిష్యత్తులో నా కర్మఫలము ననుభవించుటకు తగినట్టి రూపమును దాల్చి తదనుగుణ్యమగు పరిస్థితులలో జన్మ యెత్తు చున్నాము.

యథాశ్రుతం - (జ్ఞానము ననుసరించి) భవిష్యజ్జన్మ కేవలము మన పురాకృత కర్మఫలములమీదనే గాక మన మా జన్మలలో నార్జించిన యాత్మ జ్ఞానము మీదను, దానికి తగినట్టు గడపిన జీవనముమీదను కూడ యాధార పడియుండును. పూర్తివివరములకు బృహదారణ్యకోపనిషత్తును చూడుడు. 12-2-13.

శ్లో॥ య ఏషు సుప్తేషు జాగర్తి కామం కామం
పురుషో నిర్మిమాణః।
తదేవశుక్రం తద్బ్రహ్మ తదేవామృత ముచ్యతే॥
తస్మిన్లోకాః శ్రితాః సర్వే తదు నాత్యేతి కశ్చన ॥
ఏతద్వై తత్ ॥ ౮ ॥

ఏది నిద్రలోకూడ సమస్తవిధములైన విషయేచ్ఛలను స్వప్నములోకి రూపొందించుచు మేలుకొనియుండునో అదియే పవిత్రమైన బ్రహ్మ. దానినే "అమృతము" యనికూడ పిలుచుచున్నారు. సర్వప్రపంచము దాని

మీద నే యాధారపడియున్నది. దీనిని దాటి యెవ్వరును పోలేరు. ఇదియే-అది (నీవడిగినది.)

ఈ దేహములో నా పరమజ్ఞానముయొక్క సాన్నిధ్యమున్ననే యింద్రియ విషయములయొక్క జాగృతి, వాని పరిజ్ఞానము సంభవించును. అట్టి జ్ఞానముచేత ప్రకాశమానమైననేగాని మన మా స్వప్నప్రపంచము ననుభవించుట కవకాశముండదని తెలిసికొంటిమి. గాఢసుషుప్తిలోకూడ వదలకుండ నాజ్ఞానము ప్రకాశించుచునే యుండును. కావుననే మనము 'నాకు తెలియదు' యను భావమును తెలిసికొనుచున్నాము. కావున శుద్ధ చైతన్యమగు ఆత్మ జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తు లనెడి మూడవస్థలలోను సదా సాక్షియై యున్నది. కాని యది మేలుకొనదు. స్వప్నమును చూడదు. మరియు సుషుప్తిని జెందదు. దాని సాన్నిధ్యములో నీ మూడవస్థలు వరుస పందెము నాడుచున్నవి.

కేనోపనిషత్తును చర్చించునపుడు మనము వీధిదీపపు సాదృశ్యము ద్వారా యీ విషయమును స్పష్టపరచితిమి. వీధిదీపముయొక్క ప్రకాశము తన పరిధిలోనికి వచ్చు ప్రతి వస్తువును ప్రకాశింపజేయును. అనందముతో నాడుచు పాడుచు వచ్చు నూతన దంపతులను ప్రకాశింపజేయును. ఇంకొక నిమిషమున త్రాగి తందానాలాడు త్రాగుబోతుగుంపును ప్రకాశింప జేయును. మరియొక నిమిషమున శవమును మోయుచు విచారించుచు వచ్చు జనశ్రేణిని ప్రకాశింపజేయును. కాని యీ మూడు సమయములలోను, అనగా నూతన దంపతుల యానందములో నానందించుటగాని, లేక త్రాగుబోతువారితో త్రాగి మత్తిల్లుట గాని, శవమును చూచి విచారించుటగాని యీ వీధిదీపమునకు సంభవించదుకదా!

అదే విధముగ మనలో నాధిపత్యమును వహించు నా పరమజ్ఞానము జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలను తాను పొందకుండగనే వానిని ప్రకాశింప జేయుచున్నది.

మృత్యుదేవత నచికేతునకు ప్రస్తుత జన్మలోని యనుభవములను స్మరింపజేయుట ద్వారా యాత్మతత్త్వమును బోధింపతలచుచున్నాడు.

బడిలో నుపాధ్యాయుడు చిన్నపిల్లవానికి లెక్కలు చెప్పవలయుననిన కేవలము అంకెలమీదనే గాక యా బాలునికి పరిచయమైన వస్తువుల సహాయముతో కూడిక తీసివేత మొదలగు లెక్కలను చెప్పునుకదా! దానివలన బడిపంతులా బాలునికి జీవితములో పరిచయమై యనుభవించిన వస్తువులనే యుదాహరణగా తీసికొనునని తెలియుచున్నది. "నీవద్దఆ పది మామిడి పండ్లున్న వనుకొనుము," అని ప్రారంభించి "నీ స్నేహితునివద్ద నైదు మామిడిపళ్ళున్నయెడల మీ యిద్దరిదగ్గఱ మొత్తమెన్ని యున్నవి?" యనును. ఇట్టి ప్రశ్నను వేయుట బడిపంతులు మామిడిపళ్ళ జమాఖర్చు లెక్కల నుంచుకొనుటకు కాదు. కాని యా పిల్లవానికి పరిచయమైన వస్తువులద్వారా గణితసిద్ధాంతమును నేర్పుటకొఱకే యట్లు చేయవలసివచ్చెను. అట్లే యుపనిషత్తులు తమ్ము శరణుపొందిన సాధకులకును మున్నతమైన యా పరిపూర్ణ సత్యపదమునకు చేర్చవలయుననిన చో యతనియొక్క యధికారమునుబట్టియే బోధనాపద్ధతి నవలంబింపవలసివచ్చును. ప్రతి దినము తాననుభవించుచున్న జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలను తెలిసికొనకుండ నెట్టి మానవుడు నుండడు. ఇపుడు గురువు వచ్చి స్థిరమైన జ్యోతి యొకటున్నదనియు, దాని సాన్నిధ్యమువలననే మన మీ మూడవస్థలను గ్రహించి యనుభవించ గలుగుచున్నామనియును చెప్పిన మన మా నిత్యమైన యాత్మతత్త్వమును మనలోని యంతఃప్రేరణద్వారా యనుభవింప గలుగుచున్నాము.

ఆ వీధిదీపమువలె మన యాత్మకూడ పాప పుణ్యములయొక్క, నీచ కామేచ్ఛలయొక్క అసూయా స్వార్థములయొక్క సంపర్కముచేత మాలిన్యము పొందదు. అది ఏకైకసాక్షి. ఎల్లప్పుడు పవిత్రమైనది (శుక్రం) ఈ మంత్రములోని మిగిలిన పదములు మా విపుల వ్యాఖ్యానమును చదివిన వారికి వానియంతటవియే స్పష్టపడును.

1-8. శ్లో॥ శరీరపురమునకు ప్రభువైనవాడే జగదంతస్థుడైన ప్రభువు. ఆతడే ఆత్మ. ఆతడే శాశ్వతపరబ్రహ్మ. మనోబుద్ధ్యాది పరికరములచే నార్జించిన కర్మజ్ఞానముల కనుగుణముగా పునర్జన్మల నెత్తుచున్నాడు.

శ్లో॥ అగ్నిర్యథైకో భువనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం
ప్రతిరూపో బభూవ।
ఏక స్తథా సర్వభూతా న్తరాత్మా రూపం రూపం
ప్రతిరూపో బహిశ్చ ॥ ౯ ॥

ఏకరూపమైన యగ్ని తానాశ్రయించు వస్తువులనుబట్టి యెట్లనేక రూపములతో నీ ప్రపంచములో ప్రవేశించుచున్నదో, యట్లే సర్వ దేహాంతర్భూతుడైన యాత్మ ఒక్కడేయైనను తాను ప్రవేశించిన దేహముల కనుగుణముగా వివిధ రూపములను ధరించుచున్నాడు. కాని తాను స్వయముగా రూపము లేనివాడు, రూపముల కతీతుడై యుండువాడు.

అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులలోను శ్రావ్యమైన కావ్యగుణములు గలది అనగా ఇంపైన శబ్దములతో నను ప్రాసాద్యలంకారములతో కవితాభావములతో అర్థచిత్రములతో కూడినదైన యీ కఠోపనిషత్తువంటిది మరియొక యుపనిషత్తు లేదనియే చెప్పవచ్చును. సంస్కృత సాహిత్యమునందు కఠోపనిషత్తు కవిత్వ వేదాంతములకు గీటురాయివంటిదని చెప్పుటలో నతిశయోక్తి లేదు. ఇట్టి పరిపుష్టమైన కవిత్వములో నిమిడ్చిన యిట్టి యుదారతయు భావౌన్నత్యమును ప్రపంచములోని మరియే యితర భాషలలోను చూడలేము. కవితా వనిత వేదాంతస్వరూపుడగు తన విటపుంగవుని కలిసికొని యానందించుటకు స్థానమై, ప్రేమోద్రేకమును ప్రజ్వలింపజేయు పూవుటీరమే యీ కఠోపనిషత్తు. ప్రస్తుతము చర్చించుచున్న మంత్రమే పై వాక్యమునకు సాక్ష్యము.

ఒకే రంగు గల ద్రావకము పొడుగుసీసాలో పోసిన పొడుగుగాను గుండ్రని సీసాలో పోసిన గుండ్రముగాను కనబడును. ఆ సీసాల అకారమును బట్టి మన మీ ద్రావకమునకు వివిధాకారములు కల్పించలేముగదా! అట్లే శక్తివంతమైన యా జీవనకేంద్ర మొకేవిధముగా నుండి వివిధరూపములను ప్రకాశింపజేయుచున్నది. బాహ్యరూపములలోనే భేదముగాని లోని యాత్మతత్త్వము విశ్వమంతటను నొకే రూపమున నున్నది.

విద్యుచ్ఛక్తి యనునది యేకరూపమే యైనను నది ప్రవేశించు బల్బు (bulb) ఫేను (fan) రిఫ్రిజిరేటరు (refrigerator) హీటరు (heater) మొదలగు వస్తువులనుబట్టి అది ప్రకాశమునిచ్చునది, గాలినిచ్చునది, చల్లదనమును, వేడినిచ్చునదిగా రూపొందుచున్నది. అట్లే తాను వ్యవహరించు దేహాది పరికరముల యాకారములు వేరైనప్పటికిని యా యాత్మ తత్త్వ మొక్కటియే యగుచున్నది. నీవు నేను కాదు. నేను నీవు కాదు. మన మనస్తత్త్వములలో భేదమున్నది కాని మన యాత్మ యొక్కటియే.

బహిశ్చ - (బయలందు) సర్వవ్యాపియై సత్యమైన శుద్ధచైతన్య మన్ని రూపముల కాధిపత్యము వహించి వానిలోని ప్రతి జీవాణువునకు శక్తినిచ్చునదై యున్నప్పటికిని "ఆ సత్యము వ్యక్తజీవమును ఆవరించుటవఱకు పరిమితమైనది కాదు," అని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. అనగా నది యపరిమితమైనది.

కోట్లకొలది విశ్వములలో నుండు జీవముల నన్నిటిని యొకచోట చేర్చినప్పటికిని గీతలో శ్రీకృష్ణుడు చెప్పినట్లు, అది యీ దివ్యతత్త్వములో నాలుగవవంతు మాత్రమే. ఇచట నా పరమసత్యము ప్రత్యక్ష స్థూలప్రపంచము నందు, అప్రత్యక్ష సూక్ష్మప్రపంచమునందు వ్యాపించియుండుటయే కాక వానిసన్నిటికి నతీతమై యతిశయించి యున్నదని శ్రుతి నొక్కి చెప్పుచున్నది. సంగ్రహముగా చెప్పిన నా పరమసత్యము జగదంతర్వ్యాప్తమైనది. జగదతీతమైనది. అని తెలియుచున్నది.

శ్లో॥ వాయుర్యథైకో భువనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం
ప్రతిరూపో బభూవ ।
ఏకస్తథా సర్వభూతాన్తరాత్మా రూపంరూపం
ప్రతిరూపో బహిశ్చ ॥ ౧౦ ॥

ఒకే వాయువు జగత్తునందు ప్రవేశించి తాను పొందిన రూపానుగుణముగా నెట్లు వైవిధ్యమును పొందుచున్నదో, అట్లే సర్వజీవులలోని

యా ఆత్మ యొకటియే అయినప్పటికిని తాను ధరించు రూపముల కను గుణముగా వైవిధ్యమును పొందుచున్నది. కాని ఆత్మ జగదతీతమైనది.

పూర్వమంత్రములో చెప్పిన ఆత్మయొక్క ఏకత్వమును నిరూపించుటకు ఇచట మరియొక మనోహరమైన యుపమానము చెప్పబడినది. అగ్నికి బదులుగా నిచట మృత్యుదేవత వాయువుయొక్క ఉదాహరణద్వారా బోధించుచున్నాడు. అశ్వముగాని అత్తివృక్షముగాని, మానవుడుగాని, లత గాని, గాడిదగాని, అన్నియు ప్రాణవాయువుతోనే జీవించుచున్నవి. అట్లే విశ్వములో మనము చూచు ఎట్టి నామరూపాత్మకమైన విషయమైనను, ఆ యద్వితీయ బ్రహ్మతత్త్వముచేతనే నధిష్ఠింపబడి యున్నది.

ఇది యించుమించు ముందుశ్లోకముయొక్క పునరుక్తివలెనే యుండుటచే దీనిని శ్రుతి దృఢపఱచుటకే చెప్పినదిగాన మన మందులోని సౌందర్యము నాస్వాదించి తృప్తిపడెదము.

శ్లో॥ సూర్యోయథా సర్వలోకస్య చక్షు ర్నలిప్యతే
చాక్షుషైర్బాహ్యదోషైః।
ఏక స్తథా సర్వభూతా న్తరాత్మా న లిప్యతే
లోక దుఃఖేన బాహ్యః ॥ ౧౧ ॥

సర్వలోకచక్షువైన సూర్య దేవిధముగా బాహ్యదృష్టిదోషముచే మలినుడు కాడో యట్లే సర్వభూతా న్తరాత్మయైన యాత్మ బాహ్యప్రపంచ దుఃఖాదులచేత మలినము కాదు.

సర్వలోకస్య చక్షుః—సూర్యకాంతి లేకపోయినచో ప్రపంచములోని విషయములయొక్క రూపములను వివరముగా వివేచించి చూచుటకు మన కన్నులుపయోగపడవు. సూర్యుడు తన కాంతిని ప్రతిఫలింపజేసి యుండనియెడల శుక్లపక్షములోనైన మనకు వెన్నెల నిచ్చుటకు చంద్రుడుండియుండడు. ఇది యిట్లుండుటచేత యుపనిషత్తులోని ప్రాచీన ఋషులు వేదకాలములోనే కాంతినిగుఱించిన వైజ్ఞానిక సిద్ధాంతమును

బాగుగా తెలిసికొని యుండియుండవలయును. కావుననే వారు నేత్రమున కధిదైవము సూర్యుడని చెప్పిరి. కావున సూర్యుని 'జగచ్చక్షువు' యనుట మిగుల యుక్తముగా నున్నది.

సూర్యకాంతి పరిపుష్టమైన పదార్థములను, క్షీణించు పదార్థములను కూడ సమానముగానే ప్రకాశింపజేయుచున్నది. సూర్యుడు ప్రశస్తమైన యాగదృశ్యమునుగాని, ఘోరమై గణింపదగ్గ పాపిష్ఠి దృశ్యమునుగాని ప్రకాశింపజేయునపుడు వాటియొక్క వివిధగుణములచే యనుగ్రహమునుగాని, యవజ్ఞనుగాని పొందదుకదా!

అట్లే యజ్ఞాన జనిత భ్రాంతిచేత యహంకారము గలిగి జీవించు జీవులయొక్క కామకర్మలనుండి పుట్టిన దుఃఖములచే ఆత్మ కళంకితము కాదు. అణప శక్యముగాని కోరికలచేతను, వానిని తీర్చుకొనుటకు విషయ ప్రపంచములో చేయు ప్రయత్నములచేతను సమస్త దుఃఖములు కలుగు చున్నవి. (కామకర్మోద్భవం దుఃఖం)

స్థాణువును చూచి పురుషుడని భ్రమించునపుడు స్థాణువునందు పురుషుని పరిస్థితి యెట్లున్నను స్థాణువునకుమాత్ర మెట్టి బాధయు లేదుకదా! రజ్జువులోని సర్ప మెంత భయంకరమైనదైనను రజ్జువునకు నెట్టి వికారము లేదు. ఎండమావులయొక్క నీటితల మెట్లున్నను యెడారికి నెట్టి చలనము లేదుకదా! అట్లే ప్రపంచ పరిస్థితి. దానిలో దేహధారులమైన మనయొక్క యనుభవము లెట్లున్నను, భ్రాంతికల్పిత జగద్రహస్యమునకు మూలాధారమైన సత్యపదార్థ మెట్టివిధముగాను వికారము జెందదు.

హిందూవేదాంతమున సత్యమునకు ప్రపంచమునకు సంబంధకల్పన విషయములో రెండు వాదములు గలవు. పాలు పెరుగైనట్టు ఆ పరమ సత్యమే ప్రపంచముగా పరిణమించినదని కొందరందురు. కాని వేదాంతులు తమ వాదప్రక్రియ ననుసరించి దీనియందు లోపము కలదని యీ పద్ధతిని తిరస్కరించిరి. ఆ పరమసత్యము పరిణామక్రమమును చెందవలయుననిన పాలు పెరుగైనప్పుడు తన పాల రూపము నెట్లు పోగొట్టుకొనుచున్నదో యట్లే యాత్మ జగత్తుగా పరిణమించినపుడు యాత్మ తాను అంతమొందవల

యును. అది అసంగతమేకదా! మరియు పరిణామవాదుల ప్రకారము ఆత్మ పరిణతి జెందుట యనిన యాత్మకు మార్పును సంగీకరించుటయే కదా. అట్టి మార్పు జెందు యాత్మ శాశ్వతముగా నుండనేరదు. అది తప్పక యనిత్యత్వపు సరిహద్దులలో పడి తీరవలసినదే. కావున పరిణామవాదము సంగీకరించినయెడల యా పరమసత్యమే యనిత్యమై నశించునదగును.

మాయ యనెడి మానసికపు గారడీ కారణముగా నా పరమసత్యము నందీ సృష్టి యధికముగా తెచ్చిపెట్టబడినది. ఈ వాదమును "వివర్త వాద"మని వేదాంతులందురు. ఇచట యా పరమాత్మ యెట్టి మార్పులను జెందక సహజ శాశ్వత దివ్యమహిమతోనే యుండును. బాటసారి కనుచీకటిలో త్రాడును చూచి పామని భ్రమించునపుడు ఆ త్రాడున కెట్టి మార్పును రాదు సరికదా యా భ్రాంతసర్పమునుండి యొక్క బొట్టు విషముకూడా దాని కంటదు.

ఈ మంత్రము సంపూర్ణముగా శంకరసిద్ధాంతమును సమర్థించునదై యున్నది. ఏది యెట్లైనను సత్యాసత్య వివరణయందు వివర్తవాదముచేత పరిణామవాదము పరాస్తమైనది.

9-11 శ్లో॥ అతడు సమస్త భూతములలో నుండు యంతరాత్మ. ఈ యంతరాత్మ అగ్ని, వాయువులవలె యంతర్భూతుడై ప్రతి దేహముచేత కప్పబడియున్నాడు. మరియు యదే సమయమున నతడు జగదతీతుడై కూడ యున్నాడు. సూర్యునివలె యతడు సర్వమును ప్రకాశింపజేయుచు న్నప్పటికిని తాను వాటిచేత మలినుడు కాడు.

శ్లో॥ ఏకో వశీ సర్వభూతాన్తరాత్మా ఏకం రూపం
బాహుధా యః కరోతి।
తమాత్మస్థం యేఽను పశ్యన్తి ధీరా స్తేషాం సుఖం
శాశ్వతం నేతరేషాం ॥ ౧౨ ॥

'ఆ పరమేశ్వరుడు సర్వభూతాన్తరాత్మ తన ఏకరూపమును బహు విధములుగా వ్యక్తపరచుచున్నాడు' అని అతని దివ్యరూపమును ఏ జ్ఞానులు తెలిసికొనుచున్నారో వారే శాశ్వతమైన సుఖమును పొందు చున్నారు. తదితరులు పొందలేరు.

తమ యర్హతలకు మించి భావించు జీవులు, మనో బుద్ధులనెడి తునకలుజేయు పరికరముల ద్వారా తమను దర్శించుకొనినవారై తాము అనంతమైన నానాత్వముయొక్క శాశ్వత వైవిధ్యముకంటె మరియొకటి పవిత్రమైనది లేదని భావించుచున్నారు. తత్ఫలితముగా, స్వయంసృష్ట జీవితసమస్యలతో నిండిన బాధాకర జీవితములో బాధ ననుభవించు చున్నారు.

ఆ పరమాత్ముని ప్రకాశవంతమైన యవిభక్త కిరణమొకటి ప్రసరింప గానే మనో బుద్ధి పరికరము సలుపలకల గాజుకడ్డీవలె ఆ ప్రకాశమునకు నానాత్వము కల్పించి రంగురంగులుగా ప్రతిబింబింపజేయును. ఈ దేహములో దాచబడినదివలె కనబడు ఆ జ్ఞానము సహాయకార్యదర్శియగు మనస్సుద్వారా ఇంద్రియవిషయ ప్రపంచమును చేరి దానిని తెలిసికొను చున్నది. కాని ధీమంతులు మనో బుద్ధ్యతీతులై సహజ జ్ఞానశక్తిద్వారా ఈ ప్రపంచమును చూచుటకు అభ్యసించుచున్నారు. సహజ జ్ఞానముతో జూచిన సర్వకాల సర్వావస్థలయందును ననుభవ మొకటిగానే కలుగు చున్నది.

ఆత్మ ప్రకాశమునకు కారణము. ఆ ప్రకాశము మనస్సు అను పలకలగాజుకడ్డీకి తగిలి లెక్కలేనన్ని చిత్రవిచిత్ర నామరూప సమూహముగా మారి జగద్రూపమును దాల్చుచున్నది. యోగియగువాడు తన వివేచనా బుద్ధితో అజ్ఞానసృష్టమైన నానాత్వముతో కలిసి భ్రాంతిచే విచ్చలవిడిగా తిరుగు మనస్సును మరలించుకొనును. అతని తీవ్ర ధ్యానసమయములో తనలోని చైతన్యము తన్ను ఆత్మస్వరూపముగా తెలిసికొనుచున్నది.

మన చైతన్యము 'తానే శుద్ధచైతన్యమగు ఆత్మ' యని తెలిసికొను క్షణమే ఆత్మజ్ఞానము లేక ఈశ్వరదర్శనముయొక్క సమయము. ఇట్టి

పరమానంద రూపమగు పరమజ్ఞానముయొక్క క్షణమును ననుభవించుట కొఱకు నొకడు తప్పక నున్నత పరిణామము పొందిన ధీరుడుగా నుండ వలయును. అట్టివారే నిత్యానందమును ననుభవించగలుగుచున్నారు. ఇచట శ్రుతి "అట్టివారిదే నిరంతరమై యనంతమైన యానందానుభవము" అని చెప్పుచున్నది. ఆత్మజ్ఞానమును పొందినట్టి ధీమంతులే యానందము ననుభవించువారు. తదితరులు కారు. ప్రాపంచిక మానవులు బాహ్యావిషయ ములయందు తగుల్కొని వివేచనాహీనులైనచో, వారికి యింద్రియముల ద్వారా యనంతానుభవమును పొందు నవకాశ మెన్నటికిని లేదని శ్రుతి యీ వాక్యమున తన యభ్యంతరమును వ్యక్తపఱచుచున్నది.

శ్లో॥ నిత్యోఽనిత్యానాం చేతనశ్చేతనానా మేకో
బహూనాం యో విధధాతి కామాన్ ।
తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరా స్తేషాం శాన్తిః
శాశ్వతీ నేతరేషాం ॥ ౧౩ ॥

అనిత్యములో నిత్యమై, చేతనములలో చేతనమై, యేకమైనప్పటికిని యనేకమంది కోరికల తీర్చువానిని, తమ యాత్మయందున్న వానినిగా తెలిసికొనిన ధీరులే శాశ్వత శాంతిని పొందెదరు. ఇతరులు పొందలేరు.

పూర్వశ్లోకములో నవలంబింపబడిన 'ఉన్నది - లేదు' అను పద్ధతియే యిచట "వారికే శాశ్వత శాంతి యున్నది, ఇతరులకు లేదు," అని మఱల నిశ్చయపఱచునపుడు పునరుక్తమైనది.

మనలో ఆత్మగా దేనిని తెలిసికొనవలెనో యిచట చర్చింపబడినది. ఈ చర్చలలో ఆత్మతత్త్వమును సహజజ్ఞానముతో నర్థముచేసికొనుటకు తగిన సాధనము లీయబడినవి. ఇదియే యా బ్రాహ్మణ బాలసాధకుడు మృత్యు దేవత నడిగిన మూటిప్రశ్న యని మీకు జ్ఞాపకము రాగలదు. ఆత్మ స్వభావ మునుగూర్చి యింత సంపూర్ణముగా, మూటిగా నన్ని ముఖ్యాంశములతో వివ రించిన యీ మంత్రమునకు సాటియైన మరియొక మంత్రము హైందవా ధ్యాత్మిక వాఙ్మయమునం దెచ్చటను లేదని ఘంటాపథముగా చెప్పవచ్చును.

ప్రపంచ మస్థిరమైనది. అతిశయమైన నామ రూపములతో సదా మారుచునేయుండును. బ్రతికినంత కాలము మన భౌతికదేహముకూడ గంటగంటకు మారుచునేయున్నది. ప్రతి ఏడు సంవత్సరములకు మానవ దేహముయొక్క తత్త్వమే పూర్తిగా మారిపోవుచున్నదని యీనాటివారి వైద్యశాస్త్రము చెప్పుచున్నది. ప్రతిక్షణము ప్రాత జీవాణువులు నశించి క్రొత్తవి జన్మించుచున్నవి. వివిధ పరిస్థితులతోను, వివిధ మానవులతోను సంబంధము కలిగినపుడు క్షణక్షణమునకు భౌతికమైన యలవాట్లు, మానసిక భావములు, బుద్ధిలోని యభిప్రాయములు, ఆధ్యాత్మిక విలువలు, అన్నియు మారుచునేయున్నవి. ఇట్టి యభివృద్ధిక్రమము నెవ్వరును నాపలేరు.

ఈ నిరంతరమైన మార్పులో మనకొక నైరంతర్య భావనను కలిగింపవలయుననిన సదా స్థిరముగా నుండు నొక నిశ్చలమైన మానదండమువంటి దొకటి యుండవలెనుకదా! సినిమాహాలులో ఫిల్ము నుండి ప్రసారితమైన కాంతిచ్ఛాయలతో కూడిన చిత్రమును చూచునపుడు ప్రేక్షకులలో నైరంతర్య భావము కలిగించుటకు ముఖ్యకారణము చిత్రమువెనుక నుండు తెర. ఆ తెర యనునదే లేనియెడల ప్రేక్షకులు కధనే చూచియుండరు. అట్లే అడుగున స్థిరమై శాంతమైన సముద్రపు లోతులున్ననే పెద్దయలలు, చిన్నయలలు, నురుగు, బుడగలు, మొదలగున వన్నియు మనముందట మనోహరముగా నాట్యముచేసి మన మనస్సును స్థిరముగా నుప్పొంగింపజేయగలవు. స్థిరమై, సత్యమైన త్రాడన్నది యున్ననే, సర్పభ్రాంతి గాని, లేక, భూమిపగులు, యినుపగజము మొదలైన యితర భ్రాంతులుగాని కలుగుటకు నవకాశమున్నది. స్థిరమై మార్పులేని పునాది యున్ననేగాని, యస్థిరమగు ప్రపంచముండుటకు నవకాశము లేదు. నదీగర్భమున్ననే గాని నది ప్రవహించలేదు.

"చేతనశ్చేతనానాం—చేతనములలో చైతన్యము." ఇనుపముక్క వ్రేలిని కాల్చిన మనము యినుములో కాల్చుటకు వేడి లేదనియు, అగ్ని నుండి దానిని గ్రహించినదనియు, తెలిసికొనుచున్నాము. అట్లే కేవలము భౌతికపదార్థ రూపములగు నీ దేహ మనో బుద్ధిపరికరములు కొన్ని సమయ

ములలో నా దివ్యచైతన్యమును వ్యక్తపఱచినయెడల, నది సహజముగా శుద్ధచైతన్యమైన ఆత్మచైతన్యమునుండి యెరువు తెచ్చుకొనినవని మనము సులభముగా గ్రహింపవచ్చును.

'విదధాతి కామాన్—మానవుని కోరికలను తీర్చును.' ఆత్మ లేక యీ పరమచైతన్యమే కర్మసిద్ధాంతమునకు వెనుకనున్న శక్తి యని విపులముగా వివరించుటలో కర్మసిద్ధాంత మిచట మరల సూచింపబడినది. దాని ప్రకారమే ప్రతియొక్క వ్యక్తి తన జీవితములో తనకు ప్రత్యేకించబడిన జ్ఞానము ననుభవించుటకు జన్మించుచున్నాడు.

సరిహద్దు ప్రాంతములలోని పల్లెలకు దూరముగా నుండు రాజధానిలో నివసించు దేశాధ్యక్షునివలె, సహజముగా శుద్ధచైతన్యమై, శాశ్వతమై, స్థిరమైన కర్మసూత్రమునకు వెనుకనుండు శక్తి, యెచటనో దూరముగా స్వర్గములో నుండి పాలించు దివ్యతత్త్వముమాత్రము కాదు. మానవుని వివేకమునకు పరాకాష్ఠయే వేదాంతము.

ఋషుల సత్యప్రకటనలు మానవాతీతమైన సాహసమునకు ప్రాతినిధ్యము వహించుచున్నవి. మఱియు మానవుడు తన స్వకీయ జీవనములో జొరబడి సర్వ కర్మలకు నుత్పత్తిస్థానమై, నిత్యమై, సదా శాశ్వతమై మార్పుజెందు మాయాకల్పిత జగత్తునకు వెనుకనున్న యాత్మను స్వయముగా కనుగొనుటకు నీ ఋషుల సాహసకరమైన సత్యప్రకటనలే కారణములై యున్నవి.

కావున హిందూమతగ్రంథములగు యుపనిషత్తులవలె పవిత్రమై, మహనీయమైన గ్రంథములు 'నభూతో న భవిష్యతి ' యనుట సహజమే కదా. పరిపక్వత జెందని బుద్ధి గలిగి, యజ్ఞానులైన విదేశీయులు బలవంతముగా చొరవచేసికొని "ఈ మంత్రములు మానవజాతియొక్క చిన్నతనపు చిలిపిమాటలు" అని యనినచో మనము మన మహత్తరమగు వివేచనతో "దేవుడా? వారిని క్షమింపుము. వారేమి చేయుచున్నారో వారికి తెలియదు" అని ఏసుక్రీస్తు తనను నిందించి తిరస్కరించిన మూఢతరము వారినిగూర్చి యనిన మాటలనే యిచట చెప్పుకొందముగాక.

శ్లో॥ తదేతదితి మన్యన్తే అనిర్దేశ్యం పరమం సుఖం
కథం ను తద్విజానీయాం కిముభాతి విభాతి వా ॥ ౧౪ ॥

"ఇదియే అది. దానిని యెట్లు తెలిసికొనగలను? అది స్వయముగా ప్రకాశించుచున్నదా లేక యితర ప్రకాశముచేత ప్రకాశింపబడుచున్నదా ?" అని నిర్దేశింప శక్యముగాని యీ పరమసుఖమును గూర్చి మహర్షులు తలచుచున్నారు.

రాబోవు మంత్రములో జవాబుచెప్పుటకు మృత్యుదేవత స్వయముగా వేసిన ప్రశ్నయే యీ మంత్రమని తలచవచ్చును. కాని చిన్మయానంద తనకుమాత్ర మిది వేదాంతములో నుత్కృష్టవిద్యార్థియైన నచికేతునిదే యీ హృదయపూర్వక ప్రశ్న యని యర్థము చెప్పుకొనుట కిష్టపడుచున్నాడు.

"ఆత్మ యింద్రియములచేత తెలిసికొనబడునది కాదనియు, మనో గ్రహణమునకు బుద్ధినిర్ణయములకు నతీతమైనదనియు," మృత్యుదేవత పూర్వశ్లోకములో చెప్పినప్పటికిని, యీ రెండు చివరి శ్లోకములలోను "ఆత్మ జ్ఞానము కలవారు" స్థిరమై నిశ్చయమైన యానందమును పొందుచున్నారని వివరించుచున్నాడు. తెలివైన విద్యార్థు లిచట గాభరాపడుట సహజమే! కాబట్టి మృత్యుదేవత మఱల నీమంత్రముయొక్క పూర్వార్థములో నిట్లు వివరముగా చెప్పుచున్నాడు: "వివేచనాబుద్ధి గల మానవులు గాఢధ్యానములో 'సర్వవ్యాపి సత్యమును' ఆత్మీయముగా 'ఇదియే యది' యని తెలిసికొనుట యనెడి దివ్యసిద్ధిని పొందుచున్నారు" అని.

"తత్ ఏతత్ ఇతి - ఇదియే యది యని." సత్యము తెలిసికొన శక్యముకానిది, యనుభవింప శక్యముకానిది, నిర్ధారింప శక్యముకానిది- తెలిసికొనుట, యనుభవించుట, నిర్ధారించుట యనునవి వరుసగా యింద్రియ మనో బుద్ధి వ్యాపారములు. ఈ యింద్రియ మనో బుద్ధులు మూడును విషయ ప్రపంచము, చింతనలు, భావనలు అను నానాత్వస్థితిలోనే వ్యవహరించ గలవు. జ్ఞానియైన సాధువు ఈ మూడింటితోడి గల ఐక్యభావమును నుపసంహరించుకొనినచో, నట్టి యింద్రియ మనో బుద్ధ్యతీతావస్థయందు "తా

నిదివఱకు వెదకుచున్నది తనకు దగ్గఱగా తనలో నున్న తన యాత్మయే!" యని తెలిసికొనగలుగుచున్నాడు.

ఇట్టి సమయములో నింతవఱకు గురువు చెప్పిన చర్చల నన్నిటిని విని యర్థముచేసికొనినదానికి గుర్తుగా విద్యార్థియే యిట్టి ప్రశ్న వేయుచున్నాడు. "ఇంద్రియ మనో బుద్ధులను దాటిన తరువాత "ఇదియే అది" యని తెలిసికొను పరికరము, యట్టి పరికరము నుపయోగించి తెలిసికొనువాడు యెటువంటివారై యుందురు?" అని నచికేతుడు ప్రశ్నించుచున్నాడు. ఈ ప్రశ్నలోని పూర్తివివరములను మీలో నెవరైనా యీ సమయములో సభి నందింపగలిగినచో మీరుకూడ యింతవరకు శ్రుతిచే చేయబడిన చర్చలను సమగ్రముగా విని యనుసరింపగలుగు చున్నారని తలపవచ్చును.

ఒక పదార్థమును గ్రహించి తెలిసికొనుటకు కాంతి యెట్లావశ్యకమో యిదివఱకు చర్చలలో కనుగొంటిమి. స్థూలమైన ప్రాపంచిక పదార్థములను సూక్ష్మమైన మనోభావములను కనుగొనుటకు జ్ఞానమనెడి ప్రకాశమున్నదని కూడ తెలిసికొంటిమి. ఇంతవఱకు నచికేతుడుగూడ బాగుగా నర్థముచేసి కొనినట్లే కనబడుచున్నది. కాని "వేదాంతవిద్యార్థి మనోబుద్ధుల నధిగ మించిన తరువాతనే యాత్మను పొందగలుగుచున్నాడు" అని మృత్యుదేవత చెప్పగనే బ్రాహ్మణబాలుడైన యీ నచికేతుడుకూడ కొంచెము తికమక పడినాడు.

"కిముభాతి - అది ప్రకాశించునా." తన ప్రకాశమున్ననే దీపము కనబడుచున్నది. దానిని జడపదార్థముల నెదుట పెట్టిన యవి యీ దీపకాంతిని గ్రహించి తాము ప్రకాశించుచున్నవి.

వేదాంతమతములో గురువులు ప్రశ్నలకు విపుల వివరణముతో ప్రత్యుత్తర మిచ్చెదరు. ఆత్మ తన్ను తాను తెలిసికొను సందర్భ మిది. ధ్యాని యైనవాడు తన మనో బుద్ధుల నణచివేయుటలో సఫలుడైనట్లయితే, యీ నిశ్శబ్దావస్థలో చైతన్యము తనను తానే తెలిసికొనుచున్నది. ఇట్లు తెలిసి కొనుట యనునది సహజ జ్ఞానానుభూతియే గాని భౌతికజ్ఞానముమాత్రము కాదు. ఇట్టి సన్నిహితమైన 'యాత్మయొక్క ఆత్మజ్ఞానమును' తెలుపుట

కొఱకే మనకీ మత(గ్రంథములో 'ఇదియే అది' యని యసమానమైన భాషలో చక్కగా చెప్పబడినది.

ఆత్మ స్వయముగా జ్ఞానప్రకాశమగుటచే తనను ప్రకాశింప జేసి కొనుటకు తనకు మరియొక ప్రకాశ మావశ్యకము లేదు. ఆవరించిన మేఘములు తొలగిపోవగనే యా మేఘముల వెనుకనుండి సూర్యుడు బయల్పడిన మన కాతనిని చూచుటకు నెట్టి దీపమును నక్కరలేదుకదా! అట్లే యజ్ఞానముచే సృష్టింపబడినవై యావరణభూతములైన మనో బుద్ధ్యాదులు తొలగిపోయినంతనే స్వయంప్రకాశమైన యాత్మ స్వయ ముగానే ప్రకాశించును. జ్ఞానరూపమైన యాత్మను తెలిసికొనుటకు మరియొక జ్ఞాన మక్కరలేదు. తరువాతి మంత్రములో నీ మంత్రములోని ప్రశ్నకు జవాబు కలదు.

12-14 శ్లో॥ ఆ నిత్యసత్య పరమాత్మ సర్వభూతాంతరాత్మగా ప్రకాశించుచున్నది. ధీమంతులు దీనిని తమ హృదయములో నున్నదానిని గానే తెలిసికొని శాశ్వతశాంతిని, యానందమును పొందుచున్నారు. అట్టి దృష్టి యెట్లు సాధ్యమగును? ఆత్మ జ్ఞానరూపము కావున దానిని పొందుట యనగా దానిని తెలిసికొనుట, దానిని యనుభవించుట.

శ్లో॥ న తత్ర సూర్యో భాతి న చన్ద్రతారకం నేమా
విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయమగ్నిః।
తమేవ భాన్తమనుభాతి సర్వం తస్య భాసా
సర్వమిదం విభాతి ॥ ౧౫ ॥

సూర్యు డచట ప్రకాశింపడు. చంద్రుడు నక్షత్రములు, విద్యుత్తులు కూడ నచట ప్రకాశింపవనగా నింక యగ్నివిషయము వేఱుగా చెప్పనేల? ప్రకాశించుచున్న యాతని ననుసరించియే యివి యన్నియు ప్రకాశించు చున్నవి, యనగా యతని ప్రకాశముచేతనే యివి ప్రకాశింప గలుగు చున్నవి.

(ఇచట ద్వితీయాధ్యాయములోని పంచమవల్లి సమాప్తమైనది)

మన మతగ్రంథములైన యుపనిషత్తులను మఱచి చాలకాలమైన కూడ, దేవాలయములలోను, పూజాసమయములలోను హారతిచ్చిన తరువాతను, నేటికిని యీ మంత్రమును వినుచున్నాము. ఈ మంత్రమును పఠించకుండ నే పూజయు ముగియుటలేదు. అయినప్పటికి భక్తులుగాని పండితులుకాని యెవ్వరుకూడ యీ శ్లోకముయొక్క యర్థమును తెలిసికొనుటకుకూడ ప్రయత్నింపలేదు. కాని వారిలో యే కొద్దిమందిమాత్రము పైపై యర్థమును తెలుసుకొనుటవఱకే ప్రయత్నించి యాగిపోయిరి. మన మతము ప్రాధాన్యము తగ్గి బూటకమైన దనుటకు మనము దాని విషయమైన జ్ఞానము లేకుండ జీవించుటయే కారణము. మనకు తెలియని భాషలో నున్న శ్లోకములను నర్థముచేసికొనకుండ చిలుకలవలె కేవలము వినినదానిని మరల పలుకుటవలనమాత్రము మన కెట్టి ప్రయోజనమును కలుగదు. మంత్రములయొక్క యర్థమును, ప్రాముఖ్యమును, తెలిసికొనలేనప్పటికిని, కేవలము మాటిమాటికి యుచ్చరించుటచేతనే, యీ మంత్రములు కీర్తనలు తమ హక్కుగా భావించు కర్మిష్ఠులు, సనాతనులు కొంతమంది గలరు. కపటమై, బుద్ధిహీనమై, యసందర్భమైన యీ భాషణలను చిన్మయానంద యనుమోదించలేదు. అట్లే యనుమోదించినచో, సుందరగీతమును పాడు గ్రామఫోనుపెట్టెనైనా, చక్కని యుపన్యాసమును ప్రసారముచేయు రేడియోపెట్టెనైన యభినందించవచ్చునుకదా!

తత్ర - అక్కడ. పరిపూర్ణ జ్ఞానస్థానమైన యీ యాత్మసామ్రాజ్యమును 'తత్ర' యను పదముచే మృత్యుదేవత సూచించుచున్నాడు. ఆ పవిత్ర చైతన్యములో తనను ప్రకాశింపజేయుటకు మరియొక కాంతి యవసరము లేదు. "అచట సూర్య, చంద్ర, తారలుగాని విద్యుత్తుగాని లేవనిన యగ్ని విషయము చెప్పనేల?" యని మృత్యుదేవత చెప్పుటచే నా సత్యసామ్రాజ్యములో నీ భౌతికప్రకాశము లేవియు పనికిరావని యీ మంత్రము చాటి చెప్పుచున్నది. ప్రకాశములో తన ప్రకాశముకంటె వేరొక ప్రకాశముండదు కదా! సూర్యుని ప్రకాశింపజేయుటకు వేరొక కాంతి యక్కరలేదుకదా!

'అనుభాతి - అనుసరించి ప్రకాశించును.' దృశ్యమగు సమస్త వ్యవహారమునకును, మూలాధారము సత్యమే! జీవము పోయినత్తోడనే యింద్రియ మనో బుద్ధుల వ్యాపారము లంతమగుచున్నవి. మానవునిలోని యీ మూడు సామగ్రులు మఱగి చుట్టచుట్టుకొనినవానికి యనగా యింద్రియ మనో బుద్ధుల నుపసంహరించి యంతమొందించుకొనినవానికి సూర్య చంద్రాదులు లేరు. తనలో జీవమున్నంతవఱకే నాతడు భౌతికప్రపంచము లోని కాంతికారణములను తెలిసికొనుచున్నాడు. "వేదాంతరీత్యా స్పష్టమై, తార్కికముగా సిద్ధించినదై, వివేకమునకుకూడ వివేకమైన యీ యాత్మయే సూర్యచంద్రాదులకుకూడ ప్రకాశము నిచ్చువాడు" అని స్పష్టముగా వ్యక్తమగుచున్నది. కావుననే యీ ప్రకాశము ననుసరించి యన్నియు ప్రకాశించుచున్నవి. "తమేవ భాన్త మనుభాతి సర్వం" యని మృత్యు దేవత చెప్పుచున్నాడు.

ప్రతి హైందవకర్మలలోను, పవిత్రమై మతసంబంధమైన యుత్సవ ములలోను నీ మంత్రమును చదువుటచే, నీ మంత్రముయొక్క ప్రాముఖ్య మును తెలిసికొనుటయే గాక, యిందులో మాటలచే చెప్పలేనిది, గంభీరమై స్వయంవ్యక్తమైనది, యగు ధ్వని యున్నదని తోచుట సంభవించుచున్నది. ప్రధానమగు పది యుపనిషత్తులలో చేరినటువంటి మరి రెండుపనిషత్తులలో కూడ నీ శ్లోకము పునరుక్తమగుటవలన, దీని ప్రాముఖ్యము మఱింత దృఢ పడుచున్నది. మాండూక్యోపనిషత్తు 11-2-10 శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు VI. 14 లోని మంత్రమున్నది. భగవద్గీతలోకూడ (అధ్యాయము 15. శ్లో. 6.) యిదే పదములలో కాకపోయినను కొంచెము భిన్నపదములలో "ఆత్మ సమస్త ప్రకాశమునకు కారణమను" భావము సూచింపబడినది.

15 శ్లో॥ విద్యమానమైన ప్రకాశమున కంతటికిని యాత్మ యెట్లు మూలసూత్రమగుచున్నదో చెప్పబడినది. సమస్తమైన ప్రకాశక పదార్థముల చేతను యాత్మ ప్రకాశింపబడదనియు, యాత్మప్రకాశముచేతనే నివి యన్నియు ప్రకాశింప గలుగుచున్నవనియు తాత్పర్యము.

షష్ఠవల్లి

అధ్యాత్మయోగమార్గము మరికొంత విపులీకరింపబడుచున్నది.

శ్లో॥ ఊర్ధ్వమూలోఽవాక్శాఖ ఏషోఽశ్వత్థః సనాతనః।
తదేవ శుక్రం తద్బ్రహ్మ తదేవామృత ముచ్యతే।
తస్మిన్ లోకాః శ్రితాః సర్వే।
తదు నాత్యేతి కశ్చన॥ ఏతద్వైతత్ ॥ ౧ ॥

ఇది యూర్ధ్వమూలము అధఃశాఖలు గల యశ్వత్థవృక్షము. ఇది పవిత్రమైనది. ఇదియే బ్రహ్మ. ఇదియే యమృతమనికూడా చెప్పబడుచున్నది. దీనియందే సమస్త లోకములు నాధారపడియున్నవి. ఎవ్వడును దీనిని దాటిపోలేడు. ఇదియే అది.

ఎవరికైనా లేశమాత్రము సంస్కృతజ్ఞానము కలిగినను వారీ మంత్రమునకు శ్రీ శంకరులు రచించిన వ్యాఖ్యానమును చదువవలసినదిగా సలహానిచ్చుచున్నాము. ఇది యొక "యానందఘుటిక" ఈ మంత్రమునందలి గంభీరమైన ధ్వనిభావముల సౌందర్యమును, సుమనోహర సుస్పష్ట కావ్యసాహిత్యశైలియు మహా తత్త్వవేత్తయగు శ్రీ శంకరులనుగూడ యాకర్షించినట్లు తోచుచున్నది.

మల్లెపూవుయొక్క మనోహరమైన తావి మన వైపునకు కొట్టుకొని వచ్చినయెడల వెంటనే యా మల్లెపొద మనకు ప్రత్యక్షమగుటయే కాక దాని వేళ్లుకూడ మన మనస్సునకు గోచరమగుచున్నవి. అట్లే శ్రుతి యీ నామరూపాత్మక జగత్తుయొక్క పైపై దృశ్యములకు వెనుకనున్న 'తల్లివేరు'ను ఊహించదలచినది. కావున యిట్లు కనబడుచు, యనుభవింపబడుచున్న కార్యములకు కనబడని కారణమును సూచించుటకుగాను

యిచట శ్రుతి సత్యమునుండి వెలువడిన విశ్వమును యశ్వత్థవృక్షముతో పోల్చుచున్నది. భగవానుడగు శ్రీ వ్యాసమహర్షి తన యుత్తమ కావ్యమైన భగవద్గీతలోని పదునేనవ యధ్యాయములో యిదే యశ్వత్థవృక్షమును మూడు శ్లోకములలో వర్ణించెనని జ్ఞాపకముంచుకొనుట యప్రస్తుతము కాదు.

శ్రీశంకరులు తన వ్యాఖ్యానములో నీ సంసార మశ్వత్థవృక్షముతో నెందుకు పోల్చబడినదో తగిన కారణముకూడ నిచ్చియున్నారు. సంస్కృతములో 'వృశ్చనాత్ - వృక్షః' యనగా నఱుకబడునది యని యర్థము.

అశ్వత్థవృక్షమువలె విశాలముగా వ్యాపించి దృఢమైన మొదలు కలదై యెక్కువకాలము జీవించు చెట్టు సామాన్యముగా నందఱకు తెలిసినది మఱి యొకటి లేదు. అందువలననే నానాత్వము కలిగిన యీ ప్రపంచముతో పోల్చుటకు మరియొక చెట్టు తగినది లేదని శ్రుతికూడ తలచియుండ వచ్చును. సాధారణముగా డనముకొఱకు చవుకబజారువ్యాఖ్యానములను వ్రాయువారు పదముయొక్క వాచ్యార్థమునే తీసికొని యీ సంసారమను చెట్టుకు వేరు పైభాగమున నున్నదనియు, కొమ్మలు క్రింద వ్రేలాడుచున్న వనియు వివరించుచున్నారు. ఇది మిక్కిలి యసంగతమైనది. పండితులు శ్రుతివాక్యములను తప్పుగా చదివిన దాని ప్రకారము నపమార్గమును చూపు కళాకారులు రంగులచే నట్లే చెట్టును తలక్రిందుగా చిత్రించుచున్నారు. ఇది చాల యసంబద్ధమైనది. శ్రుతివాక్యములుకూడ నీ యశ్వత్థవృక్షమును 'శిరసాననము' వేయించలేవు. ఇట్టి యపార్థము కలుగునని శ్రీశంకరులవారు ముందుగా సూచించియేయున్నారు.

ఊర్ధ్వమూలం—తల్లివేరు పైభాగమున నున్నది. ఇచట 'ఊర్ధ్వ' యను పదమునకు రేఖాగణితప్రకారము "పైని" యను నర్థము కాదు. "గౌరవింపదగినది" యను నర్థములో నిది యుపయోగింపబడినది. ఆ సంసార వృక్షముయొక్క బహుభాగములలో మూలము చాలా ముఖ్యమైనది, పవిత్రమైనది కావున "ఊర్ధ్వ" యనబడుచున్నది. ఈ సంసార వృక్షముయొక్క మూలము ఆ విష్ణుపదమునుండి (తద్విష్ణోః పరమం పదం)

లేక విశ్వవ్యాపియగు పరమాత్మనుండి తన యాహారమును పీల్చి తన వృక్షమునకు నిచ్చుచున్నది.

ఈ యశ్వత్థవృక్షమునే యీ సంసారమునకు ప్రాతినిధ్యము వహించుటకుగాను శ్రుతి గ్రహించుటలో మరియొక కారణమున్నది. అశ్వత్థ యను పదమును పదచ్ఛేదము చేసిన అ+శ్వ+త్థ యని విడదీయవచ్చును. సంస్కృతములో శ్వ యనగా రేపు. (కావున రేపు లేనిది యని యర్థమగుచున్నది) ఎల్లప్పుడు మరణము, నాశనముతో కూడిన యనిత్య పదార్థములు గల ప్రపంచమును 'సంసారము' యను పదముచే సూచించుచున్నది. నశించు స్వభావము గల ప్రపంచమునకు 'అశ్వత్థ' యను పదముకంటె ప్రయోజనసూచకమైన పదము మరియొకటి లేదు. ఈ ప్రశస్తమైన కవిత్వమును, వేదాంతమును ప్రశంసాపాత్రము చేయుటకు తగిన కారణములను మన మెంత ప్రయత్నము చేసి కనుగొనినప్పటికిని మన హైందవసోదరులు తమ పక్షపాతబుద్ధిచే దానిని సరిగా నర్థముచేసికొనుటకు కష్టపడుచున్నారు. అంతేగాక యీ యుపనిషద్విషయము అంత సుగమములును కావు. ఈ సందర్భములో నట్టివారికి చిన్మయానంద యిచట మరియొక యుదాహరణ నిచ్చుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్నాడు. మీ చరిత్రపుస్తకములలో రాజవంశములయొక్క వంశపరంపర చెప్పుటకు వ్రాయు పట్టికను (geneology chart) చూచియుందురు. ఒక్కొక్కటి యొక మహాత్మునితో ప్రారంభించియు తని పుత్ర పౌత్ర ప్రపౌత్రులతో శాఖోపశాఖలుగా వ్యాపించుచు పోవుచుండును. ఈ ముద్రితపట్టికలు ఊర్ధ్వమూలములుగా కనబడుటలేదా! ఇంగ్లీషుభాషలో కూడ దీనిని వంశవృక్షమనియే పిలుతురు. కవితావాసన లేని నవీనచారిత్రకులుకూడ కవితాభావముతో వంశవృక్షమని పేరిడగా యానాటి యుపనిషదృషులు వ్రాసినదానిని సహానుభూతితో కాకున్న వివేచనాబుద్ధితోనైన నర్థముచేసికొని సందేహమును తీర్చికొనగూడదా! యథార్థములో సంసారమను నీ యశ్వత్థవృక్షమునకు మూలము, ఆ పరమసత్యమనియు, ఆ పరమసత్యమునుండియే తనకు పుష్టినిచ్చు నాహారమును గ్రహించుచున్నదనియు, నీ యుపనిషత్తు చెప్పదలచినది. వృక్షము గావున నఱుకబడినది, యనగా వివేకమను గొడ్డలితో నీ

సంసారమను వృక్షము సఱుకబడి పూర్తిగా తొలగింపబడుచున్నవి. (గీత. అ 15. శ్లో - 3)

శ్లో॥ యదిదం కిం చ జగత్సర్వం ప్రాణ ఏజతి నిఃసృతం ।
మహద్భయం వజ్రముద్యతం య ఏతద్విదురమృతాస్తే
భవన్తి ॥ 2 ॥

ఈ సమస్త విశ్వము బ్రహ్మనుండి యుద్భవించినది. ఆ బ్రహ్మలోనే స్పందించుచున్నది. ఈ బ్రహ్మము వజ్రమును ధరించిన ప్రభువువలె మిక్కిలి భయంకరమైనది. దీనిని యెవరు తెలిసికొనుచున్నారో వా రమరత్వమును పొందుచున్నారు.

పూర్వమంత్రములో వివరింపబడిన యభిప్రాయమే యిచట నురికొంత స్పష్టముగాను వైజ్ఞానికభాషలోను వివరింపబడినది. బహుశః తానిచ్చిన యశ్వత్థవృక్ష సాదృశ్యములో వివరణ లెక్కువగా నుండుటచేత విద్యార్థి తికమకపడి "సంపూర్ణ సంసారవృక్షము పరమాత్మయే మూలముగా గలద"ను ముఖ్యవిషయమును గమనించదేమో యని యిచట శ్రుతి తలచియుండవచ్చును.

ప్రాణ - దీనిని ప్రథమావిభక్తిగాగాని, సప్తమీవిభక్తిగాగాని చెప్పకొనవచ్చును. "సమస్త ప్రపంచము బ్రహ్మనుండి పుట్టి ప్రాణముసందు చలించుచున్నది" యని సప్తమీ విభక్తిలోగాని 'ప్రాణే సతి-ప్రాణముండగ సమస్తప్రపంచము నతనిలోనుండి పుట్టి యతనిలోనే స్పందించుచున్నది" యని సతిసప్తమిచే ప్రథమావిభక్తిలోగాని యర్థము చెప్పకొనవచ్చును. ఇచట 'ప్రాణ' యనగా బ్రహ్మ. ఆ శాశ్వతసత్యమే యీ నామరూపాత్మకమైన ప్రపంచమునకు కారణము. ఈ కనబడు ప్రపంచ మందులోనుండి యావిర్భవించి కాలాంతమున నందులోనె లయమగుచున్నది.

ఏజతి - స్పందించుచున్నది. సృష్టియు, సృష్టింపబడిన ప్రపంచము కూడ యాత్మలోని "శక్త్యణువులు" యని భారతీయ వేదాంతమతము.

ఈ భౌతికప్రపంచము శాశ్వతస్పందనలో నతివేగముగా చలించు శక్తి పరమాణువులచే గూర్చబడినదియే యని పాశ్చాత్యదేశములోని నవీన వైజ్ఞానికులుకూడ యాప్రాచీన భారతీయుల నిర్ణయమునకే వచ్చియున్నారు. ఒక యణువును విభజించగా నది నిశ్చలకేంద్రకస్థిరాణువులను (naotrons) నతివేగముగ చుట్టుచున్న విద్యుదణువులు (electrons) ప్రాణువులచే (protons) కూర్చబడినదని భౌతికవైజ్ఞానికులు కనుగొనిరి. ఒక మూల తత్త్వములో (element) ఊర్జాణువుయొక్క (energy particle) వైద్యుదణుస్పందనములయొక్క నిరంతరాయుత్వమును (frequency) పరివర్తన చేయగలిగినయెడల ఒక మూలకమును (element) నింకొక మూలకముగా మార్చవచ్చును. అణువులు కేవల ఊర్జాణుస్పందనమే యైన యెడల, మరియు పదార్థము వ్యూహాణువుల (molecules) యొక్క సమూహమే యైనయెడల నపుడా పదార్థము కేవలము ఊర్జాణుస్పందనము (Energy vibration) మాత్రమే యని చెప్పవచ్చును.

'సృష్టిశక్తి స్పందనము గలది లేక చలించునది' కావున యచలమై స్పందనరహితమైన ఆ పరిపూర్ణతత్త్వమునందే యట్టి స్పందన జరుగగలవని యీ మంత్రములోని వాక్యమున కర్థము. ఇట్టి యీ యర్థము నిపుడు నవీన హైందవుడు సులభముగా నర్థముచేసికొనగలడని తలచెదను.

నిరంతర చలనమే మనకు ఒక రూపముయొక్క భ్రమను కలిగించును. కాని యీ మార్పులు కలుగుటకు భ్రమణమున కొక స్థిరమైన యాధారము లేక కేంద్రముండవలెను. అగరువత్తిని వెలిగించి ఒకే కేంద్రమునుండి దానిని గిరగిర త్రిప్పినయెడల నది బంగారుచక్రముయొక్క యాకారమును పొందినట్లు మనము చూడగలము. ఆ వెలిగించిన యగరు వత్తి కొనయొక్క నిరంతర చలనమున్ననే యీ బంగారుచక్రమున కస్తిత్వము కలదు. ఆ విధముగానే స్థిరమైన కేంద్రపరిమితి యాధారముగా గల చలనము ఆ పరిపూర్ణశక్తిద్వారా పదార్థములతోను ప్రాణులతోను నిండిన యీ విషయప్రపంచమును మన కందించుచున్నది.

ఇటీవలనే కనిపెట్టబడినదనుకొను నీ యభిప్రాయము వేదకాలములోని యార్యులకు సర్వసాధారణమైనదిగా నుండియుండవచ్చును. లేకున్న

శ్రుతి ప్రాణములో సమస్తప్రపంచము స్పందించుచున్నదని చెప్పుటతోనే తృప్తిపడి యుండదు. ఇంకను వివరించియేయుండును.

మహద్భయం - (మిక్కిలి భయంకరమైనది) ఈ విశ్వములో అస్తవ్యస్తముగా నడచున దేదియు లేదు. ప్రకృతి క్రమబద్ధముగానే నడచును. గ్రహతారాదులయొక్క గతినికూడ నొక దివ్యశాసనము పాలించుచున్నది. ఆ ప్రకృతి యా శాసనమును స్థిరముగా ననుసరించుచున్నది. తన వెనుక నొక శాసనకర్తయుగు పాలకుడున్నట్లు ప్రతివిషయము ఒక దృఢ శాసనబద్ధమయ్యే నడచునట్లు తోచును. ఈ అభిప్రాయమునే శ్రుతి యిట్లు వివరించుచున్నది. "తనవెనుక యజమాని కొరడా పట్టుకొని నిలబడి యున్నట్లు యీ నామరూపాత్మకమైన జగత్తు సదా స్థిరమై ప్రతికార్యమును నతిశ్రద్ధతో చేయుచున్నది."

కొంతమంది బౌద్ధమతవాదులు భావించి పలించునట్లు సమస్తసృష్టికి కారణభూతమైనది కేవల మొక జడమైన "అభావము" కాదనియు, శుద్ధ జ్ఞానతత్త్వమైన యొక మహచ్ఛక్తియే 'ఆది' యనియు నీ మంత్రార్థము సూచించుచున్నది. ఇట్టి జగత్కారణుని, జగదాధారుని యా బ్రహ్మను యెవడు తెలిసికొనుచున్నాడో వాడు అమృతత్వమును పొందుచున్నాడు.

శ్లో ॥ భయాదస్యాగ్నిస్తపతి భయాత్తపతి సూర్యః ।
భయాదిన్ద్రశ్చ వాయుశ్చ మృత్యుర్ధావతి పంచమః
॥ 3 ॥

అతని భయమువలననే అగ్ని మండుచున్నది, సూర్యుడు ప్రకాశించుచున్నాడు, అతని భయమువలననే ఇంద్రుడు, వాయువు, అయిదవవాడైన మృత్యువుకూడ స్వకార్యములను నెఱవేర్చుచున్నారు.

తనను వశముచేసికొని, పాలించి, శాసించుటను, ఆ పరమసత్యమే గాని లేనట్లైన యీ ప్రకృతిలో నిట్టి క్రమబద్ధమైన శాస్త్రీయమైన స్థైర్యమే యుండియుండదు. ఆ యతిశయిత సత్పదార్థమే లేనట్లైన, మన కీనాడు

విజ్ఞానగ్రంథములే కాదు, ప్రాణికోటికూడా నుండుటయే సంభవించి యుండదు. ఉదాహరణకు అగ్నియే తన స్వభావమునుండి విరామము పొందిన దనుకొనుడు. అప్పుడు పొయ్యిమీద పెట్టిన పాలు యెంతసేపు కాచుకొనియుండినను వేడి యెక్కువ సరిగదా మరింత చల్లబడియే యుండును. అట్లే గ్రహములు తమతమ యిచ్ఛవచ్చినట్లుగా నాకాశములో సంచరించిన భూమిపై నేయొక్క జీవియు, సరియైె, తిన్ననైన జీవితమును గడపలేకపోవచ్చును. ఈనాడు యవకతవక యైన యేర్పాట్లు గల యీ దురదృష్టపు ప్రపంచములో జరుగు విమానపతనములు, రయిలుబళ్ళు ఢీ కొనుటలు, మోటారుప్రమాదములవలె నా గ్రహ తారాదులుకూడ నొకదానితో నొకటి ఢీకొనియుండును. కాని యట్లున్నను ప్రమాదములులేవు సరికదా, మీదు మిక్కిలి యే ఒడుదుడుకులు లేకుండ ప్రశాంతముగా సంపూర్ణ క్రమ పద్ధతిలో నీ విశ్వము నడచుచున్నది. ఇంద్రాగ్ని వాయు సూర్యులును, మృత్యువును నొకే సామూహికోత్సాహముతో పనిజేయుచున్నారు.

"ప్రకృతి యీ శాశ్వత శాసనమునకు భయముతో సర్వదా లొంగి యనుసరించుచున్నది" అను నీ భావము ఈ పదములలో గాకపోయినను, వేఱువిధముగా తైత్తరీయోపనిషత్తులో చెప్పబడినది. తైత్తరీయోప నిషత్తు—శ్లో॥ భీషాఽస్మాద్వాతఃపవతే భీషోదేతిసూర్యః భీషాఽస్మాదగ్ని శ్చేన్ద్రశ్చ మృత్యుర్ధావతిపంచమ ఇతి ॥

పంచమః - అయిదవవాడు ఇంద్రాగ్నివాయుసూర్యుల తరువాత మృత్యువు యని చెప్పబడుటచే సహజముగానే యాతడు క్రమసంఖ్యలో నయిదవవాడగుచున్నాడు.

1-3 శ్లో ॥ ప్రపంచమునకు ప్రసిద్ధమైన యశ్వత్థవృక్షముతోడి సాదృశ్యము. అదృశ్యముగానుండి యీ ప్రపంచమునకు పుష్టినిచ్చి రక్షించు బ్రహ్మయే 'తల్లివేరు'.

శ్లో॥ ఇహ చేదశకద్బోద్ధుం ప్రాక్శరీరస్య విస్రసః ।
తతః సర్గేషు లోకేషు శరీరత్వాయ కల్పతే ॥ ౪ ॥

ఈ జీవితములోనే మరణమునకు ముందుగా బ్రహ్మను తెలిసికొను వాడు సంసారబంధమునుండి విముక్తుడగుచున్నాడు. ఆ రీతిగా జీవితములో నా బ్రహ్మను తెలిసికొనలేనియెడల నీ సృష్టమైన ప్రపంచములలో దేహధారియై జన్మింపవలసివచ్చును.

అజ్ఞానము జ్ఞానముచేతనే నశించును. జ్ఞానాజ్ఞానములు రెండును నొకే స్థలములో, నొకే సమయములో నుండజాలవు. ప్రకాశముచే నంధకారము నశించునట్లు జ్ఞానముచే నజ్ఞానము నశించుచున్నది.

ఆత్మైక్యజ్ఞానము లేకపోవుటచేతనే మనకీ దేహ మనో బుద్ధ్యాదులతోడి యైక్యము కలుగుచున్నది. తత్ఫలితముగా పరిమితులు బాధలు గల యహంకారప్రధాన జీవితము ప్రారంభమగుచున్నది.

మానవుడుగా జన్మించిన సాధకునకు, ఆ యపరిమిత పరిపూర్ణ యాత్మ తత్త్వముతోడి యైక్యమును తెలిసికొనుటకంటె యుజ్వలమై పవిత్రమైన సాధన మరియొకటి లేదు.

ఆత్మైక్యము ననుభవించువాడు పరిపూర్ణ శాశ్వతపదమును పొందుచున్నాడు. ఇట్లే యాత్మతత్త్వమును పూర్తిగా తెలిసికొనినవానికి జనన మరణరూప దుఃఖము లుండవు. స్వప్నములో తనను చంపవచ్చు పులిని కాల్చుటకు మేలుకొనినతరువాత నొకడు తుపాకివద్దకు పరుగెత్త నక్కరలేదుగదా ? స్వప్నములో గుఱ్ఱపుస్వారి చేసినవాడు స్వప్నాంతమున నా యశ్వమును నీరు త్రాగించనక్కరలేదుకదా! అట్లే యహంకారముతో కూడిన బాధలనెడు స్వప్నములనుండి యాత్మజ్ఞానముచేత మేలుకొనిన దివ్యమానవుడు జనన మరణరూప సంసారడోలికలయం దూగులాడడు. ఊగులాడనక్కరలేదు.

ఒక వ్యక్తి తన జీవితకాలములోనే బ్రహ్మను తెలిసికొనలేనియెడల నతడు మరణానంతరము పరిమితమై, యనిత్యరూపమైన నీ జగత్తులో మరల జన్మింపవలసివచ్చును. ఇది నిజమే! సర్వజగత్కారణమైన యాత్మతత్త్వముతో తనయొక్క యైక్యమును తెలిసికొనినపుడే యా జీవునకు దేహ మనో బుద్ధ్యాదులతో గల యైక్యభావ మంతమగుచున్నది.

ఆత్మైక్యమును ఆత్మీయముగా తెలిసికొననియెడల నీ జీవుడు మరణ సమయములో 'నేను-నావి' యను భావమును నీ దేహములో వదలి కొంత కాలము 'భావ'రూపములో నుంచి పిమ్మట తా నెన్నుకొనిన దేహములో ప్రవేశించి యుండు నీ యహంకారము నభివృద్ధిపఱచుకొనుచున్నాడు.

హృదయపూర్వకముగా సాధనల చేయగోరు సాధకులకు 'నెచట చేరిన మరల జన్మ లేదో' నట్టి యున్నతమై, శాశ్వతమైన యాత్మతత్త్వమును తెలిసి కొనుము''ని యిచట శ్రుతి ప్రోత్సహించుచున్నది. ఈ పరమగమ్యమే పరి ణామ మనెడి పోరాటములో పరమవిజయము. తార్కికముగాను, నిర్ణయాత్మ కముగాను తన పరిణామమునకు తొందరపడుటకు తగిన మానసిక పరికర ములతో సృష్టింపబడిన జీవి ప్రపంచములో మానవుడొక్కడే. ఇట్లు పరి ణామ పరాకాష్ఠ నందుకొనుటకు త్వరపడగల జీవి మానవునికన్న సృష్టిలో మరియొకటి లేదు.

శ్లో॥ యథాదర్శే తథాత్మని యథాస్వప్నే తథా పితృలోకే ।
యథాప్సు పరీవ దదృశే తథాగన్ధర్వలోకే ఛాయా
తపయోరివ బ్రహ్మలోకే ॥ ౫ ॥

అద్దమునందువలె ప్రతివ్యక్తియొక్క యంతరంగములోను, బ్రహ్మ స్పష్టముగా ప్రతిబింబించుచున్నాడు. స్వప్నమందువలెనే పితృలోక మందును, జలమందువలెనె గంధర్వలోకమందును, వెలుగు నీడలయందు వలెనె బ్రహ్మలోకమునందును ఆ బ్రహ్మ వ్యక్తమగుచున్నాడు.

మన యథార్థతత్త్వమును తెలిసికొనుటయే మన జీవితమందలి మహత్తరసిద్ధి యని పూర్వమంత్రమందు తెలిసికొంటిమి. ఇపుడీ మంత్ర ములో మృత్యుదేవత తన శిష్యుడైన నచికేతునకు, ఇతర జీవితములో సంభవించుట కవకాశము గల యాత్మజ్ఞానముకన్న మానవజీవితములో గలుగు ఆత్మజ్ఞాన మెంతయో పవిత్రమైనదని వివరించుటకు ప్రయత్నించు చున్నాడు.

మానవులుగా మనము చేతనావస్థలో జీవించుచున్నాము. ఇంద్రియ మనో బుద్ధులద్వారా మన కనేక రకములైన యనుభూతులు బాహ్య ప్రపంచ మునుగూర్చి యేర్పడుచున్నవి. స్వప్న యనెడి ప్రపంచమందలి మన యనుభూతులు జాగ్రదవస్థలోని ప్రపంచానుభూతులతో సమానము గావు. అట్లే వివిధ చైతన్యలోకములలోను మనకు గలుగు ననుభూతులలో భేద ముండును. ఇట్లే పితృలోకమునందుండు వ్యక్తికి మనో బుద్ధి పరికరము లున్నవి గాని భౌతికదేహము లేదు. అందువలన నక్కడి సూక్ష్మశరీరము పొందు ననుభూతులు, యిక్కడ మన యనుభూతులకంటె భిన్నమై యుండుట సహజమేకదా! దేహమునకు ప్రత్యేకమైన కోరికలు, సంతోషములు, దుఃఖములు, నున్నవనుట మన యనుభవము చెప్పనేచెప్పుచున్నదిగదా! ఇదేవిధముగ గంధర్వలోకమందలి యనుభూతులు, హిరణ్యగర్భ లోక బ్రహ్మలోకమని పిలువబడు చైతన్యస్థితిలోని యనుభూతులును, యితర ప్రపంచానుభూతులకంటె తప్పక భిన్నము కావలసియున్నవి. ఇక సాధకునకు వివిధములలోను వివిధమైన యనుభూతులు కలుగుచున్నవి. ఆ యను భూతుల తారతమ్యపద్ధతిలో నా పరబ్రహ్మ జ్ఞానమును పొందు మార్గములను శ్రుతి వివరించి స్పష్టతను చేకూర్చుచున్నది.

యథాదర్శే - అద్దమునందువలె - మానవుడు మర్త్యజీవితమును గడుపుచు నీ ప్రపంచమునందే కొన్ని ముఖ్యకర్మలవలన నా సంపూర్ణ సత్య మును నవగతము చేసికొనుచున్నాడు. సాధకుడు మనో బుద్ధి క్షేత్రముల నధిగ మించి సహజముగానే యాత్మతో ముఖాముఖిని కలుసుకొనుచున్నాడు. ఈ స్థితిలో ప్రతి విద్యార్థికి ముఖ్యమగు సందేహ మొకటి పొడముచున్నది. మనో బుద్ధుల నధిగమించిన తరువాత మన జీవితకేంద్రమగు సద్వానిని ముఖాముఖి నెదుర్కొనుటకు అహంభావ మెట్లుండును? ఈ ప్రశ్న తెలి వైనది, తార్కికమైనది, సరియైనది, సూటియైనది. ఈ ప్రశ్నకు సమా ధానమే యతి సులభముగా నద్దమందు ప్రతిబింబమును చూచుకొనుటతో పోల్చి వివరింపబడినది.

మిత్రులారా! అద్దమును చూచుకొనుట మీకందరికి యలవాటైనదే గదా! స్వయముగా క్షురకర్మ చేసికొను నీ రోజులలో నొక్కనాడు యద్దము

చూడకుండ గడపదుకదా! కాని మీరు మీ ప్రతిబింబమును నర్థముచేసి కొనిన యూకీణమును విశ్లేషించి యుండబోరు. ఈ సాధువు కొంత సహాయ పడుటకు ప్రయత్నించునిండు!

కొంతకాలము మీరు అద్దముముందు నిలుపబడియున్నా రను కొనుడు. మీరు మీ ప్రతిబింబమును చూచుకొని తెలిసికొనునదేమి? ఉదాహరణకు, మీరు క్షౌరము చేసికొనవలసినదని తెలిసిన దనుకొనుడు. మీరు మంగలికత్తిని ప్రతిబింబముపైన పెట్టెదరా లేక మీ ముఖముననా? అనగా నద్దములోని ప్రతిబింబమును చూచుటవలన మిమ్ములనే మీరు తెలిసికొను చున్నారు గాని ప్రతిబింబమును కాదు.

ఇట్లే యుజ్జ్వలమైన ధ్యానోపాసన సమయములో మనో బుద్ధుల నధిగమించినపుడు, వైయక్తిక యహంకారము తన పరిమితులనుండి తొంగి చూచి శాశ్వతమైన యా యాత్మను ముఖాముఖిని చూచుచున్నది. అనగా పరిణతి పొందిన యహంకార మను జీవాత్మ నిత్యసత్యమగు జ్ఞాన రూపమును ప్రతిబింబింపజేయుచున్నది. ఆ ప్రతిబింబమును తెలిసి కొనుట యను పద్ధతిలో లీనమై యా జీవాత్మ యాత్మతో యేకీభావ మును పొందుచున్నది. ప్రతిబింబమును చూచుటవలన దానినే గాక దానికి కారణభూతమైన మన ముఖమునే సరిగా నర్థము చేసికొను చున్నాము.

మన మీ విషయమును స్పష్టముగ దానిలో నిమిడియున్న భావముతో సహ యర్థముచేసికొనినచో వివిధ స్థితులలో విషయస్పష్టీకరణముకొఱకు వాడిన యుపమానముల నన్నిటిని పోల్చుకొనగలము. ఈ యుపమానముల సహాయముతో సాధకుడు వివిధ చేతనావస్థలయందున్ను తన యాత్మయొక్క స్వరూపమును తెలుసుకొనగలుగుచున్నాడు.

ఈ యజ్ఞములోని చర్చలను నెడతెగక వినువారు "కలలోవలెనె పితృ లోకమందును. జలములోవలె గంధర్వలోకమందును" అను నుపమాన ములను తప్పక యర్థముచేసికొనగలరు. చిన్మయానందుడు పునరుక్తదోష మును చేయదలచుటలేదు.

ఛాయాతపయోరివ—వెలుగునీడలవలె. తెల్లని కాగితముపై నల్లని యక్షరములవలె బ్రహ్మలోకములో సుస్పష్టముగా యాత్మజ్ఞానము వ్యక్తమగునని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. అనగా మహత్తత్వ ప్రపంచములో బ్రహ్మజ్ఞానము స్పష్టతమమగునని శ్రుతి నొక్కిచెప్పుచున్నదని తాత్పర్యము. కర్మోపాసనల రెండింటి సంయోగముచే కలుగు నాధ్యాత్మయోగము నభ్యసించు నహంకారయుత జీవుల కుద్దేశింపబడినదైన యీ చైతన్యస్థితి పొందుటకు కష్టతమమైనదని మనము మఱువరాదు. శాస్త్రప్రకారము బ్రహ్మలోకమును చేరిన వ్యక్తి యచట సూక్ష్మాతిసూక్ష్మములైన యానందములను ననుభవించి, సృష్టికర్త మార్గదర్శకుడు కాగా చివరకు అత డమృతత్త్వమును పొందుచున్నాడు. అంతట నీ చైతన్యావస్థ ప్రళయసమయమందు పరమాత్మలో లీనమగును. వేదాంతగ్రంథములో నీపద్ధతిచే నాత్మజ్ఞానమును పొందు విధానమునకు "క్రమముక్తి" అని పేరున్నది.

1-5. శ్లో॥ ఆత్మజ్ఞానముచే సత్యస్వతస్థితిని పొందుట. ఆత్మతత్త్వము తానే కాబట్టి యీ జ్ఞానమును నెట్టి సమయమందైనను పొందవచ్చును. కాని యిచటనే యీ దేహములో నుండగానె దానిని తెలిసికొనుట దాని యొక్క పరిపూర్ణస్థితిని పొందుట.

శ్లో॥ ఇన్ద్రియాణాం పృథగ్భావ ముదయాస్తమయౌ చ యత్ ।
పృథక్ ఉత్పద్యమానానాం మత్వా ధీరో న శోచతి ॥ ౬ ॥

తన మనో బుద్ధీంద్రియములు ఆత్మకంటె యితరమైనవని తెలిసికొని వానియొక్క వృద్ధి క్షయములను స్పష్టముగా గ్రహించినపుడా జ్ఞాని దుఃఖములను పొందడు.

పూర్వమంత్రమును చదివి బాగుగా నర్థముచేసికొనినవాడు "ఈ జీవితమందే యాత్మజ్ఞానమును పొందుట కెందులకు ప్రయత్నింపవలెను?" అని ప్రశ్న వేయ మొదలిడుచున్నాడు. జ్ఞానేంద్రియములు సత్యమై, శాశ్వత

మైన యీ పరమాత్మనుండి వేరైనవి. ఈ మనో బుద్ధీంద్రియములు కారణ జన్యములగుటచేత కారణాతీతమైన యాత్మకంటె నవి భిన్నములగుచున్నవి. మరియు నీ జ్ఞానేంద్రియములును ఒకదానితో నొకటి పోలికలు గలవి కావు సరికదా, పంచభూతములనుండి యుద్భవించిన వగుటచేత వాని మూల కారణములలోనే నవి పృథగ్భావము కలవగుచున్నవి.

అవి పృథక్కారణములు కలిగి పరస్పరము భిన్నములగుటయే గాక విషయప్రపంచములో విభిన్నమార్గగాములుగా కూడ నగుచున్నవి. మరియు వివిధ విషయములయందు సంబంధములు కలిగినపుడు కూడ నవి ప్రతిక్షణమును భిన్నత్వము వహించుచునే యున్నవి. మానవుడు జాగ్రదవస్థలో నున్నపుడు యవి పూర్ణమైన గ్రహణశక్తి గలిగి తమ ప్రత్యేక కార్యములందు పనిచేయుగలిగినవిగా నగుచున్నవి. కాని మనము సుషుప్తిలో నున్నపుడు ఆ మనో బుద్ధీంద్రియములు తమ శక్తి నుపసంహరించుకొని జడమైయుండి మనము జాగృతి పొందిన తక్షణమునవే నవి చైతన్యము వహించి పైకురుకును.

వివేచనాబుద్ధి గల మానవుడు, ఆత్మయొక్క శాశ్వతత్వమును, ఇంద్రియములయొక్క చంచలత్వమును తెలిసికొనినవాడై యిక మరి దుఃఖములను పొందడు. తాను జీవాత్మయే యనుకొని, తనను తానపార్థము చేసికొని, మానసిక సంకల్పములకు, బుద్ధిలోని నిర్ణయములకు, యింద్రియముల యభిరుచులకు లొంగిపోవుటవలననే ఈ జీవితము దుఃఖదాయక మగుచున్నది. ఈ పరిమితులను దాటుటకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము యొక్క జ్ఞానము కలిగిన మనము సుఖదుఃఖాతీతమైన యీ శాశ్వతానంద స్థితిని పొందగలము. ఇంతకు పూర్వము రెండు మంత్రములలో సూచించిన విధముగా నొక మానవుడు యీ జన్మలోనే సునిశిత జ్ఞానమార్గముద్వారా నాత్మను తెలిసికొనినయెడల, దుఃఖవాసన లేని పరిపూర్ణమైన యానంద యుతపదవిని పొందునని శ్రుతి యిచ్చట నిశ్చయముగా చెప్పుచున్నది. మన వేదశాస్త్ర గ్రంథములలో 'నాత్మజ్ఞాని శాశ్వతముగా దుఃఖవిముక్తుడగును' నను వాక్యము పలుసార్లుచ్చరింపబడినది. మరియొక యుపనిషత్తు "ఆత్మజ్ఞాని దుఃఖసముద్రమును దాటుచున్నాడని" చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ ఇంద్రియేభ్యః పరం మనో మనసః సత్త్వముత్తమం ।
సత్త్వాదధి మహానాత్మా మహతోఽవ్యక్తముత్తమం

శ్లో॥ అవ్యక్తాత్తు పరః పురుషో వ్యాపకోఽలిఙ్గ ఏవ చ
యం జ్ఞాత్వా ముచ్యతే జన్తురమృతత్వం చ గచ్ఛతి
॥ ౮ ॥

౭. ఇంద్రియములకంటె పరమైనది మనస్సు. దానికంటె పరమైనది బుద్ధి. ఆ బుద్ధికన్న పరమైనది మహత్తత్త్వము. దానికంటె సూక్ష్మమైనది అవ్యక్తము.

౮. అవ్యక్తముకంటె పరమైనవాడు పురుషుడు. ఆతడు సర్వ వ్యాపి. లింగరహితుడు. అట్టి యతనిని తెలిసికొనినవాడు సంసారము నుండి విముక్తుడై యమృతత్వమును పొందుచున్నాడు.

ఈ రెండు మంత్రములకు నిదివఱకే మూడవ వల్లిలో విపులముగా వ్యాఖ్యానము చేసియుండుటచే నీ రెండును నొకేచోట సంగ్రహింపబడినవి. ఇచట మరల స్థూలతమమైన యింద్రియములనుండి సూక్ష్మతమమైన ఆత్మను చేర్చు నంతరమార్గము మఱల వివరింపబడినది. సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన యీ పురుషతత్త్వము యిచట సర్వవ్యాపిగను, లింగరహితముగను వర్ణితమైనది. సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైన దగుటచేత యిదివరకు చెప్పినట్లుగా నది తప్పక సర్వవ్యాపకత్వమును కలిగినదై యుండవలెను.

తర్కశాస్త్రములో 'లింగము' అను పదము ప్రత్యేకమైన యర్థము కలిగియున్నను వేదాంతచర్చలలో నది తన భావమును వ్యక్తపఱచు ప్రత్యేక సాంకేతిక పదముగ వాడబడుచున్నది. చాలవఱకు మన జ్ఞానము అనుమాన ప్రమాణముమీదనే యాధారపడియున్నది. ఇంద్రియగోచరము కాని యించుమించు సమస్త వస్తుజ్ఞానమును నీ యనుమాన ప్రమాణము చేతనే తెలిసికొనుచున్నాము. దూరమున నున్న పర్వతశ్రేణిలో

దట్టమైన పొగను చూడగనే మనకు నచట నగ్ని యున్నదను అనుమితి - ఊహ కలుగుచున్నది. ఏ చిహ్నమును (పొగను) చూచి మనమట్టి నిర్ణయమునకు వచ్చుచున్నామో, దానిని తర్కశాస్త్ర పారిభాషిక పదములలో 'లింగము' అందురు. ఈ పదముయొక్క యిట్టి నిర్దిష్టభావమును తెలిసికొనిన శ్రుతి "పురుషతత్త్వము అలింగము" అనునపుడు ఆ పదములోని యర్థమును మనము సులభముగా గ్రహించగలుగుచున్నాము. ఆ యాత్మను సూటిగా సూచించి, గ్రహింపజేయునట్టి సంజ్ఞలుండుటకు, ఆత్మకు ప్రత్యేకమైన లక్షణముగాని, గుణములుగాని లేవని యర్థము. కాబట్టి యది "అలింగము."

ఈవిధముగ నాత్మను స్వకీయానుభవముచే నెవడు తెలిసికొనుచున్నాడో, యట్టివాడు సంసారబంధములనుండి విముక్తుడగుటయే గాక శాశ్వతమైన యస్తిత్వమందలి యా యమరత్వస్థితిని పొందుచున్నాడని శ్రుతి నిర్ధారించుచున్నది.

"బ్రహవిద్ బ్రహ్మైవ భవతి" - బ్రహ్మను తెలిసికొనినవాడు బ్రహ్మయే యగుచున్నాడు. అనునది సమస్త శ్రుతులయొక్క నిరంతరమైన ఘోషణ యగుచున్నది.

6-8 శ్లో॥ ఈ యాంతరయాత్రలో గంభీరసారమై, పురుషతత్త్వమగు ఆత్మను చెందుటకుగాను నొక సాధకుడు యింద్రియప్రేరణములను, మనోబుద్ధులను, అవ్యక్తమును దాటిపోవలసియున్నది. యమృతత్వమును పొందుటయే యీ యాంతరయాత్రయొక్క ముగింపు. అదియే విముక్తి.

శ్లో॥ న సన్దృశే తిష్ఠతి రూపమస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైనం ।
హృదా మనీషా మనసాభిక్లుప్తో య ఏతద్విదురమృతాస్తే భవన్తి ॥ ౯ ॥

ఆతని రూపము ప్రత్యక్షము కాదు. కావున నతనిని యెవడును కంటితో చూడలేడు. వివేచనాబుద్ధిచేత మనస్సును వశపఱచుకొని, నిరంతరధ్యానము చేసిన యీ యాత్మ బయలుపడును. ఎవరైనను యిట్టి బ్రహ్మతత్వమును తెలిసికొనుచున్నారో వా రమృతత్వమును పొందుచున్నారు.

వివిధ మంత్రములలో నిదివరకే యాత్మ యింద్రియ మనో బుద్ధ్యతీతమైనదని శ్రుతి చాలసార్లు చెప్పియున్నది. ఆత్మను గ్రహించి, యనుభవించి, తెలిసికొనుటకీ యింద్రియ మనో బుద్ధిసాధనము లుపయోగపడక పోయిన నజ్ఞాని యగు సాధకుడు శ్రుతులచే ప్రతిజ్ఞాతమైన యీ దివ్యజీవితమును గడపుటకు నిరుత్సాహియై, యది యసంభవమని తలచి తన సమస్త ప్రయత్నములనుండి విరమించుచున్నాడు. అందువలననే యీ మంత్రము, ధ్యానముద్వారా మనో బుద్ధులను దాటి యీ సత్యప్రపంచమును చేరుటకు చివరి సోపానమును సూచించుచున్నది.

న చక్షుషా పశ్యతి - నేత్రములతో చూడలేడు. ఇచట నేత్రేంద్రియము సమస్త ఇంద్రియములకు ఉపలక్షణముగా నున్నది. భగవంతుడు తన్ను చూచుటకు భక్తుల చర్మ చక్షువుల నెదుటబడడని స్పష్టముగా, సూటిగా వరించుటకు సాహసించుచున్నది. ఇంద్రియగోచరములగు సమస్తజ్ఞానము ఎంత దివ్యమై తృప్తినిచ్చెడివని తోచినప్పటికిని, అవన్నియు మానవ మనో భ్రాంతి కల్పితములనియే చెప్పనగును.

మానవుని బుద్ధిలో నవ్యక్తముగా నున్న యీ సహజ జ్ఞానమొకటియే సాధకునకు ఆత్మను తెలిసికొను మార్గము. శ్రుతి ప్రకారము, బుద్ధి మానవ మనోవృత్తులను వశపఱచుకొని మహనీయమైన హృదయకుహరమునందు వసించుచున్నది. మనస్సు అణగియున్ననే బుద్ధి ప్రశాంతిని పొందగలదు. ఇట్టి బుద్ధి నూతనజాతమైన సహజజ్ఞానమును సృష్టించి తాను నశించి అంతర్ధానమగుచున్నది. ఇట్టి సహజజ్ఞానముచేతనే సాధకుడు ఆత్మను తెలిసికొనుచున్నాడు.

సహజజ్ఞాన మనగా జ్ఞానమును తెలిసికొను శక్తియేగాని వేఱొకటి కాదు. మరియు నాత్మను తెలిసికొనుట యనగా తనను తాను తెలుసుకొనుటయే.

ఎవడైతే యీ జీవితములోనే తనలోనుండు నాత్మ శుద్ధచైతన్యముకంటె వేరై నది కాదని తెలిసికొనుచున్నాడో అతడు జనన మరణ రూపమైన సుడి గుండము నుండి బయటపడి యమృతత్వమును పొందుచున్నాడు.

శ్లో॥ యదాపంచావతిష్ఠన్తే జ్ఞానాని మనసా సహ ।
బుద్ధిశ్చ న విచేష్టతే తామాహుః పరమాం గతిం
॥ ౧౦ ॥

ఈ పంచ జ్ఞానేంద్రియములు మనో బుద్ధులతో కూడ విశ్రాంతి పొందిన యట్టి స్థితి అత్యున్నతమైనది. దానినే వారు "పరమగతి" అనుచున్నారు.

ప్రత్యగాత్మ పరమాత్మలో నైక్యమగునపుడు 'సమాధి' అనబడు ఆ శాశ్వత, దివ్యానుభవ స్థితి, బాష వర్ణించుటకు, బుద్ధి ఊహించుటకు తగి నంత సుస్పష్టమయిన రీతిని యిచట చెప్పబడినది. ఈ పంచ జ్ఞానేం ద్రియములను సంపూర్ణముగా వశపఱచుకొనునపుడు సహజముగానే మనస్సు మూడువంతులు ముప్పాతిక నిష్క్రియమగుచున్నది. మనస్సు ఆతురత పొందుటకు మిగిలిన ఆ పాతిక భాగమేదనగా సంచిత పూర్వస్మృతులు, స్వయంసృష్టమైన ఊహలు అని చెప్పవచ్చును. ఈ అతురతలుకూడ అణచివేయబడిన, మంత్రములో చెప్పిన రీతిగా నింద్రియములతో కూడిన మనస్సు విశ్రాంతిచెందిన స్థితిని పొందుచున్నది. ఇట్టి స్థితిని పొందుటకూడ చాలదు. ఏలన ఇట్టి స్థితిలోకూడ తన అభిప్రాయములతోను అదర్శముల తోను అరాటపడుచు నీరసించినప్పటికిని బుద్ధి యనునది యుండనే యున్నది. కావున ఇంద్రియ మనో బుద్ధులు విశ్రాంతిచెందిన స్థితిని మనము పొందవలెనని ఉపనిషత్తు కోరుచున్నది ఆ పరిపూర్ణ పరమసత్యమైన ఆత్మానుభవమును ఈ స్థితి కలిగియున్నదని శ్రుతి నిర్వచించుచున్నది.

సాధారణముగా నింద్రియ మనో బుద్ధులు విశ్రాంతి చెందిన స్థితిని మన మప్పుడప్పు డనుభవించుచునే యున్నాముగదా! సుషుప్త్యవస్థలో నీ ఇంద్రియ మనో బుద్ధులయొక్క భయంకరనృత్యములు ముగియుటచే నట్టి

యవస్థను పొందునపుడా పరమసత్యమును ననుభవించుచునే యున్నాము గదా! ఐతే శ్రుతి "ఈ సుషుప్త్యవస్థనే యా పరమసత్యమని చెప్పుచు మనలను జీవితములో నిద్రాబద్ధకస్థులనుగా చేయదలచినదా?" అని నాస్తికు లడుగుచున్నారు.

ఇందులో ప్రవేశము లేనివాడెవడైన ప్రస్తుతము చర్చించుచున్న యీ మంత్రమును పైపైగా చదివి అర్థముచేసికొనిన మరికొన్ని యిట్టి ప్రశ్న లుద్భవింపగలవు. ముందుగా మృత్యుదేవత జేసిన చర్చలను సంపూర్ణముగా గ్రహించి యర్థముచేసికొననియెడల నీ మంత్రమునకు అస్తిత్వమే ఉండదు. కావున యీ మంత్రమును ముఖ్యముగా పూర్వమంత్రపు పరిజ్ఞానముతో ప్రత్యేకించి చదువవలెను.

ఆత్మైక్యస్థితికి, సుషుప్త్యవస్థకును చాలా భేదమున్నది. సమాధిస్థితిని సాధారణముగా నిద్రావస్థకు చేరువగా నున్నదని చెప్పుచున్నాము. చైతన్యము యొక్క స్థూలరూపములో మన ముండుటవలన ఆ ఉపనిషద్ఋషులు మనకు వాడుకయైన పరిమితజ్ఞానములోనే నీ యతిశయానుభవమును బోధించుచున్నారు. మానవానుభవములో సమాధిస్థితికి దగ్గరగా నుండి యింద్రియ మనో బుద్ధులు విశ్రాంతిచెందిన స్థితి యా సుషుప్తియేగదా! ఈ సుషుప్తికంటె సమాధిస్థితికి పోల్చదగిన యుపమానము మరియొకటి లేదని వారు భావించిరి. ఇట్టి సామాన్య సాదృశ్యమును వివరించువరకే యీ ఉపమాన మిచట చెప్పబడినది. ఆ దివ్యచైతన్యావస్థలో, ఆ శాశ్వతజ్ఞానమును చెందుట కాతడు మనో బుద్ధ్యాదులను నధిగమించియున్నాడు. కాని యీ సుషుప్త్యవస్థలో నున్న మానవుడు మనో బుద్ధ్యాదులు జడమైనందువలన తాత్కాలికముగా నచేతనాంధకారస్థితిని పొందుచున్నట్లు భావించుకొను చున్నాడు. కావున నా సుషుప్త్యవస్థలో నాత డజ్ఞానాంధకారములో మునిగి యున్న, యీ సమాధ్యవస్థలో నాతడు జ్ఞానసూర్యప్రకాశములో తేలి యాడు చున్నాడు. వ్యతిరేకమగు సుషుప్త్యవస్థలో మానవుడు బానిసయైన, యను కూల సమాధ్యవస్థలో నతడు తనకు తానే యజమాని యగుచున్నాడు. ఈ రెండు మంత్రముల మధ్య వివరణము చేయకుండగనే యీ భావము సూచింపబడెను.

అతి గభీరమైన లోతులకు ప్రవేశించి, ఆత్మైక్యమును పొందుటకు సాధనమగుచు, మనో బుద్ధ్యాదులను ప్రజ్వరిల్లజేయు నా సహజజ్ఞానాగ్నిని తాను తనలో రగుల్కొలుపుటకు సాధకుడైన యొకడు యెట్టి మార్గము ననుసరించవలెను ? ఈ ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరము రాబోవు మంత్రములో నున్నది.

శ్లో॥ తాం యోగమితి మన్యన్తే స్థిరామిన్ద్రియధారణాం ।
అప్రమత్తస్తదా భవతి యోగో హి ప్రభవాప్యయౌ
॥ ౧౧ ॥

చిత్తవృత్తులను నిరోధించుటయే యోగము. కావున నట్టి యోగము నార్జించిన యోగి యింద్రియములను సంపూర్ణముగా వశపఱచుకొని మానసిక బాధలనుండి విముక్తిచెంది అమరుడగును.

సహజజ్ఞానము నభివృద్ధిపఱచుకొని, దానిద్వారా యాత్మను తెలిసికొని, యమరత్వమును పొందు సాధనమే యిచట వేదాంతవిద్యార్థికొఱకు వివరింపబడినది. యోగమనగా యాత్మాభివృద్ధి లేదా ఆత్మసిద్ధి. దీనిని యథార్థముగా సాధన చేసినయెడల యా పరమలక్ష్యమగు దైవత్వమును పొందగలడని యోగికి యోగము వాగ్దత్తము చేయుచున్నది. ఆచరణయోగ్యమైన యోగమనగా నింద్రియములను సంపూర్ణముగా వశపఱచుకొనుటయే యని యుపనిషత్తు యుచ్చైఃస్వరముతో స్పష్టీకరించుచున్నది. ఉన్నతజీవనమును గడుపుటచే కొంతవఱకు నింద్రియనిగ్రహమున కలవాటుపడిన, యతడు యితరులను చూచి వ్యామోహపడిన తన మనస్సు తనను యున్నతజీవనము వైపు యాకర్షించుచున్నప్పటికిని, సాధకుడు తనలో నుండు పశుత్వము పూర్తిగా బయటపడి పరారియగుట కొప్పుకొనడు. తన కాలమునందలి ధర్మముల ననుసరించి నొక వ్యక్తికి పూర్తిగా నాత్మనిగ్రహము కలుగుట కీ యోగము నిస్సంశయముగా సహాయముచేయునదియై యున్నది.

ఈనాటి విశ్వవిద్యాలయములనుండి వెలువడిన మన విద్యార్థులలో మన తాతముత్తాతలయందలి వాటికన్న పశుత్వముయొక్క మోతాదు

హెచ్చుగా నున్నదనిన, నేటి విద్యావంతుల వర్గములో వ్యతిరేక భావనలు కలిగించు వశుత్వమే దానికి కారణమని చెప్పవచ్చును. ఈ కాలతత్త్వములో జన్మించిన యమాయకులగు మన బాలబాలికలు నేటి భోగాధిక్యములచే వ్యామోహితులైన, యది వారి తప్పుగాదు. మనయొక్క కార్యాకార్యములచేత నేటి వాతావరణమును విషపూరితము చేయుచున్నాము గావున మన పిల్లలను నిందించుకొనుటకు బదులు మనలనే మనము గర్హించుకొనుట మంచిది. సత్యమును మభ్యపఱచి, నీతి ధర్మములను నిరాకరించి, దురహంకారముతో మనము తెలిసి చేసిన కర్మలే యీనాటి కాలతత్త్వమును నాదర్శశిఖరములనుండి నిరుత్సాహపు పాతాళపు లోతులకు పడునట్లు చేయుచున్నది.

అదృష్టవశాత్తు వేదకాలములో వారు ధర్మమును దృఢముగా పాలించిరి. ఆనాటి కాలతత్త్వము సనాతనధర్మముతో కూడినది. ఈనాటివరకు వచ్చిన వారి వంశీయులు, ఉత్తమమైన జాతియజీవనము కలవారై, యున్నతమై, క్రమబద్ధమైన సాంఘికపద్ధతుల ననుసరించువారై, యా సనాతన ధర్మతత్త్వమును రక్షించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. ఈ నాటికిని దారిద్ర్యముతోను, యాకలి మంటలతోను, జరామరణములతోను వేలాది భారతీయ పల్లీయులు వ్యక్తిగతముగా యాంతరికమైన యానందము ననుభవించుచున్నారనగా అన్నికాలములకు నిలిచి యనుగ్రహరూపమైన మన పూర్వీకుల సనాతన ధర్మ జీవనమే యభినందింపదగిన కారణము. న్యూయార్కు మహానగరములో నపరిమిత భోగముల ననుభవించు అమెరికాసోదరునికంటె మన భారతీయపల్లెలలో నివసించు పేదరైతు యెక్కువ యాంతరంగికమైన యానందమును నెప్పటికైన యనుభవించువాడని దృఢముగా చెప్పవచ్చును. కామ ప్రవృత్తినుండి జనించు నింద్రియానందముకంటె యాత్మతృప్తియే యెక్కువ శాంతి నిచ్చునది.

ఇట్టి విషయాంతర ప్రవేశమును క్షమింపగోరుచున్నాను. తాను జీవించియున్న కాలతత్త్వముమీదనే, తన యింద్రియనిగ్రహముచే కలిగిన యానందము ననుభవించుట నాధారపడియున్నది. ఆత్మాభివృద్ధి పొందు స్థితికి కొంచెము ముందరగానే సాధకు డాత్మనిగ్రహముద్వారా యింద్రియ

ములు నధికాధికముగ నణపగలుగుచున్నాడు. సంపూర్ణముగా నాత్మతత్త్వ మును గ్రహించిన క్షణములోనే యాతడు పూర్తిగా నింద్రియముల నణచి వేయు గలుగుచున్నాడు. "పరం దృష్ట్వా నివర్తతే."

వేదాంత విద్యార్థికి యాత్మసంయమనముతో యోగము ప్రారంభించి పరిణమించుచున్నది. అట్టి యోగికి యింద్రియనిగ్రహముద్వారా కలుగు నేకాగ్రతయొక్క యత్యంతాభివృద్ధియే మహా తపస్సు. (ఏకాగ్ర్యం పరమం తపః.)

ఇంద్రియనిగ్రహ మనగా నింద్రియములను నింద్రియవిషయముల నుండి బలవంతముగ మరలించుట యను వ్యతిరేకభావము కాదు. ఇది సగము పోరాటముమాత్రమే. ఏకాగ్ర ధ్యానముద్వారా మనము ఆత్మయందు దృఢముగా స్థిరపడిననే యాత్మసంయమనములో నత్యంత విజయమును పొందగలుగుచున్నాము. ఇట్టి యాత్మపరిణామస్థితిలో యోగి తన మనస్సును విషయలోలత్వము పొందకుండ నుండుటకై జాగ్రత్తపడు చున్నాడు.

వేదాంతవిద్యార్థి తానార్జించిన మనోనిగ్రహాదులను పూర్తిగా రక్షించు కొనిననేగాని యింద్రియాదు లేనాటికైనను తన చేయి జారి వ్యామోహము లలో పడునని పూర్తిగా తెలిసికొనుచున్నాడు. ముఖ్యముగా నలవాటుపడిన విషయప్రపంచములో జీవించునపుడే యోగి మరికొంచెము విశేషముగా జాగ్రత్తపడుచున్నాడు. కావున యోగమున సత్యోన్నతస్థితి పొంది, యాత్మ విజయము నార్జించి యభివృద్ధిస్థితి పొందినప్పటికిని యోగి యగువాడొక్క క్షణ మేమరినట్లయిన యాతడు విషయములలో నెట్లు తగుల్కొనిపోవు చున్నాడో శ్రుతి ప్రేమతో హెచ్చరించుచున్నది. జ్ఞానమార్గము 'అసిధారవలె' ప్రమాదకరమైనను త్వరలో సిద్ధిని పొందించును. కావున యొకసారి జాఱు పాటు కలిగిన చాలును, సర్వనాశనమగుచున్నది.

శ్లో॥ నైవవాచా న మనసా ప్రాప్తుం శక్యో న చక్షుషా।
అస్తీతి బ్రువతోఽన్యత్ర కథం తదుపలభ్యతే ॥ ౧౨ ॥

ఆత్మ చక్షురింద్రియ మనో వాగతీతమైనది. కావున దాని యస్తిత్వమునుగూర్చి "అది ఉన్నది" యని చెప్పువారినుండి గాక యాత్మ యెట్లు లభ్యమగును ?

జీవితయంత్రమును త్రిప్పునది యాత్మయే. ఒక డ్రైవరు తాను నడపు మోటారును తనమీదికే తాను పోనిచ్చుకోలేడుగదా! అట్లే యింద్రియ మనో బుద్ధులు జీవితకేంద్రముచే నడుపబడునవై, గ్రహించి, యనుభవించి, తెలిసికొనునట్టి యితర విషయములవలె, యాత్మవైపు తిరిగి దానిని తెలిసికొనలేవు !

కాబట్టి మృత్యుదేవత తన ప్రియశిష్యునికి "ఆత్మను తెలిసికొనుటకు సిద్ధఋషుల జీవితచిహ్నములవలె నున్న వేదరూపమైన శబ్దప్రమాణముకంటె మరియొక ప్రమాణము లేదని" యుచ్చైఃస్వరముతో ఘోషించుచున్నాడు. ఆత్మను సర్వభూతాంతరాత్మగా నిర్ధారణచేయుటకు నీ వెన్ని వాదములు చేసినప్పటికిని, యాత్మాభావమును స్థాపించుటకుకూడ, వివేకముతో సమర్థించగల తగినన్ని యాదిభౌతిక వాదములున్నవి. ఇట్టి భౌతిక వాదముల నెన్ని చేసినను సాధకుడా పరమసత్యమును తెలిసికొనలేడు. కాబట్టి ధైర్యముతోను, గురువాక్యములందలి విశ్వాసముతోను, శ్రద్ధతోను తన యాత్రను ప్రారంభింపవలెను.

శ్లో ॥ అస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్య స్తత్త్వభావేన చోభయోః ।
అస్తీత్యేవోపలబ్ధస్య తత్త్వభావః ప్రసీదతి ॥ ౧౩ ॥

ఆత్మ 'అస్తి' యనగా 'ఉన్నది' యని యొకడు తొలుత తెలిసికొనవలెను. తరువాత దాని తత్త్వభావమును తెలిసికొనవలెను. ఆ రెండింటిలో నెవడు "అది ఉన్నది" యని తెలిసికొనుచున్నాడో యాతనికి ఆత్మయొక్క తత్త్వభావము స్వయముగా వ్యక్తమగును.

ఇందులో ప్రవేశము లేనివానికి శ్లోక మొక సమస్యవలె తోచినను, శాస్త్రజ్ఞానము కలిగినవాని కిది సూటియైన వివరణయే యగుచున్నది. ఈ యజ్ఞశాలలో గూడిన మీరందరు సంపూర్ణ వేదాంతులు గావున మీకందరికీ

శ్లోకము స్వయంవ్యక్త మగుసని యీ సాధువు నమ్ముచున్నాడు. ఈ యాత్మచైతన్యము అభివ్యక్తప్రపంచముద్వారాగానీ లేక నిర్గుణమై సర్వ సాక్షియైన శుద్ధచైతన్యముద్వారాగాని తెలిసికొనవచ్చును. 'ఓం' యను దానిని సగుణమైన సత్యచిహ్నముగా భావించిన హిరణ్యగర్భస్థితియందలి యానందమును పొందుచున్నాడనియు, యా 'ఓం'నే నిర్గుణబ్రహ్మగా భావించిన తానే యా శుద్ధచైతన్యమై సర్వవ్యాపి యగు నాత్మతత్త్వముగా నగుచున్నాడనియు, మృత్యుదేవత నచికేతునితో వివరించి చెప్పుచున్నాడు. ఈ శ్లోకవ్యాఖ్యానములో శ్రీశంకరులవారు పూర్తిగా గ్రంథములోని యీ భావమునే వ్యక్తపఱచిరి. హృషికేశములోని యోగవేదాంతారణ్య విశ్వ విద్యాలయపు ప్రచురణలనుగాని, రామకృష్ణమఠ ప్రచురణలనుగాని యను సరించినయెడల, వారు శ్రీశంకరభాష్యములో కనిపెట్టిన యనావశ్యక దోష ములను గూర్చి తెలిసికొనియేయుందురు. కాని వారిచే సూచింపబడిన యీ సవరణలను మన మంగీకరించుటకు కష్టమగుచున్నది.

ఈ మంత్రముపై వ్యాఖ్యానించుచున్న శ్రీశంకరులు 'ఓం' ను వ్యక్త ప్రపంచములో సగుణారాధన చేయుటకన్న నిర్గుణమై, యవ్యక్తమైన, యీ పరమసత్యమునందు ధ్యానించుటయే యుత్తమమని భావించునట్లు శ్రుతి యిచట సాధకుని హెచ్చరించుచున్నది. పైగ్రంథము ననుసరించి చూడగా శ్రీశంకరులవారి వ్యాఖ్యానమే నూటికి సంగ్రహముగా తోచుచున్నది. కావున యీ పరమసత్యమును కొంతమంది భారతీయ నైయాయికులు, బౌద్ధ వేదాంతులు సూచించిన విధముగా 'నాస్తి' యని గాక 'అస్తి' యనియే ధ్యానించవలసినదని శ్రుతి హెచ్చరించుచున్నది.

ఆత్మను తత్త్వసారమైన సత్పదార్థముగా నెవడు తెలిసికొను చున్నాడో వాడే నిజముగా నాత్మజ్ఞానము గలవాడు. ఇట్లు ఆత్మను శుద్ధ అస్తిత్వముగాను, సర్వజీవకారణముగను, తెలిసికొనిన విజయి యగు సాధకుడు దానితో నైక్యమును పొందుచున్నాడు. దానియొక్క 'తత్త్వ భావము' అను పద మా శుద్ధసత్తునుండి సగుణత్వమును వేఱుపరచుట కుపయోగింపబడినది. సగుణత్వము మనకు బాగుగా తెలిసియేయున్నది. కాని ఇక్కడ అది సగుణమై నియమితమై ఉన్నట్లు తెలిసికొనుచున్నాము

"అదియే తత్త్వభావము" అను స్వకీయమయిన సత్యజ్ఞానమే ఆ పరిపూర్ణతత్త్వముయొక్క స్వభావమైయున్నది. ఆత్మజ్ఞానము కలిగిన క్షణములోని స్థితి "కేవల అస్తిత్వభావము" అని ఉపనిషత్తు ప్రకటించు చున్నది. ఇట్టి జ్ఞానస్థితిని పొందినవాడు జీవిత పరమగమ్యమును చేరుకొని ప్రాతమనిషివలె గాక భూమిమీద దేవమానవునివలె ధ్యానమునుండి పైకి లేచుచున్నాడు.

9—13. ఈ ఆత్మజ్ఞానము బాహ్యవిషయమయినది గాక అంతర విషయమును కనుగొనునదియై యున్నది. విషయములనుండి మనస్సును ఇంద్రియములను నుపసంహరించుకొనిన వివేచన యణగిపోవుచున్నది. అట్టి క్షణములో సర్వశక్తులు ప్రశాంతముగా అణచివేయబడినవై లోనికి మఱలి మనలను ఆత్మను కనుగొన చేయకలుగుచున్నవి.

శ్లో॥ యదా సర్వే ప్రముచ్యన్తే కామా యేఽస్య హృది శ్రితాః ।
అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుతే ॥ ౧౪ ॥

మనస్సులోని సమస్త కోరికలను నశింపజేసిన మానవుడు అమరత్వ మును పొంది యీజన్మలోనే బ్రహ్మైక్యమును పొందుచున్నాడు.

ఇట్టి నిష్కామస్థితియే 'కైవల్యస్థితి' లేక 'ప్రకాశస్థితి' అని చెప్పబడు చున్నది. అట్టి స్థితిని దేహధారియైన వ్యక్తి ఈ జీవితములోనే పొందగలుగు చున్నాడు. ఇచట అద్వైతుల హక్కైన జీవన్ముక్తిని మానవుడు తన దివ్య త్వములో నిచటనే పొందగలడని శ్రుతి ధ్రువపఱచుచున్నది. మనము కేనోపనిషత్తు చర్చలలో "ఆత్మను కనుగొనినప్పటికి దేహాంతమునందే సిద్ధి కలుగుచున్నదనియు," "సిద్ధి పొందిన వెంటనే దేహము పడిపోవు చున్నదనియు" చెప్పు నొక మతమువారిని గూర్చి సూచించితిమి. ఈ వర్గమువారు దీనిని 'విదేహ ముక్తి' అని అనుచున్నారు. (దేహాంతము ననే ముక్తి)

శ్లో॥ యదా సర్వే ప్రభిద్యన్తే హృదయస్యేహ గ్రన్థయః।
అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యేతావదనుశాసనం ॥౧౫॥

ఈ జీవితములోనే హృదయగ్రంథులను ఛేదించిన మానవుడు అమరత్వమును పొందునని సమస్త వేదాంతమును బోధించుచున్నది.

ఈ శ్లోకము ముందరి శ్లోకముతోకూడ చదువదగినది. హృదయ గ్రంథి—ఇది వేదాంతుల పారిభాషిక పదము. 'ఆత్మ విస్మృతి' అను అవిద్యయే సమస్త భ్రాంతులకు మాయలకు కారణమని వారు చెప్పుచున్నారు. చీకటిలో మనము త్రాడును చూచి పామని భ్రమించుచున్నాము. ఇచట సర్పభావము త్రాడుయొక్క యథార్థజ్ఞానమును తెలిసికొనకపోవుట వలన కలిగినది. అట్టి సర్పభావము కలిగినవెనుక పరుసగా దాని పొడవు, పడగ, ఎత్తు, లావు అన్నియు నా అభావసర్పమునందు కల్పించుచున్నాము. అట్లే మానవుడు తన యథార్థతత్త్వమునందలి యజ్ఞానముచేత తన యాత్మ తత్త్వమును తెలిసికొననివాడై ఆతురతపడి, కోరికలను కల్పించుకొని, ఆ కోరికలను విషయప్రపంచములో పూర్తిచేసుకొనుటకు ప్రయత్నములను, అనగా కర్మలను చేయుచున్నాడు. ఈవిధముగా నాధ్యాత్మికస్థితిలో అవిద్యగాను, మానసిక స్థితిలో కోరికలుగాను ఉండి, ఆ యజ్ఞానమే బాహ్యవిషయ ప్రపంచములో కర్మలుగా రూపొందుచున్నది. ప్రతి కర్మకు నొక ప్రతిఫలమున్నది. దానిని యనుభవించుటకు జీవాత్మ మృత్యువనెడు వెనుకద్వారము ద్వారా తప్పించుకొని మఱల క్రొత్త రూపములలో జన్మ యనెడు సింహద్వారమున ప్రవేశించుచున్నాడు.

అవిద్యా, కామ, కర్మలనే, వేదాంతమతములో హృదయగ్రంథు లని పిలుచుచున్నారు.

మానవుడీ గ్రంథులను ఈ జీవితములోనే ఛేదించిన అతని యజ్ఞానము నశించుచున్నది. అజ్ఞానము జ్ఞానముచేతనే నశించుచున్నది. గాన జ్ఞానోదయముతో హృదయగ్రంథులు ఛేదింపబడుచున్నవి. ఈ జ్ఞానముచేతనే (జ్ఞానేనైవతు కైవల్యం) కైవల్యమును పొందకలుగుచున్నాడు.

శ్రీ శంకరులు, వారి అనుచరులును, అనుసరించిన జీవన్ముక్తిపద్ధతిని శ్రుతి ఇచట తిరిగి ధ్రువపఱచుచున్నది. అస్థిమాంసయుతమైన యీ దేహములో నివసించుచుండగనే తన స్వప్రయత్నములచేత నార్జించిన యీ పరిపూర్ణ జ్ఞానము గల మానవుడే భూమిమీద దేవుడు.

14—15. హృదయగ్రంథులు వేరువేరుగా భేదించిన తత్త్వాన్వేషి యాత్మ నొక విషయముగా గాక తన సంపూర్ణస్వభావమైనదిగానే యా ఆత్మ తత్త్వమును తిరిగి కనుగొనుచున్నాడు.

శ్లో॥ శతం చైకా చ హృదయస్య నాడ్యస్తాసాం మూర్ధా
నమభి నిఃసృతైకా ।
తయోర్ధ్వమాయన్నమృతత్వమేతి విష్వఙ్ఙన్యా
ఉత్క్రమణే భవన్తి ॥ ౧౬ ॥

హృదయనాడులు నూటయొకటి యున్నవి. అందులో నొకటి నడినెత్తికి పోవుచున్నది. దాని ద్వారా పైకి పోయినవాడే అమృతత్వ మును పొందుచున్నాడు. మిగిలినవారు వివిధముగా విభక్తులగుచున్నారు.

యోగమతములో గంభీరమై దృఢమైన పునాది గల ఈ మంత్రము ఈపాటి స్వల్ప వేదాంతజ్ఞానము కలిగిన మీకు అర్థముచేసికొనుట సులభము కాదు. ఈ దేహములో నుండు ఆత్మతత్త్వము మరికొన్ని ఉపనిషత్తులలో, మరింత వివరముగ విశ్లేషింపబడినది. ఈ జ్ఞానమునకు విశేషప్రచారము కలిగియుండుటచేతనే ఇచట మృత్యుదేవత దీనిని యథాలాపముగ సూచించి యుండవలయును. ఈ రాబోవు రెండు మంత్రములు వివరించుటకు ఒకే రోజు ఉన్నదిగావున ఈ ఉపనిషత్తులను గూర్చి విపులముగా చర్చించుటలో మీకెట్టి ప్రయోజనము కలగదని చిన్మయానంద తలచుచున్నాడు. అయి నప్పటికిని తొందరలో, దానిని స్పృశించి వదలుదము. దేహములోని అధ్యాత్మిక సూక్ష్మశరీరము, ఎట్టి శస్త్రచికిత్సకుడును కంటితో చూడలేని, కత్తితో కోయలేని, నూటఒక్క సూక్ష్మనాడులు కలిగియున్నవి. వాని

యన్నింటిలో వెన్నెముకద్వారా దాని శిఖరమున చేరి అచటనుండి బ్రహ్మ రంధ్రమును తాకుచున్న సుషుమ్నానాడి ముఖ్యమయినది. అనాది నడినెత్తి యొక్క మార్దవమును మనంతట మనమే తెలిసికొనగలుగుచున్నాము. ముఖ్యముగా చంటిపిల్లలలో నడినెత్తిని (తాలువు) నాడి కొట్టుకొనుట కను గొనుచున్నాము. మీరు మీ మనస్తత్త్వము ననుసరించి యీ జ్ఞానమార్గము గూర్చి యెట్టి యభిప్రాయము గలవారైనను ఆ పరబ్రహ్మను తెలిసికొన్న జ్ఞానియొక్క జీవాత్మ, మరణ సమయములో ఈ సుషుమ్నానాడిద్వారా పైకి వెడలి, బ్రహ్మలోకమును జేరి, ప్రళయముపరకు నచట ఉండి, తర్వాత ఆత్మజ్ఞానస్థితిని పొందుచున్నది.

శాశ్వతమై సర్వవ్యాపియైన నిర్గుణపరబ్రహ్మతత్త్వమును ఎవడు తెలుసు కొనుచున్నాడో వాడు ఈ జీవితములోనే జీవన్ముక్తిని పొందుచున్నాడు. అట్టి జ్ఞానికి శ్రుతికూడా ప్రాణోత్క్రమణమును నిరాకరించుచున్నది. నతస్య ప్రాణా ఉత్క్రామన్తి) బ్రహ్మను తెలిసికొనుటచేత అతడు బ్రహ్మయే అగుచున్నాడు. అట్టి సంపూర్ణమయిన ముక్తిని "కైవల్యముక్తి" అందురు.

శ్లో॥ అంగుష్టమాత్రః పురుషోఽన్తరాత్మా సదా జనానాం
హృదయే సన్నివిష్టః ।
తం స్వాచ్ఛరీరాత్ ప్రవృహేన్ముఞ్జాదివేషీకాం
ధైర్యేణ ।
తం విద్యాచ్ఛుక్రమమృతం తం విద్యాచ్ఛుక్రమ
మృతమితి ॥ ౧౭ ॥

హృదయకుహరమందు నివసించు ఆ అంగుష్టమాత్ర పురుషుని మెల్లగా మృదువుగా తామరతూడులోని సూత్రమును తీసినట్లుగా తీయ వలెను. వానిని పవిత్రమైనవానిగను అమృతునిగను తెలిసికొనవలెను.

ఇదివరకే మనము పూర్వమంత్రములలో నా పరమసత్యమును హృదయకుహరములో నుండు అంగుష్టరూపునిగా తెలిసికొంటిమి. ధ్యాన

మార్గములో తొట్టతొలుత నాలంబనముకొఱకు ఆ ఆత్మను అట్టివానినిగా యనగా, నియమితస్వరూపునిగా వర్ణించితిమి. ఆత్మకు నామరూపములు వర్ణింపబడినను యథార్థములో ఆత్మ రూపరహితమైనది. కాని యీ రూప మిచట సాధకుల మనస్సునకు నేకాగ్రత కలిగించుటకుగాను కల్పితమై యాలంబనమైనది.

దాగుడుమూత లాడు నీ బాహ్యపదార్థావరణలనుండి తప్పించుకొని నిత్యమై సత్యమైన యీ పరమాత్మను, తన హృదయకుహర మధ్యలో నున్న ఆత్మనుగా అనుసంధించి, వివేచనతో, ఆ పరమ దివ్యసత్యమును తెలిసికొన వలసినదని, సూటిగా నచికేతునకు మృత్యుదేవత చెప్పట చాలా యుక్త ముగా నున్నది. ఈ పంచకోశముల కావల ఆత్మ ఉన్నది. ఇక్కడ నీ సాదృశ్యము ఉపనిషత్తుల శైలికి అనుగుణ్యమునై స్పష్టముగా నున్నది. వివేచనా ధ్యానముల నభ్యసించుటద్వారా ఈ భ్రాంతికల్పిత దేహాత్మ భావమునుండి ఆ పరిపూర్ణమైన చిత్స్వరూపమును, విడమఱచవలసిన దని నచికేతునకు—నచికేతునివంటి యితర సాధకులకు శ్రుతి బోధించు చున్నది.

ఇట్లు ధ్యానసమయములో తనను నెక్కువగా అయాసపఱచుకొన వద్దని తామరతూడులోని సూత్రమును తీయునట్లు అతిమృదువైన పద్ధతి ద్వారా నభ్యసించవలసినదని చెప్పుచున్నది. ఆ తామరతూడే చాలా మృదువైనది అంతకన్న మృదువైనది. దానిలోనిసూత్రము. ఇట్టి నునుపై మృదువైన ఆ సూత్రమును దాని బాహ్యావరణములనుండి సున్నితముగా నేర్పుతో తీయవలయునని చెప్పుచున్నది.

దేహ మనో బుద్ధులను వశపఱచుకొని నడపునట్టి ఆ శుద్ధచైతన్యమే మానవులలోని ఆత్మతత్త్వము. దానిని పవిత్రమైనదానినిగాను, అమృతమైన దానినిగాను, మఱలమఱల చెప్పుటతో ఉపనిషత్తు సమాప్తమగుచున్నది.

కామ క్రోధ లోభాదు లనునటువంటి మాలిన్యములు లేకపోవుటచే ఆతడు అజుడు, నిత్యుడు, సత్యస్వరూపుడు, సర్వవ్యాపి, అభివ్యక్త. ప్రపంచమునకు అకారణకారణు డగుటచే నతడు అమృతుడు.

శ్లో ॥ మృత్యుప్రోక్తాం నచికేతోఽథ లబ్ధ్వా విద్యామేతాం
యోగవిద్యాంచ కృత్స్నం।
బ్రహ్మప్రాప్తో విరజోఽభూద్వి మృత్యురన్యోఽప్యేవం
యో విదధ్యాత్మమేవ ॥ ౧౮ ॥

నచికేతుడు మృత్యుదేవత చెప్పిన ఈ జ్ఞానమును యోగపద్ధతిని తెలిసికొని సమస్త మాలిన్యములనుండి మరణమునుండి విముక్తుడై బ్రహ్మైక్యమును పొందుచున్నాడు. అట్లే యితరులు దీని ననుసరించిన ఆత్మ జ్ఞానమును పొందుదురు.

(ఈ విధముగా రెండవ అధ్యాయములో షష్ఠివల్లి సమాప్తమైనది)

పూర్వశ్లోకములోని పాదాంతముయొక్క పునరుక్తి చేతను 'ఇతి' అను ప్రత్యయము నుపయోగించియుండుటచేతను ఉపనిషత్తు సమాప్తమైనదని సూచించుచున్నది. కావున నీ మంత్రమును శ్రుతిభగవతి చెప్పినదని మన మనుకొనవచ్చును. నచికేతుడు తన గురువునుండి సంపూర్ణ ఉపనిషత్తును విని ఆత్మపరిపూర్ణత్వమును గలిగించు యోగవిధి జ్ఞానమును పొందిన తరువాత ఆ ఆత్మతత్త్వమును స్వయముగా ననుభవించుటకు ఒక వివిక్త స్థలము చేరి అచట ధ్యానముద్వారా మనో బుద్ధులను పవిత్రముచేయుటకు బ్రహ్మవిద్య నభ్యసించి ఆత్మతత్త్వమును తెలిసికొనెను.

విరజ—(పాపవిముక్తుడు. రజోగుణరహితుడు. అమలినుడు.)

శక్తివంతమైన వివేచనచేతను, మనస్సుయొక్క శిక్షణచేతను విషయములనుండి ఇంద్రియములను మరల్చి వశపఱచుకొనుటయే జ్ఞానసాధన. దీనివలన మనస్సు అహంకార మమకారములనుండి, కామక్రోధముల నుండి, స్వార్థమునుండి విడిపడుచున్నది. అట్టి యా మనస్సు ఒక విధ మైన భావముమీదగాని, రూపముమీదగాని స్థిరముగా నిలచిన ఏకాగ్రత అభివృద్ధి అగుచున్నది. ఇట్లు క్రొత్తగా అభివృద్ధిపఱచబడిన శక్తులు ఈ పంచకోశములద్వారా లోపలికి చొచ్చుకొనిపోయి శుద్ధచైతన్యమై, శాశ్వ

తమై, పరిపూర్ణమైన ఆత్మతో ఐక్యమును పొందుటకు నుపయోగపడు చున్నవి.

కావున వేదకాలములో దివ్యాతీతమైన గురువగు మృత్యుదేవత అనుగ్రహముచేత ఒక సాధకుడు ఆత్మను తెలిసికొనెననిన విషయము హఠాత్సంభవమనియు, అన్ని కాలములలో అంతమంది సాధకులకు అట్టి గురువు లభింపదనియు మనలో చాలామందికి తోచవచ్చును. తన చదువరులలో నుండు నీ సంశయమును తీర్చుటకు అట్టి ఆత్మజ్ఞానము పొందిన ప్రతి వ్యక్తియు ముక్తిని పొందుచున్నాడని శ్రుతి యిచట దృఢముగా చెప్పు చున్నది. ఈ నాటికిని ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడిన ఆవశ్యకమైన లక్షణ ములు కలిగియుండి నచికేతునివంటి శ్రద్ధాళువై బ్రహ్మవిద్య నభ్యసించిన సాధకుడు ఆ ఆత్మను తెలిసికొని ఆత్మైక్యమును పొందుచున్నాడు. అతడే భూమిమీద దేవమానవుడు.

16-18. ఈ రెండు శ్లోకములు తరువాతి కాలములో చేర్చబడినవని కొంతమంది నిర్ణయించియున్నారు.

సహ నావవతు । సహనౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై
తేజస్వి నావధీతమస్తు । మా విద్విషావహై ।

ఓం శాంతిః శాంతిః । శాంతి ॥

ఆ పరమాత్మ మనలతో కూడనుండి మనలను రక్షించుగాక । ఆ పరమాత్మ మనతో కూడనుండియే మనకు సుఖమును కలిగించుగాక । మన విద్యకు (అధీతిబోధలకు) బలము కలుగునట్లుగా మనము కలసి ప్రయత్నిం చుదము । మన అధ్యయనము ఆచరణ ప్రచారములు కలుగునది అగుగాక । మనము ద్వేషభావము లేనివారమై ఉందుముగాక ।

ఓం శాంతిః । శాంతి । శాంతిః ॥

ఈ శాంతిపాఠము విద్యాబోధన విద్యాభ్యాస విషయకముగా యానాటి గురు శిష్యులకు గల సాముహికోత్సాహమును, వారికిగల పరస్పర సంబంధమును తెలియజేయుచున్నది. ఈనాటి గురు శిష్యుల సంబంధము నకును, అనాటి వారి సంబంధమునకును యెంతటి భేదమున్నది!

ఈనాడు గురువు యేదో యొకవిధముగా తన పనిని ముగించు కొనుటకు చూచుకొనునప్పుడు శిష్యుడు తన హాజరు పడినదా లేదా యనే యాతురతతో తరగతిలోనికి ప్రవేశించును. అట్టి పరిస్థితిలో గురువునకు శిష్యు డొక యనివార్యమగు విసుగు కలిగించు వ్యక్తి. శిష్యునకు గురువు కళాశాలా జీవితమనే పూలసెజ్జలో కంటకమువంటివాడు.

బ్రహ్మవిద్యలోమాత్రము గురుశిష్యుల పరస్పర సహకారము, శ్రద్ధ యనునది లేకున్న యభివృద్ధి కలుగనేరదు. కావుననే "మావిద్విషావహై" యను ప్రత్యేక ప్రార్థన యీ శాంతిపాఠములో చేర్చబడినది. వ్యర్థమై, యడుగడునకు వినాశహేతువులగు నపార్థములకు యనర్థములకు దారి తీయు శ్రుతిమంత్రముల పాఠమందు చవట చప్పిడి వాదనలకు అవకాశమున్నది కావున యీ ప్రార్థన యట్టివానిని వారించి గురుశిష్యులమధ్య పరస్పర సహకారము కలిగియుండుటకై శాంతిపాఠములో చేర్చబడినది.

విద్యాధ్యయన ప్రారంభములోను అంతమందుకూడ యీ శాంతి పాఠము గురుశిష్యులచే ప్రతిదినము పఠింపబడును. ఈనాటికిని వేదాధ్య యనము చేయు చోట్ల యీ పాఠము తప్పనిసరిగా చదువబడుచునే యున్నది.

హరిః ఓం తత్ సత్ ॥

PRINTED AT THE B. N. K. PRESS (PRIVATE) LTD., MADRAS-26.